

Genom nådigt beslut den 19 december 1914 medgav Kungl. Maj:t [29.] det sålunda ifrågasatta anståndet.

Beträffande användningen av de av riksdagen för år 1915 anvisade medlen avgav lantbruksstyrelsen förslag i skrivelse den 22 oktober 1914, varefter lotsstyrelsen avgav utlåtande samt lantbruksstyrelsen ånyo yttrade sig.

Genom nådigt brev den 12 februari 1915 förordnade Kungl. Maj:t, att, utöver redan befintliga stormvarningsstationer, 16 nya stationer för meddelande av stormvarningar skulle genom lantbruksstyrelsens försorg efter samråd med föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt under år 1915 anordnas av den beskaffenhet och å de platser, som lantbruksstyrelsen föreslagit eller förordat. Bland dessa nya stationer ingick även en station vid Hölick utanför Hudiksvall, vilken, utöver de i propositionen den 11 april 1913 upptagna platser, ansetts lämplig såsom stationsort.

Vidare föreskrev Kungl. Maj:t, att kvällsvarningar skulle införas vid samtliga fullbordade stationer samt att nattsignalering enligt det s. k. tvålanternsystemet skulle införas vid följande stationer, nämligen Varberg, Hälsingborg, Malmö, Trälleborg, Sandhammaren, Utlängan, Furusund, Söderarm, Arholma, Öregrund, Ulvön, Skagsudde, Järnäs och Bjuröklubb.

Slutligen ställde Kungl. Maj:t till lantbruksstyrelsens förfogande för ifrågavarande ändamål ej mindre de av riksdagen på extra stat för år 1915 anvisade beloppen, tillhoppa 28,640 kronor, samt till bestridande av driftkostnaderna från handels- och sjöfartsfonden ett belopp av 6,000 kronor, än även de besparingar, som uppstått å föregående års av riksdagen beviljade anslag.

Sedan lantbruksstyrelsen gjort framställning om anvisande av medel till bestridande av driftkostnaderna för stormvarningarna för år 1916, därvid styrelsen med anledning av de rådande internationella förhållandena och därav följande svårighet för stormvarningsanordningarna att kunna träda i funktion beräknat, att för ändamålet icke skulle erfordras högre belopp än för år 1915, eller 15,090 kronor, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen i den år 1915 avlåtna statsverkspropositionen att på extra stat för år 1916 anvisa sistnämnda belopp samt att medgiva, att vad av föregående års av riksdagen beviljade anslag för sagda ändamål vid 1915 års slut icke blivit taget i anspråk finge under år 1916 av Kungl. Maj:t för ändamålet användas.

Kungl. Maj:ts berörda framställning blev av riksdagen bifallen.

[29.] Sedan Kungl. Maj:t anbefallt lantbruksstyrelsen att efter samråd med meteorologiska centralanstalten till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande användningen av sistnämnda medel, anförde lantbruksstyrelsen i skrivelse den 28 september 1915, bland annat, att på grund av den rådande kristiden något arbete för anordnande av nya stormvarningsstationer eller äldre stationers utvidgning under år 1915 icke utförts samt att under nämnda år verksamheten vid samtliga stationer med undantag av kontrollstationerna varit inställd. Lantbruksstyrelsen beräknade emellertid, att, under förutsättning att stormvarningsverksamheten åter kunde upptagas i början av år 1916, driftkostnaderna under sistnämnda år komme att uppgå till 24,995 kronor. Av det å extra stat för år 1914 anvisade anslaget, 17,000 kronor, skulle intill utgången av år 1915 högst 14,000 kronor komma att tagas i anspråk, varjämte, förutom återstoden av nyss nämnda anslag, hela det å extra stat för år 1915 uppförda anslaget, 28,640 kronor, ävensom de för åren 1914 och 1915 från handels- och sjöfartsfonden anvisade beloppen, tillhoppa 12,000 kronor, fortfarande stode till lantbruksstyrelsens förfogande. Vid sådant förhållande ansåge sig styrelsen — även för den händelse, att de nya stormvarningsstationer, som jämlikt nådiga brevet den 12 februari 1915 bort under samma år anordnas, kunde under år 1916 komma till stånd, i vilket fall kostnaden för dessa, i berörda nådiga brev beräknad till 14,200 kronor, borde tilläggas driftkostnadernas slutsumma, så att sammanlagda utgifterna för stormvarningsväsendet under år 1916 skulle uppgå till 39,195 kronor — sakna anledning att göra framställning om utbetalande av det å extra stat för år 1916 anvisade anslaget å 15,090 kronor utan hemställde endast om godkännande av det uppgjorda förslaget till beräkning av kostnaderna för samma år.

Genom nådigt brev den 29 oktober 1915 godkände Kungl. Maj:t, efter lotsstyrelsens hörande, den av lantbruksstyrelsen gjorda beräkningen av driftkostnaderna för stormvarningsväsendet, att i huvudsak gälla för år 1916.

Lantbruksstyrelsen gjorde därjämte särskild framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1917. Styrelsen beräknade därvid, att antalet av de stormvarningsstationer, som på grund av Kungl. Maj:ts särskilda förordnanden skulle vara i verksamhet, skulle uppgå till samma antal som under år 1916 eller 100, varvid Betten utanför Oxelösund och Norra Gattet vid Fårösund upptagits såsom särskilda stationer. Då antalet stationer, som uppräknats i Kungl. Maj:ts proposition den 11 april 1913 utgjort endast 96, hade utgifterna för sta-

tionernas underhåll och skötsel måst för år 1917 liksom för år 1916 beräknas något högre än i nämnda proposition förutsatts. Därjämte föreslog styrelsen viss ytterligare höjning i driftkostnaderna för år 1917, varigenom dessa beräknades till sammanlagt 25,835 kronor.

För gäldande av detta belopp borde enligt lantbruksstyrelsens mening få tagas i anspråk vad av föregående års anslag för ifrågasvarande ändamål vid 1916 års slut återstode odisponerat, därav det å extra stat för år 1916 uppförda anslaget utgjorde 15,090 kronor samt det beräknade överskottet å redan till lantbruksstyrelsens disposition stående medel enligt styrelsens förberörda skrivelse den 28 september 1915 utgjorde 4,445 kronor, eller tillhoppa 19,535 kronor. Återstoden, 6,300 kronor, förutsatte styrelsen i sinom tid kunna anvisas från handels- och sjöfartsfonden.

På grund härav hemställde lantbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning, att riksdagen måtte medgiva, att vad av föregående årens av riksdagen beviljade anslag för ifrågasvarande ändamål vid 1916 års slut icke blivit taget i anspråk måtte under år 1917 av Kungl. Maj:t få användas för bestridande av driftkostnader för anordnande av stormvarningar vid rikets kuster.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed gjorda framställning till riksdagen blev av riksdagen bifallen.

Lantbruksstyrelsen avgav därefter den 30 september 1916 på Kungl. Maj:ts befallning och efter samråd med meteorologiska centralanstalten förslag till beräkning av driftkostnaderna under år 1917 för stormvarningarna. Styrelsen erinrade därvid till en början, att icke heller under år 1916 något arbete för anordnande av nya stormvarningsstationer eller äldre stationers utvidgning kunnat utföras. Under förutsättning att stormvarningsverksamheten åter kunde upptagas i början av år 1917 beräknade styrelsen driftkostnaderna för samma år till 25,835 kronor. Därest de nya stormvarningsstationer, som jämlikt förutnämnda nådiga brev den 12 februari 1915 bort under år 1915 anordnas, kunde under år 1917 komma till stånd, i vilket fall kostnaden för dessa, i berörda nådiga brev beräknad till 14,200 kronor, borde tilläggas driftkostnadernas slutsumma, skulle sammanlagda utgifterna för stormvarningsväsendet under år 1917 komma att uppgå till 40,035 kronor. Av de till styrelsens förfogande för åren 1914 och 1915 ställda medel återstode emellertid olyftat ett belopp av 42,640 kronor, vartill komme, att det för ändamålet på extra stat för år 1916 anvisade anslaget ännu icke blivit av Kungl. Maj:t disponerat. Då erforderliga medel till bestridande av berörda

[29.] utgifter följaktligen funnes att tillgå, hemställde styrelsen endast om godkännande av det uppgjorda driftkostnadsförslaget.

Genom nådigt beslut den 3 november 1916 godkände Kungl. Maj:t, efter lotsstyrelsens hörande, berörda förslag att i huvudsak gälla för år 1917.

Lantbruksstyrelsen gjorde därjämte i särskild skrivelse berörda den 30 september 1916 framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1918. Därvid beräknade lantbruksstyrelsen driftkostnaderna för stormvarningarna till samma belopp som för år 1917 eller 25,835 kronor.

För gäldande av detta belopp ifrågasatte styrelsen att få använda vad av föregående års anslag för ändamålet vid 1917 års slut icke komme att vara taget i anspråk. För den händelse att de i styrelsens ovan först omnämnda skrivelse den 30 september 1916 beräknade kostnaderna för stormvarningarna under år 1917, 40,035 kronor, skulle i sin helhet komma att utgå, skulle av de enligt samma skrivelse såsom för ändamålet tillgängliga beräknade medlen, 57,730 kronor, vid början av år 1918 finnas minst 17,695 kronor odisponerade. Återstoden, 8,140 kronor, ävensom eventuellt ytterligare behövliga några hundra kronor, som möjligen kunde komma att erfordras för att avlöna föreståndare vid stormvarningsstationerna, förutsatte styrelsen i sinom tid kunna anvisas från handels- och sjöfartsfonden.

På grund härav hemställde lantbruksstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning, om medgivande, att vad av föregående årens av riksdagen beviljade anslag för ifrågavarande ändamål vid 1917 års slut icke blivit taget i anspråk, måtte under år 1918 av Kungl. Maj:t få användas för bestridande av driftkostnader för anordnande under år 1918 av stormvarningar vid rikets kuster.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed gjorda framställning till riksdagen blev av riksdagen bifallen.

Lantbruksstyrelsen avgav därefter den 29 september 1917 på Kungl. Maj:ts befallning och efter samråd med meteorologiska centralanstalten förslag till beräkning av driftkostnaderna under år 1918 för stormvarningarna. Styrelsen anförde därvid, att icke heller under år 1917 något arbete för anordnande av nya stormvarningsstationer eller äldre stationers utvidgning kunnat utföras samt att verksamheten vid samtliga stationer, med undantag av kontrollstationerna, från och med år 1915 varit inställd. Därest stormvarningsverksamheten åter kunde upptagas i början av år

[29.]

1918, beräknade lantbruksstyrelsen driftkostnaderna för samma år till 26,070 kronor. Under förutsättning att de nya stormvarningsstationer, som jämlikt förenämnda nådiga brev den 12 februari 1915 bort under år 1915 anordnas, kunde under år 1918 komma till stånd, i vilket fall kostnaden för dessa, i berörda nådiga brev beräknad till 14,200 kronor, borde tilläggas driftkostnadernas slutsumma, skulle sammanlagda utgifterna för stormvarningsväsendet under år 1918 komma att uppgå till 40,270 kronor, vartill komme ytterligare ett belopp av 3,000 kronor, som erfordrades för bestridande av utgifter för ändamålet under år 1917. Av de till styrelsens förfogande för åren 1914 och 1915 ställda medel återstode emellertid olyftat ett belopp av 40,640 kronor, vartill komme, att det för ändamålet på extra stat för år 1916 anvisade anslaget av 15,090 kronor ännu icke blivit av Kungl. Maj:t disponerat. Styrelsen hemställde i anledning härav, att Kungl. Maj:t måtte, jämte godkännande av det uppgjorda kostnadsförslaget, av ovanberörda å extra stat för år 1916 beviljade anslag å 15,090 kronor anvisa och ställa till styrelsens förfogande ett belopp av 2,630 kronor.

Genom nådigt beslut den 9 november 1917 godkände Kungl. Maj:t, efter lotsstyrelsens hörande, berörda förslag att i huvudsak gälla för år 1918 samt anvisade och ställde till styrelsens förfogande det begärda beloppet av 2,630 kronor.

I särskild skrivelse berörda den 29 september 1917 har lantbruksstyrelsen nu gjort framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1919.

Lantbruks-
styrelsen.

I skrivelsen erinrar styrelsen till en början, att styrelsen, på sätt av det ovan sagda framgår, beräknat kostnaderna för stormvarningarna under år 1918 till 40,270 kronor, ävensom meddelat, att ett belopp av 3,000 kronor utöver de för styrelsen tillgängliga medlen erfordrades för år 1917, varigenom enligt styrelsens beräkning vid 1918 års utgång skulle av redan anvisade medel komma att återstå ett belopp av 12,460 kronor.

Utgifterna för driftkostnader under år 1919 beräknar styrelsen till samma belopp som för år 1918 eller till 26,070 kronor. Vid sådant förhållande borde, enligt styrelsens mening — förutom äskande hos riksdagen av rätt till disposition för år 1919 av återstående redan anvisade medel — för ändamålet beredas ytterligare ett belopp av 13,610 kronor eller i runt tal 14,000 kronor.

Styrelsen hemställer alltså, dels att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om medgivande att vad av föregående års

[29.] av riksdagen beviljade anslag för ifrågavarande ändamål vid 1918 års slut icke blivit taget i anspråk finge av Kungl. Maj:t användas för bestridande av driftkostnader för stormvarningsanordningarna under år 1919, och dels att för samma ändamål måtte ytterligare beredas ett belopp av 14,000 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom redan förut blivit omnämnt, hava de besparingar, som kunnat äga rum å de för ifrågavarande ändamål anvisade medel, uppstått på grund därav, att under de nu rådande internationella förhållandena stormvarningsanordningarna icke ännu kunnat träda i full verksamhet. Av lantbruksstyrelsens utredning framgår, att nämnda besparingar vid 1918 års utgång kunna beräknas uppgå till 12,460 kronor, vadan, därest driftkostnaderna för år 1919 beräknas till samma belopp som för år 1918 eller 26,070 kronor, ett belopp utöver besparingarna av 13,610 kronor eller i avrundat tal 14,000 kronor skulle för år 1919 för ändamålet erfordras. Av sagda belopp synes mig liksom för vartdera av åren 1914 och 1915 6,000 kronor lämpligen böra beredas genom anvisande av medel från handels- och sjöfartsfonden. För erhållande av återstående 8,000 kronor torde framställning till riksdagen böra göras om anslag å 1919 års stat. Samtidigt lärer då i likhet med närmast föregående år böra hos riksdagen äskas medgivande att få för ändamålet disponera de ovan omförmälda besparingarna å tidigare beviljade anslag.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av driftkostnader för anordnande av stormvarningar vid rikets kuster på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst..... kronor 8,000, samt att medgiva, att vad av föregående års av riksdagen beviljade anslag för sagda ändamål vid 1918 års slut icke blivit taget i anspråk må under år 1919 av Kungl. Maj:t för ändamålet användas.

E. **Industri, hantverk och slöjd.**1. **Befrämjande i allmänhet av slöjderna.**

Genom kungörelse den 17 december 1914 förordnade Kungl. Maj:t, att det tillsvidare skulle anstå med åtgärder för utdelning för år 1915 av, bland annat, följande reseunderstöd, nämligen reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri, reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena samt reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien. Samtliga dessa reseunderstöd utgingo från den under sjunde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna», vilken, bland andra anslagsbelopp, omfattade ett reservationsanslag å 18,000 kronor för reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri, ett bestämt anslag å 50,000 kronor för reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena samt ett reservationsanslag å 15,000 kronor för reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien.

Dessutom föreskrev Kungl. Maj:t i nådigt brev till kommerskollegium samma den 17 december, att det tillsvidare skulle anstå med åtgärder för utdelning för år 1915 av vissa belopp av det i anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av bergsbruket» ingående reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshantering hör, samt av det till anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna» hörande reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, vilka icke ägna sig åt bergshanteringen. De genom sistnämnda beslut innehållna medlen utgjorde för bergstekniker 3,000 kronor och för övriga tekniker 12,500 kronor eller halva beloppet av vardera anslaget.

På grund av nu omförmälda beslut innehölls av 1915 års anslag följande belopp, nämligen

1) reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri.....	kronor 18,000: —
2) reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	» 50,000: —
3) reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien	» 15,000: —
4) reseunderstöd åt bergstekniker	» 3,000: —
5) reseunderstöd åt andra tekniker	» 12,500: —

Summa kronor 98,500: —.

[30.]
Befrämjande
i allmänhet
av slöjderna.
(ordinarie
anslag.)

[30.]

På förslag av Kungl. Maj:t har 1915 års riksdag ej mindre medgivit, att vad som under år 1915 kunde vardas besparat å ordinarie anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, finge under år 1916 tagas i anspråk för tillgodoseende av det med anslaget avsedda ändamålet,

än även för år 1916

dels indragit sistnämnda ordinarie anslag, stort 50,000 kronor,

dels nedsatt det ordinarie reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshanteringen, förut 25,000 kronor, med 12,500 kronor till 12,500 kronor,

dels nedsatt det ordinarie reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshanteringen hörer, förut 6,000 kronor, med 3,000 kronor till 3,000 kronor,

dels indragit det ordinarie reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri, stort 18,000 kronor,

dels ock indragit det ordinarie reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien, stort 15,000 kronor.

Genom beslut den 12 november 1915 har Kungl. Maj:t därefter förordnat om utdelning för år 1916 av allenast vissa delar av ifrågasvarande anslag, nämligen till reseunderstöd åt hantverksidkare 9,000 kronor, arbetare 15,000 kronor, verkmästare 7,500 kronor, bergstekniker 3,000 kronor och andra tekniker 12,500 kronor.

Med anledning av Kungl. Maj:ts sistnämnda beslut hava av de för år 1916 tillgängliga medlen besparats följande belopp, nämligen av

1)	reseunderstöden till hantverksidkare	kronor	9,000: —
2)	» » arbetare	»	35,000: —
3)	» » verkmästare	»	7,500: —
4)	» » bergstekniker	»	3,000: —
5)	» » andra tekniker	»	12,500: —

Summa kronor 67,000: —.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har sedermera 1916 års riksdag

ej mindre medgivit, att besparingar, uppkomna å det i 1915 års riksstat upptagna ordinarie anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, finge under år 1917 tagas i anspråk för tillgodoseende av det med anslaget avsedda ändamålet,

än även för år 1917

dels återupptagit ett ordinarie anslag till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena samt bestämt detsamma till 15,000 kronor,

dels bestämt reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshanteringen hörer, till 3,000 kronor,

dels bestämt reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, vilka icke ägna sig åt bergshanteringen, till 12,500 kronor,

dels återupptagit ett ordinarie reservationsanslag till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri samt bestämt detsamma till 9,000 kronor,

dels ock likaledes återupptagit ett reservationsanslag till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien samt bestämt detsamma till 7,500 kronor.

Genom beslut den 6 oktober 1916 har Kungl. Maj:t därefter på framställning av kommerskollegium förordnat, att fördelningen av 1917 års anslag skulle avse endast följande belopp, nämligen till reseunderstöd åt hantverksidkare 9,000 kronor, åt arbetare 10,000 kronor, åt verkmästare 7,500 kronor, åt bergstekniker 3,000 kronor och åt andra tekniker 12,500 kronor.

Å de för år 1917 för nu ifrågavarande ändamål tillgängliga medlen hava alltså besparats följande belopp:

1) reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri	kronor	9,000: —
2) reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	»	40,000: —
3) reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien	»	7,500: —
4) reseunderstöd åt bergstekniker	»	3,000: —
5) reseunderstöd åt andra tekniker	»	12,500: —
	Summa kronor	72,000: —.

På framställning av Kungl. Maj:t har sedermera 1917 års riksdag *ej mindre* medgivit, att besparingar, uppkomna å det i riksstaterna för åren 1915 och 1917 upptagna ordinarie anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, finge under år 1918 tagas i anspråk för tillgodoseende av det med anslaget avsedda ändamålet, *än även* för år 1918 bestämt .

[30.]	anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena till	kronor 10,000,
	reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad insikt och skicklighet i vad till bergshanteringen hör till	kronor 3,000
	reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, vilka icke ägna sig åt bergshanteringen, till	kronor 12,500,
	reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri till	kronor 9,000
	samt	
	reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien till	kronor 7,500.

Kommerskollegium.

I skrivelse den 28 augusti 1917 har kommerskollegium avgivit förslag till fördelning av de till reseunderstöd under år 1918 tillgängliga medlen ävensom gjort framställning om anslag för samma ändamål för år 1919. Efter att hava redogjort för Kungl. Maj:ts och riksdagens ovannämnda beslut anför kollegium i skrivelsen följande.

»För tillgodoseende av de med ifrågavarande anslag avsedda ändamål kunna sålunda för år 1918, förutom från äldre anslag möjligen förefintliga besparingar, följande belopp komma till användning, nämligen

1) reseunderstöd åt tekniker	kronor 25,000: —
2) reseunderstöd åt bergstekniker	» 6,000: —
3) reseunderstöd åt arbetare	» 50,000: —
4) reseunderstöd åt idkare	» 18,000: —
5) reseunderstöd åt verkmästare	» 15,000: —

Summa kronor 114,000: —.

Då emellertid de ogynnsamma internationella förhållanden, som torde hava föranlett Eders Kungl. Maj:ts tidigare beslut om uppskov med och delvis besparing av reseunderstödsmedel, fortfarande äro rådande och grundad förhoppning om en ändring till det bättre under den närmaste framtiden icke lär kunna hysas, synes det kollegium riktigest att jämväl vid fördelningen av de under år 1918 tillgängliga anslag till reseunderstöd av här ifrågavarande art endast en del av anslagen tagas i anspråk.

Vid den fördelning, som sålunda skulle ifrågakomma, borde beträffande arbetare, idkare och verkmästare reseunderstöd i likhet med vad förhållandet varit föregående år endast utgå för studieresor inom landet samt till neutrala länder. Beträffande åter reseunderstöd åt tekniker och bergstekniker hava dessa under föregående krigså utgått endast för studieresor till Amerika. Då nämnda land numera inträtt bland de krigförande makterna, synes kunna ifrågasättas, huruvida ej dessa reseunderstöd borde helt och hållet indragas. I betraktande av att sistnämnda

understöd gälla en tid av tre år och den möjligheten icke är utesluten, att under nämnda tid tillfälle kan yppa sig att med framgång idka tekniska studier i Amerika vare sig freden inträtt eller icke, har kollegium ansett sig böra förorda, att såsom föregående år varit fallet en del av tillgängliga medel fördelas för studier i Amerika.

Beträffande storleken av de anslagsbelopp, som skulle ifrågakomma till fördelning, anser kollegium, att av anslagen till reseunderstöd åt tekniker, bergstekniker, idkare och verkmästare bör fördelas hälften av förut angivna, till utdelning disponibla medel.

Med avseende å understöd åt arbetare anser kollegium, i likhet med föregående år med hänsyn till det jämförelsevis ringa antalet sökande till detta understöd år 1917, att allenast ett belopp av 10,000 kronor bör användas under år 1918 till med anslaget avsett ändamål.

De medel, som skulle kunna besparas, skulle sålunda uppgå till 72,000 kronor, anvisade å ordinarie stat.

Kollegium finner däremot icke anledning föreslå någon ändring i storleken av resestipendierna för år 1919, utan synas desamma böra utgå med sedvanliga belopp, nämligen 114,000 kronor, och erfordras sålunda, utöver nyss omnämnda besparingar av 72,000 kronor, å ordinarie anslag till ifrågavarande resestipendier för år 1919 sammanlagt 42,000 kronor.

Därest Eders Kungl. Maj:t finner lämpligt, att anslagen till stipendier i ovan nämnd utsträckning besparas till år 1919, får kollegium hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte förordna,

att på kollegium ankommande åtgärder för fördelning år 1918 av nedan nämnda reseunderstöd må avse allenast fördelning av följande belopp, nämligen

reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshanteringen,	kronor	12,500: —
reseunderstöd åt personer, vilka önska i främmande länder förvärva ökad insikt i vad till bergshanteringen hörer	»	3,000: —
reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri	»	9,000: —
reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien	»	7,500: —
reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena ...	»	10,000: —.»

Genom beslut den 21 september 1917 har Kungl. Maj:t bifallit kommerskollegii ifrågavarande förslag rörande fördelning av reseunderstöden för år 1918.

Sedermera har emellertid kommerskollegium i skrivelse den 21 november 1917, med hänsyn till det sätt, på vilket förhållandena utvecklats sig, ifrågasatt, huruvida icke två av de ifrågavarande slagen av reseunderstöd, nämligen reseunderstöden till bergstekniker och andra tekniker, borde helt indragas, och har Kungl. Maj:t i anledning härav genom beslut den 7 december 1917, med ändring av ovan omnämnda beslut den 21 september samma år, förordnat, att fördelning för år 1918 av berörda slag av understöd icke skulle äga rum.

[30.] Å de till reseunderstöd för år 1918 avsedda medel skulle alltså
 Departements- följande belopp komma att besparas, nämligen:
 chefen.

1) reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri	kronor	9,000: —
2) reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	»	40,000: —
3) reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien	»	7,500: —
4) reseunderstöd åt bergstekniker	»	6,000: —
5) reseunderstöd åt andra tekniker	»	25,000: —
Summa kronor		87,500: —.

I avseende å förhållandena för år 1919 anser jag, i likhet med kommerskollegium, att de före den nu rådande kristiden sedvanliga beloppen av ifrågavarande anslag till reseunderstöd böra finnas till förfogande. Av efterföljande tabell framgår, huru stora belopp som under nysberörda förutsättning böra — utöver besparingarna — för de särskilda ändamålen beredas genom anslag å 1919 års riksstat.

	Arligt anslag före kristiden	Besparing vid 1918 års slut	Brist att fylla genom anslag å 1919 års riksstat
	Kronor	Kronor	Kronor
1) Reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri	18,000	9,000	9,000
2) Reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena	50,000	40,000	10,000
3) Reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien	15,000	7,500	7,500
4) Reseunderstöd åt bergstekniker	6,000	6,000	—
5) Reseunderstöd åt andra tekniker	25,000	25,000	—
Summa kronor	114,000	87,500	26,500

Anslagen till reseunderstöd åt bergstekniker och andra tekniker kunna sålunda för år 1919 helt indragas, medan under övriga anslags- titlar torde böra äskas respektive 9,000, 10,000 och 7,500 kronor. Där- jämte erfordras riksdagens medgivande att under år 1919 få disponera besparingarna från åren 1915, 1917 och 1918 å anslaget till rese- understöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena för tillgodoseende av det med anslaget avsedda ändamålet.

I fråga om indragning för år 1919 av anslaget till reseunderstöd åt bergstekniker har jag redan under punkt 17 gjort framställning.

Jag får alltså nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [30.]

att, i fråga om de särskilda anslagen under den å *ordinarie stat* uppförda anslagstiteln »Befrämjande i allmänhet av slöjderna»,

dels medgiva, att besparingar, uppkomna å det i riksstaterna för åren 1915, 1917 och 1918 upptagna ordinarie anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, må under år 1919 tagas i anspråk för tillgodoseende av det med anslaget avsedda ändamålet,

dels för år 1919 bestämma

anslaget till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena till kronor 10,000,

reservationsanslaget till reseunderstöd åt idkare av hantverk och annan mindre industri till kronor 9,000

samt

reservationsanslaget till reseunderstöd åt verkmästare och förmän inom industrien till kronor 7,500,

dels ock för år 1919 indraga reservationsanslaget till reseunderstöd åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, vilka icke ägna sig åt bergshanteringen.

Vid bifall härtill skulle det ordinarie anslaget till befrämjande i allmänhet av slöjderna, nu kronor 52,500,
 för år 1919 nedsättas med » 12,500
 till » 40,000,
 varav såsom bestämt anslag » 23,500
 och » 16,500,
 utgörande särskilda reservationsanslag åt idkare av hantverk och annan mindre industri samt åt verkmästare och förmän inom industrien.

2. Vävskolan i Borås.

För inrättande av en vävskola, ställd i samband med tekniska elementarskolan i Borås, anvisade 1868 års riksdag på extra stat, jämte 4,500 kronor till skolans första uppsättning av maskiner och redskap, ett belopp av 3,000 kronor för skolans underhåll, mot villkor att från [31.]
Vävskolan i Borås.
 (extra anslag.)

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[31.] länets landsting eller eljest inom orten tillskötes ett därutöver för ändamålet behöfligt ytterligare belopp av 1,500 kronor. Sedermera har riksdagen årligen för skolans underhåll på extra stat beviljat anslag, som utgått med 3,000 kronor till och med år 1872 och därefter till och med år 1914 med 3,800 kronor, mot villkor att av länets landsting eller eljest för ändamålet tillskötes ett belopp, motsvarande minst hälften av statsanslaget.

Vidare har riksdagen årligen för tiden från och med år 1882 till och med år 1914 såsom bidrag till avlönande av en andre lärare vid skolan, likaledes på extra stat, anvisat ett anslag av 1,000 kronor, under villkor att enahanda belopp bleve för ändamålet från Älvsborgs läns landsting eller eljest tillskjutet. 1909 års riksdag beviljade dessutom på extra stat för år 1910 såsom bidrag till personlig löneförbättring för föreståndaren och förste läraren vid skolan Arthur Krebs ett belopp av 500 kronor och såsom bidrag till sådan löneförbättring för andre läraren därstädes ett belopp av 250 kronor, under villkor att lika belopp, tillhoppa 750 kronor, bleve för ändamålet från Älvsborgs läns landsting eller eljest tillskjutna. Sammanlagda anslagsbeloppet av statsmedel för år 1910 utgjorde alltså 5,550 kronor; och har riksdagen jämväl för vart och ett av åren 1911—1914 för omförmälda ändamål på extra stat beviljat anslag å tillhoppa sistnämnda belopp.

I en till Kungl. Maj:t ställd, av kommerskollegium med skrivelse den 28 oktober 1913 överlämnad skrift gjorde styrelsen för tekniska elementarskolan i Borås framställning om höjning av statsbidraget till vävskolan för år 1915.

Beträffande den av styrelsen till stöd för berörda framställning förebragta utredning och innehållet av kollegii omförmälda skrivelse ber jag att få hänvisa till det utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden, som finnes fogat vid den till riksdagen den 14 januari 1914 avlåtna statsverkspropositionen.

På grund av vad sålunda förekommit föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att på extra stat för år 1915 bevilja *dels* såsom bidrag till upprätthållande av vävskolan i Borås ett belopp av 5,600 kronor, under villkor att från Älvsborgs läns landsting eller eljest tillskötes ett belopp, motsvarande minst hälften av berörda statsanslag, *dels* såsom bidrag till avlönande av en andre lärare vid samma skola ett belopp av 1,500 kronor, under villkor att enahanda belopp bleve för ändamålet från nämnda landsting eller eljest tillskjutet, *dels ock* såsom bidrag till personlig löneförbättring för föreståndaren och förste läraren vid skolan Arthur Krebs ett belopp av 750 kronor, under villkor att Krebs' avlö-

ningsförmåner för år 1915 icke sattes till lägre belopp än 4,500 kronor, och såsom bidrag till sådan löneförbättring för biträdande lärarinnan därstädes Hilma Stenwall ett belopp av 300 kronor, under villkor att motsvarande belopp, tillhopa 1,050 kronor, bleve för ändamålet från omförmälda läns landsting eller eljest tillskjutna.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning blevo de begärda anslagen under de föreslagna villkoren av riksdagen anvisade.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag beviljade riksdagen därefter för ifrågasvarande ändamål på enahanda villkor samma belopp på extra stat för vart och ett av åren 1916, 1917 och 1918.

Nu har kommerskollegium med eget yttrande den 31 augusti 1917 överlämnat en av styrelsen för tekniska elementarskolan i Borås till kollegium ingiven, till Kungl. Maj:t ställd skrift, däri styrelsen gjort framställning om anvisande av statsbidrag för år 1919 till vävskolan i Borås med ett till 9,600 kronor förhöjt belopp, därav 6,200 kronor såsom bidrag till uppehållande av vävskolans verksamhet, 1,250 kronor såsom bidrag till avlöning åt föreståndaren och förste läraren A. Krebs, 1,750 kronor såsom bidrag till avlöning åt andre läraren G. Berntson och 400 kronor såsom lönebidrag till biträdande lärarinnan Hilma Stenwall.

*Styrelsen för
tekniska ele-
mentarskolan
i Borås.*

I fråga om den föreslagna höjningen av bidraget till uppehållande av skolans verksamhet anför styrelsen, efter att hava anmärkt att bidraget för år 1918 bestämts till 5,600 kronor, till en början följande.

»Det ovan anförda statsanslaget å 5,600 kronor, avsett såsom bidrag till uppehållande av vävskolans verksamhet, jämte det för samma ändamål från Älvsborgs läns landsting utgående anslaget om 2,800 kronor eller tillhopa 8,400 kronor anser sig styrelsen hava bestämd anledning befara ej vara tillräckligt för bestridande av de med vävskolans verksamhet under år 1919 förenade nödvändiga utgifterna. framförallt i och för skolans uppvärmning. Styrelsen har i utgifts- och inkomstförslag för år 1917 upptagit en kostnad för skolans uppvärmning av 1,200 kronor i överensstämmelse med bokförda bränslekostnader för år 1916. På grund av nuvarande höga bränslepriser synas emellertid kostnaderna härför under innevarande år ej komma att understiga 1,800 kronor, och styrelsen anser sig i staten för år 1919 ej kunna upptaga ett lägre belopp än 2,100 kronor för sagda ändamål, vadan i och för uppehållande av vävskolans verksamhet under sagda år skulle behövas en ökning i hittills utgående anslag om 900 kronor.

Därest den hittills använda grunden för anslagets fördelning, eller att staten bidrager med två tredjedelar och från Älvsborgs läns landsting eller eljest en tredjedel tillskjutes, vunnne tillämpning på anförda anslagsökning, skulle statsbidraget till uppehållande av vävskolans verksamhet under år 1919 komma att ökas med 600 kronor eller i sin helhet uppgå till 6,200 kronor.»

Vidkommande bidragen till lärareavlöningsarna lämnar styrelsen först en redogörelse för de för år 1918 beviljade bidragen och fortsätter härefter:

[31.]

»De förut omförmälda bidragen till avlönande av vävskolans lärarepersonal hava oförändrade utgått sedan år 1915. På grund av de alltjämt stegrade levnads-kostnaderna och penningens sjunkande värde anser styrelsen för tekniska elementar-skolan, att lönerna för berörda personal böra i väsentlig grad förbättras från och med år 1919.

Föreståndaren och förste läraren, ingenjör A. Krebs, började sin tjänstgöring som lärare vid vävskolan den 12 april 1882 och har alltså där varit anställd i mera än 35 år, därav cirka 16 år som andre lärare eller till och med utgången av år 1897, därpå från och med 1898 som föreståndare och förste lärare och i denna sin egenskap tjänstgjort mera än 19 år. Under sin tjänstgöring som andre lärare innehade ingenjör Krebs dessutom förordnande som föreståndare och förste lärare från och med höstterminen 1889 till och med höstterminen 1892 eller sammanlagt 7 terminer.

Såsom andre lärare och t. f. föreståndare har ingenjör Krebs uppburit en avlöning av 2,000 kronor årligen, såsom föreståndare och förste lärare åren 1898, 1899 och 1900 en årlig avlöning av 2,500 kronor, vilken från och med år 1901 höjdes till 3,000 kronor, med vilken summa lönen utgick till och med år 1909.

Sistnämnda års riksdag beviljade efter underdånig hemställen från styrelsen för tekniska elementarskolan i Borås till ingenjör Krebs ett personligt lönetillskott på 500 kronor, att utgå med villkor att ett lika stort belopp tillsköttes av Älvsborgs läns landsting eller från annat håll. På underdånig framställning beviljade därpå 1914 års riksdag en förhöjning av nämnda personliga lönetillägg till 750 kronor under villkor av ett lika stort tillskott från landstinget eller eljest. Dessa villkor ha även av landstingen hittills uppfyllts. Slutligen har styrelsen funnit skäligt att från och med år 1915 bevilja ingenjör Krebs ett lönetillägg av 250 kronor, vilket innevarande år höjts till 500 kronor.

Ingenjör Krebs' lön utgår sålunda under innevarande år med 5,000 kronor.

På grund av vad ovan anförts och med särskilt framhållande av ingenjör Krebs' långa tjänstgöring vid skolan som lärare och föreståndare har styrelsen, som vitsordar att Krebs i förening med en i allo hedrande vandel städse skött sina tjänsteåligganden med utmärkt nit och utmärkt skicklighet, funnit en löneförbättring väl befogad, vilken styrelsen anser böra bestämmas till 1,000 kronor. Ingenjör Krebs' lön skulle alltså, därest styrelsens underdåniga framställning vinner bifall, från och med år 1919 utgå med 6,000 kronor.

Beträffande andre lärarens avlöning har den från och med år 1882, då andre lärarebefattningen inrättades, till och med år 1909 utgått med 2,000 kronor årligen. Sistnämnda års riksdag beviljade för år 1910 ett personligt lönetillskott av 250 kronor åt dåvarande andre läraren under villkor att lika stort belopp tillsköttes av Älvsborgs läns landsting eller från annat håll. Trots denna löneförbättring lämnade ovannämnda andre lärare sin befattning vid skolan år 1913, då långt bättre villkor erbjudits honom i industriens tjänst. Med kännedom om de större ekonomiska för-måner industrien bjuder och för att i någon mån kunna försäkra sig om att få bibehålla kompetent person såsom andre lärare vid vävskolan, ingick styrelsen år 1914 med underdånig framställning om höjning av andre lärarelönen till 3,000 kronor årligen, vilken framställning ock bifallits på så sätt att hälften av denna summa utgått av statsmedel och resten tillskjutits av landstingen.

Samma skäl till förbättring av andre lärarelönen finner styrelsen nu före-

ligga. Da den nuvarande andre läraren herr G. Berntson utfört sina tjänsteåligganden med nit och skicklighet och i övrigt sig till styrelsens fulla belåtenhet förhållit och då styrelsen har sig bekant att väsentligen högre löner stå till buds för i industriens tjänst anställda personer med herr Berntsons kvalifikationer, finner styrelsen önskvärdt, att andre lärarens lön måtte kunna förbättras med 500 kronor årligen och sålunda från och med år 1919 utgå med 3,500 kronor.

Från och med år 1898 har vid vävskolan varit anställd en biträdande lärarinna, fröken Hilma Stenwall, som tjänstgjort från och med befattningens inrättande, alltså i mera än 19 år. Fröken Stenwall har under denna tid uppburit en årlig avlöning från och med år 1898 till och med 1901, 450 kronor; från och med år 1902 till och med 1904, 600 kronor; från och med år 1905 till och med 1909 840 kronor samt under åren 1910 och 1911, 1,100 kronor. År 1912 bestämdes att lönen skulle utgå efter 1,200 kronor per år från och med höstterminens början den 15 augusti, och har lönen därefter till och med år 1914 utgått med 1,200 kronor.

På underdånig framställning av styrelsen för tekniska elementarskolan beviljade 1914 års riksdag ett lönetillägg till fröken Stenwall å 300 kronor under villkor, att från Älvsborgs läns landsting eller eljest ett lika stort belopp tillsköttes, och har sålunda lönen sedan år 1915 utgått med 1,800 kronor årligen.

Med fästat avseende på den vana och skicklighet vid undervisningen, som lärarinnan under sin mångåriga tjänstetid förvärvat, finner styrelsen starka skäl tala för att avlöningen höjes till ett mot arbetets vikt och den långa tjänstgöringstiden svarande belopp, och anser styrelsen i överensstämmelse härmed, att biträdande lärarinnans lön ej bör sättas till lägre belopp än 2,000 kronor för år från och med år 1919.»

Styrelsen, som hemställer att staten, i likhet med vad förut varit fallet, måtte påtaga sig halva kostnaden för de föreslagna löneförbättringarna under villkor, att från Älvsborgs läns landsting eller från annat håll den andra hälften tillsköttes, åberopar vidare till belysande av lärarpersonalens nuvarande avlöningsförhållanden och de ifrågasatta lönetilläggen följande sammanställning:

Nuvarande löner.

Föreståndarens lön	3,500 kronor, av vilka	$\frac{2}{3}$ eller 2,333.33 kronor	bestridas av statsmedel
lönetillägg	1,500 » » »	$\frac{1}{2}$ » 750.— » » »	
sammanlagt	5,000 kronor » »	3,083.33 kronor » » »	
Andre lärarens lön	3,000 » » »	$\frac{1}{2}$ » 1,500.— » » »	
Biträdande lärarinnans lön	1,200 » » »	$\frac{2}{3}$ » 800.— » » »	
lönetillägg	600 » » »	$\frac{1}{3}$ » 300.— » » »	
sammanlagt	1,800 kronor » »	1,100.— kronor » » »	

Föreslagna tillägg utöver nuvarande löner.

Till föreståndaren	1,000 kronor, av vilka	$\frac{1}{2}$ eller 500 kronor	skulle bestridas av statsmedel
» andre läraren	500 » » »	» » 250 » » »	
» biträdande lärarinnan	200 » » »	» » 100 » » »	

Summa 850 kronor

[31.]
Kommers-
kollegium.

I sitt förberörda utlåtande över styrelsens framställning anför kommerskollegium i fråga om bidraget till uppehållande av skolans verksamhet, att kollegium, som med hänsyn till de väsentligt stegrade kostnaderna för bränsleanskaffning funne den av styrelsen för detta ändamål beräknade merkostnaden berättigad, ansåge sig böra tillstyrka, att staten lämnade bidrag till täckande av en del av denna kostnad. I enlighet med de grundsatser, som godkänts vid beviljandet av 1914 års anslagsökning, borde enligt kollegii mening statsbidraget sättas till två tredjedelar av den beräknade kostnaden, under villkor att genom tillskott från Älvsborgs läns landsting eller eljest tillsköttes ett belopp, motsvarande minst hälften av statsanslaget.

I fråga om bidragen till lärareavlöningarna yttrar kommerskollegium härefter:

»Kollegium anser en höjning av de åt lärarpersonalen utgående lönerna på grund av nu rådande förhållanden vara berättigad. De av styrelsen ifrågasatta lönetilläggen utgöra 20 procent, 16.67 procent och 11.11 procent å förut utgående löner åt respektive förståndaren, andra läraren och biträdande lärarinnan. Dessa förhöjningar anser kollegium på grund av rådande dyrtid i och för sig icke vara för högt tilltagna. Det synes tvärtom framstå såsom önskvärt med hänsyn till den förtjänst de ifrågavarande personerna inlagt vid handhavandet av sitt lärarkall, att den tillämnade förbättringen i deras löner kunde åstadkommas utan avprutning. Med avseende å statens bidrag till löneförhöjningarna har kollegium emellertid med hänsyn till innehållet av riksdagens beslut angående krigstidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst velat ifrågasätta, huruvida statsbidraget bör utsträckas utöver den gräns av 15 procent å förut utgående avlöning, som av riksdagen i regel fastställts såsom norm för sådant tillägg. Om statens bidrag i likhet med vad förut varit fallet i avseende å lönetilläggen bestämmas till hälften av löneförhöjningarna, vilket kollegium finner sig böra förorda, skulle med tillämpning av den av riksdagen fastställda begränsningen de begärda ökningarna i statsbidragen, i vad de avse lönerna åt föreståndaren och andre läraren, endast böra beviljas till belopp av respektive 375 och 225 kronor.

I fråga om lönetillskottet åt biträdande lärarinnan skulle en tillämpning av samma begränsning icke medföra någon avprutning i den begärda ökningen av statsanslaget, 100 kronor.

Som villkor för beviljande av statsbidragen torde i likhet med vad förut varit fallet böra föreskrivas, att minst enahanda belopp bliva tillskjutna från Älvsborgs läns landsting.»

Departements-
chefen.

Såsom vederbörande departementschef vid flera föregående tillfällen, då fråga om statsbidrag för nu ifrågavarande ändamål för Kungl. Maj:t anmälts, funnit sig böra erinra, har den av Kungl. Maj:t tillsatta kommittén för avgivande av utlåtande och förslag rörande förändrad anordning av den lägre tekniska undervisningen i ett den 11 juni 1912 avgivet betänkande bland annat föreslagit, att vävskolan i Borås skulle

omorganiseras till en fackskola för textilindustrien. Frågan har härefter varit föremål för behandling av särskilda sakkunnige för utredning av frågorna om den lägre tekniska undervisningen, fortsättningsskolan och den lägre handelsundervisningen m. m., vilka den 3 oktober 1917 avgivit utlåtande. Proposition, avseende särskilt vävskolans ombildning, torde emellertid icke heller kunna föreläggas innevarande års riksdag, och då skolan alltså även under år 1919 lär komma att verka i samma form som hittills, torde på sätt som förut statsbidrag för skolan jämväl för sagda år böra beviljas på extra stat.

De av styrelsen för tekniska elementarskolan i Borås föreslagna förhöjningarna i statsbidraget såväl till uppehållande av vävskolans verksamhet som till läraravlönningarna finner jag väl grundade; och anser jag mig sålunda i allo kunna biträda styrelsens förslag. I sitt förberörda utlåtande ifrågasätter visserligen kommerskollegium viss reduktion i de av styrelsen föreslagna ökningarna i statsbidraget i vad angår föreståndarens och andra lärarens avlöningar av den anledningen, att enligt styrelsens förslag löneökningarna till dessa skulle komma att, procentuellt räknat, överstiga de för året 1917 beviljade krigstidstilläggen åt befattningshavare i statens tjänst. Nu har jag emellertid, såsom jag senare under dagens lopp torde bliva i tillfälle att närmare utveckla, för avsikt att föreslå, att för innevarande år krigstidstillägg beviljas statens befattningshavare till väsentligt högre belopp än för år 1917, i allmänhet icke understigande 30 procent av avlöningen; och torde sålunda, i händelse av bifall till mitt förslag i sistberörda hänseende, de skäl, som av kommerskollegium åberopats såsom stöd för den ifrågasatta reduktionen i det föreslagna statsbidraget till föreståndarens och andre lärarens avlöningar, icke längre äga giltighet. Vid sådant förhållande och då de föreslagna löneförhöjningarna icke i och för sig synas mig för högt tilltagna, finner jag mig, såsom redan antytts, böra tillstyrka styrelsens förslag oförändrat.

I avseende å villkoren för understödets åtnjutande torde icke någon annan förändring i de för innevarande år gällande förhållandena böra ske, än att såsom särskild förutsättning för uppbärande av statsbidraget till löneförbättring åt föreståndaren vid skolan uppställas det villkoret, att hans avlöningsförmåner för år 1919 icke sättas till lägre belopp än 5,750 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på *extra stat* för år 1919 såsom förslagsanslag bevilja

[31.]

dels såsom bidrag till upprätthållande av vävskolan i Borås ett belopp av högst kronor 6,200, under villkor att från Älvsborgs läns landsting eller eljest tillskjutes ett belopp, motsvarande minst hälften av berörda statsanslag,

dels såsom bidrag till avlönande av en andre lärare vid samma skola ett belopp av högst ... kronor 1,750, under villkor att enahanda belopp varder för ändamålet från nämnda landsting eller eljest tillskjutet,

dels ock såsom bidrag till personlig löneförbättring för föreståndaren och förste läraren vid skolan Arthur Krebs ett belopp av högst kronor 1.250 och såsom bidrag till sådan löneförbättring för biträdande lärarinnan därstädes Hilma Stenwall ett belopp av högst kronor 400, under villkor att dessa löneförbättringar motsvarande belopp varda för ändamålet från omförmälda läns landsting eller eljest tillskjutna samt, beträffande löneförbättringen för Krebs, därjämte, att hans avlöningsförmåner för år 1919 ej sättas till lägre belopp än 5,750 kronor,

eller sålunda tillhoppa högst kronor 9,600.

3. Understöd till Sveriges hantverksorganisation.

[32.]

*Understöd
till Sveriges
hantverks-
organisation.*

(extra anslag.)

Genom ombildning av den år 1893 upprättade centralstyrelsen för Sveriges hantverks- och industriföreningar lades år 1905 grunden till Sveriges hantverksorganisation. Organisationen, som avser att såsom gemensamt organ för de olika hantverksföreningarna inom landet tillvarataga de mera yrkesmässiga hantverksintressena, har för utgivande av Hantverks- och industritidning eller, såsom den sedermera benämnts, Svensk hantverkstidning alltsedan år 1906 tilldelats understöd av statsmedel, vilket understöd från och med år 1909 årligen utgått med ett belopp av 3,000 kronor från manufakturförslagslänafonden, varjämte organisationen i egenskap av förmedlare av utlåningen från fonden för befrämjande av hantverk och därmed jämförlig mindre industri av riksdagen beviljats anslag till ett belopp av för ett vart av åren 1911—1916 2,000 kronor och för år 1917 600 kronor.

I särskilda till Kungl. Maj:t under år 1912 inkomna skrifter gjorde styrelsen för Sveriges hantverksorganisation framställning om anslag å

7,000 kronor för vardera av åren 1913 och 1914 till upprätthållande av organisationens allmänna verksamhet.

[32.]

Med anledning härav tilldelade Kungl. Maj:t enligt beslut den 14 januari 1913 under vissa i statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag angivna villkor hantverksorganisationen såsom bidrag till dess verksamhet under år 1913 ett belopp av 3,000 kronor, att utgå från manufakturförlagslånefonden. I anledning av en av Kungl. Maj:t gjord framställning anvisade vidare riksdagen på berörda villkor å extra stat för år 1914 ett belopp av 4,000 kronor, varjämte Kungl. Maj:t genom beslut den 20 juni 1913 på samma villkor tilldelade hantverksorganisationen såsom bidrag till dess verksamhet år 1913 ytterligare 4,000 kronor och för samma ändamål år 1914 3,000 kronor, att utgå ur manufakturförlagslånefonden.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen sedermera på extra stat för vardera av åren 1915—1918 såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisations verksamhet på de för statsbidrags åtnjutande dittills gällande villkor anvisat ett belopp av 4,000 kronor; och har Kungl. Maj:t sedermera genom särskilda beslut på samma villkor, utöver vad riksdagen sålunda anvisat, tilldelat hantverksorganisationen för dess verksamhet under vardera av sistnämnda år ytterligare ett belopp av 3,000 kronor, att utgå av manufakturförlagslånefonden.

Nu har styrelsen för Sveriges hantverksorganisation i en till Kungl. Maj:t ställd skrift gjort framställning om statsanslag å 7,000 kronor åt organisationen jämväl för år 1919.

Över denna framställning har kommerskollegium avgivit utlåtande och därvid, under åberopande av de skäl, som kollegium förut anfört till stöd för sitt tillstyrkande av motsvarande anslag för åren 1913—1918, hemställt om bifall till framställningen.

För egen del finner jag anslag till Sveriges hantverksorganisation fortfarande böra utgå. Av det begärda anslaget, mot vars belopp jag icke har något att erinra, torde, i likhet med vad förut varit förhållandet, 3,000 kronor böra utgå från manufakturförlagslånefonden; och är det min avsikt att framdeles underställa denna fråga Kungl. Maj:ts prövning. För erhållande av återstående 4,000 kronor torde framställning till riksdagen böra göras.

Därest statsunderstöd tilldelas organisationen för år 1919, torde, i överensstämmelse med de för åtnjutande av understödet för åren 1913—1918 föreskrivna villkor, organisationen böra åläggas *dels* att före den 1 maj 1920 till chefen för finansdepartementet avgiva redogörelse för

[32.] användandet av understödet och berättelse rörande organisationens verksamhet under år 1919, *dels* att, efter beprövande av redaktionen för Svensk hantverkstidning, i nämnda tidning offentliggöra reseberättelser, som av idkare av hantverk och annan mindre industri ävensom av arbetare i de särskilda näringsyrkena avgivas rörande av dem med statsunderstöd företagna studieresor, *dels ock* att till kommerskollegium avlämna åttio exemplar av organisationens publikationer för att genom kollegii försorg utdelas till de tekniska undervisningsanstalterna för deras bibliotek samt till användande såsom belöning åt därav förtjänta lärjungar vid dessa undervisningsanstalter.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under de här ovan av mig tillstyrkta villkor såsom bidrag till Sveriges hantverksorganisations verksamhet å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 4,000.

4. Statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar m. m.

[33.]
Statsunder-
stöd åt hant-
verksidkare
för utbildande
av lärlingar
m. m.
(extra anslag)

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift av den 18 oktober 1911 hade styrelsen för Sveriges hantverksorganisation hemställt, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande, huruvida icke till främjande av lärlingsutbildningen inom hantverkerierna kunde efter mönster från Baden m. fl. länder införas systemet med dels statsunderstöd åt väl kvalificerade mästare såsom ersättning i någon mån för deras bestyr med utbildning av lärlingar i sina verkstäder, dels ock statspremier för väl utförda lärlingsarbeten och avslutningsprov såsom uppmuntran åt framstående lärlingar.

Sedan kommerskollegium, dit berörda skrivelse remitterats, i ärendet avgivit utlåtande den 20 november. 1912 samt därvid jämväl överlämnat ett från styrelsen för Sveriges hantverksförening, på anmodan av kommerskollegium, avgivet yttrande, föreslog Kungl. Maj:t i den till 1914 års förra riksdag avlätna statsverkspropositionen riksdagen att till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildning av lärlingar samt till lärlingspremier på extra stat för år 1915 anvisa ett anslag å 8,000 kronor.

I skrivelse den 3 mars 1914 angående vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln gjorda framställningar anförde riksdagen, att riksdagen funnit förslaget, ehuru i och för sig mycket beaktansvärt, icke föreligga i sådant skick, att detsamma kunnat av riksdagen bifallas, samt framhöll behovet av ytterligare utredning i

vissa hänseenden, särskilt rörande frågan, inom vilka yrken statsunderstöd åt mästare lämpligen borde ifrågakomma, varjämte även frågan om lärlingars premiering borde underkastas en förnyad grundligare prövning.

Sedan ytterligare utredning i omförmälta hänseenden förebragts, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen i en den 14 april 1917 avlåten proposition (nr 206) att till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier å extra stat för år 1918 under sjunde huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag, högst 8,000 kronor.

Beträffande den utredning, som vid detta tillfälle samt vid avlåntandet av förberörda framställning till 1914 års förra riksdag i nu ifrågavarande avseende förebragtes, anhåller jag att få hänvisa till det vid ovannämnda proposition nr 206 fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 14 april 1917.

I skrivelse den 16 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Kommerskollegium avgav därefter den 27 september 1917 i enlighet med Kungl. Maj:ts befallning utlåtande och förslag rörande användningen av nämnda anslag. Kollegium erinrade därvid till en början om att i framställningen om ifrågavarande anslag förutsatts, att av anslaget skulle användas 5,000 kronor till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar och 3,000 kronor till statsunderstöd åt hantverksföreningar för utdelande av lärlingspremier, samt anförde vidare, att det för undvikande av förväxling mellan dessa två olika former av understöd vore lämpligt, att bestämmelser därför utfärdades var för sig.

Vid skrivelsen funnos fogade av kommerskollegium utarbetade förslag till sådana bestämmelser.

Enligt nådigt beslut den 2 november 1917 fann Kungl. Maj:t därefter gott dels föreskriva, att kommerskollegium skulle, efter införande i därför lämpliga tidningar av kungörelse angående vederbörliga ansökningars ingivande inom viss ansökningstid, under år 1918 av nu ifrågavarande anslag utbetala 5,000 kronor till hantverksidkare för utbildande av lärlingar och 3,000 kronor till hantverksföreningar, anslutna till Sveriges hantverksorganisation, för utdelande av lärlingspremier, dels ock fastställa följande bestämmelser för erhallande av ifrågavarande statsunderstöd:

A. Bestämmelser rörande statsunderstöd för utbildande av lärlingar och rörande statspremier åt dylika.

[33.] 1:o) Ansökning om statsunderstöd för utbildande av lärlingar ställes till kommerskollegium och skall vara åtföljd av:

- a) frejdbetyg,
- b) intyg att sökanden bedriver självständig verksamhet inom det hantverksyrke, ansökningen avser,
- c) intyg att sökanden äger sådan yrkesskicklighet och i övrigt sådana egenskaper, att han anses kunna bedriva lärlingars utbildande med sådan framgång, att statsunderstöd därför bör kunna ifrågakomma,
- d) bestyrkt avskrift av överenskommelse mellan mästaren, å ena sidan, samt lärlingen och hans målsman, å andra sidan, angående lärlingens anställning, vilken överenskommelse skall innehålla, bland annat förpliktelse för lärlingen att besöka för hans teoretiska yrkesutbildning lämplig skola, därest sådan finnes å orten med understöd av allmänna medel anordnad, ävensom bestämmelse om, vilken av kontrahenterna skall bestrida kostnaderna för skolmateriel och eventuella skolavgifter, samt
- e) intyg angående lärlingens ålder.

2:o) Statsunderstöd för utbildande av lärlingar utdelas av kommerskollegium, som dessförinnan har att höra Sveriges hantverksorganisation.

3:o) Det statsunderstödda utbildandet av lärlingar står under tillsyn av kommerskollegium med biträde av ombud för Sveriges hantverksorganisation.

4:o) Statsunderstöd för utbildande av lärlingar utgår med 300 kronor för varje lärling och utanordnas av kommerskollegium i den ordning, att 100 kronor utbetalas vid första, 75 kronor vid andra och 50 kronor vid tredje årets slut, sedan för varje gång av ombud för Sveriges hantverksorganisation avgivits utlåtande, huruvida mästaren, för såvitt på honom ankommer, bedrivit lärlingens utbildande på ett för utbildningens fullbordande vid tredje årets slut ändamålsenligt sätt. Återstående 75 kronor utbetalas, sedan styrkt blivit, att lärlingen genom avlagt prov eller på annat sätt visat sig vara utlärd i yrket.

5:o) Mästare, som erhållit statsunderstöd för utbildande av lärlingar, åligger:

- a) att bedriva ifrågavarande lärlingars utbildande på sådant sätt, att de, för såvitt på mästaren beror, kunna efter tre års lärotid genom

prov visa sig vara kompetenta att erhålla Sveriges hantverksorganisations utlärlingsbevis,

b) att ställa sig till efterrättelse de anvisningar eller föreskrifter rörande lärlingsutbildandet, som av kommerskollegium, eller eljest kunna komma att utfärdas,

c) att lämna av kommerskollegium utsänt ombud tillfälle att taga del av yrkesverksamheten i de avseenden, där lärlingsutbildandet därav beröres,

d) att lämna ombud för Sveriges hantverksorganisation tillfälle att taga del av yrkesverksamheten i för ovannämnda utlåtandes avgivande erforderlig omfattning,

e) att så ordna lärlingens yrkesarbete, att hinder ej därav må uppstå för lärlingen att bevista för hans teoretiska yrkesutbildning lämplig skola, därest sådan finnes å orten med understöd av allmänna medel anordnad,

f) att minst en månad före provs påbörjande till kommerskollegium insända uppgift om såväl tiden för provets påbörjande som provets beskaffenhet, samt

g) att senast en månad, efter det att beslut om utfärdande av utlärlingsbevis och, i förekommande fall, om tilldelande av särskild belöning blivit fattat, till kommerskollegium insända bestyrkt utdrag ur vederbörande hantverksförenings protokoll rörande ifrågavarande beslut.

6:o) Brister mästaren i fullgörandet av någon av ovan angivna skyldigheter, eller finner kommerskollegium eljest förhållandena vara sådana, att statsunderstödet ej vidare bör utgå, äger kollegium innehålla ännu ej utbetald del av detsamma.

7:o) Lärling, för vars utbildande mästare erhållit statsunderstöd och vilken efter avlagt prov undfått Sveriges hantverksorganisations utlärlingsbevis, är berättigad till en utlärlingspenning av 20 kronor, som av kommerskollegium utanordnas, så snart nämnda protokollsutdrag till kollegium inkommit.

8:o) Lärling, för vars utbildande mästare erhållit statsunderstöd och som i samband med tilldelandet av utlärlingsbevis jämväl fått sig tillerkänd någon av Sveriges hantverksorganisations silvermedaljer, kan kommerskollegium, efter hörande av Sveriges hantverksorganisation, tilldela statspremium av högst 100 kronor.

9:o) Utdelning av statspremier äger rum efter varje års slut, sedan Sveriges hantverksorganisation till kommerskollegium inkommit med uppgift såväl å de lärlingar med statsunderstödd utbildning, vilka or-

- [33.] organisationen tilldelat medaljer, som även angående arten av de av ifrågavarande lärlingar utförda prov samt i samband därmed avgivit förslag till statspremiernas fördelning bland dem av dessa lärlingar, vilka någon av organisationens silvermedaljer tilldelats.

B. Bestämmelser rörande statsunderstöd till hantverksföreningar, anslutna till Sveriges hantverksorganisation, för utdelande av lärlingspremier.

- 1) Ansökning om statsunderstöd för utdelande av lärlingspremier ställs till kommerskollegium och skall vara åtföljd av:
 - a) ett exemplar av föreningens stadgar,
 - b) intyg att föreningen är ansluten till Sveriges hantverksorganisation,
 - c) uppgift å antalet av föreningen under de tre sistförflutna åren utfärdade utlärlingsbevis, fördelade på olika yrken,
 - d) uppgift å de premier, medaljer och andra belöningar, som i samband med utfärdandet av nyssnämnda utlärlingsbevis utdelats, samt
 - e) uppgift om sättet för granskning av förekommande lärlingsprov, såvida icke bestämmelse härom är i stadgarna intagen.
- 2) Statsunderstöd för utdelande av lärlingspremier utdelas av kommerskollegium, som dessförinnan har att höra Sveriges hantverksorganisation.
- 3) Den statsunderstödda lärlingspremieringen står under tillsyn av kommerskollegium med biträde av Sveriges hantverksorganisation.
- 4) Premier må utdelas allenast till lärlingar, som av föreningen undfått Sveriges hantverksorganisationens utlärlingsbevis, och i samband med utfärdande av dylikt bevis. Premium må icke överstiga 100 kronor.
- 5) Förening, som erhållit statsunderstöd för premiering av lärlingar, åligger,
 - a) att före den första april året efter det, för vilket statsunderstöd åtnjutits, till kommerskollegium inkomma med redogörelse för den under det gångna året bedrivna premieringsverksamheten, vilken redogörelse skall innehålla
 - dels uppgift om hela antalet inom olika yrken under året utfärdade utlärlingsbevis med angivande av tilldelade betygsgrader,
 - dels ock ifråga om de lärlingar, som i samband med utfärdandet av utlärlingsbevis erhållit belöning av något slag, uppgift å dessa lärlingars namn, yrke och betygsgrad samt arten och, beträffande kontanta premier, storleken av den erhållna belöningen,
 - b) att ställa sig till efterrättelse de anvisningar och föreskrifter

rörande lärlingspremieringen, för såvitt densamma bekostas av statsunderstödet, som av kollegium eller eljest kunna komma att utfärdas, samt

[33.]

c) att bereda av kommerskollegium utsänt ombud tillfälle att av granskning av lärlingsprov taga del i den omfattning, som kan komma att erfordras.

I skrivelse den 11 oktober 1917 har kommerskollegium nu gjort framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål jämväl för år 1919. Kollegium har därvid åberopat en i dess förberörda skrivelse den 20 november 1912 uppgjord plan för ifrågavarande försöksverksamhet, därvid såsom grund för beräkningen antagits, att årligen 50 nya lärlingar skulle komma i åtnjutande av statsunderstödd utbildning. Förutom det belopp å 3,750 kronor, vilket i överensstämmelse med kollegii förslag till bestämmelser rörande ifrågavarande understöd skulle under år 1919 erfordras för andra utbildningsåret beträffande 1918 års lärlingsgrupp, skulle för år 1919 jämväl krävas ett belopp av 5,000 kronor för första utbildningsåret för en ny lärlingsgrupp. Till statsunderstöd åt mästare för utbildandet av lärlingar skulle sålunda komma att under år 1919 erfordras sammanlagt 8,750 kronor. Dessutom borde för år 1919 liksom för år 1918 utgå ett belopp av 3,000 kronor till statsunderstöd åt hantverksföreningar för utdelning av lärlingspremier. Däremot behövde icke något belopp till utlärlingspenningar och statspremier anvisas för år 1919, enär icke några av de lärlingar, för vilka dessa vore avsedda, hunne avsluta sin utbildning till den tidpunkt, då 1919 års anslag skulle fördelas.

Kommerskollegium.

På grund härav har kommerskollegium hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för anvisande för år 1919 av ett belopp å 11,750 kronor till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier att användas enligt det av kollegium den 27 september 1917 avgivna förslag till bestämmelser i ifrågavarande avseende.

Vid anmälan för Kungl. Maj:t av frågan om anslag för nu ifrågavarande ändamål å 1918 års riksstat erinrade dåvarande chefen för finansdepartementet om att statens understödjande av lärlingsutbildningen förutsatts kunna genomföras utan avvaktan på lösningen av spörsmålen om lärlingsväsendets ordnande i allmänhet och om den lägre tekniska undervisningens reformerande. Den förra av dessa frågor föreligger ej heller nu i sådant skick, att den kan framläggas till

Departementschefen.

[33.] slutligt avgörande. I den senare hava de sakkunniga, som tillkallats för utredning i ämnet, den 3 oktober 1917 avgivit betänkande, däri bland annat föreslagits inrättandet av statsunderstödda fortsättningskolor och lärlingsskolor. Enligt vad jag från chefen för ecklesiastikdepartementet inhämtat, läser det kunna förväntas, att proposition angående inrättande av praktiska ungdomsskolor, däri bland annat lärlingsskolor skulle ingå såsom ett viktigt led, kommer att föreläggas innevarande års riksdag. Det är emellertid icke avsett, att den blivande framställningen skall erhålla sådan innebörd, att icke, åtminstone för en tid framåt, anslag av här ifrågakvarande natur i allt fall skulle behövas. Vid sådant förhållande anser jag mig böra tillstyrka, att medel för lärlingsutbildningens främjande beredas jämväl för år 1919.

Kommerskollegium har, såsom ovan omnämnts, beräknat att för år 1919 skulle för ändamålet erfordras ett belopp av 11,750 kronor. Beloppet, mot vilket jag icke har något att erinra, torde böra uppföras på extra stat såsom förslagsanslag, högst.

I fråga om användningen av ett eventuellt anslag torde böra gälla samma bestämmelser, som i enahanda avseende faststälts för år 1918.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar samt till lärlingspremier att användas i överensstämmelse med de av mig förordade grunder å *extra stat* för år 1919 bevilja ett förslagsslag, högst kronor 11,750.

5. Understöd åt föreningen för svensk hemslöjd.

[34.] På därom av styrelsen för föreningen för svensk hemslöjd gjord framställning, föreslog Kungl. Maj:t i den till nästlidet års riksdag avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov riksdagen att, i likhet med vad för vart och ett av åren 1907—1917 ägt rum, åt nämnda förening såsom bidrag till uppehållande av dess verksamhet under år 1918 på extra stat för samma år anvisa ett belopp av 15,000 kronor.

I skrivelse den 16 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anmälde riksdagen, att riksdagen,

Understöd åt
föreningen för
svensk hem-
slöjd.
(extra anslag.)

på grund av Kungl. Maj:ts berörda framställning, till föreningen för svensk hemslöjd såsom bidrag till uppehållande av dess verksamhet under år 1918 på extra stat för samma år anvisat ett belopp av 15,000 kronor; och har därefter Kungl. Maj:t vid föredragning den 25 juni 1917 av riksdagens berörda skrivelse i nu ifrågavarande del förklarat föreningen berättigad att åttjutta förenämnda av riksdagen anvisade anslag, 15,000 kronor, mot skyldighet för föreningen att före den 1 maj 1918 till chefen för finansdepartementet avgiva redogörelse för användandet av understödet och berättelse rörande föreningens verksamhet under år 1917.

Nu har styrelsen för omförmälda förening i en till Kungl. Maj:t ställd skrift anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att åt föreningen såsom bidrag för uppehållande av dess verksamhet under år 1919 på extra stat för samma år anvisa enahanda belopp som för år 1918; och har styrelsen därvid tillika överlämnat berättelse över föreningens verksamhet under år 1916. Föreningens kamrerare, f. d. byråchefen J. Robbert, har dessutom avgivit en förklaring av vissa i berättelsen meddelade siffror.

Av berörda berättelse och förklaring framgår, bland annat, följande.

Föreningen hade vid 1916 års slut inestående i kassa 643 kronor 2 öre och i bank 6,576 kronor 12 öre. Härtill kommer för föreningens förlagsaktieholag förskotterat belopp 205 kronor 62 öre. Dessa tillgångar utgöra tillsammans 7,424 kronor 76 öre.

Däri ingå följande till särskild redovisning givna belopp, nämligen: textilplanschverksfonden 4,452 kronor 50 öre, som överlämnats av enskilda personer såsom bidrag till ett samlingsverk avbildningar av svenska textilier, samt slöjdradskapsfonden 556 kronor 24 öre, tillsammans 5,008 kronor 74 öre. Frånräknas dessa för särskilda ändamål givna belopp, återstod till mötande av utgifter 2,416 kronor 2 öre.

Sistnämnda belopp utgör besparingen av vad som till 1916 års slut influtit genom den i 1914 års berättelse omnämnda försäljningen av föreningens hemslöjds-magasin i Norrköping. Då emellertid till hemslöjdsmagasinen, såsom tillhörande föreningens affärsverksamhet, icke använts medel från riksdagsanslaget utan därtill disponerats andra, huvudsakligen upplånade medel, hade berörda kontanta tillgång egentligen bort avses till förlagsmedel för annat hemslöjdsmagasin; men med hänsyn till penningvärdets sjunkande under nu rådande dyrtid och därav uppkommande penningeknapphet har jämväl denna tillgång måst tagas i anspråk för föreningens ideella verksamhet.

Till ovannämnda belopp 2,416 kronor 2 öre komma vidare följande förskott: till utgifter vid föreningens skolor i Vittsjö 100 kronor och till fröken Zickerman, dels till samlande av textilmönster från Kristianstads län, vartill länets hushållningssällskap tillskjutit medlen, 95 kronor 57 öre och dels till resor för anskaffande av studiematerial till en uppslagsbok om ortskaraktären m. fl. resor 480 kronor 51

[34.] öre, tillsammans 676 kronor 8 öre, utgörande med ovannämnda för förlagsaktiebolaget förskjutna 205 kronor 62 öre tillhopa 881 kronor 70 öre.

Vidare hade föreningen en lånefordran av 4,100 kronor. Av detta belopp voro 3,000 kronor bundna som understöd i form av lån till en i Halland med tillvaratagande av gammal tradition ordnad slöjd, den s. k. bindslöjden, som giver arbete med stickning av ylleartiklar. 1,000 kronor voro utlånade till Vadstena spetsknyppplingsskola och 100 kronor som understöd åt ett företag för tillverkning i bygderna av nationella vävnader, att inlämnas i kommission till Svensk Hemslöjds försäljningsaffär i Stockholm.

Av föreningens fordran för ovannämnda försäljning av hemslöjdsmagasinet i Norrköping återstod efter gjorda avbetalningar 778 kronor 33 öre.

Föreningens övriga tillgångar lågo bundna som förlagsmedel i Svensk Hemslöjds försäljningsförening samt i dess spetssskolor. I lagret hos försäljningsföreningen var även placerat det lån å 17,000 kronor, vari föreningen häftade till hushållningssällskap och landsting.

Föreningens skulderna överskjutande kapitaltillgång utgjorde vid årets slut 12,176 kronor 44 öre mot 12,929 kronor 1 öre vid 1915 års slut.

Kommerskollegium.

I anledning av föreningens framställning har kommerskollegium avgivit infordrat utlåtande. Kollegium har därvid liksom vid flera föregående tillfällen, då fråga varit om statsunderstöd åt föreningen, framhållit, att föreningens verksamhet vore synnerligen förtjänstfull samt att det med hänsyn härtill vore önskvärt, att föreningen genom understöd från statens sida bereddes tillfälle att fortsätta och ytterligare utveckla sin verksamhet; och har kollegium förty tillstyrkt bifall till framställningen.

Departementschefen.

Föreningen torde allt fortfarande vara i behov av understöd för att kunna vidmakthålla sin ställning och än ytterligare utveckla området för sin verksamhet. Då vidare denna verksamhet synes mig vara förtjänstfull och värd uppmuntran samt föreningen numera såsom arbetsgivare åt en stor mängd med hemslöjd sysslade personer intager en icke obetydlig plats inom vårt näringsliv, tvekar jag icke tillstyrka, att statsunderstöd till samma belopp som för innevarande år måtte tilldelas föreningen jämväl för år 1919.

I likhet med vad som under de tolv nästföregående åren ägt rum, torde ett särskilt extra anslag böra för nu ifrågavarande ändamål anvisas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att åt föreningen för svensk hemslöjd såsom bidrag till uppehållande av dess verksamhet under år 1919 på *extra stat* för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 15,000.

F. **Skatteomkostnader.****Tullverket.**1. **Tullverket.**

I skrivelse den 27 september 1917 har generaltullstyrelsen avgivit förslag till reglering av tullverkets utgiftsstater för år 1919.

Över generaltullstyrelsens förslag har utlåtande sedermera den 3 oktober 1917 på grund av nådig remiss avgivits av 1914 års tullkommission.

[35.]
Tullverket.
(ordinarie
anslag.)

Beträffande först

Avlöningsstaten för generaltullstyrelsen

hemställer generaltullstyrelsen till en början, att de å extra stat för år 1918 uppförda fyra revisorstjänster och en andre byråassistenttjänst å styrelsens revisionsbyrå måtte uppföras å extra stat även för år 1919.

Förstärkning
av arbets-
krafterna hos
generaltull-
styrelsen.

Fyra extra
revisorer och
en extra andre
byråassistent
å revisions-
byrån.

Mot generaltullstyrelsens framställning i denna del har tullkommissionen intet att erinra.

Då behov av ifrågavarande revisors- och byråassistenttjänster alltjämt föreligger, biträder jag generaltullstyrelsens framställning om deras upptagande å extra stat jämväl för år 1919. För ändamålet torde böra beräknas enahanda belopp, som i 1918 års stat upptagits, eller tillhoppa 20,000 kronor. Visserligen lära de för ifrågavarande tjänstemän avsedda arvodena, 4,000 kronor, böra minskas med belopp, motsvarande avgift för egen pensionering, men då det möter vissa hinder att på förhand beräkna den minskning av arvodena, som vederbörande på denna grund kunna komma att vidkännas, anser jag, att, i överensstämmelse med vad förut tillämpats, någon sänkning av nyss omnämnda anslagsbelopp, 20,000 kronor, icke av här antydd anledning bör ifrågakomma.

Bestämmelser rörande här ifrågavarande avdrag, gällande för innevarande år, hava meddelats i kungörelse den 25 juni 1917.

35.]

*En extra
andre byråas-
sistent och ett
extra kvinn-
ligt biträde å
tullbehand-
lings- och
upplysnings-
byrån.
Generaltull-
styrelsen.*

I sin förenämnda skrivelse gör generaltullstyrelsen vidare framställning om viss förstärkning av arbetskrafterna å styrelsens tullbehandlings- och upplysningsbyrå.

Till stöd för framställningen härutinnan yttrar styrelsen följande.

»Arbetet å styrelsens tullbehandlings- och upplysningsbyrå har under de sedan byråns inrättande år 1907 gångna åren avsevärt ökats. Så har först och främst antalet av de efter skriftlig hänvändelse till styrelsen eller direkte till byrån handlagda tullbehandlings- och upplysningsärendena stigit, för år räknat, från omkring 800 under de första åren av byråns verksamhet till omkring 1,800 under nästlidet år. Vidare har — sedan allmänheten börjat i allt större utsträckning genom personliga besök eller telefonledes hos byrån inhämta upplysningar i frågor, där skriftliga, bindande besked ej funnits erforderliga — de å byrån anställda tjänstemännens tid allt mera tagits i anspråk för denna upplysningsverksamhet. Vad särskilt angår de senaste åren, har varuinförseln visserligen under denna tid av känd anledning avtagit, men den därav föranledda tillfälliga minskningen i byråns arbete motsvaras fullkomligt av det tillskott däri, som uppkommit genom behandlingen av sådana frågor, vilka stå i samband med tullverkets kontroll över varuutförseln. Så snart nu rådande förhållanden upphört att stå hindrande i vägen för varuutbytet, lära för övrigt göromålen å byrån komma att högst väsentligt ökas.

Den nuvarande personalen å byrån utgöres — förutom av byråchefen — av två byråassistenter och en andre byråassistent, varjämte i mån av behov såsom amanuenser anställts extra ordinare kammarskrivare från lokaltullförvaltningarna; och har dessa biträdens antal under de senare åren uppgått till minst tre.

Erfarenheten har emellertid visat, att behandlingen av de till antalet alltjämt växande löpande ärendena å byrån utgjort hinder för den därstädes anställda ordinarie personalen att i sådan omfattning, som för ernåendet av likformighet i tullbehandlingen synes önskelig och som jämväl vid byråns inrättande torde varit avsedd, följa tullbehandlingen vid de olika tullpackhusen samt därvid tillhandagå med råd och upplysningar.

Vid nu omförmälda förhållanden anser styrelsen sig icke kunna underlåta att föreslå vidtagandet av åtgärder för tillförsäkrandet åt byrån av ytterligare, med hänsyn till göromålens beskaffenhet nöjaktigt kvalificerade arbetskrafter. Härvid har dock styrelsen, ehuruval den möjligheten icke lärer vara utesluten, att ökade uppgifter för byrån och såsom följd därav ökat personalbehov kunna bliva en följd av det pågående arbetet med tullverkets omorganisation, ansett sig, just med hänsyn till detta arbete, böra nu inskränka sitt förslag om ökade arbetskrafter å byrån till vad som enligt styrelsens åsikt är för den närmaste tiden oundgängligen erforderligt.»

Vidkommande det behöfliga tillskottet i arbetskrafter framhåller styrelsen till en början, att för de mera krävande göromålen å byrån, vilka omhänderhades av byråassistenter och andre byråassistenten därstädes och som bland annat genom förberörda redan inträdda utvidgning av byråns verksamhet givetvis måst fördelas på flera händer, icke torde kunna anlitas befattningshavare i lägre tjänsteställning än andre byrå-

assistent; och gör styrelsen fördenskull framställning om beredande av medel för anställande å byrån av ytterligare en dylik tjänsteman med avlöning av 4,000 kronor för år utöver den därstädes redan anställda.

Vidare föreslår styrelsen uppförande å byråns stat av ett kvinnligt skrivbiträde samt anför till stöd härför, att ett dylikt biträde under senare tid varit ständigt sysselsatt å byrån med renskrivning och åtskilliga andra enklare göromål, vilka icke krävde tullteknisk utbildning, vadan ett mera fast anställande å byrån av ett sådant biträde måste anses vara av behovet påkallat. Avlöningen till biträdet föreslår generaltullstyrelsen till 1,200 kronor för år, motsvarande avlöningen till i statens verk anställda kvinnliga biträden av första lönegraden.

I fråga om såväl den föreslagna nya andre byråassistenttjänsten som den nyss omförmälta biträdesbefattningen hemställer styrelsen därjämte, med hänsyn till angelägenheten av snar förstärkning av arbetskrafterna, att de måtte inrättas redan från och med den 1 juli 1918, men anser, att de tillsvidare lämpligen kunna uppföras allenast å extra stat.

Slutligen hemställer styrelsen, för tillgodoseende av byråns behov av tillgång till kvalificerad arbetskraft, om bemyndigande att från och med den 1 juli 1918 tillsvidare intill utgången av år 1919 såsom biträden å byrån inkalla högst tre vid tullverkets lokalförvaltning anställda ordinarie kammarskrivare, vilka, med avstående av den huvudsakliga delen av sina avlöningsförmåner, skulle erhålla gottgörelse ur det å styrelsens stat uppförda förslagsanslaget till vikariatsersättning m. m.

Icke heller i här ovan berörda delar har generaltullstyrelsens framställning givit anledning till någon erinran från tullkommissionens sida.

Tullkommissionen.

För egen del finner jag generaltullstyrelsen hava anført fullgoda skäl för den av styrelsen begärda förstärkningen av arbetskrafterna å tullbehandlings- och upplysningsbyrån, och anser jag mig därför böra förorda bifall till styrelsens framställning om inrättande från och med den 1 juli 1918 av ytterligare en andre byråassistenttjänst ävensom av en kvinnlig biträdesbefattning å sagda byrå. De av generaltullstyrelsen föreslagna arvodena för ifrågavarande befattningshavare böra givetvis liksom arvodena för extrastatstjänstemännen å styrelsens revisionsbyrå minskas med belopp motsvarande avgifterna för egen pensionering, men torde på av mig förut angivna skäl någon hänsyn till berörda minskning icke böra tagas vid beräkningen av det för ändamålet erforderliga anslaget. I och för den ifrågasatta förstärkningen av arbetskrafterna å

Departementschefen.

[35.] tullbehandlings- och upplysningsbyrån skulle sålunda behöva anvisas å extra stat för år 1919 ett belopp av 5,200 kronor och å tilläggsstat för år 1918 ett belopp av 2,600 kronor.

Mot generaltullstyrelsens förslag att få för amanuensjänstgöring å tullbehandlings- och upplysningsbyrån inkalla högst tre vid lokalförvaltningen anställda ordinarie kammarskrivare har jag icke heller något att erinra. Då berörda fråga emellertid icke torde vara av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning, lärer för dagen något Eders Kungl. Maj:ts beslut härutinnan icke vara erforderligt, och anhåller jag fördenskull att framdeles få återkomma till saken.

Sammanfattning av förslaget rörande staten för generaltullstyrelsen.

Någon ändring i den *ordinarie staten* för generaltullstyrelsen är icke ifrågasatt.

Den *extra avlöningsstaten* för år 1919 skulle enligt mitt förslag för generaltullstyrelsen upptaga följande tjänster:

fyra revisorstjänster	kronor 16,000
två andre byråassistenttjänster	» 8,000
en kvinnlig biträdesbefattning	» 1,200
	<hr/>
	Summa kronor 25,200.

Härtill skulle å *tilläggsstat* för år 1918 komma avlöningen vid

en andre byråassistenttjänst	kronor 2,000
en kvinnlig biträdesbefattning	» 600
	<hr/>
	Summa kronor 2,600.

Framställning om de för ändamålet erforderliga anslagens beviljande torde jag få göra under en följande punkt. Anslagen böra givetvis såsom i andra liknande fall betecknas såsom förslagsanslag, högst. För innehavare av revisorstjänst och andre byråassistenttjänst å generaltullstyrelsens extra stat böra i tillämpliga delar gälla de villkor och bestämmelser, som enligt kungörelserna den 18 juni 1910 och den 30 juni 1916 äro stadgade för åtnjutande av de från och med 1911 års början fastställda nya avlöningsförmånerna för generaltullstyrelsen, samt för innehavare av kvinnlig skrivbiträdesbefattning å styrelsens extra stat, förutom nyssnämnda villkor och bestämmelser i tillämpliga delar, jämväl föreskrifterna i kungörelsen den 10 juni 1912 angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar.

Vidkommande

[35.]

Avlöningsstaten för lokalförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen

hava från ett stort antal tullförvaltningar till generaltullstyrelsen inkommit framställningar rörande *dels* antalet av de tjänster, som äro avsedda för vederbörande förvaltningars behov eller överflyttning av tjänster å extra stat till ordinarie stat, *dels* uppflyttande av befattningshavare i högre avlöningsklass, *dels* utsträckt användning av avlöningstiteln ortstillägg, *dels* ock krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1918. Beträffande *tjänsterna* hava sålunda följande framställningar blivit gjorda, nämligen:

Sammanfattning av de hos general-tullstyrelsen gjorda framställningar.

av *tullkammaren i Stockholm* om uppförande å extra stat för år 1919 av fyra nya kammarskrivartjänster;

av *packhusinspektionen i Stockholm* om uppförande å extra stat från och med den 1 januari 1918 av två förste kontrollörstjänster, åtta nya kontrollörstjänster, tjuguen nya kammarskrivartjänster, en uppsyningsmanstjänst av klass 1 och tjugunio vaktmästartjänster av klass 1;

av *nederlagskontoret i Stockholm* om uppförande å kontorets ordinarie stat för år 1919 av två uppsyningsmanstjänster av klass 1; varjämte kontoret hemställt, att berörda tjänster måtte uppföras å extra stat från och med den 1 januari 1918;

av *tullbevakningsinspektionen i Stockholm* om uppförande å extra stat för år 1919 av en kammarskrivartjänst;

av *tullkammaren i Norrköping* om bibehållande av de å extra stat för tullkammarens behov nu uppförda två kammarskrivartjänster och fyra vaktmästartjänster av klass 1 samt om uppförande å extra stat för år 1919 av en kontrollörstjänst, fyra nya kammarskrivartjänster och åtta nya vaktmästartjänster av klass 1;

av *tullkammaren i Kalmar* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av en ny kammarskrivartjänst och fem nya vaktmästartjänster av klass 2;

av *tullkammaren i Västervik* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av en ny kammarskrivartjänst;

av *tullkammaren i Malmö* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av en ny kontrollörstjänst och fyra nya kammarskrivartjänster;

av *uppbörds- samt konfiskations- och kassörskontoret i Malmö* om uppförande å kontorets ordinarie stat för år 1919 av en ny kammarskrivartjänst;

av *packhusinspektionen i Malmö* om överflyttning å ordinarie stat

[35.] snarast möjligt av de å extra stat för inspektionens behov nu uppförda fyra kontrollörs- och fyra kammarskrivartjänsterna ävensom om uppförande å inspektionens ordinarie stat för år 1919 av en ny förste kontrollörstjänst, två nya kontrollörstjänster och åtta nya kammarskrivartjänster;

av *tullbevakningsinspektionen i Malmö* om uppförande å inspektionens ordinarie eller eventuellt extra stat för år 1919 av en ny uppsyningsmanstjänst av klass 1 och femton nya vaktmästartjänster av klass 1;

av *tullkammaren i Lund* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av en kontrollörstjänst;

av *tullkammaren i Landskrona* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av två nya kammarskrivartjänster och två nya vaktmästartjänster av klass 2;

av *tullkammaren i Hälsingborg* om uppförande å extra stat för år 1919 av fyra nya kammarskrivartjänster, fem nya vaktmästartjänster av klass 1 för tullbevakningen i Hälsingborg och två vaktmästartjänster av klass 1 för tullbevakningen i Råå;

av *tullkammaren i Ystad* om uppförande å tullkammarens ordinarie eller eventuellt extra stat av en ny kammarskrivartjänst;

av *tullkammaren i Trelleborg* om bibehållande av de å extra stat för tullkammarens behov inrättade en kontrollörstjänst, fem kammarskrivartjänster och fem vaktmästartjänster av klass 1 ävensom om uppförande å tullkammarens ordinarie eller eventuellt extra stat för år 1919 av en ny kontrollörstjänst, fyra nya kammarskrivartjänster, två uppsyningsmanstjänster av klass 1 och fem vaktmästartjänster av klass 1;

av *tullkammaren i Hulmstad* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat av en ny kontrollörstjänst, en ny kammarskrivartjänst och två nya vaktmästartjänster av klass 2;

av *tullkammaren i Göteborg* om överflyttning å ordinarie stat för år 1919 av de å extra stat för tullkammarens behov nu uppförda två kammarskrivartjänsterna samt om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av tre nya kammarskrivartjänster;

av *uppbördskontoret i Göteborg* om uppförande å kontorets ordinarie stat för år 1919 av en ny kammarskrivartjänst;

av *konfiskations- och kassörskontoret i Göteborg* om uppförande å kontorets ordinarie stat för år 1919 av en ny kammarskrivartjänst;

av *pachhusinspektionen i Göteborg* om överflyttning å ordinarie stat för år 1919 av de å extra stat för inspektionens behov nu uppförda fyra kontrollörstjänster och nio kammarskrivartjänster ävensom om uppförande å inspektionens ordinarie stat för år 1919 av en förste kontrollörs-

tjänst, tre nya kontrollörstjänster, sexton nya kammarskrivartjänster och fyra vaktmästartjänster av klass 1;

av *nederlagsskontoret i Göteborg* om uppförande å kontorets ordinarie stat för år 1919 av en ny kammarskrivartjänst;

av *tullbevakningsinspektionen i Göteborg* om uppförande å inspektionens ordinarie stat för år 1919 av två nya kammarskrivartjänster och tjugufem nya vaktmästartjänster av klass 1;

av *tullkammaren i Strömstad* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av en kontrollörstjänst;

av *tullkammaren i Borås* om överflyttning å ordinarie stat av den å extra stat för tullkammarens behov nu uppförda kontrollörstjänsten samt om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av två nya kammarskrivartjänster och en ny vaktmästartjänst av klass 2;

av *tullkammaren i Karlstad* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av två nya kammarskrivartjänster och en ny vaktmästartjänst av klass 2; varjämte tullkammaren hemställt, att berörda två kammarskrivartjänster måtte uppföras å extra stat från och med den 1 januari 1918;

av *tullkammaren i Västerås* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av en ny kammarskrivartjänst;

av *tullkammaren i Härnösand* om uppförande å extra stat för år 1919 av en kammarskrivartjänst och tre vaktmästartjänster av klass 2;

av *tullkammaren i Sundsvall* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av en ny kontrollörstjänst, tre nya kammarskrivartjänster och tio nya vaktmästartjänster av klass 1; varjämte tullkammaren hemställt, att berörda tjänster måtte snarast möjligt, helst från och med den 1 maj 1918, uppföras å extra stat;

av *tullkammaren i Örnsköldsvik* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av en kammarskrivartjänst i utbyte mot den under sagda år ledigblivande uppsyningsmanstjänsten vid tullbevakningen i Örnsköldsvik;

av *tullkammaren i Luleå* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av två nya kammarskrivartjänster;

av *tullkammaren i Piteå* om uppförande å tullkammarens ordinarie stat för år 1919 av en gränsridartjänst; samt

av *tullkammaren i Haparanda* om uppförande å tullkammarens ordinarie eller eventuellt extra stat för år 1919 av två nya vaktmästartjänster av klass 2.

En sammanfattning härav utvisar, att de nu nämnda framställningarna avse

[35.]

dels uppförande å ordinarie stat av följande av de å extra stat uppförda tjänster, nämligen:

nio kontrollörstjänster (fyra vid packhusinspektionen i Malmö, fyra vid packhusinspektionen i Göteborg och en vid tullkammaren i Borås); samt femton kammarskrivartjänster (fyra vid packhusinspektionen i Malmö samt två vid tullkammaren och nio vid packhusinspektionen i Göteborg);

dels bibehållande å extra stat av följande, för närvarande å extra stat uppförda tjänster, nämligen:

en kontrollörstjänst (vid tullkammaren i Trelleborg);

sju kammarskrivartjänster (två vid tullkammaren i Norrköping och fem vid tullkammaren i Trelleborg); samt

nio vaktmästartjänster av klass 1 (fyra vid tullbevakningen i Norrköping och fem vid tullbevakningen i Trelleborg);

dels uppförande å ordinarie stat för år 1919 av följande nya tjänster, nämligen:

två förste kontrollörstjänster (en vid packhusinspektionen i Malmö och en vid packhusinspektionen i Göteborg);

elva kontrollörstjänster (en vid tullkammaren och två vid packhusinspektionen i Malmö, en vid tullkammaren i Lund, en vid tullkammaren i Trelleborg, en vid tullkammaren i Halmstad, tre vid packhusinspektionen i Göteborg, en vid tullkammaren i Strömstad, och en vid tullkammaren i Sundsvall);

femtioåtta kammarskrivartjänster (en vid tullkammaren i Kalmar, en vid tullkammaren i Västervik, fyra vid tullkammaren, en vid uppboräds- samt konfiskations- och kassörskontoret samt åtta vid packhusinspektionen i Malmö, två vid tullkammaren i Landskrona, en vid tullkammaren i Ystad, fyra vid tullkammaren i Trelleborg, en vid tullkammaren i Halmstad, tre vid tullkammaren, en vid uppborädskontoret, en vid konfiskations- och kassörskontoret, sexton vid packhusinspektionen, en vid nederlagskontoret och två vid tullbevakningsinspektionen i Göteborg, två vid tullkammaren i Borås, två vid tullkammaren i Karlstad, en vid tullkammaren i Västerås, tre vid tullkammaren i Sundsvall, en vid tullkammaren i Örnsköldsvik och två vid tullkammaren i Luleå);

fem uppsyningsmanstjänster av klass 1 (två vid nederlagskontoret i Stockholm, en vid tullbevakningsinspektionen i Malmö och två vid tullbevakningen i Trelleborg);

femtionio vaktmästartjänster av klass 1 (femton vid tullbevakningsinspektionen i Malmö, fem vid tullbevakningen i Trelleborg, fyra vid packhusinspektionen och tjugufem vid tullbevakningen i Göteborg samt tio vid tullbevakningen i Sundsvall);

tretton vaktmästartjänster av klass 2 (fem vid tullbevakningen i Kalmar, två vid tullbevakningen i Landskrona, två vid tullbevakningen i Halmstad, en vid tullbevakningen i Borås, en vid tullbevakningen i Karlstad och två vid tullbevakningen i Haparanda); samt

en gränsridartjänst (i Piteå tullkammardistrikt);

dels ock uppförande å extra stat av följande nya tjänster, nämligen:

två förste kontrollörstjänster (vid packhusinspektionen i Stockholm);

nio kontrollörstjänster (åtta vid packhusinspektionen i Stockholm och en vid tullkammaren i Norrköping);

trettiofem kammarskrivartjänster (fyra vid tullkammaren, tjuguen vid packhusinspektionen och en vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm, fyra vid tullkammaren i Norrköping, fyra vid tullkammaren i Hälsingborg och en vid tullkammaren i Härnösand);

en uppsyningsmanstjänst av klass 1 (vid packhusinspektionen i Stockholm);

fyrtyofyra vaktmästartjänster av klass 1 (tjugonio vid packhusinspektionen i Stockholm, åtta vid tullbevakningen i Norrköping, fem vid tullbevakningen i Hälsingborg och två vid tullbevakningen Råå); samt

tre vaktmästartjänster av klass 2 (vid tullbevakningen i Härnösand).

Vidare avse ifrågavarande framställningar:

den av packhusinspektionen i Malmö gjorda, att överflyttningen av tjänster från extra till ordinarie stat måtte ske »snarast möjligt»;

den av nederlagskontoret i Stockholm gjorda, att de begärda tjänsterna å ordinarie stat för år 1919 måtte uppföras å extra stat från och med den 1 januari 1918;

den av tullkammaren i Karlstad gjorda, att de å ordinarie stat för år 1919 begärda två kammarskrivartjänsterna måtte uppföras å extra stat från och med den 1 januari 1918;

den av tullkammaren i Sundsvall gjorda, att de å ordinarie stat för år 1919 begärda tjänsterna måtte uppföras å extra stat snarast möjligt, helst från och med den 1 maj 1918;

de av tullbevakningsinspektionen i Malmö samt tullkamrarna i Ystad, Trelleborg och Haparanda gjorda, att, därest de av respektive förvaltning begärda tjänster icke kunde uppföras å ordinarie stat, desamma måtte bli uppförda å extra stat; samt

den av packhusinspektionen i Stockholm gjorda, att de begärda tjänsterna måtte uppföras å extra stat från och med den 1 januari 1918.

Vidare har till generaltullstyrelsen inkommit *dels* en skrivelse från *Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare* i Sundsvall, däri handelskammaren förklarar sig på det livligaste instämma i det av tullkammar-

[35.] ren i nämnda stad framförda kravet på ökad personal vid tullkammaren, dels ock en skrivelse från styrelsen för Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening, innefattande bland annat framställning, att generaltullstyrelsen måtte i möjligaste mån tillmötesgå de av lokaltullförvaltningarna framlagda äskandena angående inrättande av nya erforderliga tjänster av högre grad samt däröfver vid avgivandet av förslag till stater för tullverket för år 1919 göra underdånig framställning.

I fråga om *uppflyttande av befattningshavare i högre avlöningsklass* har hemställan gjorts:

av *packhusinspektionen i Malmö*, att överinspektoren och överkontrollören vid inspektionen, vilka nu äro uppförda i klass 2, måtte uppflyttas i klass 1;

av *tullbevakningsinspektionen i Malmö*, att överinspektoren vid inspektionen måtte uppflyttas från klass 3 till klass 2;

av *tullkammaren i Hälsingborg*, att samtliga tjänster vid tullstationen i Råå, nu uppförda i klass 3, måtte uppflyttas i klass 1;

av *tullkammaren i Lysekil*, att tullförvaltartjänsten därstädes, för närvarande uppförd i klass 4, måtte uppflyttas i högre klass;

av *tullkammaren i Strömstad*, att tullförvaltaren därstädes måtte uppflyttas från klass 3 till klass 1;

av *tullkammaren i Borås*, att tullförvaltaren därstädes måtte uppflyttas från klass 3 till klass 2; samt

av *tullkammaren i Piteå*, att tullförvaltaren därstädes måtte uppflyttas från klass 5 till klass 4 och den övriga tullpersonalen från klass 3 till klass 2.

Rörande *ortstillägg* hava framställningar gjorts av tullkammaren i Södertälje, tulldirektören, tullkammaren, uppbördskontoret samt konfiskations- och kassörskontoret i Göteborg ävensom av tullkamrarna i Borås och Gävle, varjämte tullkammaren i Landskrona framhållit behovet av att vid en blivande lönereglering för tullverket högre avlöning än den för närvarande utgående måtte tillerkännas tullpersonalen därstädes.

Vidare har i en till generaltullstyrelsen inkommen skrift *styrelsen för Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening* anhållit, att generaltullstyrelsen måtte hos Kungl. Majt hemställa, det ortstillägg måtte komma tullverkets tjänstemän till godo från och med ingången av år 1918 efter de grunder, som tillkallade sakkunniga under år 1913 föreslagit, dock med ändring i fråga om de särskilda orternas dyrortsgruppering i enlighet med ett av socialstyrelsen under innevarande år i sistnämnda hänseende framlagt förslag.

Framställningar om *krigstidstillägg och krigstidshjälp* hava inkom-

mit från tullkamrarna i Uppsala, Norrköping, Karlskrona, Karlshamn, Trelleborg, Göteborg, Lysekil, Borås och Gävle.

Slutligen hava nedannämnda framställningar blivit gjorda, nämligen: av *tullbevakningsinspektionen i Göteborg*, att fyrtio av de för tullbevakningens i sagda stad behov avsedda vaktmästartjänsterna måtte uppföras i staten under namn av förste vaktmästare med en förhöjning i den fasta avlöningen av 250 kronor;

av *tullkammaren i Piteå* om inrättande av en förtullningsstation i Jäckvik invid Lövmokks kapell i Norrbottens län; samt

av *tullkammaren i Östersund*, att den av tullkammaren i Piteå gjorda framställning om uppförande i staten av en gränsridartjänst, avsedd för en postering å nyssnämnda ort Jäckvik, måtte bifallas, men att sagda postering måtte ställas under tullförvaltarens i Östersund befäl och tjänsten uppföras å tullkammarens därstädes stat.

Innan generaltullstyrelsen övergår till att i detalj behandla ovan nämnda till styrelsen inkomna framställningar, gör styrelsen i förenämnda skrivelse den 27 september 1917 vissa allmänna uttalanden rörande sin ställning till de föreliggande frågorna. I dylikt hänseende anför styrelsen till en början följande.

Princip-
uttalanden.
General-
tullstyrelsen.

»Vid avgivande i underdåniga skrivelser den 17 oktober 1914, den 22 oktober 1915 och den 3 november 1916 av förslag till tullverkets stater för respektive år 1916, 1917 och 1918 har styrelsen, med hänsyn dels till styrelsen tillhandakomna ämbetsskrivelser från statsrådet och chefen för finansdepartementet med anmaning att vid avgivande av förslag beträffande anslag att äskas av riksdagen iakttaga all den sparsamhet, som lämpligen låte sig göra, dels ock därtill, att särskilda sakkunniga tillkallats för att avgiva förslag till omorganisation av tullverket, ansett sig böra till det yttersta inskränka sina framställningar om inrättande av nya tjänster, framför allt å ordinarie men även å extra stat. Av dessa anledningar har styrelsen sålunda i många fall, då styrelsen varit övertygad om behovet av tjänster, som begärts av de lokala myndigheterna, och även om den stadigvarande naturen av detta behov, undvikit att göra framställning om dessa tjänster, om blott styrelsen funnit, att med desammas uppförande å stat kunnat anstå utan allt för svåra olägenheter. Tydligt är emellertid, att ett sådant anstånd icke kan utsträckas allt för länge utan att medföra ökade och till sist så framträdande olägenheter, att förhållandet icke längre rimligtvis bör få fortfa. Det torde nämligen i längden icke vara med statens välförstådda intresse förenligt, att maktpåliggande göromål, därtill ofta av synnerligen grannlaga och svårkontrollerbar natur, skola år efter år förrättas av tjänstemän i den, framför allt under nuvarande prisförhållanden, ekonomiskt osäkra och otillfredsställande ställning, som de extra ordinarie tulltjänstemännen, trots på senare tider ernådda förbättringar, dock i själva verket alltjämt intaga. Och för dessa tjänstemän, medvetna som de måste vara, att deras arbete är såväl för staten oundgängligen erforderligt och av stadigvarande behov påkallat

[35.] som även likvärdigt med arbete, vilket utföres av ordinarie tjänstemän, måste det verka i hög grad nedtryckande att se möjligheten av välförtjänt befordran till ordinarie tjänst undanskjuten till en ovisst framtid; och i längden lärers ett sådant missförhållande icke kunna undgå att medföra en minskning av känslan av ansvar vid arbetets fullgörande och ett underskattande av detsamma betydelse, vilkas följder kunna bli i hög grad menliga såväl för statsverket som för tjänstemännen själva. Dessa synpunkter hava med styrka framhållits i flera av tullförvaltningarnas skrivelser och särskilt i ovanberörda, från Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening till styrelsen inkomna framställning; och generaltullstyrelsen kan icke finna annat än att åt dem måste tillerkännas en mycket stor betydelse.

En annan synpunkt, som framhållits i större delen av de gjorda framställningarna om nya tjänster och återopats till stöd därför, är, att efter världskrigets slut och fredliga förhållandens återinträdande, med all sannolikhet trafiken, särskilt importrörelsen, kunde förväntas taga ett oerhört uppsving och ställa mycket stora krav på tullverket och dess arbetskrafter. I samma riktning skulle ock verka de på åtskilliga platser i landet påbörjade eller planlagda frihamns- och andra anläggningar för sjötrafikens betjänande. Den av kriget föranledda omfattande transit-handeln genom vårt land förmenas komma att fortfara jämväl efter krigets slut och även bidra till nyssberörda fordran på tullverket. Vikten av dessa synpunkter lärers icke böra underskattas, om det också måste medgivas, att åt desamma icke kan tillmätas samma betydelse i fråga om inrättande av nya tjänster, som åt ett redan konstaterat och sedan en stundom flera år lång tid känt behov av sådana tjänster.

Ett hinder för inrättande av nya tjänster, åtminstone av högre grad, har, såsom ovan antytts, ansetts ligga i det nu pågående arbetet med omorganisation av tullverket; och nekas kan ju icke, att genom ändrade arbets- och redovisningsmetoder en del arbete, som nu utföres av kammarskrivare, skulle kunna i stället uppdragas åt kvinnliga biträden eller överhuvud taget lägre kvalificerad arbetskraft än den nu använda. Men dels har detta tillämpning endast vid ett fåtal större tullförvaltningar, vid vilka, på grund av arbetets stora omfattning, en långt driven specialisering av detsamma kan äga rum, dels lærers någon minskning i den kompetens, som erfordras för ett nöjaktigt fullgörande av den viktigaste och de flesta arbetskrafterna av ifrågavarande slag krävande grenen av tulltjänsten, nämligen tullbehandlingsarbetet, under inga förhållanden kunna ifrågakomma. Det torde därför kunna med fog hävdas, att omorganisationen icke i och för sig bör utgöra hinder för inrättande av nya tjänster av det slag och i den omfattning, att desamma icke kunna tänkas bli på grund av omorganisationen umbärliga; och i allt fall torde fullgod säkerhet för, att inrättandet av nya tjänster icke skall medföra hinder för lämpliga organisatoriska förändringar, kunna vinnas genom att tjänsterna icke uppföras på ordinarie utan endast på extra stat.»

Efter att hava anmärkt, att till och med inom de med omorganisationsarbetet betrodda sakkunnigas egen krets givits ett betydelsefullt uttryck åt tanken, att sagda arbete icke behöfde utgöra hinder för inrättande av ett betydande antal nya tjänster, visserligen endast av kammarskrivargraden, därvid styrelsen torde syfta på ett uttalande av

ordföranden i 1914 års tullkommission i en särskild skrift, som fogats till ett av tullkommissionen den 7 december 1916 avgivet utlåtande över en av föreningen av Sveriges extra ordinarie kammarskrivare hos Kungl. Maj:t gjord framställning om inrättande av nya kammarskrivartjänster på extra stat, fortsätter styrelsen:

»Styrelsen tillåter sig emellertid på det livligaste framhålla, att inrättande av allenast sådana tjänster icke kan vara till fyllest. Dels lär det nämligen få anses uppenbart, att vid större och medelstora tullförvaltningar, vid vilka chefen icke ensam kan leda och övervaka arbetet i dess helhet, för sådant ändamål erfordras ett tillräckligt antal tjänstemän i något högre ställning än kammarskrivares och med förmånskap över dessa. En ökning av kammarskrivarnes antal betingar därför redan ur denna synpunkt en ökning även av tjänstemän i kontrollörsgraden; och motsvarande förhållande äger rum även beträffande vaktmästare och uppsyningsmän. Dels kan det, enligt styrelsens mening, icke vara lämpligt eller ens tillrådligt, att tjänstemän, åt vilka dock måste anförtros att på egen hand och ofta utan möjlighet till mera ingående kontroll förrätta ett för statsverket så synnerligen viktigt arbete som t. ex. tullbehandling, skola hava att fullgöra detta utan den eggelse, som ligger i hoppet att i sinom tid vinna befordran till högre grad än den lägsta. Utsikten att sannolikt aldrig, i bästa fall först vid en ålder, då hälsa och krafter i regel börja avtaga, ernå en bättre ekonomisk ställning än den jämförelsevis blygsamma, en kammarskrivares slutavlöning medför, kan lätteligen hos tjänstemännen väcka en för tjänstens behöriga fullgörande farlig känsla av att icke hava något vidare mål att sträva för — något som icke på något område kan vara önskligt eller lämpligt och som framför allt inom tullverket måste innebära en betydande risk för statsverkets egna intressen.

Vid den av styrelsen verkställda granskning av ovanberörda, av tullförvaltningarna gjorda framställningar om inrättande av nya tjänster har styrelsen, utgående från de synpunkter, varom ovan förmäles, funnit anledning tillstyrka uppförande å stat — dock icke i något fall å annan än extra stat — av ett jämförelsevis betydligt antal nya tjänster. I främsta rummet gäller detta om alla sådana tjänster, av vilka ett stadigvarande behov under längre tid prövats föreligga, varvid dock beträffande de större tullförvaltningarna städe beaktats, att utrymme lämnats för eventuell användning av lägre kvalificerad arbetskraft. Vid större och medelstora förvaltningar har icke heller — i motsats till vad i några fall begärts — ansetts böra å stat upptagas hela det antal tjänster, av vilka stadigvarande behov kunnat anses föreligga. Av skäl, för vilka ovan redogjorts, har styrelsen i några få fall funnit sig böra tillstyrka inrättande av tjänster i kontrollörsgraden eller uppsyningsmansgraden, ehuru någon särskild motivering för dessa tjänsters inrättande, i ett par fall icke ens hemställa därom förelegat. — Då granskningen av framställningarna och uppgörandet av förslaget skett i samråd med 1914 års tullkommission, anser styrelsen sig hava grundad förhoppning att antaga, att det pågående arbetet med tullverkets omorganisation skall befinnas icke utgöra hinder för nådigt bifall till styrelsens framställningar om inrättande av nya tjänster.»

[35.]
Tullkommis-
sionen.

Jämväl 1914 års tullkommission gör i sitt förberörda utlåtande den 3 oktober 1917 till en början en del uttalanden av mera principiell innebörd, för vilka jag anser lämpligt att redan nu redogöra.

Kommissionen erinrar därvid till en början om, att då kommissionen i slutet av år 1916 hade att avgiva utlåtande över ovan omförmälta av föreningen av Sveriges extra ordinarie kammarskrivare gjorda framställning om inrättande av nya kammarskrivartjänster å extra stat, kommissionen fann sig böra avstyrka nämnda framställning, huvudsakligen av det skäl, att kommissionen vid berörda tidpunkt ännu icke kunnat bilda sig något bestämt omdöme i dithörande spörsmål. På sätt jag redan antytt uttalade emellertid vid detta tillfälle kommissionens ordförande en annan mening i frågan än den, som omfattades av kommissionens flertal.

Sedan nämnda utlåtande avgavs, hava emellertid, yttrar kommissionen nu, vissa förändrade förhållanden inträtt. I dylikt hänseende meddelar kommissionen, att tullverkets lokalförvaltning numera tagits under behandling av särskilda delegerade inom kommissionen, varigenom ett fast underlag vunnits för frågornas bedömande. Och vidare har, säger kommissionen, generaltullstyrelsen nu efter framställningar från vederbörande lokala tullmyndigheter framkommit med ett bestämt förslag om inrättande av nya tjänster, vilket förslag jämväl omfattar plan för tjänsternas fördelning mellan olika tullförvaltningar.

Vid dessa förhållanden förklarar sig kommissionen anse skäl ej vidare föreligga för att helt avvisa tanken på nya tjänsters inrättande, därvid kommissionen emellertid framhåller, att det nogå bör tillses, att icke tjänster tillskapas, för vilka plats ej kan beredas inom ramen av en nyorganisation.

I fråga om de omständigheter, som enligt kommissionens uppfattning vore ägnade att inverka på det ordinarie behovet av arbetskrafter inom tullverket, anför kommissionen härefter:

»Genom förbättring av arbetsmetoderna och avskaffandet av onödigt skriveri likasom och genom utbytande i vissa fall av högre kvalificerad arbetskraft mot lägre (vare sig manlig eller kvinnlig) bör kunna ernås en väsentlig minskning av antalet tjänstemän av högre grad. Vidkommande tjänstemännen av lägre grad så kommer helt visst i sammanhang med kustbevakningens omorganisation en del därstädes anställd personal att bliva överflödig, varföre platser för densamma i stället böra beredas vid den inre bevakningen; men å andra sidan erfordras ökning av antalet tjänster av lägre grad för att av desammas innehavare skola kunna övertagas arbetsuppgifter, som nu åvila tjänstemän av högre grad. — Slutligen bör beaktas att, då det nu pågående kriget mellan vissa främmande makter en gång avslutas, en betydlig ökning av rikets in- och utförsel läser vara att förvänta, samt att i följd

härav torde komma att krävas ökat antal tulltjänstemän av såväl högre som lägre grad.»

[35.]

Departements-
chefen.

Generaltullstyrelsen och tullkommissionen äro sålunda ense därutinnan, att den pågående utredningen rörande omorganisation av tullverket, såsom förhållandena nu utvecklade sig, icke längre bör utgöra hinder för vidtagande av åtgärder i syfte att, åtminstone i viss mån, bereda den vid lokaltullförvaltningarna anställda extrapersonalen en fastare och bättre ställning. För det av generaltullstyrelsen avgivna och av tullkommissionen på vissa villkor biträdda förslaget i dylikt hänseende skall jag nedan redogöra. Redan nu anser jag mig emellertid beträffande min egen ställning till frågan böra uttala, att ehuru jag givetvis icke kan underlåta att hysa betänklighet emot att under pågående omorganisationsarbete träda i författning om inrättande av nya tjänster och dylikt, jag likväl icke, emot generaltullstyrelsens och tullkommissionens samstämmiga tillstyrkande, finner mig kunna påtaga mig ansvaret för ett uppskjutande av de såsom mest trängande ansedda förbättringarna i arbets- och personalförhållandena vid lokaltullförvaltningarna. De av generaltullstyrelsen anförda skälen för en utökning av den vid tullverkets lokalförvaltning fast anställda personalen synas mig tungt vägande; och särskilt med hänsyn till angelägenheten av att den talrika extra personalen snarast möjligt beredes en tryggare och ekonomiskt mera tillfredsställande ställning, framstår det enligt min mening såsom nödvändigt att åtminstone i viss omfattning gå de av lokaltullförvaltningarna framställda kraven på inrättande redan nu av ett antal nya tjänster till mötes. Därvid bör givetvis, såsom av såväl generaltullstyrelsen som tullkommissionen påpekas, noga tillses, att inga sådana tjänster inrättas, som efter omorganisationen kunna befinnas umbärliga. Med hänsyn härtill och då förhållandena alltjämt äro sådana, att statsmakterna lära vara nödgade att i möjligaste mån söka begränsa belastningen av riksstatens utgiftssida, vill jag redan här tillkännagiva, att jag i intet fall anser mig böra gå längre än vad generaltullstyrelsen föreslagit och sålunda finner mig kunna lämna de av lokaltullförvaltningarna gjorda framställningar, i den mån de icke av generaltullstyrelsen förordats, helt åsido.

I fråga om den ordinarie staten föreslår generaltullstyrelsen till en början, att samtliga de å extra stat för år 1918 upptagna tjänsterna måtte uppföras å ordinarie stat för år 1919, dock med undantag för uppsyningsmanstjänsten och de tre vaktmästartjänsterna vid tullstationen Malmö—Limhamn, för vilkas uppförande i staten för år 1918 föreskrivits

Den ordinarie
staten.Överflyttning
av förutva-
rande extra-
statstjänster

[35.]
å ordinarie
stat.

Generaltull-
styrelsen.

visst villkor, nämligen att för stationens behov erforderliga lokaler med möbler och inventarier fortfarande skulle tillhandahållas tullverket av skånska cementaktiebolaget.

De extrastatstjänster, om vilkas uppförande å ordinarie stat generaltullstyrelsen gör framställning, äro alltså följande, nämligen

tjugu kontrollörstjänster, därav en vid tullkammaren och sex vid packhusinspektionen i Stockholm, fyra vid packhusinspektionen i Malmö, två vid tullkammaren i Hälsingborg, en vid tullkammaren i Trelleborg, fyra vid packhusinspektionen i Göteborg, en vid tullkammaren i Borås och en vid tullkammaren i Haparanda;

trettionio kammarskrivartjänster, därav en vid tullkammaren, tio vid packhusinspektionen och två vid nederlagskontoret i Stockholm, två vid tullkammaren i Norrköping, fyra vid packhusinspektionen i Malmö, tre vid tullkammaren i Hälsingborg, fem vid tullkammaren i Trelleborg, två vid tullkammaren och nio vid packhusinspektionen i Göteborg samt en vid tullkammaren i Gävle; samt

trettiotvå vaktmästartjänster av klass 1, därav sju vid packhusinspektionen och sju vid tullbevakningen i Stockholm, fyra vid tullbevakningen i Norrköping, fyra vid tullbevakningen i Malmö, fem vid tullbevakningen i Hälsingborg och fem vid tullbevakningen i Trelleborg.

Till stöd för framställningen i denna del anför generaltullstyrelsen, att styrelsen, med hänsyn till den långa tid, varunder flertalet av de nu å extra stat uppförda tjänsterna såsom oundgängligen nödvändiga stått till tullverkets disposition, funne det stadigvarande behovet av dessa tjänster, såsom ock av några tullförvaltningar erinrats, till fullo ådaga-lagt. I fråga om det mindre antal av ifrågavarande tjänster, som uppförts å extra stat först från och med den 1 januari 1918 och alltså, då styrelsen avgav sin framställning, ännu icke i verkligheten tillkommit, yttrar styrelsen, att styrelsen till följd av den för dessa tjänsters inrättande förebrogta motivering, vilken enligt styrelsens mening fullt bestyrkt det stadigvarande behovet av desamma, ansett sig hava fullgod anledning att icke utesluta dessa tjänster från sitt förslag om den nuvarande extra statens uppförande å 1919 års ordinarie stat.

Tullkommis-
sionen.

Mot generaltullstyrelsens nu berörda förslag har tullkommissionen icke framställt någon erinran.

Departements-
chefen.

Då det torde vara ställt utom allt tvivel, att ingen av de tjänster, vilkas överförande å ordinarie stat av generaltullstyrelsen nu ifrågasättes, efter omorganisationen kan undvaras, lärer något skäl knappast förefinnas att motsätta sig den av generaltullstyrelsen föreslagna över-

flyttningen. Vid sådant förhållande och då en dylik åtgärd givetvis skulle vara ägnad att bereda den därav berörda personalen en fastare och tryggare ställning, finner jag mig böra biträda generaltullstyrelsens förslag i detta avseende.

I sammanhang med en eventuell överflyttning till ordinarie stat av för närvarande å extra stat uppförda tjänster torde det å avlöningsstaten för lokalförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen uppförda förslagsanslaget till ortstillägg åt vissa befattningshavare vid lokalförvaltningen böra höjas med det belopp, som erfordras för beredande av ortstillägg vid de av berörda tjänster, vilkas innehavare enligt staten äro berättigade till ortstillägg. Till denna fråga torde jag i det följande få återkomma.

Generaltullstyrelsen föreslår vidare av skäl, för vilka nedan skall närmare redogöras, att å ordinarie stat för år 1919 måtte uppföras följande nya tjänster, nämligen

en tullförvaltartjänst av klass 4 i Kristinehamn;

en kontrollörstjänst vid tullkammarens i Åhus avdelning i Kristianstad;

tre kammarskrivartjänster, därav två vid tullkammaren i Kristinehamn och en vid tullkammarsavdelningen i Kristianstad; samt

tre vaktmästartjänster av klass 2, därav två vid tullbevakningen i Kristinehamn och en vid tullbevakningen i Kristianstad.

Anledningen till generaltullstyrelsens framställning i denna del är i korthet följande:

Enligt särskilda beslut den 12 mars 1915 och den 5 december 1913 har Kungl. Maj:t *dels*, enligt det förstnämnda beslutet, beviljat staden Kristinehamn stapelstads- samt nederlags- och transitupplagsrätt under villkor, bland andra, att staden åt tullverket anskaffade och underhölle godkända för tullförvaltningen erforderliga lägenheter jämte behövlige inventarier och möbler samt till förvarande av nederlags- och transitupplagsgoods lämpliga och författningsenligt inrättade magasin, *dels ock*, enligt det senare beslutet, medgivit, att i Kristianstad finge i och för tullbehandling därstädes av från utlandet ankommande gods inrättas en särskild under stadens tullkammare i Åhus lydande avdelning, samt i sammanhang därmed tillerkänt staden Kristianstad transitupplagsrätt och nederlagsrätt vid sagda avdelning, allt under liknande villkor, som nyss nämnts i fråga om staden Kristinehamn.

Sedermera har Kungl. Maj:t enligt beslut den 14 juni 1917 bemyndigat generaltullstyrelsen att, sedan omförmälda tullhusbyggnader blivit

Inrättande av
vissa nya
tjänster vid
tullkammaren
i Kristine-
hamn och
tullkammars-
avdelningen i
Kristianstad.

[35.] avsynade och godkända, medelst förordnande tills vidare tillsätta, vid tullkammaren i Kristinehamn en tullförvaltartjänst av klass 4, två kammarskrivartjänster och två vaktmästartjänster av klass 2 samt vid tullkammaravdelningen i Kristianstad en kontrollörstjänst, en kammarskrivartjänst och en vaktmästartjänst av klass 2, allt med rätt för dem, som sålunda förordnades, att åtnjuta den avlöning och de övriga förmåner, som enligt 1917 års stat vore tillerkända innehavare av motsvarande ordinarie tjänster, dock att kontrollörstjänsten vid tullkammaravdelningen i Kristianstad icke finge tillsättas, förrän kontrollören vid tullkammaren i Åhus, vilken på grund av den för tillfället minskade rörelsen därstädes kunde för närvarande av nämnda tullkammare avvaras och under tiden användas vid tullkammaravdelningen, bleve för arbetet vid tullkammaren i Åhus åter erforderlig; och har Kungl. Maj:t vidare bemyndigat generaltullstyrelsen att av det å avlöningsstaten för tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning uppförda förslagsanslaget till vikariatsersättning, extra biträden m. m. tills vidare och intill dess ifrågavarande befattningar kunde varda uppförda å stat bestrida avlöningsbeloppen för desamma.

Efter det de av Kungl. Maj:t sålunda föreskrivna villkor blivit av vederbörande stad fullgjorda, hava tullkammaren i Kristinehamn och tullkammaravdelningen i Kristianstad den 19 juli 1917 öppnats, varom kungörelse utfärdats den 14 i samma månad, varjämte interimsförordnanden å tjänsterna med undantag av kontrollörstjänsten vid tullkammaravdelningen i Kristianstad meddelats.

Generaltullstyrelsen.

Såsom redan nämnts, hemställer generaltullstyrelsen nu om uppförande av här ovan omförmälda tjänster vid tullkammaren i Kristinehamn och tullkammaravdelningen i Kristianstad å ordinarie stat för år 1919 samt anför till stöd härför, att all anledning till antagande, att tjänsterna icke skulle bli av stadigvarande natur påkallade, synes utesluten.

I fråga om tillsättningen av kontrollörstjänsten vid tullkammaravdelningen i Kristianstad anser emellertid generaltullstyrelsen försiktigheten bjuda, att förutnämnda av Kungl. Maj:t i dylikt hänseende meddelade bestämmelse göres fortfarande gällande.

Departementschefen.

Generaltullstyrelsens ifrågavarande förslag, mot vilket tullkommissionen icke framställt någon erinran, finner jag mig böra biträda.

I händelse av bifall till förslaget anser jag, lika med generaltullstyrelsen, att förordnande bör meddelas om att, därest kontrollören vid tullkammaren i Åhus skulle vid ingången av år 1919 fortfarande tjänst-

göra vid nyssnämnda tullkamaravdelning i Kristianstad, kontrollörstjänsten vid tullkamaravdelningen icke må tillsättas, förr än bemalde kontrollör åter bliver för arbetet vid tullkammaren i Åhus erforderlig.

[35.]

Beträffande de av åtskilliga lokaltullförvaltningar gjorda framställningar om uppflyttande av tjänster i högre avlöningsklass förmåler generaltullstyrelsen, att ehuruval åtskilliga av dessa framställningar synts styrelsen synnerligen beaktansvärda, styrelsen likväl, då förslagen harom innebure ändringar av organisatorisk natur, ansett sig icke böra tillstyrka mer än en av dem, nämligen den av tullkammaren i Hälsingborg gjorda om uppflyttning av tullpersonalen i Råå från klass 3 till klass 1.

Uppflyttande
av tjänster
i högre av-
löningsklass.

Till stöd för sin framställning i berörda avseende har tullkammaren i Hälsingborg anfört, att Raus komme att från och med nästkommande år inkorporeras med Hälsingborg och att som en följd härav tullstationen i Råå komme att ligga inom Hälsingborgs stads gräns.

Tullkammar-
en i Hälsing-
borg.

Generaltullstyrelsen anmärker att under sådana omständigheter förhållandet bleve detsamma med tullstationen i Råå som med den inom Malmö stad liggande tullstationen Malmö—Limhamn, vars tjänstemän vore uppförda i första klassen, och tillstyrker förty, att jämväl tjänstemännen vid tullstationen i Råå uppflyttas i sistnämnda avlöningsklass.

Generaltull-
styrelsen.

Att någon överflyttning i större omfattning av tjänster från lägre till högre avlöningsklass icke nu under pågående omorganisationsarbete bör äga rum, synes mig uppenbart.

Departement-
schefen.

På de av generaltullstyrelsen anförda skäl anser jag emellertid undantag därifrån kunna göras beträffande tullstationen i Råå; och finner jag mig alltså icke böra motsätta mig generaltullstyrelsens förslag i berörda hänseende.

Med anledning av de av lokaltullförvaltningarna gjorda framställningar, som avse tilldelande åt tullpersonalen av ortstillägg i större utsträckning än för närvarande, framhåller generaltullstyrelsen — liksom vid flera föregående tillfällen då fråga varit om tullverkets stater, exempelvis för åren 1915 och 1916 — önskvärdheten av att dylika tillägg i ökad omfattning måtte tillgodokomma tullverkets personal, så snart omständigheterna det medgäve.

Ortstillägg.
Generaltull-
styrelsen.

[35.]
Departement-
schefen.

Under hänvisning till det pågående omorganisationsarbetet hava vid de tillfällen, då under senare år denna fråga väckts, vederbörande departementschefer förklarat sig icke anse lämpligt att för det dåvarande göra några framställning i ämnet.

Frågan torde emellertid inom kort komma att föreligga i ett nytt läge. Jag ber härutinnan att till en början få bringa i erinran, att Kungl. Maj:t den 17 december 1915 uppdrog åt den s. k. 1915 års avlöningskommission att företaga undersökning, huruvida nu gällande avlöningsreglementen för tjänstemän vid kommunikationsverken jämte tullverket kunde ersättas med i huvudsak gemensamma avlöningsbestämmelser för samtliga ifrågavarande verk samt att, därest kommissionen ansåge detta vara förhållandet, avgiva de förslag till dylika gemensamma bestämmelser, vartill kommissionen funne sig föranlåten.

I skrivelse den 9 augusti 1917 anmälde kommissionen, att de utredningar, som erfordrades för ett fullgörande av det kommissionen givna uppdraget, vore av den omfattning, att det icke syntes vara möjligt att framlägga ett fullständigt förslag till gemensamma avlöningsbestämmelser för de olika verken i så god tid, att frågan härom kunde föreläggas 1918 års riksdag. I anledning därav uppdrog Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 13 augusti 1917 åt kommissionen att, såvitt angår tullverket, inkomma med utlåtande och förslag rörande tillfällig löneförbättring för befattningshavare vid nämnda verk från och med ingången av år 1919.

Kommissionen har ännu icke hunnit avgiva sitt förslag i ämnet, men är det, enligt vad jag inhämtat, att förvänta, att detsamma inom den närmaste tiden skall inkomma till Kungl. Maj:t.

Vid sådant förhållande och då jag under hand erfarit, att kommissionen har för avsikt att, förutom tillfälliga lönetillägg, även föreslå viss utsträckning av rätten till ortstillägg för personalen vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, synas redan nu erforderliga medel för ändamålet böra reserveras. Kostnaderna för ortstillägg, såvitt angår den ordinarie personalen, lära enligt kommissionens förslag kunna beräknas till 410,000 kronor. Häri ingå de redan nu utgående kostnaderna för ortstillägg för ifrågavarande personal, vilka kostnader i 1918 års utgiftsstat för tullverket upptagits till ett belopp av 56,000 kronor. Jämväl har hänsyn tagits till de nya tjänster, vilkas uppförande å ordinarie stat jag nyss ifrågasatt. Däremot hava icke de å extra stat uppförda befattningarna tagits i betraktande vid beräklandet av nyssnämnda belopp. Till sist omförmälda tjänster torde jag senare få återkomma.

[35.]

För att icke fördröja riksdagens behandling av tullverkets stater i övrigt synes det mig lämpligast, att ifrågavarande anslag, vilket torde böra betecknas »ortstillägg åt befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning» för år 1919 utbrytes ur nämnda stater och upptages som ett särskilt anslag å riksstaten. Likasom förut vid ett liknande tillfälle ägt rum, torde emellertid i tullverkets stater böra, tills anslaget dit återföres, intagas en hänvisning till det särskilda anslaget å riksstaten. Erforderliga medel torde för närvarande allenast böra beräknas bland de ordinarie anslagen, och anhåller jag att under en kommande punkt få göra framställning därom.

Tillfälliga
lönetillägg
m. m.

Såsom jag nyss antydde, lär 1915 års avlöningsskommission även ämnat föreslå tillfälliga lönetillägg för såväl den ordinarie tullpersonalen som även den personal, för vars anställande medel kan komma att anvisas å extra stat. Även för dylika tillägg torde därför anslag böra beräknas. Beloppet, som, enligt vad kommissionen meddelat, synes kunna uppskattas till 500,000 kronor, bör givetvis upptagas å extra stat. Under anslaget torde lämpligen kunna inbegripas jämväl de medel, som för den å extra stat uppförda personalen vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning erfordras för beredande av ortstillägg enligt kommissionens förslag utöver vad för närvarande gäller, vilka medel, under förutsättning av bifall till vad jag senare i dag kommer att föreslå beträffande inrättande av nya extrastatstjänster, lära kunna beräknas till 100,000 kronor. Anslagets hela belopp skulle sålunda uppgå till 600,000 kronor. Jag anhåller att under en följande punkt få återkomma till denna fråga.

Innan jag avslutar behandlingen av den ordinarie staten, anser jag mig slutligen böra nämna, att generaltullstyrelsen i sin förenämnda skrivelse den 27 september 1917, i anslutning till vissa lokaltullförvaltningars därom gjorda framställningar, med styrka frambåller behovet av krigstidshjälp och krigstidstillägg för tullverkets personal jämväl för år 1918.

Krigstids-
hjälp och
krigstids-
tillägg.

Till denna fråga torde jag emellertid få tillfälle att under dagens lopp i annat sammanhang återkomma.

Vad jag hittills ifrågasatt rörande tullverkets ordinarie avlöningsstat kan sammanfattas sålunda:

[35.]
Sammanfattning
av förslagen
rörande den
ordinarie
staten.

Den för år 1918 fastställda ordinarie avlöningsstaten för tullverket (inklusive generaltullstyrelsen) slutar å ett belopp av 4,873,100 kronor eller — med frånräknande av anslaget till ortstillägg — kronor 4,817,100: —

Enligt mitt förslag skulle emellertid för år 1919 tillkomma avlöningar vid följande tjänster, nämligen:

en tullförvaltartjänst av klass 4	kr. 4,000: —
tjuguen kontrollörstjänster å kr. 4,200	» 88,200: —
fyrtiotvå kammarskrivartjänster å kr. 2,800	» 117,600: —
trettiotvå vaktmästartjänster av klass 1 å kr. 1,750	» 56,000: —
tre vaktmästartjänster av klass 2 å kr. 1,500	» 4,500: —

dels skillnaden i avlöning mellan en uppsyningsmanstjänst av klass 3 och en dylik tjänst av klass 1, kr. 300 samt mellan tre vaktmästartjänster av klass 3 och tre dylika tjänster av klass 1, kr. 1,650, tillsammans

» 1,950: —

eller sammanlagt kronor 272,250: —

och skulle sålunda den ordinarie avlöningsstaten för år 1919 — oberäknat anslaget till ortstillägg — utgöra kronor 5,089,350: —

Den extra staten.
Förutvarande tjänster å extra stat.

Generaltullstyrelsens förslag i fråga om den extra staten upptager till en början de å extra stat för år 1918 uppförda tjänster, som icke, enligt vad förut sagts, av generaltullstyrelsen förordats till uppförande å 1919 års ordinarie stat, nämligen:

Generaltullstyrelsen.

en uppsyningsmanstjänst av klass 1 för tullstationen Malmö—Limhamn; samt

tre vaktmästartjänster av klass 1 för samma tullstation.

I likhet med vad förut gällt föreslår generaltullstyrelsen, att såsom villkor för dessa tjänsters uppförande å extra stat för år 1919 måtte föreskrivas, att för stationens behov erforderliga lokaler med möbler och inventarier av skånska cementaktiebolaget tillhandahållas tullverket.

Departementschefen.

Jag ansluter mig till generaltullstyrelsens hemställan.

Nya tjänster å extra stat.

Såsom jag förut haft tillfälle omnämna, föreslår generaltullstyrelsen vidare, med ledning av de från lokaltullförvaltningarna inkomna fram-

ställningarna, uppförande å extra stat för år 1919 av ett stort antal nya tjänster. [35.]

Innan jag övergår till att redogöra för generaltullstyrelsens berörda förslag, tillåter jag mig erinra om — vad redan tidigare framhållits — dels att generaltullstyrelsen, där av lokaltullförvaltning gjord framställning om inrättande av ny tjänst av generaltullstyrelsen biträdets, i allt fall föreslår tjänstens uppförande allenast å extra stat, och dels att jag icke i något fall funnit mig böra gå utöver vad generaltullstyrelsen föreslagit och såhunda anser mig kunna lämna de från lokaltullförvaltningarna inkomna framställningarna, i den mån de icke av generaltullstyrelsen förordats, helt åsido.

Över de av lokaltullförvaltningarna gjorda framställningar, som av generaltullstyrelsen helt eller delvis biträtts, har jag låtit uppgöra en sammanställning, vilken jag anhåller måtte få såsom bilaga fogas till dagens protokoll. I berörda sammanställning hava framställningarna i allmänhet in extenso återgivits; dock att i åtskilliga fall därifrån utslutits sådana delar, vilka beröra andra frågor än behovet av nya tjänster eller eljest syntts erbjuda mindre intresse i nu förevarande avseende. Till vissa framställningar har jag i sammanställningen fogat några korta förklarande eller kompletterande anmärkningar.

Här nedan följer nu en redogörelse för generaltullstyrelsens förslag i ifrågavarande avseende, däri de olika lokala tullförvaltningarna behandlas i samma ordningsföljd, i vilken deras framställningar upptagits i förberörda sammanställning.

Generaltullstyrelsen.

I några fall inskränker sig generaltullstyrelsen till att, under åberopande av vad förut anförts rörande de allmänna synpunkter i ämnet, som varit för styrelsen ledande, samt med tillkännagivande, att styrelsen icke hade något att tillägga till den enligt styrelsens uppfattning tillfyllestgörande motivering för de begärda tjänsternas inrättande, som av lokaltullförvaltningarna förebragts, förorda bifall till lokaltullförvaltningarnas hemställan. Detta sker i fråga om följande tullavdelningar och gäller nedannämnda tjänster:

1. *Tullkammaren i Stockholm:*

fyra kammarskrivartjänster.

2. *Nederlagskontoret i Stockholm:*

två uppsyningsmanstjänster av klass 1.

Beträffande här ifrågavarande två tjänster föreslår generaltullstyrelsen tillika, att de måtte inrättas å extra stat redan från och med den 1 juli 1918.

3. *Tullkammaren i Malmö:*

en kontrollörstjänst och fyra kammarskrivartjänster.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[35.]

4. *Uppbörds- konfiskations- och kassörskontoret i Malmö:*
en kammarskrivartjänst.

5. *Tullkammaren i Halmstad:*
en kontrollörstjänst, en kammarskrivartjänst och två vaktmästartjänster av klass 2.

6. *Tullkammaren i Göteborg:*
tre kammarskrivartjänster.

7. *Uppbördskontoret i Göteborg:*
en kammarskrivartjänst,
samt

8. *Tullkammaren i Härnösand:*
en kammarskrivartjänst och tre vaktmästartjänster av klass 2.
I fråga om härefter

9. *Packhusinspektionen i Stockholm*

anför generaltullstyrelsen:

»Vad — — — den av *packhusinspektionen i Stockholm* gjorda framställning — — — beträffar, innebär densamma i främsta rummet hemställan om inrättande av de tjänster, vilka, jämte andra, av inspektionen begärdes vid avgivande under år 1912 av förslag till stat för år 1914 och av generaltullstyrelsen i underdånig skrivelse den 19 oktober 1912 angående tullverkets utgiftsstaten för år 1914 tillstyrktes men icke erhöles, nämligen fem kontrollörstjänster, nio kammarskrivartjänster och sex vaktmästartjänster av klass 1. Men därutöver har nu av inspektionen ifrågasatts inrättande av ytterligare tjänster, nämligen två förste kontrollörstjänster, tre kontrollörstjänster, tolv kammarskrivartjänster, en uppsyningsmanstjänst av klass 1 och tjugutvå vaktmästartjänster av klass 1.

Generaltullstyrelsen tillåter sig beträffande behovet av förstberörda fem kontrollörs-, nio kammarskrivar- och sex vaktmästartjänster hänvisa till den av inspektionen år 1912 förebragta, uttömmande och enligt styrelsens nu som då hysta åsikt bindande motivering ävensom till vad styrelsen till stöd för inrättandet av dessa tjänster anförde i sin nyssberörda underdåniga skrivelse den 19 oktober 1912 (allt återgivet i utdrag av protokollet över finansärenden för den 14 januari 1913 sid. 276—282). Vad inspektionen nu vidare anført har endast styrkt styrelsen i dess övertygelse om det oavvisliga behovet av dessa tjänster. Men även för de nu ytterligare begärda tjänsterna hava enligt styrelsens förmenande ej mindre fullgoda skäl av mera principiell natur än även, särskilt genom de vid inspektionens skrivelse fogade, behovet av tjänster vid de olika avdelningarna av inspektionen belysande tabellerna, bindande speciell motivering förebragts, dock med undantag för den ena av de båda förste kontrollörstjänsterna, nämligen den vid packhusavdelningen i stadsgårdshamnen, samt för en del av vaktmästartjänsterna. Enligt styrelsens åsikt torde med inrättande av nämnda förste kontrollörstjänst kunna tills vidare anstå. Den andra av förste kontrollörstjänsterna, den vid tullavdelningen för järnvägsgods,

anser styrelsen däremot vara av mycket trängande behov påkallad. Det synes nämligen styrelsen uppenbart, att föreståndarskapet för två så betydande avdelningar av inspektionen, som avdelningen för postpaket och avdelningen för järnvägsgods äro, icke kan på ett för såväl statsverket som trafiken tillfredsställande och betryggande sätt omhänderhas av allenast *en* person. Dessa båda avdelningar böra, efter den stora utveckling desamma numera ernått och i vilken efter all sannolikhet någon återgång icke är att förvänta, skiljas från varandra jämväl med avseende å chefskapet. Då förste kontrollören å avdelningen för postpaket på grund av de trägna och omfattande göromålen därstädes för närvarande icke medhinner att ägna någon tillsyn åt arbetet å avdelningen för järnvägsgods, är denna senare avdelning faktiskt i avsaknad av någon chef — en brist, som endast på ett högst otillfredsställande sätt kunnat avhjälpas genom uppdrag åt en därstädes tjänstgörande kontrollör att utöva ett mera tillfälligt chefskap över avdelningen, däribland även med honom själv likställda tjänstemän. — Vad vaktmästartjänsterna beträffar, har styrelsen, som inhämtat, att under år 1913, sålunda det sista hela år, varunder normala förhållanden varit rådande, endast sexton e. o. vaktmästare varit inkallade i ständig tjänstgöring, med hänsyn bland annat till detta förhållande ansett det nu ifrågasatta antalet nya vaktmästartjänster, tjugonio, lämpligen böra minskas till nämnda antal, sexton.

På grund av vad sålunda anförts får styrelsen i underdånighet hemställa, att å extra stat för år 1919 måtte för inspektionens behov uppföras följande nya tjänster, nämligen:

en förste kontrollörstjänst,
åtta kontrollörstjänster,
tjuguen kammarskrivartjänster,
en uppsyningsmaunstjänst av klass 1 och
sexton vaktmästartjänster av klass 1; samt

att dessa tjänster måtte, i likhet med ovanberörda för nederlagskontorets i Stockholm behov föreslagna tjänster, inrättas från och med den 1 juli 1918.»

Generaltullstyrelsen yttrar vidare i fråga om nedannämnda tullförvaltningars framställningar följande:

10. *Tullkammaren i Norrköping.*

»Tullkammaren i Norrköping har i sin framställning — — — enligt styrelsens uppfattning tillfyllestgörande motiverat behovet av nya tjänster, varvid dock även särskild hänsyn tagits till den ökade trafik, som vore att förvänta därstädes efter världskrigets slut. Med anledning emellertid av det mera osäkra i dessa beräkningar och då förstärkning av personalen beviljats så nyligen som från och med år 1915, har styrelsen funnit sig icke kunna tillstyrka tullkammarens förslag oförändrat utan anser, att antalet kammarskrivartjänster lämpligen bör inskränkas till två och antalet vaktmästartjänster till fem. Styrelsen hemställer alltså,

att å extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens behov uppföras följande nya tjänster, nämligen:

en kontrollörstjänst,
två kammarskrivartjänster och
fem vaktmästartjänster av klass 1.»

[35.]

11. *Tullkammaren i Kalmar.*

»Den av tullkammaren i Kalmar gjorda framställning om inrättande av en ny kammarskrivartjänst synes styrelsen på ett tillfyllestgörande sätt motiverad, varför styrelsen anser sig böra biträda denna framställning. Vad däremot beträffar tullkammarens anhållan om fem nya vaktmästartjänster har styrelsen funnit densamma icke vara av beskaffenhet att kunna av styrelsen annat än delvis biträdas. Enligt styrelsens åsikt torde antalet nya vaktmästartjänster kunna utan större olägenhet åtminstone för närvarande inskränkas till två.

Styrelsen hemställer alltså,

att å extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens räkning inrättas följande nya tjänster, nämligen:

en ny kammarskrivartjänst samt
två nya vaktmästartjänster av klass 2.»

12. *Packhusinspektionen i Malmö.*

»Vad packhusinspektionen i Malmö i sin framställning — — — — anført till stöd för yrkandet om en ny förste kontrollörstjänst har icke kunnat övertyga styrelsen om att behovet av denna tjänst skulle vara oavvisligt. Styrelsen anser sig fördenskull icke kunna biträda inspektionens framställning om inrättande av denna tjänst. Då enligt vad inspektionen anført antalet i tjänstgöring använda e. o. kammarskrivare i medeltal utgjort aderton, synes antalet nya tjänster kunna begränsas till hälften därav eller nio; och torde av dessa nio, på grund av vad styrelsen här ovan anført rörande behovet av ett mot tjänster i kammarskrivargraden någorlunda svarande antal tjänster i kontrollörsgrad, två böra uppföras i sistnämnda grad. Styrelsen hemställer alltså,

att å extra stat för år 1919 måtte för inspektionens behov uppföras följande nya tjänster, nämligen:

två kontrollörstjänster och
sju kammarskrivartjänster.»

13. *Tullbevakningsinspektionen i Malmö.*

»Den av tullbevakningsinspektionen i Malmö i dess framställning — — — till stöd för förslaget om inrättande av en ny uppsyningsmanstjänst förebragta motivering synes styrelsen tillfyllestgörande ådagalägga behovet av denna tjänst, varför styrelsen tillstyrker bifall till detta förslag. Vad däremot beträffar inspektionens framställning om inrättande av femton nya vaktmästartjänster har styrelsen funnit sig icke böra understödja detta förslag i dess helhet. Enligt av inspektionen i särskild skrivelse — — — lämnade upplysningar har visserligen inkallning av e. o. vaktmästare vid tullbevakningen och packhusinspektionen — i Malmö bestridas, i motsats till vad t. ex. i Stockholm är förhållandet, vissa av packhusgöromålen föranledda bevakningsförrättningar icke av packhusinspektionens för sådant ändamål otillräckliga vaktmästare utan av vid tullbevakningen tjänstgörande personal — förekommit i en utsträckning, som kunde anses göra nu ifrågasättande framställning befogad; men med hänsyn bland annat därtill, att med ingången av år 1918 fyra vaktmästartjänster uppförts å inspektionens extra stat, har styrelsen ansett sig nu icke böra ifrågasätta inrättandet av mera än tio dylika tjänster.

Ehuru framställning därom icke av inspektionen gjorts, har styrelsen dock funnit sig böra hemställa om inrättande av ytterligare en bevakningskontrollörstjänst hos inspektionen och tillåter sig till stöd härför anföra följande. Hos inspektionen äro för närvarande anställda, förutom överinspektoren, allenast två tjänstemän av högre grad, nämligen en bevakningskontrollör och en kammarskrivare, under det att vid vardera av tullbevakningsinspektionerna i Stockholm och Göteborg äro anställda, förutom överinspektoren, tre bevakningskontrollörer och en kammarskrivare. Redan en allmän jämförelse mellan omfattningen av trafiken i å ena sidan Malmö och å andra sidan Stockholm eller Göteborg torde giva vid handen, att en så väsentlig skillnad i antalet bevakningskontrollörer knappast kan anses berättigad. Vissa förhållanden inverka ock till att göra bebovet av en ny bevakningskontrollörstjänst i Malmö synnerligen framträdande. Det bevakningskontrollören bland annat åliggande övervakandet av passagerartrafiken, vilken, såsom känt är, i Malmö är av högst betydande omfattning, utgör ett i hög grad ansvarsfullt samt tids- och arbetskrävande uppdrag, särskilt på grund av gällande tobaks- och brännvinslagstiftning samt de lätta och täta förbindelserna mellan Malmö och Köpenhamn. För fullgörandet av denna gren av hans verksamhet tages bevakningskontrollörens tid i anspråk i sådan utsträckning, att det icke är honom möjligt att behörigen fullgöra övriga honom enligt tjänstgöringsreglementet åliggande skyldigheter, i främsta rummet att biträda överinspektoren vid ledningen av och med kontrollen över de vid tullbevakningen anställda tjänstemännens av lägre grad göromål, men även att lämna erforderligt biträde med kontorsgöromålen åt inspektionen. Dessa senare göromål äro, såsom ock av inspektionen, ehuru för annat syftemål, framhållits, av stor omfattning och vikt samt omfatta jämväl en del bestyr, som i Stockholm och Göteborg åtminstone delvis ombesörjes av andra avdelningar av förvaltningarna därstädes. Det är enligt styrelsens mening uppenbart, att i Malmö *en* bevakningskontrollör icke kan, ens under nuvarande förhållanden och än mindre efter fullbordandet av de påbörjade industri- och frihamnsanläggningarna, medhinna att på det sätt som kräves av statens intresse, utöva den kontroll över trafiken och underlydande, som åligger honom; och då samtliga dessa åligganden äro av stor vikt och ofta av särdeles grannlaga natur samt i allmänhet av beskaffenhet, att för deras behöriga fullgörande måste hos vederbörande förutsättas såväl stor erfarenhet i tjänsten och grundlig kännedom om tillämpliga författningar som även ett högt mått av allmän bildning, särskilt i språkligt hänseende, lära desamma icke böra tillkomma tjänsteman i lägre ställning än kontrollörsgrad.

På grund av det anförda hemställer styrelsen,

att å extra stat för år 1919 måtte för inspektionens räkning uppföras följande nya tjänster, nämligen:

en bevakningskontrollörstjänst,
 en uppsyningsmanstjänst av klass 1 samt
 tio vaktmästartjänster av klass 1.»

14. Tullkammaren i Lund.

»Vad tullkammaren i Lund i sin framställning — — — anført till stöd för förslaget om inrättande av en kontrollörstjänst har visserligen övertygat styrelsen om behovet därstädes av ytterligare en ordinarie tjänst, men styrelsen kan dock

Sjunde huvudtiteln.

[35.] icke understödja tullkammarens förslag att denna tjänst skulle bli av kontrollörs grad. Enligt styrelsens åsikt kan behovet av personalförstärkning hos tullkammaren tills vidare på ett tillfredsställande sätt tillgodoses genom inrättande av en ny kammarskrivartjänst.

Styrelsen hemställer alltså,
att å extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens behov uppföras en ny kammarskrivartjänst.»

15. *Tullkammaren i Landskrona.*

»Tullkammaren i Landskrona har i sin framställning — — — förklarat det vara av behovet påkallat, att två nya kammarskrivar- och två nya vaktmästartjänster inrättades för tullkammarens räkning. Denna framställning innebär ett uppreparande av tullkammarens år 1916 och, vad beträffar kammarskrivartjänsterna, jämväl åren 1912 och 1913 gjorda framställningar, vilka då icke av styrelsen förordats. Icke håller nu anser styrelsen sig kunna biträda framställningen i dess helhet; men då, med hänsyn till den omfattning, vari inkallning av e. o. tjänstemän förekommit under tiden före krigsutbrottet, samt på grund av tillkomsten under den närmast förflutna tiden eller under närmaste framtiden av åtskilliga större industriella företag i Landskrona, någon förstärkning av tullpersonalen därstädes är behöfvig, hemställer styrelsen,

att å extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens räkning uppföras en ny kammarskrivartjänst och en ny vaktmästartjänst av klass 2.»

16. *Tullkammaren i Hälsingborg.*

»Den av tullkammaren i Hälsingborg i dess framställning — — — framlagda motivering synes styrelsen till fulla styrka behovet av de för tullkammarens räkning begärda tjänsterna, varför styrelsen finner sig böra biträda framställningen härom. Jämväl för tullkammarens hemställda rörande förstärkning av bevakningspersonalen vid tullstationen i Råå hava enligt styrelsens uppfattning fullgoda skäl anförts.»

Med anledning härav och under erinran, att styrelsen, på sätt förut omnämnts, ansett sig böra föreslå uppflyttning av den ordinarie tullpersonalen i Råå i högsta avlöningsklassen, hemställer generaltullstyrelsen

att å extra stat för år 1919 måtte uppföras: för tullkammarens i Hälsingborg räkning
fyra nya kammarskrivartjänster och
fem nya vaktmästartjänster av klass 1; samt för tullstationens i Råå räkning två nya vaktmästartjänster av klass 1.

Generaltullstyrelsen yttrar härefter beträffande

17. *Tullkammaren i Trelleborg.*

»Tullkammaren i Trelleborg upprepar i sin nu gjorda framställning — — — sin anhållan om en ny kontrollörstjänst i och för tullbehandlingen av maskingods.

Styrelsen finner visserligen även nu, liksom nästlidet är, då samma framställning gjordes, frågan härom beaktansvärd, men anser dock icke berörda tjänst vara av så oavvisligt behov påkallad, att styrelsen finner anledning att nu tillstyrka densamma. Vad de begärda fyra kammarskrivartjänsterna och fem vaktmästartjänsterna beträffar, lärer — vid det förhållande, att tullkammarens personal från och med ingången av år 1918 kommer att förstärkas med, bland andra tjänstemän, tre kammarskrivare och tre vaktmästare, samt med hänsyn till den av styrelsen här ovan uttalade uppfattning, att vid större och modelstora förvaltningar icke hela det antal tjänster, varav stadigvarande behov må anses föreligga, bör uppföras å stat — antalet av samma kammarskrivartjänster kunna minskas med en och antalet vaktmästartjänster med två. Tullkammarens förslag om inrättande av två nya uppsyningsmanstjänster, vilkas nödvändighet synes styrelsen vara av tullkammaren till fullo ådagalagd, får styrelsen för sin del biträda.

Styrelsen hemställer alltså,

att å extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens räkning uppföras följande nya tjänster, nämligen:

- tre nya kammarskrivartjänster,
- två nya uppsyningsmanstjänster av klass 1 och
- tre nya vaktmästartjänster av klass 1.»

18. *Packhusinspektionen i Göteborg.*

»Med anledning av den av packhusinspektionen i Göteborg gjorda framställning — — — tillåter styrelsen sig till en början erinra, hurusom styrelsen dels — efter det inspektionen under år 1911 gjort framställning om uppförande å extra stat av en ny förste kontrollörstjänst, fem nya kontrollörstjänster och elva nya kammarskrivartjänster — i underdånig skrivelse den 26 oktober 1911 hemställt om bifall till denna framställning, dels ock — sedan av berörda tjänster beviljats allenast tre kontrollörstjänster och sex kammarskrivartjänster — i anledning av en av inspektionen under år 1912 gjord framställning om inrättande av tre nya kontrollörstjänster, av vilka en var avsedd att ersätta den år 1911 begärda förste kontrollörstjänsten, samt fem nya kammarskrivartjänster och fyra nya vaktmästartjänster, i underdånig skrivelse den 19 oktober 1912 angående tullverkets utgiftsstat för år 1914 tillstyrkt inrättande av två nya vaktmästartjänster på ordinarie stat, vilka tjänster ock beviljades, samt, på extra stat, av två nya kontrollörstjänster och fem nya kammarskrivartjänster, av vilka tjänster dock endast beviljades en kontrollörstjänst och tre kammarskrivartjänster. Av de sålunda begärda en förste kontrollörs-, fem kontrollörs-, elva kammarskrivar- och fyra vaktmästartjänsterna återstå alltså såsom icke beviljade förste kontrollörstjänsten, en kontrollörstjänst, två kammarskrivartjänster och två vaktmästartjänster. Rörande såväl inspektionens motivering för de begärda tjänsterna som styrelsens yttrande däröver tillåter styrelsen sig hänvisa till utdrag av protokollet över finansärenden för den 13 januari 1912, sid. 64, 65, 66, samt för den 14 januari 1913, sid. 267, 285, 286.

Då inspektionen nu upprepat sin anhållan om inrättande av de tjänster, som, enligt vad ovan anförts, av styrelsen redan vid tidigare tillfälle tillstyrkts men icke beviljats, får styrelsen, under återopande av föregående motivering för dessa tjänster, underdånigst tillstyrka bifall till förevarande framställning. Särskilt tillåter styrelsen

[35.] sig framhålla det verkligen trängande behovet av förste kontrollörstjänsten, avsedd för tullavdelningen för postpaket, med erinran tillika, att inrättande av berörda tjänst vid ett tillfälle, nämligen i nådig proposition angående tullverkets stater för år 1911, föreslagits av Eders Kungl. Maj:t, vilken framställning dock icke vann bifall vid 1910 års riksdag. Vad vidare beträffar de övriga av inspektionen begärda tjänsterna av högre grad, två kontrollörs- och fjorton kammarskrivartjänster, får styrelsen, då dessa tjänster lära få anses av behovet påkallade och med hänsyn såväl till vad inspektionen till stöd för framställningen i denna del anfört som även till styrelsens här ovan uttalade uppfattning rörande nödvändigheten av att vid inrättande av nya tjänster tillgodose även behovet av kontrollörstjänster, i underdånighet tillstyrka nådigt bifall till inspektionens framställning i denna del. Vidkommande slutligen inspektionens framställning om inrättande av fyra nya vaktmästartjänster har styrelsen, med hänsyn till vad inspektionen i särskild skrivelse — — — meddelat rörande den omfattning, vari extra ordinarie vaktmästare under de senaste åren inkallats i tjänstgöring, ansett sig icke böra i vidsträcktare mån biträda denna framställning, än att styrelsen tillstyrker inrättande av två dylika tjänster.

På grund av det anförda hemställer styrelsen alltså,

att å extra stat för år 1919 måtte för inspektionens behov uppföras följande nya tjänster, nämligen:

en förste kontrollörstjänst,
tre kontrollörstjänster,
sexton kammarskrivartjänster samt
två vaktmästartjänster av klass 1.»

19. *Tullbevakningsinspektionen i Göteborg.*

»Vad beträffar den av *tullbevakningsinspektionen i Göteborg* gjorda framställning — — — om inrättande av två nya kammarskrivartjänster, har styrelsen, då det enligt styrelsens mening icke är till fullo ådagalagt, att jämväl efter inträdda normala förhållanden skall komma att erfordras inkallande i tjänstgöring av hela det för närvarande i tjänstgöring använda antal extra ordinarie kammarskrivare, ansett kunna med inrättande av den ena av de begärda kammarskrivartjänsterna tills vidare anstå. Vidkommande inspektionens framställning om inrättande av tjugufem nya vaktmästartjänster har styrelsen, även om det må antagas, att jämväl för framtiden kan komma att erfordras behov av ett större antal vaktmästare, än som motsvaras av den ordinarie personalen tillika med det antal extra ordinarie vaktmästare, som ända till krigets utbrott minst använts i tjänstgöring, eller tjugufem, likväl icke funnit erforderligt, att hela det begärda antalet nya vaktmästartjänster redan nu uppföres å stat, utan anser, att en begränsning därav till tjugu kan utan olägenhet vidtagas.

Styrelsen hemställer alltså,

att å extra stat för år 1919 måtte för inspektionens räkning uppföras följande nya tjänster, nämligen:

en kammarskrivartjänst och
tjugu vaktmästartjänster av klass 1.»

20. *Tullkammaren i Borås.*

»Vad beträffar den av *tullkammaren i Borås* gjorda framställning — — — om inrättande av två nya kammarskrivartjänster och en ny vaktmästartjänst har styrelsen, då trafiken under de senaste åren påfordrat inkallande i ständigt tjänstgöring av endast två extra ordinarie kammarskrivare, ansett sig icke äga anledning ifrågasätta inrättandet av mer än en kammarskrivartjänst, vilken, liksom även vaktmästartjänsten, torde, med hänsyn till vad tullkammaren anfört, få anses vara av stadigvarande behov påkallad. Styrelsen hemställer alltså,

att å extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens räkning uppföras följande nya tjänster, nämligen:

- en kammarskrivartjänst och
- en vaktmästartjänst av klass 2.»

21. *Tullkammaren i Karlstad.*

»Ehuru på sätt *tullkammaren i Karlstad* i sin framställning — — — ömförmålt, tre e. o. kammarskrivare använts i stadigvarande tjänstgöring, har styrelsen dock ansett sig icke böra, innan erfarenhet vunnits, i vad mån den nyinrättade tullkammaren i Kristinehamn må kunna inverka på trafiken och rörelsen i Karlstad, ifrågasätta inrättande vid tullkammaren i sistnämnda stad av mera än *en* kammarskrivartjänst; och då behovet såväl av denna tjänst som av den begärda vaktmästartjänsten lär vara av stadigvarande natur, hemställer styrelsen

att på extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens räkning uppföras följande nya tjänster, nämligen:

- en kammarskrivartjänst och
- en vaktmästartjänst av klass 2.

Med anledning av vad tullkammaren vidare anfört rörande behovet av dessa tjänster, hemställer styrelsen ytterligare,

att desamma måtte inrättas från och med den 1 juli 1918.»

22. *Tullkammaren i Västerås.*

»Vad *tullkammaren i Västerås* i sin framställning — — — anfört till stöd för förslaget om inrättande av en ny kammarskrivartjänst synes styrelsen till fullo ådagalägga behovet av denna tjänst. Enligt särskilt inhämtade upplysningar har inkallande i tjänstgöring av en e. o. kammarskrivare påfordrats:

under år 1911	10 månader	19 dagar
» » 1912	11 »	22 »
» » 1913	10 »	25 »
» » 1914	11 »	16 »
» » 1915	10 »	11 »
» » 1916	11 »	25 »

Styrelsen hemställer fördenskull:

att å extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens räkning uppföras en ny kammarskrivartjänst.»

[35.]

23. *Tullkammaren i Sundsvall.*

»Vad *tullkammaren i Sundsvall* i sin framställning — — — anfört synes styrelsen till fullo ådagalägga behovet av en jämförelsevis betydande förstärkning av tullpersonalen i nämnda stad, en åtgärd, vilken ock, på sätt ovan omförmålt, livligt tillstyrkts av därvarande handelskammare — — —. På grund härav och i överensstämmelse med de ovan uttalade allmänna synpunkter, som styrelsen funnit böra vara bestämmande i fråga om förslag till inrättande av nya tjänster, biträder styrelsen förslaget om inrättande av en ny kontrollörstjänst och av nya kammarskrivartjänster, dock icke till större antal än två. Vad beträffar de begärda vaktmästartjänsterna, torde antalet därav, med hänsyn till den omfattning, vari inkallning av e. o. vaktmästare förekommit, kunna inskränkas till åtta. En sådan förstärkning av bevakningspersonalen synes styrelsen dock av förut omförmålda skäl med nödvändighet påkalla även nyinrättande av ytterligare en uppsyningsmanstjänst, en åtgärd som, förutom det att den synes i hög grad lämplig ur synpunkten av önskvärdheten av något ökade befodringsutsikter för vaktmästarpersonalen, även lär få anses betingad av den livliga rörelsen i Sundsvall, vilken påkallar stor uppmärksamhet och ett ansträngande arbete från bevakningspersonalens sida. — Med anledning slutligen av tullkammarens påpekande av det snara behovet av personalförstärkning ifrågasätter styrelsen, att de av styrelsen föreslagna tjänsterna måtte inrättas redan från och med den 1 juli 1918.

På grund härav hemställer styrelsen alltså,
att å extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens räkning inrättas följande nya tjänster, nämligen:

- en kontrollörstjänst,
 - två kammarskrivartjänster,
 - en uppsyningsmanstjänst av klass 1 och
 - åtta vaktmästartjänster av klass 1; samt
- att dessa tjänster måtte inrättas redan från och med den 1 juli 1918.»

24. *Tullkammaren i Luleå.*

»Den av *tullkammaren i Luleå* i dess framställning — — — gjorda anhållan om två nya kammarskrivartjänster anser styrelsen sig icke kunna i vidsträcktare mån tillstyrka, än att ytterligare en kammarskrivartjänst vid tullkammaren måtte inrättas. Därest det skulle, såsom tullkammaren synes befara, visa sig, att de göromål, vilka tillkomma den nuvarande kammarskrivaren vid tullkammaren i hans egenskap av skeppsmätare, skulle inverka hinderligt för tulltjänstens behöriga bestridande, torde följden härav böra bliva, antingen att skeppsmätarbefattningen skiljes från tulltjänsten eller att skeppsmätargöromålen fördelas på två personer genom anställande av en biträdande skeppsmätare.

Styrelsen hemställer alltså,
att å extra stat för år 1919 måtte för tullkammarens räkning uppföras en ny kammarskrivartjänst.»

25. *Tullkammaren i Haparanda.*

»Till den av *tullkammaren i Haparanda* i dess framställning — — — gjorda anhållan om två nya vaktmästartjänster har styrelsen, då, om man bortser från de utomordentliga förhållanden, som vid nämnda plats rått under krigsåren, ständigt inkallning icke påfordrats av flera än två e. o. vaktmästare, ansett sig icke böra biträda i vidare mån, än att styrelsen tillstyrker inrättande av en vaktmästartjänst.

Styrelsen hemställer alltså,

att å extra stat för år 1919 måtte för tullbevakningens i Haparanda behov inrättas

en ny vaktmästartjänst av klass 2.»

Efter att härefter av olika anledningar hava avstyrkt de här ovan ej särskilt behandlade framställningarna om nya tjänster, sammanfattar generaltullstyrelsen sitt förslag i avseende å inrättande av sådana tjänster vid lokaltullförvaltningen i en hemställan,

att å extra stat för år 1919 måtte uppföras följande nya tjänster, nämligen:

två förste kontrollörstjänster, därav en för packhusinspektionen i Stockholm och en för packhusinspektionen i Göteborg;

aderton kontrollörstjänster, därav åtta för packhusinspektionen i Stockholm, en för tullkammaren i Norrköping, en för tullkammaren, två för packhusinspektionen och en för tullbevakningsinspektionen i Malmö, en för tullkammaren i Halmstad, tre för packhusinspektionen i Göteborg och en för tullkammaren i Sundsvall;

sjuttioåtta kammarskrivartjänster, därav fyra för tullkammaren och tjuguen för packhusinspektionen i Stockholm, två för tullkammaren i Norrköping, en för tullkammaren i Kalmar, fyra för tullkammaren, en för uppboräds- samt konfiskations- och kassörskontoret samt sju för packhusinspektionen i Malmö, en för tullkammaren i Lund, en för tullkammaren i Landskrona, fyra för tullkammaren i Hälsingborg, tre för tullkammaren i Trelleborg, en för tullkammaren i Halmstad, tre för tullkammaren, en för uppborädskontoret, sexton för packhusinspektionen, och en för tullbevakningsinspektionen i Göteborg, en för tullkammaren i Borås, en för tullkammaren i Karlstad, en för tullkammaren i Västerås, en för tullkammaren i Härnösand, två för tullkammaren i Sundsvall och en för tullkammaren i Luleå;

sju uppsyningsmanstjänster av klass 1, därav en för packhusinspektionen och två för nederlagskontoret i Stockholm, en för tullbevakningen i Malmö, två för tullbevakningen i Trelleborg och en för tullbevakningen i Sundsvall;

sjuttioen vaktmästartjänster av klass 1, därav sexton för packhus-

[35.] inspektionen i Stockholm, fem för tullbevakningen i Norrköping, tio för tullbevakningen i Malmö, fem för tullbevakningen i Hälsingborg, två för tullbevakningen i Råå, tre för tullbevakningen i Trelleborg, två för packhusinspektionen och tjugufyra för tullbevakningen i Göteborg samt åtta för tullbevakningen Sundsvall; och

elva vaktmästartjänster av klass 2, därav två för tullbevakningen i Kalmar, en för tullbevakningen i Landskrona, två för tullbevakningen i Halmstad, en för tullbevakningen i Borås, en för tullbevakningen i Karlstad, tre för tullbevakningen i Härnösand och en för tullbevakningen i Haparanda; samt

att av nu till uppförande å extra stat för år 1919 föreslagna tjänster följande måtte inrättas redan från och med den 1 juli 1918, nämligen:

förste kontrollörstjänsten för packhusinspektionen i Stockholm;

nio kontrollörstjänster, därav åtta för packhusinspektionen i Stockholm och en för tullkammaren i Sundsvall;

tjugufyra kammarskrivartjänster, därav tjuguen för packhusinspektionen i Stockholm, en för tullkammaren i Karlstad och två för tullkammaren i Sundsvall;

fyra uppsyningsmanstjänster av klass 1, därav en för packhusinspektionen och två för nederlagskontoret i Stockholm samt en för tullbevakningen i Sundsvall;

tjugufyra vaktmästartjänster av klass 1, därav sexton för packhusinspektionen i Stockholm och åtta för tullbevakningen i Sundsvall; och en vaktmästartjänst av klass 2 för tullbevakningen i Karlstad.

Generaltullstyrelsens förslag i fråga om den extra staten (inclusive de redan förut inrättade tjänsterna vid tullstationen Malmö—Limhamn) slutar å en summa av 562,090 kronor, därav i avrundat tal 85,500 kronor skulle avses till bestridande av avlöningar å vissa tjänster under sista halvåret 1918.

Tullkommissionen.

I fråga om generaltullstyrelsens förslag till förstärkning av arbetskrafterna vid lokaltullförvaltningen yttrar tullkommissionen i sitt förberörda utlåtande den 3 oktober 1917, efter att, på sätt jag förut nämnt, mera i princip hava uttalat sig i saken, följande:

»Vid granskningen av detta förslag har kommissionen tagit del av en för kommissionens räkning uppgjord statistisk utredning rörande det antal e. o. tjänstemän, som mot dagavlönning varit inkallade i tjänstgöring under år 1913, vilket år torde få anses hava varit det sista, under vilket tullverket arbetat under fullt normala förhållanden. Av denna utredning inhämtas, att ständigt inkallning åtnjutits av 205 e. o. kammarskrivare och 144 e. o. vaktmästare samt att härjämte under längre eller kortare tid av året varit inkallade 190 e. o. kammarskrivare och 396 e. o. vaktmästare.

De ifrågasatta nya extrastatstjänsterna av högre grad motsvara omkring 48 procent av antalet ständigt inkallade e. o. kammarskrivare och de ifrågasatta nya extrastatstjänsterna av lägre grad omkring 62 procent av antalet ständigt inkallade e. o. vaktmästare, allt beräknat för hela riket gemensamt. Härtill kommer, att vid en för varje särskild tullförvaltning företagen jämförelse mellan antalet föreslagna extrastatstjänster och antalet ständigt inkallade e. o. tjänstemän av motsvarande grader det befinnes, att icke i något fall det förra antalet överskrider det senare. Den marginal i förhållande till det ständigt inkallade antalet, som generaltullstyrelsens förslag sålunda lämnar, ökas ytterligare genom det betydande antal e. o. tjänstemän av såväl högre som lägre grad, som längre eller kortare tid av året varit inkallade.»

På grund av det sålunda anförda förklarar sig kommissionen icke hava något att erinra mot generaltullstyrelsens förslag i nu ifrågavarande del. Kommissionen tillägger emellertid, att detta uttalande i huvudsak avser totalantalet av de föreslagna extrastatstjänsterna av högre respektive lägre grad, då kommissionen nämligen icke varit i tillfälle att ingå i någon fullständig prövning av de föreslagna tjänsternas fördelning på de särskilda orterna eller proportionen mellan antalet tjänster av olika grader inom de båda tjänstemannagrupperna.

I anslutning till sistnämnda uttalande framlägger kommissionen härefter ett förslag till viss ändring i de beträffande extrastatstjänsterna nu tillämpade förhållandena. Dessa tjänster hava hittills ansetts på det sätt bundna vid den tullförvaltning eller tullförvaltningsavdelning, vid vilken de inrättats, att överflyttande av dylik tjänst till annan tullförvaltning eller tullförvaltningsavdelning icke kunnat ske med mindre Kungl. Maj:t och riksdagen därom beslutat. Medan vidare i städer, där tullförvaltningen är uppdelad å flera avdelningar, innehavare av kammarskrivar- och vaktmästartjänster å ordinarie stat varit underkastade bestämmelser rörande s. k. cirkulation, innefattande skyldighet för vederbörande att tjänstgöra å den avdelning, som vid årligen verkställd indelning bestämdes, hava innehavarna av motsvarande befattningar å extra stat ansetts härifrån fritagna. Då nämnda förhållanden syns kommissionen mindre tillfredsställande, föreslår kommissionen nu, att generaltullstyrelsen måtte berättigas att överflytta extrastatstjänster från en tullförvaltning eller tullförvaltningsavdelning till annan samt att bestämmelserna rörande i Stockholm, Göteborg och Malmö anställda kammarskrivares och vaktmästares cirkulation måtte vinna tillämpning jämväl å på extra stat uppförda dylika tjänstemän. Kommissionen framhåller emellertid, att styrelsen vid begagnandet av flyttningsrätten givetvis bör tillse, att icke tjänstemännen bliva ekonomiskt lidande, och hemställer i anslutning härtill, under erinran att, enligt gällande utgiftsstaten för

- [35.] tullverket ett belopp av *högst* 2,000 kronor må från förslagsanslaget till vikariatsersättning m. m. utgå för utbetalande av flyttningshjälp åt tjänstemän, att den sålunda stadgade begränsningen måtte för främjande av ovannämnda syfte borttagas.

I detta sammanhang anmärker kommissionen vidare, att för utjämning av behovet av arbetskraft för övrigt syntes böra användas även temporära kommenderingar av personal från en ort till annan av det slag, som på senare år förekommit särskilt i följd av den tidvis starkt ökade rörelsen i Haparanda.

Slutligen påpekar kommissionen, att ett eventuellt inrättande av nya tjänster icke bör få utgöra skäl för den e. o. personalens utökning i motsvarande grad endast i syfte att bereda tillgång till semestervikarier för de nya tjänsternas innehavare samt yttrar härom vidare:

»Tullverkets personal synes nämligen redan nu hava nått sådan storlek att svårighet för densammas befordran i tillfredsställande ordning måste anses vara för handen. I avseende å beviljandet av semester för de nya tjänstemännen såväl som för de redan förut anställda bör enligt kommissionens åsikt fasthellre iakttagas, dels att såvitt möjligt särskilda vikarier för de semesterlediga tjänstemännen icke förordnas. och dels att semestrarna förläggas till de delar av året, då göromålen å respektive platser äro minskade. Bestämmelser i sistnämnda syfte äro för övrigt redan meddelade i § 9 av gällande avlöningsreglemente för tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning.»

Skiljaktig mening inom tullkommissionen.

En ledamot av kommissionen, herr Bengtsson, har emellertid varit av skiljaktig mening samt anfört:

»Att nu tillskapa nya förste kontrollörs- eller kontrollörstjänster eller för annan tjänstgöring än i packhus avsedda kammarskrivartjänster synes mig olämpligt. Genom dylika åtgärder kan kommissionens omorganisationsarbete ej annat än föregripas. Detta arbete torde nämligen komma att giva till resultat inrättandet av en mot statsbanornas kontorsbiträden svarande ny tjänstegrad, avsedd att rekryteras från den lägre tullpersonalen och med uppgift att utföra åtskilliga på kammarskrivare och andra högre tjänstemän nu ankommande kontors-, kassörs- och skrivgöromål. Om man nu för dessa samma göromål tillskapar en mängd tjänster av högre grad, är det fara värt, att härigenom sättes krokben för planen att inrätta nyssberörda nya tjänster. Detta vore emellertid ur social synpunkt i hög grad att beklaga.

På grund av vad sålunda anförts, anser jag mig icke kunna förorda inrättandet av andra tjänster av högre grad än möjligen följande för packhusgöromål avsedda kammarskrivartjänster, nämligen 21 vid packhusinspektionen i Stockholm, 2 vid tullkammaren i Norrköping, 10 vid packhusinspektionen i Malmö, 4 vid tullkammaren i Hälsingborg, 5 vid tullkammaren i Trelleborg, 16 vid packhusinspektionen i Göteborg och 1 vid tullkammaren i Sundsvall; och har jag alltså uttalat mig för att från det föreliggande förslaget måtte avföras 2 förste kontrollörstjänster, 18 kontrollörstjänster och 19 kammarskrivartjänster.

Vad härefter angår de föreslagna nya tjänsterna av lägre grad, så har i generaltullstyrelsens skrivelse framhållits, att inrättandet av lämpligt antal uppsynings-

manstjänster bör gå hand i hand med inrättandet av nya vaktmästartjänster. Riktigheten av denna åsikt torde ej heller rimligtvis kunna bestridas. Dels är det nämligen ur statsverkets synpunkt nödvändigt, att det finns tillräckligt antal uppsyningsmän för att utöva förmanskap över vaktmästarne och handleda dessa i tjänsten, och dels fordrar billighet och rättvisa, att de så fåtaliga befordringsmöjligheterna för vaktmästarkåren ej ytterligare kringsküras. Ovannämnda åsikt synes emellertid endast i ringa mån hava kommit till uttryck i styrelsens föreliggande förslag. Detsamma upptager nämligen mot 82 vaktmästartjänster endast 7 uppsyningsmanstjänster. Tillräcklig anledning till inrättandet av nya uppsyningsmans-tjänster borde dock vara förhanden åtminstone på de ställen, där e. o. uppsyningsmän användas i tjänstgöring år från år och härför åtnjuta utöver vaktmästarlönen endast det ringa tilläggsarvodet av 100 kronor för år. Även på ett par andra ställen torde tillräckliga skäl att i någon mån förstärka uppsyningsmanskåren kunna påvisas. Jag anser därför att kommissionen bort uttala sig för inrättandet av — utöver de föreslagna 7 uppsyningsmanstjänsterna — ytterligare 6 uppsyningsmanstjänster, nämligen 2 vid tullbevakningen i Stockholm, 3 vid tullbevakningen i Göteborg och 1 vid tullbevakningen i Hälsingborg och Råå.

Beträffande förslaget om inrättandet av 82 nya vaktmästartjänster har jag endast *en* erinran att göra. Då nu tullkammare just nu tillkommit i Kristinehamn och denna tullkammare torde övertaga en god del av de göromål, som hitills ankommit på tullkammaren i Karlstad, synes det knappast klokt att, innan närmare erfarenhet vunnits, inrätta en ny vaktmästartjänst på sistnämnda ställe. Hellre bör då exempelvis tullbevakningen i Göteborg, där ett stort antal ständigt inkallade e. o. vaktmästare väntar på befordran, få den ifrågasatta nya vaktmästartjänsten sig tilldelad. Jag får alltså uttala mig för att av de 82 föreslagna vaktmästartjänsterna den för tullbevakningens i Karlstad behov avsedda måtte i stället tilldelas tullbevakningen i Göteborg.»

Redan förut har jag varit i tillfälle att giva uttryck för min principiella ställning till frågan om utökning av den vid lokaltullförvaltningen å stat anställda personalen. Det av generaltullstyrelsen i dylikt hänseende framlagda förslaget är, såsom framgår av den redogörelse, jag ovan lämnat, synnerligen omfattande; och för egen del kan jag icke underlåta att framhålla, att jag ur flera synpunkter skulle hava funnit önskvärt, att kravet på nya anslag för nu ifrågavarande ändamål under rådande förhållanden kunnat hållas inom något snävare gränser. Emellertid läser det icke kunna förnekas, att den av de lokala tullmyndigheterna samt generaltullstyrelsen förebragta utredningen klart ådagalägger, att behovet av betydande förstärkning av arbetskrafterna vid lokaltullförvaltningen är synnerligen trängande. Med hänsyn härtill och då den kommission, som närmast fått sig anförtrodd utredningen rörande tullverkets förhållanden, förklarar sig biträda generaltullstyrelsens förslag obeskuret, anser även jag mig böra i huvudsak lämna förslaget mitt förord.

Departements-
chefen.

[35.] I ett par hänseenden anser jag emellertid vissa reduktioner kunna göras i generaltullstyrelsens förslag.

Till en början synes det mig sålunda, som om med inrättandet av samtliga de föreslagna nya tjänsterna kunde anstå till den 1 januari 1919. Utvägen att inrätta nya tjänster redan under löpande år bör ju icke tillgripas annat än i undantagsfall, då särskilt tvingande skäl föreligga. Under sådana omständigheter och då ett bibehållande av de nuvarande personalförhållandena vid lokaltullförvaltningarna under ytterligare ett halvårs tid icke — huru angeläget det än må vara att få tillstånd en ökning av den fast anställda personalen — torde vara ägnat att medföra oöverkomliga svårigheter, har jag icke ansett mig böra tillstyrka, att någon av de nya tjänsterna inrättas förr än den 1 januari 1919, helst som härigenom vinnes en besparing i det beräknade anslagsbeloppet av icke mindre än 85,550 kronor.

Vidare har jag med stöd av inhämtade upplysningar kommit till den åsikten, att åtminstone några lokaltullförvaltningar skulle kunna vidkännas någon minskning i antalet av de av generaltullstyrelsen förordade nya tjänsterna. Detta synes mig närmast vara fallet beträffande vissa av de större förvaltningarna, vilka i generaltullstyrelsens förslag enligt min uppfattning alltför rikligt tillgodosetts med nya tjänster inom kammarskrivare- och vaktmästaregraden. För en minskning i antalet nya kammarskrivartjänster talar särskilt den omständigheten, att den besparing av högre kvalificerad arbetskraft, som inrättandet av den av herr Bengtsson omförmälda, mot statsbanornas kontorsbiträden svarande nya tjänstegraden skulle medföra, givetvis skulle gå ut över just kammarskrivargruppen. Ehuru de av reservanten inom tullkommissionen, herr Bengtsson, uttalade farhågorna för att genom inrättandet av de av generaltullstyrelsen föreslagna kammarskrivartjänsterna planen på införandet av den nya tjänstegraden skulle omintetgöras, icke delas av kommissionens övriga ledamöter, synes mig i allt fall försiktigheten bjuda att i nu ifrågakvarande hänseende icke gå fullt så långt som generaltullstyrelsen föreslagit.

En av mig företagen granskning i detalj av generaltullstyrelsens förslag har givit till resultat, att enligt min mening följande i förslaget upptagna kammarskrivar- och vaktmästartjänster böra utan någon större olägenhet kunna utgå, nämligen:

tre kammarskrivartjänster och två vaktmästartjänster av klass 1 vid packhusinspektionen i Stockholm,

en kammarskrivartjänst vid packhusinspektionen och en vaktmästartjänst av klass 1 vid bevakningsinspektionen i Malmö,

en kammarskrivartjänst och en vaktmästartjänst av klass 1 vid tullkammaren i Trälleborg, [35.]
två kammarskrivartjänster vid packhusinspektionen och två vaktmästartjänster av klass 1 vid bevakningsinspektionen i Göteborg, samt en vaktmästartjänst av klass 1 vid tullkammaren i Sundsvall eller tillhoppa sju kammarskrivartjänster och sju vaktmästartjänster av klass 1.

Genom uteslutande av här ovan omförmälda tjänster skulle vinnas en besparing i det beräknade anslagsbeloppet av 32,742 kronor.

I fråga om förste kontrollörs-, kontrollörs- och uppsyningsmanstjänsterna finner jag mig, särskilt med hänsyn till önskvärdheten av att genom något förbättrade befordringsutsikter för kammarskrivare och vaktmästare underlätta rekryteringen vid tullverket, böra biträda generaltullstyrelsens förslag oförändrat.

Vad herr Bengtsson föreslagit i fråga om antalet nya uppsyningsmanstjänster föranleder, då jag redan förut tillkännagivit mig icke komma att gå utöver generaltullstyrelsens förslag, intet mitt vidare yttrande.

Sammanlagda beloppet av det å extra stat för år 1919 erforderliga anslaget till förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning skulle alltså — oberäknat tillfälliga lönetillägg och ökning i ortstillägg — enligt mitt förslag uppgå till 443,798 kronor. Detta belopp är emellertid icke något uttryck för den verkliga kostnadsökning för staten, som inrättandet av de föreslagna nya extrastatstjänsterna skulle innebära, utan ställer sig denna ökning högst väsentligt mycket mindre. Till en början bör sålunda från ovannämnda belopp dragas kostnaderna för de redan förut å extra stat inrättade befatningarna, en uppsyningsmanstjänst och tre vaktmästartjänster av klass 1, vid tullstationen Malmö—Limhamn eller 7,300 kronor. Och vidare skulle inrättandet av de föreslagna nya extrastatstjänsterna medföra en betydande minskning i nu utgående dagavlöningsbelopp åt ständigt inkallad e. o. personal.

Härnedan tillåter jag mig lämna en beräkning rörande den kostnadsökning, som inrättandet av de nya extrastatstjänsterna i verkligheten kan anses representera för staten. Förutsättningar vid denna beräkning äro, att samtliga de nya extrastatstjänsterna nu motsvaras av inkallad e. o. personal av kammarskrivar- och vaktmästargrad och att de inkallade hava så lång effektiv tjänstgöring, att de åtnjuta högsta dagavlönning, d. v. s. e. o. kammarskrivare sju kronor, e. o. vaktmästare av klass 1 fyra kronor och femtio öre och e. o. vaktmästare av klass 2 fyra kronor.

Sistnämnda förutsättning torde vara fullt befogad, då det måste

[35.] anses tämligen säkert, att ingen e. o. tjänsteman, som ej uppnått för högsta dagavlöning stadgad effektiv tjänstgöringstid — för kammarskrivare 8 år och för vaktmästare 5 år — kommer att förordnas å extrastatstjänst.

Avlöning å de föreslagna nya extrastatstjänsterna, summa
kronor 436,498: —

Inkallningsarvode för motsvarande personal:

för 2 förste kontrollörer	} 91 e. o. kammarskrivare å 7 kr. om dagen under 365 dagar..... kronor	232,505: —
» 18 kontrollörer		
» 71 kammarskrivare		
» 7 uppsyningsmän av klass 1	} 71 e. o. vaktmästare av klass 1 å 4 kr. 50 öre om dagen under 365 dagar..... kronor	116,617: 50
» 64 vaktmästare av klass 1		
» 11 vaktmästare av klass 2	} 11 e. o. vaktmästare av klass 2 å 4 kr. om dagen under 365 dagar, kronor	16,060: — 365,182: 50.

Summa skillnad kronor 71,315: 50,

vartill emellertid kommer värdet av semester och beklädnadsförmån för de nya extrastatstjänstemännen.

I betraktande av de fördelar, som inrättandet av de av mig föreslagna nya extrastatstjänsterna skulle innebära, vill det sålunda synas, som om de kostnader, som härigenom skulle åsamkas statsverket, icke äro så betydande, att de böra avskräcka från förslagets genomförande.

I händelse av bifall till mitt förslag om inrättande av nya extrastatstjänster kan det ifrågasättas, huruvida icke, med hänsyn till den minskning i kostnader för inkallning av e. o. personal, som härigenom skulle vinnas, det i avlöningsstaten för tullverkets lokalförvaltning uppförda ordinarie förslagsanslaget å 750,000 kronor till vikariatsersättning, extra biträden m. m. borde sänkas med motsvarande belopp. Enligt vad jag inhämtat, har emellertid berörda anslag, på grund av de krav, som under nu rådande krisförhållanden ställas på tullverket, under de sista åren måst så väsentligt överskridas, att någon sänkning av an-

slagsbeloppet åtminstone för närvarande icke läser kunna ifrågakomma. [35.] Till belysande härav kan jag nämna, att exempelvis under år 1916 å anslaget anvisats icke mindre än cirka 1,530,000 kronor, och ehuru för år 1917 någon exakt uppgift ännu icke erhållits, läser det knappast finnas anledning antaga, att anvisningarna å anslaget då kunnat begränsas till något mera avsevärt lägre belopp.

Vad härefter angår tullkommissionens förslag om rätt för generaltullstyrelsen att överflytta extrastatstjänster från en tullförvaltning eller tullförvaltningsavdelning till en annan samt om tillämplighet för bestämmelserna rörande i Stockholm, Göteborg och Malmö anställda kamarskrivares och vaktmästares cirkulation jämväl å på extra stat uppförda dylika tjänstemän finner jag detsamma, såsom ägnat att för generaltullstyrelsen i hög grad underlätta möjligheten att anpassa personaltillgången å olika orter efter behovet, synnerligen välbetänkt. Jag ansluter mig alltså obetingat till förslaget och har icke heller något att erinra mot det i samband därmed ifrågasatta borttagandet av den nu stadgade begränsningen i rätten att till flyttningshjälp åt tjänstemän använda medel från förslagsanslaget till vikariatsersättning m. m. Ifrågavarande anslag synes mig sålunda lämpligen böra upptagas under beteckning förslagsanslag »till vikariatsersättning, extra biträden, flyttningshjälp m. m.», i följd varav orden »därav för utbetalande av flyttningshjälp åt tjänstemän högst 2,000 kronor» torde böra ur staten utgå.

Vid bifall till tullkommissionens ovannämnda förslag torde det av herr Bengtsson uttalade önskemålet om den för Karlstad avsedda vaktmästartjänstens överflyttande till Göteborg kunna, om så befinnes lämpligt, av generaltullstyrelsen utan vidare beaktas; och saknar jag fördenskill anledning att här närmare yttra mig om herr Bengtssons reservation i denna del. Jag anser mig emellertid i detta sammanhang böra uttala, att den ökade avlöningskostnad, som komme att uppstå såväl vid förflyttning av en tjänst från viss ort till annan av högre avlöningsklass som vid överflyttning av tjänst från ort, där ortstillägg icke åtnjutes, till ort, där sådant tillägg utgår, synes mig böra få bestridas ur förberörda ordinarie förslagsanslag till vikariatsersättning m. m.

Ehuru, i händelse tullkommissionens ovanberörda förslag genomföres, extrastatstjänsterna icke skulle bliva på sätt som förut bundna vid viss tullförvaltning eller tullförvaltningsavdelning, har det emellertid i och för beräkningen av det för ändamålet erforderliga anslaget varit nödvändigt att utgå från viss fördelning å de olika orterna av de till inrättande föreslagna extrastatstjänsterna. Generaltullstyrelsens förslag i berörda hänseende har jag vid anslagsberäkningen ansett mig böra följa.

[35.]

Innan jag avslutar behandlingen av frågan om uppförande av nya tjänster å extra stat för tullverkets lokalförvaltning, anser jag mig slutligen böra framhålla vikten av, att för framtiden vid antagning av e. o. personal i tullverket förfäres med nödig varsamhet, så att icke denna personal, vilken redan vuxit till en storlek, som knappast kan vara påkallad av behovet, bringas att än ytterligare svälla ut. Jag instämmer sålunda tillfullo i vad tullkommissionen i detta ämne anfört.

Villkor för
åtnjutande
av av-
löning å
extra stat.

Beträffande de tjänster vid lokalförvaltningen, vilkas uppförande å extra stat nu ifrågasättes, föreslår generaltullstyrelsen, att de i §§ 1, 2, 3, 6, 7, 9, 11, 13, 14, 16, 17, 19 och 22 i avlöningsreglementet för tjänstemän vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning ävensom i övergångsbestämmelserna till samma reglemente meddelade bestämmelser rörande ordinarie tjänst eller tjänstinnehavare skola i tillämpliga delar gälla även beträffande tjänst vid lokalförvaltningen, uppförd å extra stat, samt tjänsteman, förordnad å sådan tjänst eller i omedelbar eller medelbar succession efter å sådan tjänst förordnad tjänsteman.

Departements-
chefen.

Vad generaltullstyrelsen sålunda föreslagit i fråga om villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöning å extra stat för lokalförvaltningen tillstyrker jag; varjämte jag, såsom redan sagts, förordar, att åt generaltullstyrelsen inrymmes befogenhet att överflytta tjänst å extra stat från en tullförvaltning till en annan samt att tjänsteman å extra stat skall vara underkastad förberörda bestämmelser om cirkulation mellan olika tullkamaravdelningar vid samma tullförvaltning.

Jämväl den vid lokalförvaltningen å extra stat anställda personalen bör uppenbarligen, på sätt jag utvecklat vid behandlingen av frågan om förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen, vara underkastad mot pensionsavgift svarande löneavdrag.

Sammanfatt-
ning av de-
partements-
chefens för-
slag rörande
den extra
staten för
lokalförvalt-
ningen.

Enligt mitt förslag skulle sålunda för lokalförvaltningen å extra stat för år 1919 beräknas

<i>dels</i> avlöningar vid följande tjänster, nämligen:	
två förste kontrollörstjänster	kronor 9,600: —
aderton kontrollörstjänster	» 75,600: —
sjuttioen kammarskrivartjänster	» 198,800: —
åtta uppsyningsmanstjänster av klass 1 ...	» 16,400: —
sextiosju vaktmästartjänster av klass 1 ...	» 117,250: —
elva vaktmästartjänster av klass 2	» 16,500: —
<i>dels ock</i> ortstillägg vid	
en förste kontrollörstjänst	» 300: —
åtta kontrollörstjänster å kronor 290: —	» 2,320: —

tjugutvå kammarskrivartjänster à kronor	210: —	kronor	4,620: —
tre uppsyningsmanstjänster av klass 1 à kronor 154: —		»	462: —
tjorton vaktmästartjänster av klass 1 à kronor 131: —		»	1,834: —
en vaktmästaretjänst av klass 2		»	112: —
alltså sammanlagt		kronor	443,798: —
eller i avrundat tal kronor			443,800.

Till anslagsberäkningen ber jag endast att få anmärka, att jag i avseende å ortstilläggen utgått från nu gällande förhållanden, samt att, på sätt jag förut nämnt, det belopp, som i anledning av det väntade förslaget från 1915 års avlöningskommission ytterligare kan erfordras för beredande av ortstillägg till extrastatspersonalen, inbegripits i det anslag av 600,000 kronor till tillfälliga lönetillägg m. m., om vars beräkning bland de extra anslagen jag tillkännagivit mig vilja under en följande punkt göra framställning.

Jämväl till frågan om upptagande i riksstaten av ovannämnda belopp, 443,800 kronor, torde jag längre fram få återkomma; och har jag här endast att tillägga, att anslaget torde bära i riksstaten upptagas under beteckningen förslagsanslag, högst.

Vad beträffar

Övergångsavlöningsstaten

anmäler generaltullstyrelsen att antalet å densamma uppförda personer genom generaltulldirektören m. m. S. F. R. P. Cederschiölds under året timade avgång minskats med en. Upptagande av något särskilt belopp för denna stat erfordras enligt generaltullstyrelsens uppfattning icke.

Styrelsen hemställer emellertid, att Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med vad som skett vid föregående tillfällen, måtte förklara, att för bestridande av avlöning åt de tjänst innehavare, vilka komma att uppföras å 1919 års övergångsavlöningsstat med åtnjutande av de avlöningsförmåner, som tillkomma dem enligt 1904 eller 1910 års stat, må, i den mån sådant är erforderligt, användas de avlöningsmedel, som enligt den avlöningsstat, Kungl. Maj:t kan finna skäl fastställa, bliva avsedda för avlöning av de befattningar, vilka i mån av nyssnämnda befattningshavares avgång komma att besättas.

Mot vad generaltullstyrelsen sålunda hemställt har jag icke något att erinra.

Generaltullstyrelsen.

Departementschefen.

[35.]

I fråga om

Indragningsstaten

Generaltullstyrelsen.

anför generaltullstyrelsen följande:

»Å den för år 1918 fastställda indragningsstaten äro uppförda femton personer, var och en upptagen med ett belopp, som upptager lönen å den avlöningsstat, från vilken han överflyttats å indragningsstat. Av de å indragningsstaten uppförda personer har kustvakten till fot i Hälsingborg C. J. Persson under året avlidit; och torde i följd härav indragningsstatens slutsumma för år 1918, 10,660 kronor, böra minskas med det för honom däri upptagna belopp, 360 kronor, och alltså för år 1919 böra upptagas med 10,300 kronor.»

Departementschefen.

Generaltullstyrelsens berörda förslag föranleder icke någon erinran från min sida.

Beträffande härefter

Pensionsstaterna för avlidna tjänst innehavares efterlämnade änkor och barn

erinrar generaltullstyrelsen till en början, hurusom ett å samma stat tillförene upptaget bestämt anslag å 10,000 kronor såsom bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning blivit utbrutet ur tullverkets stater för år 1918 och upptaget såsom ett särskilt anslag å riksstaten, varvid en hänvisning till detta särskilda anslag intagits i tullverkets stater.

Vid anmälan av frågan om tullverkets stater för år 1918 anförde dåvarande departementschefen, på sätt av det vid statsverkspropositionen till 1917 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 13 januari 1917 framgår, i detta ämne följande:

»Beträffande härefter *pensionsstaterna för avlidna tjänst innehavares efterlämnade änkor och barn* vill jag erinra, att å desamma finnes upptaget ett bestämt anslag å 10,000 kronor till bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning. Nu pågående utredning rörande förändrade bestämmelser rörande ifrågavarande inrättnings verksamhet läser inverka på de villkor, som äro fastställda för nämnda anslags utbetalande. Med hänsyn härtill och då jag hyser förhoppning, att, ehuru utredningen ännu ej är slutförd, förslag i ämnet dock skall kunna föreläggas instundande riksdag, torde det vara mest ändamålsenligt för att ej fördröja riksdagens behandling av tullverkets stater i övrigt, att här berörda anslag utbrytes för år 1918 ur nyssnämnda stater och upptages som ett särskilt anslag å riksstaten. I tullverkets stater torde emellertid, tills anslaget dit återföres, böra intagas en hänvisning till det särskilda anslaget å riksstaten. Beträffande detta anslag, som i avbidan på proposition i ärendet allenast torde få beräknas, anhåller jag längre fram få göra framställning.»

I enlighet härmed intogs i det förslag till utgiftsstaten för tullverket, som i statsverkspropositionen förelades riksdagen till godkännande, under »F. Pensionsstaterna för avlidna tjänst innehavares efterlämnade änkor och barn» följande hänvisning: »b) Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning, se särskilt anslag å riksstaten».

Berörda statförslag blev i denna del av riksdagen lämnat utan erinran.

[35.]

Då ovan omförmälda utredning rörande tullstatens enskilda pensionsinrättning emellertid icke hann slutföras å sådan tid, att proposition i ämnet kunde föreläggas 1917 års riksdag, föreslog Kungl. Maj:t i en den 12 maj 1917 till riksdagen avläten proposition (nr 372) riksdagen att besluta, att det i tullverkets utgiftsstaten förut upptagna bestämda anslaget till bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning skulle med oförändrat belopp av 10,000 kronor å riksstaten för år 1918 uppföras såsom särskilt ordinarie anslag under sjunde huvudtiteln.

I skrivelse den 16 juni 1917 angående reglering av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anmälde riksdagen, att Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning blivit av riksdagen bifallen allenast med tillägget, att anslaget skulle i riksstaten upptagas med beteckningen »förslagsanslag, högst».

Generaltullstyrelsen hemställer nu, att då ovannämnda utredning rörande tullstatens enskilda pensionsinrättning ännu icke slutförts, berörda anordning med ett särskilt anslag i riksstaten måtte vidtagas även för år 1919.

Generaltullstyrelsen.

Då jag hyser förhoppning, att berörda utredning skall bli färdig i så god tid, att förslag i ärendet hinner föreläggas instundande riksdag, torde medel för anslaget i fråga böra nu allenast beräknas och samma anslag fortfarande tillsvidare särskilt upptagas i riksstaten. Framställning härom torde jag få göra under en följande punkt.

Departementschefen.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit skulle slutsumman för nu förevarande avdelning av tullverkets stater upptagas med oförändrat belopp, 25,000 kronor.

Omkostnadsstaten.

Å omkostnadsstaten finnes för närvarande uppfört bland annat ett förslagsanslag å 20,000 kronor till rese- och traktamentskostnader.

I sin förenämnda skrivelse den 27 september 1917 gör nu generaltullstyrelsen — utan att ifrågasätta någon höjning av berörda anslag — framställning om ökning av de enligt gällande resereglemente till befattningshavare i tullverket utgående dagtraktamenten vid resor i tjänsteärenden. I detta hänseende anför generaltullstyrelsen följande.

Generaltullstyrelsen.

»Slutligen tillåter styrelsen sig bringa på tal en angelägenhet, som, ehuru icke stående i direkt samband med tullverkets stater, likväl är för en stor del av tullpersonalen av synnerlig vikt. På grund av den alltjämt fortgående prisstegringen hava de i nådiga resereglementet den 13 december 1907 bestämda dagtraktamen-

[35.] tena visat sig mer och mer otillräckliga för de utgifter, vilka de äro avsedda att täcka: och följden härav har blivit, att resor i tjänsten numera i regel för vederbörande medföra ren förlust. Ett sådant förhållande synes styrelsen icke vara billigt eller rättvist gent emot vederbörande tjänstemän, som av sin tjänst tillförbindas att företaga tjänsteresor, något som i tullverket gäller om ett stort antal tjänstemän. Å andra sidan torde samma förhållande kunna medföra den mindre lämpliga påföljd, att i många fall tjänsteresor, som ur statsverkets synpunkt kunde vara högst önskvärda och nyttiga, icke komma till utförande, om blott deras företagande prövas icke vara av alldeles oavvisligt behov påkallat. Till undanröjande av dessa missförhållanden synes en icke obetydlig höjning av ifrågavarande dagtraktamenten erforderlig; och styrelsen tillåter sig fördenskull i underdånighet hemställa, huruvida icke Eders Kungl. Maj:t skulle täckas vidtaga åtgärd i sådant syfte.»

*Departements-
chefen.*

I anledning av vad generaltullstyrelsen sålunda anfört tillåter jag mig erinra om att chefen för civildepartementet förut denna dag framlagt förslag om vissa av dyrtiden betingade höjningar av de enligt rese-reglementet vid extra förrättningar i statens tjänst utgående dagtraktamentena. För möjliggörande av dylika höjningar i vad angår de under civildepartementet lydande verk och inrättningar m. m., har chefen för civildepartementet gjort framställning om ökning från och med år 1919 av det under sjätte huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar med 50 procent eller från 200,000 kronor till 300,000 kronor; och har jag för avsikt att senare under dagens lopp föreslå enahanda höjning i det under sjunde huvudtiteln för samma ändamål uppförda anslag. Då de förhöjda dagtraktamentena givetvis böra komma även de i tullverket anställda personer till godo, lärer alltså, i händelse av bifall till vad jag sålunda kommer att föreslå, från och med år 1919 motsvarande höjning böra vidtagas jämväl i det å tullverkets omkostnadsstat uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentskostnader, vilket anslag sålunda skulle komma att höjas från 20,000 till 30,000 kronor. Någon förhöjning i det för år 1918 redan beviljade anslaget till rese- och traktamentskostnader synes mig, även om förhöjningen av dagtraktamentena kommer att tillämpas redan under nämnda år, med hänsyn till anslagets natur av förslagsanslag icke behöva vidtagas.

Beträffande omkostnadsstaten har jag vidare förut denna dag vid anmälan av de kommerskollegi omorganisation berörande frågorna hemställt, att det å nämnda stat uppförda förslagsanslaget till skeppsmätningens kostnad, 38,200 kronor, skulle utbrytas ur tullverkets stater.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit och då några andra förändringar i omkostnadsstaten icke ifrågasättas, skulle denna stats slutsumma, som för år 1918 är fastställd till 1,144,040 kronor, i staten för år 1919 upptagas med 1,115,840 kronor.

Beträffande tullverkets övriga stater, nämligen alderstilläggsstaten samt pensionsstaten för avskedade tjänst innehavare, har jag icke någon ändring att föreslå.

Med iakttagande av vad av mig härovan föreslagits skulle tullverkets *ordinarie* utgiftsstaten för år 1919 komma att utvisa följande slutsummor:

Den ordinarie avlöningsstaten	kronor 5,089,350: —
Ålderstilläggsstaten	» 450,000: —
Övergångsavlöningsstaten	» —: —
Indragningsstaten	» 10,300: —
Pensionsstaten för avskedade tjänst innehavare	» 300,000: —
Pensionsstaterna för avlidna tjänst innehavares efterlämnade änkor och barn	» 25,000: —
Omkostnadsstaten	» 1,115,840: —
eller tillsammans	kronor 6,990,490: —

sålunda 187,690 kronor mer än motsvarande stater för år 1918, därvid emellertid är att märka, att för år 1919 det i avlöningsstaten för lokalförvaltningen förut upptagna förslagsanslaget till ortstillägg ävensom det å omkostnadsstaten hittills upptagna förslagsanslaget till skeppsmättningskostnad utbrutits ur staterna.

Under återopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

Departementschefens
hemställan.

dels, med godkännande av de utav mig förordade ändringar i tullverkets utgiftsstaten, för år 1919 bestämman det *ordinarie* anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp av kronor 6,990,490 att såsom förslagsanslag utgå (Bil. A),

dels ock medgiva, att för bestridande av avlöning åt de tjänst innehavare, vilka komma att uppföras å 1919 års övergångsavlöningsstat med åtnjutande av de avlöningsförmåner, som tillkomma dem enligt 1904 eller 1910 års stat, må i den mån sådant är erforderligt användas de avlöningsmedel, som enligt den avlöningsstat, som för år 1919 fastställs, bliva avsedda för avlöning av de befattningar, vilka i mån av nyssnämnda tjänst innehavares avgång komma att besättas.

Förslag
till
Utgiftsstaten för tullverket att tillämpas under år 1919.

A. Avlöningsstaten.	K r o n o r.				
	Lön.	Tjänst- görings- penningar.	Orts- tillägg.	Summa.	
I. Generaltullstyrelsen.					
1 generaltulldirektör	7,000	3,000	1,000	11,000	
1 byråchef	5,000	2,500	600	8,100	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
3 byråchefer	—	—	—	24,300	
Kansliet.					
1 sekreterare	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 sekreterare	—	—	—	5,800	
1 registrator	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1 notarie	2,200	1,500	300	4,000	
3 notaries	—	—	—	12,000	
1 kvinnligt skrivbiträde	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr. och efter 10 år med ytterligare 200 kr.
1 kvinnligt skrivbiträde	—	—	—	1,200	
Kameralbyrån.					
1 kamrerare	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 förste revisor	3,600	1,800	400	5,800	
1 revisor och bokhållare	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
3 revisorer och bokhållare	—	—	—	12,000	
Revisionsbyrån.					
1 förste aktuarie	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 aktuarie	2,200	1,500	300	4,000	
2 aktuarier	—	—	—	8,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1 revisor	2,200	1,500	300	4,000	
7 revisorer	—	—	—	28,000	
Transport	—	—	—	154,800	

	K r o n o r.				
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	
Transport	—	—	—	154,800	
1 kvinnligt biträde av andra graden ...	900	550	150	1,600	} Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr. och efter 10 år med ytterligare 200 kr.
1 » » » » » ...	—	—	—	1,600	
1 kvinnligt biträde av första graden ...	700	350	150	1,200	
15 kvinnliga biträden » » » ...	—	—	—	18,000	
Tullbehandlings- och upplysningsbyrån.					
1 byråassistent	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 byråassistent	—	—	—	5,800	
1 andre byråassistent	2,200	1,500	300	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
Till vikariatsersättning samt arvoden och flitpenningar åt extra biträden ävensom till renskrivningskostnad, <i>förslagsanslag</i>	—	—	—	125,000	
därunder till gratifikation för ordinarie tjänstemän och vaktmästare hos styrelsen högst 3,000 kr.					
1 förste vaktmästare ¹	900	450	150	1,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 vaktmästare ¹	700	350	150	1,200	
6 vaktmästare ¹	—	—	—	7,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr. och efter 10 år med ytterligare 100 kr.
Transport	—	—	—	327,700	

¹ Åtnjuta beklädnad eller beklädnadsersättning samt kostnadsfri läkarvård jämte medikamenter i enlighet med vad i sådant avseende gäller beträffande till samma förmån berättigade befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning. Om vaktmästare hos styrelsen i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå ävensom å lönen avdragas 100 kr. årligen.

[35.]

	K r o n o r.				
	Fast av- löning.		Summa.	Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.
Transport	—	—	—	327,700	—
II. Lokalförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen.					
1. Tjänstemän av högre grad.					
a) <i>Med bestämd tjänstgöringsort.</i>					
1 kustbevakningschef i Skåne och Blekinge	5,500	5,500			} 4,400
1 kustbevakningschef i Hallands samt Göte- borgs och Bohus län	—	5,500			
1 gränsbevakningschef i Dalsland, Värm- land och Dalarna	4,800	4,800			3,600
1 överinspektör av klass 1 vid packhus- inspektionen i Stockholm	7,300	7,300			} 5,000
1 överinspektör av klass 1 vid d:o i Göte- borg	—	7,300			
1 överinspektör av klass 2 vid d:o i Malmö	6,300	6,300			} 4,500
2 överinspektörer av klass 2 vid tullbevak- ningsinspektionerna i Stockholm och Göteborg	—	12,600			
1 överinspektör av klass 3 vid d:o i Malmö	5,500	5,500		400	4,400
1 tullförvaltare av klass 1 vid tullkammaren i Stockholm	6,300	6,300			} 4,500
12 tullförvaltare av klass 1 vid d:o i Norr- köping, Malmö, Hälsingborg, Trälleborg, Göteborg, Gävle och Sundsvall, vid upp- börds- och nederlagskontoren i Stock- holm och Göteborg, ävensom vid upp- börds- samt konfiskations- och kassörs- kontoret i Malmö	—	75,600			
1 tullförvaltare av klass 2 vid tullkamma- ren i Kalmar	5,500	5,500			4,000
4 tullförvaltare av klass 2 vid d:o i Lands-					
Transport	—	142,200	—	327,700	—

	K r o n o r.						
	Fast av- löning.	Summa.		Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.		
Transport	—	142,200	—	327,700	—	—	
krona och Halmstad samt vid konfiska- tions- och kassörskontoren i Stockholm och Göteborg	—	22,000				4,000	
1 tullförvaltare av klass 3 vid tullkamma- ren i Uppsala	4,800	4,800				}	
19 tullförvaltare av klass 3 vid d:o i Ny- köping, Jönköping, Oskarshamn, Visby, Karlskrona, Karlshamn, Åhus, Lund, Ystad, Varberg, Strömstad, Borås, Karl- stad, Örebro, Söderhamn, Hudiksvall, Härnösand, Luleå och Haparanda.....	—	91,200					3,600
1 tullförvaltare av klass 4 vid d:o i Söder- tälje	4,000	4,000					}
21 tullförvaltare av klass 4 vid d:o i Eskils- tuna, Linköping, Västervik, Ronneby, Sölvesborg, Simrishamn, Falkenberg, Lysekil, Uddevalla, Lidköping, Mon, Kristinehamn, Charlottenberg, Västerås, Falun, Örnsköldsvik, Östersund, Storlien, Umeå, Skellefteå och Riksgränsen	—	84,000			400	3,300	
1 tullförvaltare av klass 5 vid d:o i Mem	3,300	3,300				}	
3 tullförvaltare av klass 5 vid d:o i Vad- stena, Marstrand och Piteå.....	—	9,900					2,700
1 överkontrollör av klass 1 vid packhus- inspektionen i Stockholm.....	6,300	6,300				}	
1 överkontrollör av klass 1 vid d:o i Göteborg	—	6,300					4,500
1 överkontrollör av klass 2 vid tullkamma- ren i Stockholm.....	5,300	5,300				}	
3 överkontrollörer av klass 2 vid d:o i Malmö och Göteborg samt vid packhus- inspektionen i Malmö	—	15,900	395,200				3,800
Transport	—	—	395,200	327,700	—		—

[35.]

	K r o n o r.					
	Fast av- löning.	Summa.		Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.	
Transport	—	—	395,200	327,700	—	—
b) Övriga tjänstemän av högre grad.						
1 förste kontrollör	4,800	4,800	1,357,600	400	3,600	
16 förste kontrollörer	—	76,800				
1 kontrollör	4,200	4,200				
103 kontrollörer (därav 3 kontrollörer och uppbörds-kassörer samt 8 bevaknings- kontrollörer)	—	432,600			3,300	
1 kammarskrivare	2,800	2,800				
287 kammarskrivare	—	803,600			2,100	
1 tullinspektör	2,600	2,600				
7 tullinspektorer (därav 2 gränsinspektorer)	—	18,200			2,000	
1 tullfiskal	3,000	3,000				
3 tullfiskaler	—	9,000				
2. Tjänstemän av lägre grad.						
1 överuppsyningsman av klass 1	2,600	2,600	300			
1 överuppsyningsman av klass 1	—	2,600				
1 överuppsyningsman av klass 2	2,300	2,300				
3 överuppsyningsmän av klass 2 (därav 1 befälhavare & kustbevakningsångare)	—	6,900	200	1,700		
1 gränsöveruppsyningsman	2,600	2,600				
1 kustöveruppsyningsman	2,100	2,100	300			
26 kustöveruppsyningsmän	—	54,600				
1 uppsyningsman av klass 1	2,050	2,050	150	1,300		
42 uppsyningsmän av klass 1	—	86,100				
1 uppsyningsman av klass 2	1,900	1,900		1,200		
22 uppsyningsmän av klass 2	—	41,800				
1 uppsyningsman av klass 3	1,750	1,750	1,100			
Transport	—	207,300	1,752,800	327,700	—	—

		K r o n o r.					
		Fast av- löning.	Summa.		Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.	
	Transport	—	207,300	1,752,800	327,700	—	—
22	uppsyningsmän av klass 3	—	38,500				1,100
1	gränsuppsyningsman	2,050	2,050			150	1,300
6	gränsuppsyningsmän	—	12,300				
1	kustuppsyningsman	1,650	1,650			}	1,100
65	kustuppsyningsmän	—	107,250				
1	vaktmästare av klass 1	1,750	1,750				
531	vaktmästare av klass 1	—	929,250			}	1,000
1	vaktmästare av klass 2	1,500	1,500				
193	vaktmästare av klass 2 (därav 2 an- ställda å kustbevakningsångare)	—	289,500			}	900
1	vaktmästare av klass 3	1,200	1,200		100		
59	vaktmästare av klass 3	—	70,800				
1	gränsridare	1,500	1,500			}	1,000
163	gränsridare	—	244,500				
1	kustvakt	1,300	1,300			}	900
41	kustvakter	—	53,300				
1	kustroddare	1,200	1,200				
225	kustroddare	—	270,000	2,234,850			
Till ortstillägg åt befattningshavare vid tull- verkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, se särskilt anslag å riks- staten							
Till arvoden åt föreståndare för tullförvalt- ningsavdelning i Göteborg och Malmö för utövande av i § 18 i avlösningsreg- lementet omförmålt uppdrag, <i>förslags- anslag högst</i>		—	—	2,000			
	Transport	—	—	3,989,650	327,700	—	—

[35.]

	K r o n o r.					
	Fast av- löning		Summa.		Efter resp. 3, 6 och 9 års tjänstgöring kan den fasta avlöningen höjas, varje gång med:	Pen- sions- under- lag.
Transport	--	--	3,989,650	327,700	--	--
Till arvoden åt tullexpeditions- och gräns- stationsföreståndare, <i>förslagsanslag</i> ...	--	--	12,000			
Till arvoden åt ordinarie tjänstemän för tullbehandling av passagerareffekter, <i>förslagsanslag</i>	--	--	10,000			
Till vikariatsersättning, extra biträden, flytt- ningshjälp m. m., <i>förslagsanslag</i>	--	--	750,000	4,761,650		
Säger	--	--	--	5,089,350	--	--
B. Ålderstilläggsstaten.						
<i>Förslagsanslag</i>				450,000		
				Transport	5,539,350	

	K r o n o r.					Kronor.
	Lön.	Tjänst- görings- pennin- gar.	För befattningen upp- tagen avlöning i			
			1918 års stat.	1904 års stat.	1910 års stat.	
Transport	--	--	--	--	--	5,539,350
C. Övergångsavlöningsstaten.						
Stockholm.						
Tullkammaren.						
Andre kontrollören E. G. M. Lindh	2,500	500	--	3,000	--	
<i>Anm.</i> Tjänsten utbytes vid innehavarens avgång mot en kontrollörstjänst med	--	--	4,200	--	--	
Transport	--	--	4,200	3,000	--	5,539,350

	K r o n o r					Kronor.
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	För befattningen upptagen avlöning i			
			1918 Års stat.	1904 Års stat.	1910 Års stat.	
Transport	—	—	4,200	3,000	—	5,539,350
Tullbevakningsinspektionen.						
Överinspektoren N. G. Nordquist ¹	4,200	800	—	—	5,000	
<i>Ann.</i> Tjänsten utbytes vid innehavarens avgång mot en överinspektorstjänst med	—	—	6,300	—	—	
Västervik.						
Tullförvaltaren H. V. E. Moberg	3,000	1,000	—	4,000	—	
<i>Ann.</i> Tjänsten utbytes vid innehavarens avgång mot en tullförvaltartjänst med	—	—	4,000	—	—	
Göteborg.						
Packhusinspektionen.						
Överinspektoren J. H. Lindquist.....	4,000	3,000	—	7,000	—	
<i>Ann.</i> Tjänsten utbytes vid innehavarens avgång mot en överinspektorstjänst med	—	—	7,300	—	—	
Säger	—	—	21,800	14,000	5,000	
Transport	—	—	—	—	—	5,539,350

	K r o n o r.	
	Transport	
D. Indragningsstaten.	—	5,539,350
Malmö.		
Kustvakten till häst J. A. Möller		400
Landskrona.		
Kustroddaren A. P. L. Bahr		700
Halmstad.		
Kustroddaren J. R. Bengtsson		700
Transport	1,800	5,539,350

¹ Åtnjuter boställsvåning i ett staten och Stockholms stad gemensamt tillhörigt hus enligt nådigt brev den 10 maj 1867.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[35.]

		K r o n o r.	
	Transport	1,800	5,539,350
Falkenberg.			
Kustuppsyningsmannen C. G. Meyer	800	
Jaktuppsyningsmannen C. F. Andersson	1,100	
Varberg.			
Kustroddaren J. A. Berndtsson	700	
» J. A. A. Gustafsson	700	
» A. Andersson	700	
Göteborg.			
Kustuppsyningsmannen A. G. Christensson	800	
Kustroddaren E. Svensson	700	
» A. L. Säterström	700	
Härnösand.			
Vaktmästaren N. F. Rosenqvist	700	
Östersund.			
Gränsridaren J. P. Bodin	700	
Umeå.			
Vaktmästaren A. A. Rönmark	900	10,300
E. Pensionsstaten för avskedade tjänst innehavare.			
Förslagsanslag	—	300,000
F. Pensionsstaterna för avlidna tjänst innehavares efterlämnade änkor och barn.			
a) För beredande av den genom nådiga reglementet den 16 februari 1833 stadgade pensionering, förslagsanslag	—	25,000
b) Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning, se särskilt anslag å riksstaten		
G. Omkostnadsstaten.			
Anslag till vissa arvoden enligt särskild förteckning, förslagsanslag	2,720	
Gottgörelse till rådhusrätterna för avgörande av tullmål enligt nådiga breven den 15 februari 1841 och den 6 april 1858, förslagsanslag	4,000	
Anslag till rese- och traktamentskostnader, förslagsanslag	30,000	
» » tullhusbyggnader och reparationer samt hushyror och tomtören, förslagsanslag	15,000	
	Transport	51,720	5,874,650

		Kronor.	
	Transport	51,720	5,874,650
Anslag till underhåll och drift av tullverkets ångare samt bränsle för kustbevaknings-	personalens tjänstebåtar, <i>förslagsanslag</i>	30,000	
» »	expenser, <i>förslagsanslag</i>	125,000	
» »	post- och telegramporto, <i>förslagsanslag</i>	20,000	
» »	läkarvård och medikamenter samt begravningshjälp, <i>förslagsanslag</i>	15,000	
» »	gratifikationer åt krono- och lots- samt kanalbetjante, som utmärka sig genom nitisk tillsyn och kontroll mot överträdelse av tullförfattningarna	1,500	
» »	jakt- och båtlega samt hästlega och resekostnader, <i>förslagsanslag</i>	175,000	
» »	utbildning i tulltjänsten, <i>förslagsanslag</i>	21,000	
» »	tulltjänstemäns av lägre grad beklädnad och beväring, <i>förslagsanslag</i>	125,000	
» »	beslagarandelar, tullstatens enskilda pensionsinrättnings andelar av böter samt tulltjänstemäns andelar av ersättning för vissa tjänstförrättningar, <i>förslagsanslag</i>	500,000	
» »	hemliga utgifter	6,000	
» »	diverse utgifter, <i>förslagsanslag</i>	45,620	1,115,840
	Summa kronor		6,990,490

Förteckning å arvoden på tullverkets omkostnadsstat för år 1919.

		Kronor.
Arvode till särskild ordförande i gränstullrätten inom Norrbottens län		2,000
» » tolk för finska språket vid » » » »		300
» » präst i Sandhamn		250
» » skollärare i Landsort		70
» » » i Huvudskär		100
	Summa kronor	2,720

2. Ortstillägg till befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning.

[36.] Under hänvisning till vad jag under nästföregående punkt anfört
Ortstillägg till befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning. beträffande upptagande i riksstaten för år 1919 av ett särskilt anslag till ortstillägg för befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bliva förelagd riksdagen, till ortstillägg till befattningshavare vid tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning bland de ordinarie anslagen under sjunde huvudtiteln för år 1919 beräkna ett förslagsanslag av

ordinarie anslag.)

..... kronor 410,000.

3. Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning.

[37.] Med hänvisning till vad jag under punkt 35 anfört i fråga om
Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning. särskilt upptagande å riksstaten för år 1918 av anslaget till bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrättning, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition rörande tullstatens enskilda pensionsinrättning, som kan bliva förelagd riksdagen, såsom bidrag till samma inrättning, bland de ordinarie anslagen under sjunde huvudtiteln för år 1919 beräkna ett förslagsanslag, högst.....

..... kronor 10,000.

4. Förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.

[38.] Med åberopande av vad jag under punkt 35 anfört i fråga om
Förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen. uppförande å extra stat för år 1919 av vissa tjänster hos generaltullstyrelsen, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

(extra anslag.)

att för förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen, i enlighet med vad jag i mitt berörda yttrande närmare utvecklat,

på *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 25,200.

5. Förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning.

Med åberopande av vad jag under punkt 35 anfört i fråga om [39.]
 uppförande å extra stat för år 1919 av vissa tjänster vid tullverkets *Förstärkning*
 lokalförvaltning, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå *av arbets-*
 riksdagen *krafterna vid*
tullverkets
lokal-
förvaltning.

att för förstärkning av arbetskrafterna vid tull-
 verkets lokalförvaltning, i enlighet med vad jag i mitt *(extra anslag.)*
 berörda yttrande närmare utvecklat,
 på *extra stat* för år 1919 anvisa
 ett förslagsanslag, högst kronor 443,800.

6. Tillfälliga lönetillägg till tullverkets personal m. m.

Under åberopande av vad jag anfört under punkt 35 angående [40.]
 tillfälliga lönetillägg till tullverkets personal m. m. för år 1919, får jag *Tillfälliga*
 hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *lönetillägg till*
tullverkets
personal m. m.

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som *(extra anslag.)*
 kan bliva förelagd riksdagen, för tillfälliga lönetillägg
 till tullverkets personal m. m. bland de *extra* anslagen
 under sjunde huvudtiteln för år 1919 beräkna ett för-
 slagsanslag av kronor 600,000.

*Bilaga till punkt 35.***Sammanställning**

av de av lokaltullförvaltningarna gjorda, av generaltullstyrelsen helt eller delvis tillstyrkta framställningarna om inrättande av nya tjänster.

1. Tullkammaren i Stockholm.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Under senare år hava för arbetets behöriga gång å tullkammaren dagligen varit inkallade i tjänstgöring mot dagavlöning åtta e. o. kammarskrivare, av vilka för närvarande sex hava över åtta års effektiv tjänstgöring i tullverket, och då under närmast kommande år göromålen härstädes sannolikt väsentligt komma att ökas, torde en förstärkning av arbetskrafterna vara nödvändig.

Då det synes tullkammaren mindre lämpligt att för vinnande av en dylik förstärkning anlita den extra arbetskraften i ännu större utsträckning, får tullkammaren, då därtill dess stat sedan år 1912 icke undergått någon förändring, vördsamt hemställa, att styrelsen behagade hos Kungl. Maj:t göra framställning om uppförande för tullkammarens räkning av fyra nya kammarskrivartjänster å tullverkets extra stat för år 1919.

Stockholm av tullkammaren den 28 juli 1917.

C. F. Carlson.

J. E. G. Kjellberg.

2. Nederlagskontoret i Stockholm.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Sedan länge har nederlagskontoret icke till kungl. generaltullstyrelsen ingivit förslag till förändringar i kontorets stat vare sig beträffande personalen av högre eller lägre grad, men beror detta förhållande ingalunda därpå, att dylika förändringar, enligt kontorets förmenande, icke varit eller äro synnerligen önskvärda för att icke säga behövlige, utan har fastmer sin grund därutinnan, att kontoret funnit det mindre lämpligt att i sådant avseende föregripa den utredning, som den kungl. kommissionen för omorganisation av tullverket fått sig anförtrodd, varjämte kontoret även haft sin uppmärksamhet riktad på vad som anbefallts med hänsyn till iakttagande av all möjlig sparsamhet vid förslag rörande anslag att äskas av riksdagen.

Emellertid anser kontoret sig nu ej längre böra underlåta att hos styrelsen göra en vördsam hemställan om medverkan därtill, att kontorets stat måtte utökas med tvenne uppsyningsmanstjänster av klass 1, vilkas eventuellt blivande innehavare i så fall skulle övertaga och bestrida de göromål, som hittills handhafs av kontorets två extra ordinarie uppsyningsmän, och håller kontoret såsom högst troligt att, därest dessa tjänster komma till stånd, desamma ej komma att bliva berörda av den en gång genomförda omorganisationen.

Som styrelsen nogsam torde erinra sig, tilldelades kontoret dessa båda extra ordinarie tjänstemän dels enligt styrelsens beslut den 11 december 1911, varigenom förordnades, att en vaktmästare vid härvarande tullförvaltning tills vidare och intill dess annoriunda kunde vara bestämt skulle, med bibehållande av till hans vaktmästartjänst hörande avlöning, i egenskap av extra ordinarie uppsyningsman utöva förmanskap över den vid nederlagskontorets avdelning i det nya tullhuset vid Stadsgårdshamnen använda bevakningspersonal, dels ock jämlikt styrelsens beslut den 21 januari 1915, genom vilket bestämdes, att en vaktmästare, vid sagda tullförvaltning tills vidare med bibehållande av sin vaktmästareavlöning, skulle i egenskap av extra ordinarie uppsyningsman tjänstgöra hos kontoret.

Dessa beslut föregingos av framställningar från kontorets sida, i förra fallet den 8 december 1911 och i senare fallet den 31 december 1914. Samma skäl, som då förebragtes för inrättande av dessa — så att säga — extra ordinarie uppsyningsmansbefattningar, kvarstå alltjämt och i än högre grad.

Godstrafiken i Stadsgårdshamnen har sedan tillkomsten av det nya tullhuset därstädes 1911 i hög grad ökat, vilket medfört att antalet vaktmästare, som posterats vid kontorets avdelning vid sagda hamn, redan före världskriget vuxit till det dubbla och i senare tider vid vissa tillfällen måst flerdubblas.

Den därstädes stationerade extra ordinarie uppsyningsmannen har att instruera, leda och till de dagliga expeditionernas utförande fördela denna bevakningsstyrka, handhava och ansvara för avdelningens lås, nycklar, plomberingstänger m. m. samt i görligaste mån ägna en viss tillsyn över det gods, som finnes upplagt i transitupplagsmagasinen vid förutnämnda hamn.

Den andre av de ifrågavarande extra ordinarie uppsyningsmännen är placerad vid kontorets huvudavdelning vid Skeppsbron. Dennes åligganden äro snarlika dem, som påvilar bevakningsförmannen vid avdelningen i Stadsgården. Sålunda är hans uppgift att utpostera den stora bevakningspersonalen till densammas olika uppdrag samt därvid lämna nödiga instruktioner ävensom att tillse att all material av förut nämnd beskaffenhet av vaktmästarne behörigen återlämnas och bringas i förvar.

Härtill kommer att dessa extra ordinarie uppsyningsmän vid sina tillfällen måste biträda med att å övertid, till och med långt in på på natten, visitera tjänstgörande personal, och till någon ersättning härför av trafikanten äro de — i olikhet med vaktmästarne — icke berättigade.

I detta sammanhang förtjänar måhända även erinras därom, att kontorets extra uppsyningsmän, som med avseende å löneförmåner äro med vaktmästarne likställda, men ej såsom dessa äro i besittning av några extra inkomster i tjänsten, för sitt förmanskap endast åtnjuta en ersättning av 100 kronor vardera för år under det att de dem underlydande vaktmästarnes extra inkomster, grundade på sporteltaxan, per man och år torde kunna beräknas till cirka 400 kronor.

Den vid kontoret sedan år 1909 anställde ordinarie uppsyningsmannen, som

under de närmaste åren efter sin tillkomst uteslutande bestritt de göromål, vilka nu handhavas av den vid huvudavdelningen placerade extra uppsyningsmannen, är numera, sedan transit- och nederlagsrörelsen i så hög grad vuxit, i det närmaste fullt sysselsatt med att dagligen granska och med bevakningsordena kollationera vaktmästarnes tjänstgöringsdagböcker, vilka läggas till grund för debitering av ersättning såväl till staten som till vaktmästarne själva för av dem verkställda tjänsteförrättningar.

Den tid, som kan bliva övrig, har han att, såsom av behovet synnerligen väl påkallat, biträda överuppsyningsmannen i dennes trägna och ansträngande arbete. veruppsyningsmannen är nämligen strängt upptagen med att närmast under kontorets chef förrätta besiktning å lokaler, som äro avsedda att användas till nederlagsmagasin samt så långt tiden medgiver visitera de vid hamnar och bangårdar eller i transitupplagsmagasinen och nederlagsmagasinen sysselsatta vaktmästarne. Synnerligen tidskrävande äro visitationerna i nederlagsmagasinen, som, räknade i hundratal, äro belägna överallt i stadens olika delar, ja i vissa fall utom densamma.

Nämnde bevakningstjänsteman äger dessutom att så vitt möjligt tillse, att i magasinerna upplagda varor icke taga skada eller vanvårdas, varigenom deras pantvärde skulle äventyras.

Då, enligt kontorets förmenande, det arbete, som av kontorets tvenne extra ordinarie uppsyningsmän var för sig utföres, till sin art är fullt likvärdigt med vad som kräves av ordinarie bevakningsförman av samma grad och då med all säkerhet någon tillbakagång i transit- eller nederlagsrörelsen i stort sett i framtiden ej torde vara att förvänta, får kontoret alltså, på grund av det anförda samt med avseende fäst at såväl behovet som rimligheten i den föreslagna åtgärden, vördsamt hemställa, att styrelsen ville hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om dels att tvenne uppsyningsmanstjänster av klass 1 må från och med år 1919 tillföras kontorets stat, dels att kontoret måtte komma i åtnjutande av sagda befattningar på extra stat med ingången av nästkommande år.

Stockholm den 27 augusti 1917.

Adolf Lidman.

3. Tullkammaren i Malmö.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Härvarande tullkammare, med vilken i huvudsak är förenad samma göromål, som handhavas av både tullkammare och nederlagskontor i Stockholm och Göteborg, har en ordinarie personal av en tullförvaltare, tillika förordnad tulldirektör, en överkontrollör, tre kontrollörer och tretton kammarskrivare. Överkontrollören, vilken sedan gammalt skall övervaka och kontrollera nederlagsrörelsen och den beviljade nederlagskrediten, har för närvarande sin huvudsakligaste verksamhet förlagd till stora expeditionsrummet å tullkammaren. Av kontrollörerna tjänstgöra en som föreståndare på nederlagskontoret, vilken avdelning utom nederlagsgöromålen handhaver den särdeles omfattande transitupplagsrörelsen — under 1916 1,513 upp-

läggningar och mer än 1,800 förflyttningar och förtullningar — samt slutligen ombesörjer förpassning av restitutions- och reexportgods. En av kontrollörerna är föreståndare för tullkammarens utgående avdelning samt uppbördsman av ersättningar för vissa av tulltjänstemän verkställda tjänsteförrättningar, under det att den tredje av tullkammarens kontrollörer är föreståndare för den s. k. arkivavdelningen, varvid bland annat åligger honom att i eget namn avgiva de särdeles viktiga rapporterna angående införda varor, närmast övervaka redovisningen utom av snart sagt otaliga transitoförpassningar av årligen cirka 6,000 märkrullor, göra anmärkningar över försummad angivning, över uppdebitering enligt § 28 m. m.

Allt annat å tullkammaren förekommande arbete, som ej förrättas av berörda tre underavdelningar, erfordrar i regel en personal av mera än ett tjugotal ordinarie och e. o. kammarskrivare, fördelade på tre rum, och har överkontrollören, då ju tullförvaltaren dels till följd av sina ämbetsrums mera avskilda belägenhet, dels av den mångfald kamerala och andra ärenden, vilka skola av honom handhavas som tullkammarens förste chef och tillika tulldirektör, givetvis är förhindrad att under allt för långa stunder dagligen ägna tillsyn till personalen, att som ensam tjänsteman i högre grad än kammarskrivare närmast meddela av både personal och allmänhet begärda upplysningar samt fördela och övervaka arbetet.

Vidare torde få framhållas att t. ex. i Göteborg därvarande tullkammarsavdelning och nederlagskontor hava tillsammans 10 stycken tjänstemän av högre grad än kammarskrivare mot 18 sådana och synes därför med all önskvärd tydlighet framgå, då här finnas endast 5 högre tjänster mot 13 i lägsta klassen, att ett flertal särdeles krävande och ansvarsfulla göromål som å andra platser handläggas av tjänstemän av minst kontrollörs grad måste i Malmö överlämnas till kammarskrivare. Då väl icke någon på allvar lär vilja bestrida, att icke rörelsen över Malmö tullkammare vid upphörandet av nu rådande krigstillstånd med största sannolikhet kommer att högst avsevärt ökas, vilket även med hänvisning till rundskrivelsen av den 12 mars 1917 angående vissa åtgärder till mötande av eventuellt ökad varuinförsel synes vara styrelsens åsikt, och då det med det ökade arbetet icke längre torde kunna försvaras, att ej vissa särdeles krävande platser besättas med kontrollörer, på vilka man ju kan hava ännu högre och mera berättigade anspråk på duglighet och expeditivvana än på de å avdelningarna cirkulerande kammarskrivarne, så tvekar ej tullkammaren att vördsammast hemställa, det en ny kontrollörstjänst måtte inrättas vid densamma från och med 1919 års början. Föreslagna kontrollör skulle i huvudsak handhava inkvareringen av fartyg och debiteringen av skeppsumgälder samt dessutom närmast öva tillsyn över den i expeditivrummet varande personalen.

Beträffande det behöfliga antalet nya ordinarie kammarskrivartjänster härstädes får tullkammaren med hänvisning till vad här ovan i ärendet blivit anfört och till föregående års skrivelser i berörda sak, till ytterligare belysande av extra ordinarie frågan överlämna två här utförda utredningar,¹⁾ av vilka den ena tillkommit på begäran av 1914 års tullkommission och den andra på tullkammarens egen tillskyndelse, och avse båda att visa dels det rörelsen vid tullförvaltningen även under krigsåren ytterligare ökats, dels att e. o. tjänstemän i regel utföra åtminstone kvantitativt det största arbetet vid densamma. Då den sist berörda utredningen utvisar, att under år 1916 samtliga ordinarie tjänstemäns av högre grad vid Malmö

¹⁾ Här uteslutna.

tullkammare arbetsdagar äro 5,300 under det att de e. o. tjänstemännens under samma tid äro mera än 6,800, så vill det synas tullkammaren att i denna sak egentligen intet mera behövde andragas för att bevisa ohållbarheten av ett fortsatt fasthållande vid det nuvarande systemet härstädes och nödvändigheten av en snar förändring i detsamma, men då mot återopade utredningar möjligen kommer att framhållas, att genom förenklade arbets- och redovisningsmetoder samt användande av mindre kvalificerad arbetskraft en minskning av det behövliga antalet e. o. kammarskrivare vore att förutse, så får tullkammaren i berörda frågor och som sin åsikt värdsammast framhålla följande.

Naturligtvis vill tullkammaren icke bestrida att genom införandet av ovan framhållna ändringar — förenklade arbets- och redovisningsmetoder samt användande av mindre kvalificerad arbetskraft — en minskning i någon ringa mån är möjlig i antalet av behövliga e. o. tjänstemän, men detta endast under den förutsättning att ingen ökning i göromålen kommer att äga rum. Tullkammaren har förut vågat att framhålla den sannolika stora ökningen i rörelsen vid Malmö tullkammare, och den får ytterligare understryka samma sak med hänvisning till

1) att stadens handel och industri under krigsåren bevisligen haft stora förtjänster och knutit nya handelsförbindelser, vilka synas bebåda ett starkt uppsving i både import och export häröver efter freden;

2) stadens stora under anläggning varande industrihamn, uti vilken redan ett flertal tomter, beräknade för storindustri, lära vara sålda;

3) den omständigheten att Malmö blivit beviljad frihamnsrättighet och att frihamn här planeras bliva färdig först bland detta slags anläggningar i Sverige.

Det vill särskilt med tanke på den nya frihamnen synas tullkammaren vara särdeles angeläget, att densamma från år 1919 disponerar ett något så när tillräckligt antal ordinarie kammarskrivare för eventuell överflyttning av några av desamma till den nya tullavdelningen inom frihamnsområdet, vilket beräknas komma tagas i anspråk i slutet av förenämnda år. Beträffande eventuellt användande i tullverket av mindre kvalificerad arbetskraft, så dels torde väl sagda fråga vara svävande, dels torde inrättandet av dylika tjänster i brist på utbildad personal med stor sannolikhet komma att ske successivt, och då dessutom väl endast ett fåtal platser härstädes med någon tänkbar fördel kunna besättas med mindre utbildad personal, så vågar tullkammaren värdsamt framhålla, att enligt densammas mening ej heller sistberörda fråga bör kunna utgöra något hinder för inrättandet av något så när tillräckligt antal oundgängligen erforderliga ordinarie tjänster.

Slutligen får tullkammaren framhålla som en högeligen olämplig men för närvarande nödvändig åtgärd och som ett tungt vägande skäl för en ökning av den ordinarie personalen härstädes, att ett stort antal mera krävande platser, som icke kunna tänkas anförtros åt mindre kvalificerad personal, äro, icke i anledning av semester eller ledighet utan av brist på ordinarie tjänstemän, ständigt besatta av e. o. kammarskrivare. Sålunda användas alltid minst tre e. o. tjänstemän för så krävande och ansvarsfulla uppdrag som debitering och kontrollering av tullbehandlingsattester samt för utskrivning av räkningar och förbindelser; minst en, i regel två extra ordinarie användes året om vid den enligt tullkammarens åsikt lika ansvarsfulla avdelningen för angivning av från utlandet ankommet gods; likaledes användes en e. o. kammarskrivare vid en fullt självständig expedition å nederlagsavdelningen. Med stöd av allt, som här ovan blivit andraget och som tullkammaren

under föregående år anført i berörda fråga, vågar tullkammaren härmed vördsamt hemställa, att vid Malmö tullkammare måtte senast från och med den 1 januari 1919 inrättas fyra nya ordinarie kammarskrivartjänster för att användas på i denna skrivelse angivna mera krävande platser.

Malmö av tullkammaren den 25 juli 1917.

e. f.
Karl Sjöstedt.

e. f.
Peter Carlsson.

Vid tullkammarens i Malmö framställning finnas fogade tre bilagor, vilka emellertid, då redogörelse för innehållet i desamma åtminstone delvis influtit i tullkammarens skrivelse, här uteslutas.

4. Uppbörds- samt konfiskations- och kassörskontoret i Malmö.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Redan sedan flera år tillbaka har det framstått klart och tydligt, att antalet ordinarie tjänstemän, som äro fast anställda vid kontoret, varit för ringa tilltaget i betraktande av de mångskiftande göromålens mängd. Denna brist har under de senare åren i ännu högre grad gjort sig märkbar. Att kontoret det oaktat icke förut framkommit med anhållan om ökning av den fasta personalen har sin grund i det osäkerhetstillstånd inom alla områden som det pågående kriget vid sitt utbrott förorsakade. Men det framstår nu mer och mer tydligt, att man till den uppsvingets och livaktighetens period, som kommer med nu rådande krigstillstånd upphörande, måste stå bättre rustad att möta det ökade och sannolikt forcerade arbete, som blir en följd av varuinförselns betydligare omfattning, i all synnerhet som det redan nu visat sig svårt att med vederbörlig skyndsamhet handlägga alla förekommande göromål.

Kungl. styrelsen har ju även i sin rundskrivelse den 12 april i år angående vidtagande av åtgärder för mötandet av en större varuinförsel uppmanat vederbörande att beakta de krav, som ändamålsenliga anordningar fordra.

I alldeles speciell grad har konfiskationsmålens antal, som under normala omständigheter under åren 1912—1915 utgjorde i genomsnitt 37 mot 41 i Göteborg och 46 i Stockholm, ökats och under året 1916 sprungit upp till 265, vilken siffra torde upphinnas även i år, enär tills dato antecknats 100 mål. Med nu gällande restriktionsbestämmelser och rådande tendens att inom landet minska spritkonsumtionen och i betraktande av den bekväma förbindelsen med Köpenhamn och därmed underlättad spritåtkomst torde konfiskationsärendena ej komma att minskas utan snarare ökas.

Härvarande kontor, som utgör en sammanslagning av såväl uppbörds- som konfiskations- och kassörskontoren, har tre ordinarie tjänstemän, tullförvaltaren, kontrollören-uppbörds-kassören och kammarskrivaren. Motsvarande antal tjänstemän i Stockholm och Göteborg utgöres å förstnämnda plats av 2 tullförvaltare, kontrollören-uppbörds-kassören och 4 kammarskrivare och å sistnämnda plats av 2 tullförvaltare, kontrollören-uppbörds-kassören och 1 kammarskrivare, alltså i Stockholm och Göteborg 7 respektive 4. Av dessa äro tre å vardera platsen tjänstemän av andra och tredje graderna.

Då kontrollören-uppbörds-kassören nästan uteslutande är upptagen med uppbördsbestyren, måste en stor del av kassörs- och konfiskationskontorens framförallt erfarenhet och sakkunskap fordrande göromål överflyttas på kammarskrivaren, en arbetsbörda som absolut alltför tungt vilar på endast en tjänsteman. De utökade och alltjämt växande avlönings- och konfiskationsärendena fordra därför med nödvändighet ökad arbetskraft; och med hänsyn till vikten av de göromål, vilka här handhavas anser kontoret att ansvaret för desammas omsorgsfulla bedrivande bör uppdragas åt en ordinarie tjänsteman, i detta fall av kammarskrivares grad. Kontorets ordinarie personal skulle i så fall komma att utgöras av tullförvaltaren, kontrollören-uppbörds-kassören och 2 kammarskrivare.

Den extra personalen har hittills utgjorts av tvenne mot dagavlöning ständigt inkallade extra ordinarie kammarskrivare.

På grund av ovan sagda anhåller kontoret vördsammast, att kungl. generaltullstyrelsen behagade vidtaga åtgärder för upprättande å 1919 års stat av en ny kammarskrivartjänst vid härvarande uppbörds- samt konfiskations- och kassörskontor.

Malmö tulluppbörds- samt konfiskations- och kassörskontor den 7 juli 1917.

K. Möller.

5. Tullkammaren i Halmstad.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Med avseende å nästkommande års statsreglering får tullkammaren vördsammast anföra:

Tullkammarens ordinarie tjänstemannapersonal av högre grad utgöres enligt årets stat av tullförvaltare, en förste kontrollör, en kontrollör, och fem kammarskrivare, varjämte kungl. styrelsen i skrivelse den 3 november 1916 beviljat tullkammaren rätt att vid behov i tjänstgöring inkalla intill fyra extra ordinarie kammarskrivare, Av denna rätt har tullkammaren nödgats begagna sig i ganska vidsträckt mån, i det att samtliga fyra större delen av innevarande år varit inkallade till tjänstgöring.

Av ovannämnda ordinarie tjänstemän är förste kontrollören packhusföreståndare och kontrollören uppbördsman. Av kammarskrivarna, ordinarie som extra, tjänstgöra växelvis för närvarande sex å tullkammaren och tre i packhuset.

Allt sedan den 1 januari 1913 eller samma år som den sista ordinarie tjänsten av högre grad härstädes inrättades, har tullkammaren varje år erhållit rätt att inkalla fyra extra ordinarie kammarskrivare.

Under normala förhållanden äro expeditionerna i härvarande tullpackhus tre, varav två i förtullningssalen och en i stora varuhallen. Enär helt sannolikt efter nu rådande svåra krisförhållandenas slut importen kommer att bliva högst väsentlig, synes det tullkammaren vara nödvändigt, att expeditionen i stora varuhallen förestås av en tjänsteman av kontrollörs grad, åt vilken tjänsteman det även borde uppdragas att utöva särskild tillsyn över den ganska ansvarsfulla tullbehandlingen av de delvis tullfria varor, som upplossas å kajerna.

I sin vördsamma skrivelse av den 26 september 1911 anhöll tullkammaren bland

annat om en ny kontrollörstjänst, vilken anhållan av kungl. styrelsen befanns befogad samt föranledde till underdånig framställning om en dylik tjänsts uppförande på tullkammarens stat. Kungl. Maj:t fann visserligen icke för gott att för 1912 års riksdag framlägga proposition härom, men på grund dels av vad här ovan anförts, dels av de skäl som tullkammaren i sina anföranden beträffande statsregleringen den 26 september 1911 och den 21 september 1912 anført för den ordinarie personalens förstärkning, finner tullkammaren inrättande av ny tjänst av kontrollörs grad fortfarande av behovet påkallad.

Då det synes tullkammaren uppenbart, att för framtiden någon minskning i antalet inkallade extra ordinarie kammarskrivare icke kommer att äga rum — sannolikast blir väl förhållandet det motsatta, då efter krigets slut normala handelsförhållanden inträda — samt även av skäl som här ovan anförts, vågar tullkammaren hysa den åsikten, att en ökning även i antalet ordinarie kammarskrivare härstädes bör ske.

Vad tullbevakningen beträffar, så har alltifrån 1913 års ingång dagligen tre extra ordinarie vaktmästare varit inkallade i tjänstgöring, och har detta antal under vår- och höstmånaderna, då seglationen varit mest livlig, mycket ofta uppgått till fem.

Under nästinstundande september eller oktober månad blir en med moderna last- och lossningsanordningar försedd ny kaj om 540 meters längd färdig vid Nissaåns utlopp. Denna kaj, som är byggd för mera djupgående fartyg intill 6 meter väntas föranleda till väsentlig ökning av trafiken.

Då den sträcka av kajer, som tullbevakningen vid lastning och lossning hitintills härstädes haft att bevaka utgjort 3,170 meter och i och med den nya kajens fullbordande kommer att uppgå till ej mindre än 3,710 meter, så synes det tullkammaren, att den alltifrån ovannämnda år ständiga inkallningen av tre extra ordinarie vaktmästare komme att bli konstant; varföre enligt tullkammarens åsikt alla skäl tala för en ökning av den ordinarie tullbevakningspersonalen.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer tullkammaren fördenskull vördsamast, att vid den tidpunkt, då kungl. styrelsen finner lämpligt att i underdånighet anhålla om ökat antal tjänstemän dels av högre dels av lägre grad, minst två av de förra, en tillhörande kontrollörs- och en kammarskrivaregraden, samt två av de senare tillhörande vaktmästare av andra graden måtte bli avsedda för Halmstad.

Halmstads tullkammare den 14 juli 1917.

e. f.

P. M. Carlsson.

6. Tullkammaren i Göteborg.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Jämlikt föreskriften i § 218 gällande tjänstgöringsreglemente får tullkammaren värdsamt anföra följande.

På tullkammarens stat har sedan 1 mars 1912 varit uppförda 22 tjänster,

varav tvenne kammarskrivarebefattningar å extra stat, samt från och med 1914 dessutom en ordinarie kontrollörstjänst. Det oaktat hava göromålens mängd och oavbrutna tillväxt nödvändiggjort användning av extra arbetskrafter i följande utsträckning:

år 1912	3,398	inkallningsdagar
» 1913	3,390	»
» 1914	2,867 ¹⁾	»
» 1915	3,457	»
» 1916	3,460	»

Härav framgår, om man bortser från år 1914, att den på stat ställda arbetsstyrkan dagligen måst förstärkas med minst 9 extra ordinarie tjänstemän för att sätta tullkammaren i stånd att fullt nöjaktigt betjäna allmänheten och ombesörja göromålens gilla gång.

Det är icke troligt, att efter nu rådande förhållanden, vilka väl en gång skola nå ett slut, behovet av dessa arbetskrafter skall kunna nedbringas. Inträda därefter fullt normala förhållanden, torde i enlighet med trafikens tendens att snarare till- än avtaga med därav föranledda större krav på arbetskrafter dessa i sinom tid få ytterligare ökas. Bliva däremot förhållandena därvid icke normala, vilket är att förmoda, torde de, huru de än komma att te sig, tarva betydligt större arbetsstyrka än vad annars skulle vara fallet.

För så vitt således ett under en tid av fem år framträtt dagligt behov av extra arbetskrafter får gälla såsom bevis för deras framtida erforderlighet och förutsatt att vad tillkammaren här ovan nyss anført kan tagas för gott samt att likaledes den allmänna uppfattningen gillas, att alla de arbetskrafter, vilka bevisligen äro av stadigvarande art, böra givas ordinarie natur, torde det antal tjänster, varmed den ordinarie staten härstädes under vanliga förhållanden borde utökas, vara till fullo styrkt.

Då emellertid för närvarande en av Kungl. Maj:t tillsatt kommission är under arbete med uppgift att framlägga förslag till tullverkets omorganisation och därvid bland annat kommer att tagas i övervägande, dels huruvida vissa göromål kunna överlåtas till mindre kvalificerade arbetskrafter, dels ock i vad mån en förenkling av arbetsmetoderna kan anordnas, anser sig tillkammaren, som troligen därav blir särskilt berörd, icke nu böra hemställa om hela det sålunda påvisade erforderliga antalet nya tjänster utan endast så många av dessa, den förmenar under alla omständigheter böra besättas med fullt kvalificerade personer och som dessutom icke kunna förutsättas bliva obehövlige genom tänkbara ändringar i arbetsordningen. Med anledning härav kunna utom de tvenne kammarskrivarejänster, vilka, såsom förut anförts, finnas upptagna å extra stat, endast trenne nya befattningar av kammarskrivaregrad nu föreslås till uppförande å ordinarie stat.

Behovet av ökade ordinarie arbetskrafter har tullkammaren sedan flera år framhållit, men det oaktat har den hitintills på grund av pågående omorganisation och rådande förhållanden icke därom gjort anhållan. Då emellertid för tullkammaren okänt är, när omorganisationsförslaget kan väntas föreligga färdigt till behandling av statsmakterna och då de tjänster, tullkammaren nu begär å ordinarie

¹⁾ På grund av trafikens totala avstannande vid krigsutbrottet blevo de extra arbetskrafterna under en tid obehövlige, vilket förklarar denna jämförelsevis låga siffra.

stat, icke komma att beröras av detta samt det enligt tullkammarens förmenande icke i längden kan vara med rätt och billighet överensstämmande, att tjänstemän, som betros med samma arbetsuppgifter, som de flesta ordinarie, fortfarande få åtnöjas med blott inkallningsarvode med avstående från alla de förmåner, som åtfölja ordinarie anställning, vilket i vissa avseenden även gäller de å extra stat uppförda, får tullkammaren värdsamt anhålla *det kungl. generaltullstyrelsen måtte i sitt angivande förslag till stater för tullverket för år 1919 hemställa om uppförande å dess stat av utom de nyss nämnda tvenne extra statstjänsterna ytterligare trenne kammarskrivarebefattningar eller i allt 5 stycken nya ordinarie tjänster av kammarskrivaregrad.*

Göteborgs tullkammare den 30 juli 1917.

e. f.
Nils Sällström.

e. f.
Axel Danell.

7. Uppbördskontoret i Göteborg.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

I anledning av tjänstgöringsreglementets föreskrift angående förslag till förändring i tullverkets stater får kontoret värdsamt göra följande framställning.

Sedan år 1887 tjänstgör dagligen å kontoret en extra ordinarie kammarskrivare, och enär behovet av en tjänsteman således under 30 år visat sig konstant och dessutom göromålen under tiden avsevärt ökats, så att något tvivel om att han även framdeles oundgängligen behöves icke torde förefinnas, får kontoret härmed hemställa, huruvida icke hans göromål borde bestridas av en ordinarie tjänsteman och en kammarskrivarejänst för den skull uppföras å kontorets stat för år 1919.

Göteborgs tulluppbördskontor den 28 juli 1917.

e. f.
A. H. Pettersson.

8. Tullkammaren i Härnösand.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Under normala förhållanden har här under seglationen varit nödvändigt att av extra personal använda dels hos tullkammaren två kammarskrivare och dels vid tullbevakningen åtta vaktmästare.

De bägge extra ordinarie kammarskrivarne hava dessutom tjänstgjort återstående delen av åren utan ersättning.

Vid uppdelningen av arbetet hos tullkammaren har åt den ene av de bägge extra ordinarie kammarskrivarne måst uppdragas att föra inkommande originaljournalen, nederlags- och transitoupplagsjournalerna i original, att utskryva neder-

lägsräkningarna, att debitera samtliga kopiaattester samt att dessutom i packhuset biträda vid tullbehandlingen och å tullkammaren deltaga i klareringsgöromålen och andra förekommande expeditioner. Denna tjänstemans göromål äro alltså av sådan beskaffenhet, att de borde handläggas av en ordinarie sådan.

Vad ordinarie personalen vid tullbevakningen beträffar så har det visat sig att under de tre månader sjöfarten varit stängd denna personal ej så sällan varit knapp på grund av den omfattande nederlagsrörelsen och godsbevakningar från järnvägsstationen; och tyda alla tecken på att göromålen här framdeles även under vintermånaderna bliva betydande. Då dessutom proportionen mellan de ordinarie vaktmästarnes antal och det antal, som är i den tjänstegraden här oundgängligen behöfligt under tre fjärdedelar av året, icke kan anses väl avvägd, så torde rättelse därutinnan åvägbringas.

Med anledning härav får tullkammaren anhålla, att utom nu å tullkammarens stat befintlig personal å 1919 års extra stat måtte uppföras en kammarskrivare- och tre vaktmästaretjänster.

Härnösands tullkammare den 27 juli 1917.

Axel Hafström.

9. Packhusinspektionen i Stockholm.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

För att icke föregripa den utredning, Kungl. Maj:t uppdragit åt 1914 års tullkommission att verkställa, och jämväl med hänsyn därtill, att på grund av de rådande förhållandena statens verk varit anbefallda att vid avgivande av förslag beträffande anslag att åskas av riksdagen iakttaga all den sparsamhet, som lämpligen låte sig göra, har packhusinspektionen hitintills under den tid sagda utredning pågått ansett sig lämpligen böra undvika att inkomma med framställning om ökning av den ordinarie personalen å inspektionens stat, en ökning, som, enligt vad inspektionen här nedan skall påvisa, likvisst varit motiverad såväl av inspektionens alltjämt växande arbetsbörda som ock av den påtagliga disproportionen i avseende å antal mellan inspektionens ordinarie personal och dess i stadig tjänstgöring använda extra ordinarie personal.

Visserligen har kriget medfört stora förändringar i tullverkets funktion, som under kristiden i väsentlig grad präglats av ansvaret för export- och transitoförbudens vederbörliga efterlevnad, men vid en närmare granskning av förhållandena finner man därjämte, att, åtminstone vad Stockholm beträffar, importen icke rönt så väsentligt och långvarigt inflytande av kriget, som man skulle vara benägen att tro. Vid en blick på bilagda tabell 1¹⁾ förefaller det visserligen, om man utgår från summan av i Stockholm debiterade tullmedel, som om arbetsbördan under åren 1908—1916 varit ganska ojämn. Frändragas emellertid tullmedlen för spannmål (råg, vete, korn, ärter, bönor, majs, ris, malt, mjöl, och gryn samt spannmål andra slag, ej särskilt nämnd) under respektive år, utgör återstoden tullmedel för de importartiklar, som — särskilt om man tager i betraktande den allmänt erkända

¹⁾ Här utesluten.

ökningen av de krav nu gällande tulltaxa och statistiska varuförteckning jämfört med den äldre taxan och varuförteckningen ställa på expeditionskapaciteten i alla avseenden inom tullpackhusen — giva en huvudsaklig och mera verklig bild av, huru början av det arbete, som ankommer på packhustjänstemännen av högre grad, trots kriget alltjämt stegrats. Av sagda tabell framgår sålunda, att dessa tullmedel, som före kriget ständigt ökats, efter att under året för krigsutbrottet och det därpå närmast följande rönt ett sådant inflytande, att de något sjunkit, under år 1916 åter stigit, så ätt den förut stadigt pågående ökningen återinträtt.

Vad beträffar arbetet med förtullning av till Stockholm inkommande spannmål, kan detta sägas hava mycket ringa inflytande på inspektionens behov av arbetskrafter, och torde i betraktande av de moderna lossningsmetoderna i varje fall endast en eller annan kammarskrivare komma att tagas i bruk för sådant arbete.

Visserligen har 1914 års tullkommission gjort det uttalandet, att kommissionen ännu ej varit i tillfälle att bedöma arbetet inom tullverket och möjligheten för genomförandet av en omorganisation i sådan riktning, att kvinnlig arbetskraft skulle kunna i viss utsträckning anlitas, där hittills manlig personal använts, men, även om detta förhållande kan ställa hinder i vägen för en omedelbar och definitiv lösning av tullverkets extra ordinarie-fråga i dess helhet, så synes likväl, utan att utredningen härutinnan föregripes, de mest kännbara olägenheterna av extra ordinarie-systemet böra kunna undanrödjas, och gäller detta i särskild grad personalförhållandena inom tullpackhusen.

Inspektionen låter sig angeläget vara att nu endast påyrka nya tjänster för sådana arbeten, för vilkas behöriga utförande det, enligt inspektionens mening, icke kan förutsättas ifrågakomma förändringar vare sig genom utbyte av manlig arbetskraft mot kvinnlig ej heller av mera kvalificerad arbetskraft mot mindre kvalificerad sådan.

Inspektionen tillåter sig i detta sammanhang jämväl hänvisa till vad inspektionen anført i sin till generaltullstyrelsen ingivna framställning av den 15 maj innevarande år i anledning av generaltullstyrelsens skrivelse till rikets tullförvaltningar av den 12 april angående vidtagande i god tid av erforderliga åtgärder för mötande av de påfrestningar i tulltrafiken, som kunna väntas följa med ett inträdande fredsslut, och får inspektionen även i detta hänseende framhålla behovet av att tullverket i tid tillföres ökad kvalificerad personal.

Det torde här också böra erinras därom, att då packhusinspektionen år 1912 i skrivelse till generaltullstyrelsen framlade sitt förslag till stater för år 1914, inspektionen uttyckligen framhöll sin avsikt att, sedan inspektionen varit i tillfälle att närmare iakttaga verkningarna, vad beträffade tullbehandlingsarbetet, av den nya tulltaxan, inkomma med framställning om den ytterligare ökning av arbetskrafterna, som kunde anses betingad. Emellertid tillsattes nu 1914 års kommission, och har hitintills, såsom förut nämnts, från inspektionens sida under avvaktande av sagda kommissions utredning någon ökning av den ordinarie personalen ej blivit ifrågasatt.

En lämplig proportionering mellan den ordinarie och den extra ordinarie personalen beträffande numerären är ett oavvisligt behov även ur *rekryteringens* synpunkt. I längden kan en statsinstitution givetvis icke hava att tillgå kvalificerad extra personal för besättande av platser vid tjänstemännen tillkommande semestrar eller eljest under uppkommande ledigheter, därest icke åt denna personal kan ställas i utsikt befordran inom rimlig tid. I särskild grad framträder detta

förhållande inom tullverket med de stora fordringar, i synnerhet vad packhustjänstgöringen beträffar, som här ställas på tjänstemännen. För att en extra ordinarie personal, som genom föreskriven teoretisk och praktisk utbildning kvalificerat sig för arbetet, skall kunna finnas tillgänglig, erfordras givetvis, att denna personal har utsikt att ernå ordinarie befattning efter en icke alltför lång extratid.

Packhusinspektionen kan icke undgå att finna, att förhållandet i avseende å antalet mellan den nuvarande ordinarie och den extra ordinarie personalen är sådant, att de äldre i ständig tjänstgöring hos inspektionen varande extra ordinarie tjänstemännens berättigade anspråk på befordran till ordinarie befattningar ej längre kunna åsidosättas. Även med stöd av erfarenhet från tidigare perioder inom tullverket, då kravet på extratidens begränsning icke vunnit tillräckligt beaktande, anser sig inspektionen böra nu föreslå åtgärder till frågans lösning vad inspektionens personal vidkommer. Den oerhört långa extratid, som de tjänstemän vid tullverket haft att uthärda, vilka för ungefär ett tiotal år tillbaka vunno befordran till ordinarie tjänst, och som uppgick ända till 14 à 15 år, framstår härutinnan såsom ett avskräckande exempel.

Då inspektionen nu anser sig böra inkomma med förslag till ökning av den ordinarie personalen, har inspektionen icke utgått från nu rådande av kriget förorsakade förhållanden utan från läget före krigsutbrottet. Därjämte bör emellertid framhållas, att de av inspektionen med hänsyn till den väntade forceringen i trafiken efter ett fredsslut ifrågasatta utvidgningarna av tullverkets lokaler givetvis även komma att nödvändiggöra ökning av inspektionens personal.

Innan inspektionen går att behandla de olika avdelningarnas behov i förvarande hänseende, tillåter sig inspektionen betona, att, ehuru inspektionen ej anser sig nu böra föreslå genomförandet av principen, att varje förtullningsexpedition bör förestås av en tjänsteman av kontrollörs grad med en kammarskrivare som biträde och avlösare, inspektionen likväl anser en sådan anordning vara ett betydelsefullt önskemål. Det är sålunda endast vissheten om svårigheterna att under nu pågående utredning beträffande omorganisation m. m. kunna vinna beaktande av ett dylikt önskemål, som förmår inspektionen att i sitt förslag vid en del expeditioner tills vidare avstå från kravet på tjänstemän av kontrollörs grad såsom föreståndare.

I det förslag till ökning av inspektionens personal, som av inspektionen avgavs i skrivelse till generaltullstyrelsen av den 30 september 1912, hemställde inspektionen om inrättande av följande antal nya tjänstebefattningar, nämligen 11 kontrollörstjänster, 19 kammarskrivartjänster och 13 vaktmästartjänster att uppföras på extra stat från den 1 mars 1913, och att nämnda tjänster från och med början av år 1914 borde överflyttas på ordinarie stat. Efter att hava återremitterat ärendet till inspektionen, som i skrivelse av den 15 oktober samma år ytterligare motiverade behovet av de sålunda äskade tjänsterna, fann generaltullstyrelsen sig föranlåten, övertygad därom, att ett oavvisligt behov förelåg och att någon inskränkning i antalet av dessa tjänstebefattningar icke utan olägenhet för verket och trafiken borde ifrågakomma, att hos Kungl. Maj:t anhålla om uppförande på extra stat hos inspektionen av sagda antal nya tjänster. Emellertid gjordes vid statsmakternas behandling av tullverkets stater så väsentliga avprutningar på vad som från tullverkets sida ansetts nödvändigt, att endast 6 kontrollörstjänster, 10 kammarskrivartjänster och 7 vaktmästartjänster blevo beviljade. Dessa tjänstebefattningar hava sedan dess också alltjämt upptagits i varje nytt förslag till stater, men någon ökning av den

ordinarie personalen därutöver har ej ifrågasatts i förväntan på slutförandet av tullkommissionens utredning. Då nu från sagda kommissions sida ett bestämt uttalande föreligger därom, att kommissionen ännu ej hunnit bilda sig ett tillförlitligt omdöme om antalet behöfliga nya tjänstebefattningar, anser sig inspektionen ej längre kunna låta härvid bero. ej minst med tanke på de förhållanden, som vid krigets upphörande kunna väntas komma att uppstå och som helt visst komma att ställa de största fordringar på snabbhet och säkerhet i tullverkets funktion, utan får inspektionen med stöd av den erfarenhet inspektionen numera besitter beträffande de krav gällande taxa vid tillämpningen ställer på packhuspersonalen, hemställa om den utökning av sagda personal, som inspektionen finner oundgängligen nödvändig. detta så mycket mer som inspektionen i detta hänseende jämväl finner stöd av vid arbetet inom tullkommissionen uttalad uppfattning därom, att de mest påtagliga behoven av ökat antal ordinarie tjänstebefattningar böra tillgodoses, även innan kommissionens slutliga utredning föreligger.

Allt emellanåt hava från allmänhetens sida framförts klagomål över otillräckligheten av expeditioner och tjänstemän, vilka klagomåls berättigande icke alltid kunnat förnekas, och inspektionen kan med de gångna årens erfarenhet hävda, att med det antal tjänstebefattningar, varom inspektionen tidigare gjort framställning, behovet *numera* ingalunda skulle vara fyllt, och har inspektionen vid avgivande av sitt nu föreliggande förslag därför ansett sig icke blott böra upptaga de förut äskade tjänsterna utan även tillse, att expeditionerna över huvud taget snarast möjligt bliva besatta på tillbörligt sätt. Detta låter sig också väl göra, då av den extra ordinarie personalen hos inspektionen erforderligt antal tjänstemän finnes, som i åtta år och därutöver stått i tullverkets tjänst. En tid av åtta år med effektiv tjänstgöring har ju ock vid upprepade tillfällen betecknats såsom den längsta extratid, som bör ifrågakomma för ernående av ordinarie anställning.

Så hava statsmakterna medverkat till beredande av särskild ersättning åt tulltjänstemän, som haft att bära olägenheterna av en så lång extratid, att den uppgått till mer än åtta år, och jämväl riksdagen har senast år 1913 uttalat sig för extratidens i tullverket begränsning till sagda antal år.

Vad beträffar inspektionens vid *Skeppsbron* befintliga expeditioner och lokaler finner sig inspektionen, särskilt med tanke på sjötrafikens blivande omfattning efter fredsslutet, nu böra åter upptaga det av inspektionen i dess den 30 september 1912 avgivna förslag till stater framlagda kravet på inrättande av ordinarie tjänstebefattningar vid avdelningen vid *Skeppsbron*, vilket krav då även fann generaltullstyrelsens gillande men som genom statsmakternas avprutning av antalet begärda befattningar sedermera icke kunde genomföras.

Därjämte erfordras för arbetet i laboratoriet och provsamlingen ytterligare en tjänsteman med ordinarie anställning, och föreslås i detta hänseende en ny kammarskrivarbefattning.

Vid ett godkännande härav skulle den ordinarie personalen av högre grad vid avdelningarna vid *Skeppsbron* komma att utgöras av 12 kontrollörer och 18 kammarskrivare — — —

Vad beträffar avdelningen vid *Stadsgårdshamnen* upptager denna avdelning, vartill höra gamla och nya tullhusen med de båda varuskjuln öster om nya tullhuset jämte omkringliggande kajplatser, ett så långsträckt kajområde, att det för föreståndaren varit förenat med stor svårighet att i varje fall ägna arbetet det över-

inseende, som varit erforderligt. Om inom detta område, som är nära 1½ kilometer långt, i enlighet med inspektionens förslag i sin ovanberörda till generaltullstyrelsen ingivna framställning av den 15 maj, kommer att uppföras ytterligare ett varuskjul eller varumagasin, blir svårigheten för en föreståndare att öva ett effektivt överinseende över avdelningen så mycket större, vartill kommer olägenheten för trafiken, därest föreståndaren ej finnes anträffbar inom ett begränsat område för tillhandagående med upplysningar och meddelande av besked.

Uppbörderna vid avdelningen utgjorde för år 1912 av tullavgifter 6,176,508 kronor och av nederlagsavgifter 42,211 kronor (motsvarande 4,221,100 kronor i tullavgifter) samt för år 1913 av tullavgifter 6,124,551 kronor och av nederlagsavgifter 54,663 kronor (motsvarande 5,466,300 kronor i tullavgifter), vadan tullavgifterna för under sagda år vid avdelningen tullbehandlade varor uppginge till 10,397,608 respektive 11,590,851 kronor. Uppbördssiffrorna för åren 1914, 1915 och 1916 böra givetvis i betraktande av sjötrafikens nedgång under krigstiden icke inverka vid bedömandet av avdelningens normala arbetsbörd, men nämnas bör, att under år 1916 uppbörden utgjorde av tullavgifter 3,412,326 kronor och av nederlagsavgifter 39,972 kronor (motsvarande 3,997,200 kronor i tullavgifter), vadan tullavgifterna för under sistnämnda år vid avdelningen tullbehandlade varor uppginge till 7,409,526 kronor.

Med tanke på storleken av denna trafik samt med hänsyn till vad inspektionen här ovan beträffande avdelningen eljest anfört, tillåter sig inspektionen föreslå inrättandet av ytterligare en förste kontrollörsbefattning för utövanle av chefskap över expeditionerna i nya tullhuset och varuskjulen, medan gamla tullhuset finge en föreståndare för sig, något som motiveras även av den ökade trafik, som lär komma att förläggas till gamla tullhuset vid påbyggnad av detta i enlighet med därom framställt förslag.

Av samma skäl, som ovan anförts beträffande avdelningarna vid Skeppsbron, bör den övriga ordinarie personalen vid denna avdelning erhålla den sammansättning, som av inspektionen i dess nyssberörda förslag till stater fastslogs såsom oundgängligen nödvändig, och till vilket förslag i detta hänseende generaltullstyrelsen jämväl lämnade sin tillstyrkan.

Aterinträdandet av fredstillstånd kommer med största visshet att åtföljas av en starkt stegrad införsel bland annat av partigods, vilken trafik i Stockholm till väsentlig del lär komma att förläggas till Stadsgårdshamnen. Till arbetet med tullbehandlingen av dylikt gods torde emellertid lämpligen under vederbörlig tillsyn kunna användas dels extra ordinarie tjänstemän av högre grad dels även ordinarie tjänstemän av lägre grad.

Vid avdelningen i Stadsgården komme vid bifall till inspektionens förslag den ordinarie personalen av högre grad att utgöras av 2 förste kontrollörer, 12 kontrollörer och 17 kammarskrivare — — —.

I avseende å avdelningen vid *Blasieholmen* torde endast den förändring böra vidtagas, att den ordinarie personalen tillökas med 1 kammarskrivare för utvägningar och expedition av tullfria varor.

Avdelningens ordinarie personal av högre grad komme då att bestå av 1 förste kontrollör och 3 kammarskrivare — — —.

Beträffande avdelningen vid *Riddarholmen* har trafiken vid denna avdelning, — — — visat en alltjämt fortgående stegring. Tulluppbörden, som under åren 1908—1912 rörde sig mellan 80,000 och 93,000 kronor, har sedan

dess vuxit, så att den år 1916 uppgick till över 1,200,000 kronor. Ehuruväl en avsevärd del av denna ökning måste tillskrivas den omständigheten, att kanaltrafiken från Göteborg under kristiden i högre grad än eljest anlitas för hitbefordran av utrikes gods, synes, då särskild tullkammarsavdelning saknas vid Riddarholmen och på den grund uppbörden handhaves av föreståndaren, med hänsyn till ansvar och arbetsbörd, nödigt, att föreståndarskapet utövas av en kontrollör. Härför talar jämväl det förhållandet, att importen över avdelningen huvudsakligen utgöres av manufakturvaror och annat sorteringsgods. På föreståndaren vilar således utom uppbördsansvaret även skyldighet att ägna nödig tillsyn över tullbehandlingsarbetet. För de här befintliga trenne expeditionerna erfordras dessutom tvenne kammarskrivare, vadan ytterligare en kammarskrivare på stat bör tillföras avdelningen. Avdelningens ordinarie personal av högre grad komme följaktligen att utgöras av 1 kontrollör och 2 kammarskrivare — — —.

Vid *avdelningen för postpaket* har trafiken varit i ständig tillväxt. Uppbörden, som år 1908 uppgick till 934,000 kronor, hade år 1916 stigit till över 2,400,000 kronor. Behandlingen av den stora mängd paket, som oavlätligen tillföras avdelningen, innebär ett ytterligt intensivt expeditjonsarbete, och på denna avdelning ställer också allmänheten de största krav på snabb och säker expedition. För närvarande ombesörjes tullbehandlingsarbetet till huvudsaklig del av extra ordinarie tjänstemän, givetvis under den tillsyn, som kan lämnas av den äldre ordinarie personalen, vilken tillsyn emellertid på grund av sistnämnda personals fåtalighet och även sagda personal eljest aliggande arbete av olika slag långt ifrån kan erhålla erforderlig effektivitet. Det är enligt inspektionens mening nödvändigt, att i högre grad än som hittills varit inspektionen möjligt tillgodose denna trafik och dess berättigade fordringar. Inspektionen kan därför icke underlåta att nu påyrka besättandet av samtliga tullbehandlingsexpeditioner vid avdelningen med ordinarie personal, en åtgärd, som, med den omfattning postpakettrafiken numera antagit, även med hänsyn till statsverkets säkerhet måste anses av behovet påkallad.

Därjämte synes emellertid nödvändigt, att ytterligare en kontrollörsbefattning tilldelas avdelningen, på vilken befattningsinnehavare det skulle ankomma att tillsammans med förut här placerade tvenne kontrollörer öva tillsyn och kontroll över tullbehandlingsarbetet.

Vid ett godkännande av inspektionens uppfattning angående behovet av ökad ordinarie personal av högre grad vid avdelningen komme denna personal att bestå av 1 förste kontrollör, 3 kontrollörer och 17 kammarskrivare — — —.

För *avdelningen för järnvägsgods* kräves jämväl högst betydlig ökning. Tulluppbörden för järnvägsgods utgjorde

under år 1910	kronor 1,383,589: —
» » 1911	» 1,495,458: —
» » 1912	» 1,802,868: —
» » 1913	» 1,918,264: —
» » 1914	» 1,876,643: —
» » 1915	» 3,253,980: —
» » 1916	» 5,427,103: —

Minskningen för år 1914 är att tillskriva den tillfälliga och all trafik berörande stagnation, som inträdde omedelbart efter krigsutbrottet.

Av anförda siffror framgår, att arbetet med tullbehandling av från utlandet med bantåg hitländande gods överhuvud stadigt ökats, och har givetvis personalbehovet vid denna avdelning endast med svårighet kunnat tillgodoses under de år, som förflutit, sedan någon förändring i inspektionens stat ifrågakom. Det har också endast varit på grund av möjligheten att för denna avdelning disponera arbetskraft från expeditioner, vid vilka på grund av minskning i sjöfarten under krigsåren inspektionen ansett sig kunna placera färre arbetskrafter, som arbetet här kunnat behörigen skötas. Avdelningen omfattar för närvarande 12 förtullningsexpeditioner (utrymme för det sedan avdelningens inrättande alljämt ökade antalet expeditioner har beretts genom tillbyggnad av packhuset vid Kungsgatan och genom anordnandet av ett provisoriskt packhus vid Klara gasverk vid Vintervägen), en debiterings-expedition samt tullkamaravdelning med 3 expeditioner.

Tullavdelningarna för postpaket och järnvägsgods hava emellertid, såsom av vad ovan anförts framgår, var för sig, vad arbetet beträffar, undergått en så stark utveckling, att det omöjligt låter sig göra för *en* föreståndare att i önskvärd mån handhåva ledningen av arbetet, detta icke minst med hänsyn till den mängd förfrågningar, som av den trafikerande allmänheten ställas till föreståndaren, såväl per telefon som vid personliga besök, och anser inspektionen fördenskull nödvändigt, att de båda avdelningarna, vad föreståndarskapet beträffar, helt skiljas från varandra, och att sålunda avdelningarna för postpaket och för järnvägsgods var för sig erhålla en förste kontrollör såsom föreståndare.

Enligt inspektionens mening bör den ordinarie personalen av högre grad vid tullavdelningen för järnvägsgods bestå av 1 förste kontrollör, 4 kontrollörer och 15 kammarskrivare — — —.

På grund av vad sålunda anförts får inspektionen vördsamt föreslå, att generaltullstyrelsen måtte till Kungl. Maj:t ingiva framställning om inrättande på extra stat hos inspektionen av följande antal nya tjänster att tillsättas från och med den 1 januari 1918, nämligen

- 2 förste kontrollörstjänster,
- 8 kontrollörstjänster och
- 21 kammarskrivartjänster.

Vid bifall härtill skulle inspektionens stat i förhållande till den nuvarande — — — te sig på det sätt, att med bortseende från inspektionens medlemmar och avdelningsföreståndarne av förste kontrollörs grad, personalen av högre grad med anställning på ordinarie eller extra stat skulle komma att utgöras av 32 kontrollörer och 72 kammarskrivare, eller tillsammans 104 tjänstemän.

I medeltal hava under år 1916 40 extra ordinarie kammarskrivare varit kallade i tjänstgöring. Av dessa komme, vid fortsatt tjänstgöring hos inspektionen, vid 1918 års ingång 36 stycken att kunna återopa en tjänstgöringstid av 8 år eller därutöver — — — och skulle sålunda vid bifall till inspektionens förslag, och med hänsyn tagen till avgången från verket av ordinarie befattningshavare genom dödsfall eller pensionering, den principen, att ordinarie befattning bör vinnas efter ungefär 8 års tjänstgöring, vid tiden för befattningens tillsättande något så när bliva tillämpad, under antagande, att befordran till de sålunda nyinrättade tjänsterna vunnas av hos packhusinspektionen tjänstgörande extra ordinarie tjänstemän.

Beträffande *personalen av lägre grad* har inspektionen under de gånnga åren

vunnit den erfarenhet att bristen hos inspektionen på tillräckligt antal vaktmästare varit synnerligen kännbar.

Av bilagda tabell XV framgår behovet av antalet tjänstemän av lägre grad på de olika avdelningarna. Vid fastställandet av siffrorna härför har inspektionen utgått från det lägsta antalet i ständigt tjänstgöring, vid respektive avdelningar användande ordinarie och extra ordinarie vaktmästare. Även om sålunda icke kan frångås, att i tabellen angivna siffror utvisa det verkliga behovet, lära emellertid vissa mindre krävande platser fortfarande kunna besättas med extra ordinarie tjänstemän. En utökning av antalet ordinarie vaktmästare anser inspektionen emellertid betingad även ur den synpunkten, att vägningar av partigods av visst slag lämpligen böra anförtros åt pålitliga ordinarie tjänstemän av lägre grad, och har inspektionen, såsom torde framgå av vad ovan anförts beträffande avdelningen vid Stadsgårdshamnen, också utgått ifrån, att en inbesparing av ordinarie personal av högre grad härigenom kan möjliggöras. Antalet behövliga nya ordinarie vaktmästarbefattningar anser inspektionen under hänvisning i avseende å placeringen till den beräkning, som anges i nyssnämnda tabell XV, böra fastställas till 29.

Med hänsyn till den ovanberörda synnerligt stora stegringen i arbetet vid såväl avdelningen för postpaket som avdelningen för järnvägsgods och sagda avdelningars på grund härav ökade behov av vaktmästare, för vilket behövs fyllande enligt inspektionens förslag kräves beträffande avdelningen för postpaket 18 och beträffande avdelningen för järnvägsgods 16 vaktmästare, samt även på grund av avdelningarnas sinsemellan olikartade expeditionsförhållanden, synes det inspektionen nödvändigt, att för varje avdelning för sig utövändet av det närmaste förmanskapet över vaktmästarpersonalen handhaves av en uppsyningsman, och får inspektionen därför föreslå, att den extra ordinarie uppsyningsman, vars tillsättande generaltullstyrelsen medgivit genom skrivelse till inspektionen av den 29 juli 1915, uppföres på extra stat.

I avseende å personal av lägre grad får inspektionen sålunda vördsamt hemställa, att generaltullstyrelsen måtte till Kungl. Maj:t ingiva framställning om inrättande å extra stat hos inspektionen från och med den 1 januari 1918 av 1 uppsyningsmanstjänst och 29 vaktmästartjänster.

Stockholm av packhusinspektionen den 31 juli 1917.

e. f.

N. M. Nordström.

e. f.

J. F. Liljedal.

Vid skrivelsen finnas fogade 16 tabeller, vilka emellertid, då innehållet i desamma i huvudsak i skrivelsen resumerats, här uteslutas, dock med undantag av tabell XV, vilken lämpligen torde böra här intagas.

T a b e l l

utvisande lägsta antal tjänstemän av lägre grad, som under någon av månaderna januari—juni 1917 varit ständigt placerade vid respektive avdelningar ävensom tillämnad fördelning på respektive avdelningar av tjänstemännen av lägre grad.

Avdelning	Tjänstegrad	Lägsta antalet i ständig tjänstgöring med ständig placering under någon av månaderna januari—juni 1917		Tillämnad placering från 1 januari 1918	
<i>Skeppsbron</i> — — —	uppsyningsman	1		1	
	ord. vaktmästare		11		16
	e. o. vaktmästare			7	
<i>Stadsgården</i> — — —	uppsyningsman	2		2	
	ord. vaktmästare		9 ¹⁾		15
	e. o. vaktmästare			3 ¹⁾	
<i>Blasieholmen</i> — — —	uppsyningsman				
	ord. vaktmästare		3		3
	e. o. vaktmästare			1	
<i>Riddarholmen</i> — — —	uppsyningsman				
	ord. vaktmästare				2
	e. o. vaktmästare			2	
<i>Tullavdelningen för postpaket</i> — — —	uppsyningsman			1	
	ord. vaktmästare		9 ²⁾		18
	e. o. vaktmästare			14	
<i>Tullavdelningen för järnvägsgods</i> — — —	uppsyningsman	1		1	
	ord. vaktmästare		9		16
	e. o. vaktmästare			20	
<i>Summa uppsyningsmän</i>		4		5	
<i>Summa ord. vaktmästare</i>			41 ²⁾	47	70
			= 88		

¹⁾ På grund av minskningen i sjöfarten under kristiden, har större antal ej varit erforderligt. Behovet under normala förhållanden måste givetvis bliva högst väsentligt större.

²⁾ Varav en förordnad såsom extra ordinarie uppsyningsman.

Från packhusinspektionen i Stockholm har sedermera till generaltullstyrelsen inkommit ytterligare en skrift så lydande:

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Till komplettering av sin till generaltullstyrelsen ingivna framställning av den 31 sistlidne juli med förslag om uppförande å packhusinspektionens stat av ett antal nya tjänstebefattningar får inspektionen värdsamt åberopa nedanstående tablå, upptagande dels fördelningen på de olika avdelningarna av inspektionen underlydande ordinarie kontrollörer och kammarskrivare dels förslag till placering av sagda personal med den ökning, som av inspektionen i dess ovanberörda framställning blivit ifrågasatt. För tullavdelningen för järnvägsgods har inspektionen i detta förslag upptagit 4 kontrollörer i stället för avdelningen förut tilldelade 3, en ökning, som väl motiveras av stegringen i varuinförseln med bantåg. Arbetet på denna avdelning har krävt ett väsentligt större antal tjänstemän än som avsetts vid uppgörandet av förslag till stater för år 1914, avgivet genom inspektionens skrivelse till generaltullstyrelsen den 30 september 1912. Detta behov har kunnat fyllas genom att i stället vid expeditionerna å tullavdelningen för postpaket i största möjliga utsträckning använda extra ordinarie tjänstemän. På grund av tullbehandlingsgöromålsens koncentration har det här varit möjligt att genom kontrollörerna och ett par av de äldre kammarskrivarna öva tillsyn över arbetet, om än ofta i ej fullt tillfredsställande utsträckning.

I övrigt hava de av kriget förorsakade rubbningarna i trafikförhållandena nödvändiggjort högst vittgående omplaceringar av personalen, huvudsakligast genom tillförandet till avdelningarna för järnvägsgods och postpaket, vilka avdelningars arbetsbörda under kristiden ökats i oerhörd grad, av personal från de för behandling av sjöledes inkommet gods avsedda expeditionerna.

Den av inspektionen i dess skrivelse till generaltullstyrelsen av den 31 sistlidna juli föreslagna fördelningen av personalen med det antal, vartill densamma uppginge vid en ökning i enlighet med inspektionens framställning, har uppgjorts med ledning av det behov av personal vid de olika avdelningarna, som tidigare under normala förhållanden gjort sig gällande. Relationen i avseende å omfattningen mellan bantågs- respektive postpakettrafiken och sjötrafiken efter inträdandet av fredstillstånd kan emellertid svårigen nu bestämmas, och blir det givetvis i varje fall för inspektionen nödvändigt att vid fördelningen av personalen iakttaga en efter förhållandena lämpad balancerings.

Behovet av den ifrågasatta personalökningen är emellertid, enligt inspektionens mening, ställt utom all fråga.

	Fördelningen på de olika avdelningarna av inspektionen underlydande ordinarie kontrollörer och kammarskrivare	Ökning respektive minskning	Fördelningen på de olika avdelningarna av ordinarie kontrollörer och kammarskrivare med den av inspektionen ifrågasatta ökningen
Skeppsbron			
<i>Stora packhuset</i>			
kontrollörer	3		4 ¹⁾
kammarskrivare	6	+ 1	6 ¹⁾
<i>Utevägningsexp.</i>			
kontrollörer	1		1
kammarskrivare	1		1
<i>Södra tullpaviljongen</i>			
kontrollörer	2		2
kammarskrivare	3		3
<i>Exp. för maskiner och tullfria varor</i>			
kontrollörer	1	+ 1	2
kammarskrivare	2	+ 1	3
<i>Mellersta tullpaviljongen</i>			
kontrollörer	2		2
kammarskrivare	4		4
<i>Norra tullpaviljongen</i>			
kontrollörer	1		1
kammarskrivare	1		1
Stadsgården			
<i>Gamla tullhuset</i>			
kontrollörer	4		4
kammarskrivare	6	- 2	4
<i>Nya tullhuset</i>			
kontrollörer	5	+ 3	8
kammarskrivare	6	+ 7	13
Blasieholmen			
kammarskrivare	2	+ 1	3
Riddarholmen			
kontrollörer		+ 1	1
kammarskrivare	1	+ 1	2
<i>Tullavdeln. för postpaket</i>			
kontrollörer	2	+ 1	3
kammarskrivare	7	+ 10	17
<i>Tullavdeln. för järnvägsgods</i>			
kontrollörer	3	+ 1	4
kammarskrivare	12	+ 3	15
Summa kontrollörer	24	+ 8	32
Summa kammarskrivare	51	+ 21	72

¹⁾ Inklusivt provsamlingen, laboratoriet och kontoret.

Stockholm av packhusinspektionen den 6 september 1917.

e. f.

N. M. Nordström.

R. Drangel.

10. Tullkammaren i Norrköping.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Då tullkammaren går att motivera sin framställning rörande nya tjänstebefattningar särskilt vid denna tullförvaltning, kan den icke utgå från de utomordentliga förhållandena, som varit rådande under den närmast föregående tiden. Utan måste den utgå från förhållandena före krigsutbrottet. Därvid kan man tryggt utgå från att trafiken efter ett fredsslut skall bliva väsentligt livligare än före kriget. Utom för fyllande av de uttömda förråden av alla slags varor, torde för tillfredsställelse av den under krigstiden utvecklade svenska industriens behov av varutransporter krävas en väsentligt ökad fraktfart för såväl in- som utförsel av alla slags varor. Vad särskilt Norrköping vidkommer, så har under den närmast gångna tiden en del av de förra industriella anläggningarna utvidgats, andra nya hava tillkommit och åter andra betydande sådana äro att förvänta, så snart bättre förhållanden inom byggnadsindustrien inträda. Norrköpings stad har nämligen sålt stora tomtområden för industriellt ändamål med byggnadsskyldighet inom viss, jämförelsevis kort tid. Allt tyder således på att rörelsen vid denna tullförvaltning, som jämväl före krigsutbrottet var i stadig stigning ända till månaden före krigsutbrottet, såsom framgår av bifogade grafiska tablä (bil. A)¹⁾ över uppbörden under åren 1912—1914, vilket förstnämnda års förhållanden återopades vid senast begärda och erhållna förstärkning av arbetskrafter, efter ett blivande fredsslut kommer att undergå en väsentlig ökning.

Under åren 1913 och 1914 utgjordes tullkammarens ordinarie personal, tullförvaltaren oberoende, av en förste kontrollör, tre kontrollörer och sju kammarskrivare, eller tillsammans elva tjänstemän av högre grad, samt tre uppsyningsmän och aderton vaktmästare, eller tillsammans tjugoen tjänstemän av lägre grad.

Därjämte inkallades i tjänstgöring mot dagavlönning enligt bilagd uppgift (bil. B)¹⁾ under år 1913 från 5 till 9 e. o. kammarskrivare med ett sammanlagt antal inkallningsdagar av 2,004, motsvarande i medeltal 5 à 6 stycken med ständig tjänstgöring, samt 7 till 14 e. o. vaktmästare med sammanlagt antal inkallningsdagar av 3,152, motsvarande i medeltal 8 à 9 stycken med ständig tjänstgöring. Under år 1914 användes e. o. personal något mindre på grund av trafikens avstannande och personalens inkallning till krigstjänstgöring efter krigsutbrottet, men användes dock i sådan utsträckning, att 2 till 8 e. o. kammarskrivare inkallades tillsammans 1,657 dagar, motsvarande i medeltal 4 à 5 stycken med ständig tjänstgöring, och 4 till 16 e. o. vaktmästare tillsammans 2,215 dagar, motsvarande i medeltal 6 à 7 stycken med ständig tjänstgöring.

Om göromålen hade varit likformigt fördelade kan man säga, att tullförvaltningens behov av personal med ständig tjänstgöring var år 1913 17 tjänstemän av högre grad och 30 av lägre grad samt år 1914 16 av högre grad och 28 av lägre grad.

Från och med 1915 års ingång ökades den ordinarie personalen med två kammarskrivare och fyra vaktmästare, så att den nu utgör 13 tjänstemän av högre grad och 25 av lägre grad. Om normaltrafik sedan dess hade varit rådande, så

¹⁾ Här utesluten.

hade denna ökning endast bort medföra motsvarande mindre användning av extra ordinarie personal.

Beträffande behovet av arbetskrafter efter krigstillståndets upphörande an- håller tullkammaren få hänvisa till närlagda utförliga förslag (bil. C).¹⁾ Enligt detta skulle då krävas sammanlagt 26 tjänstemän av högre och 48 av lägre grad. Helt naturligt får denna beräkning endast betraktas som en sannolikhetsberäkning, och detta särskilt vidkommande bevakningspersonalen, å vilkens talrikhet trafikens växlingar utöva största inflytandet. Då emellertid till tullkammarens förfogande stodo under åren 1913 och 1914 sammanlagt 19 tjänstemän av högre och 39 av lägre grad, vilka alla tidtals voro i tjänstgöring, kan den uppgjorda beräkningen icke anses allt för osannolik i betraktande av den ökning i trafiken, som enligt vad ovan anförts är att här förvänta. Den ökade personalen påfordras därjämte i viss mån genom tillkomsten av det nya tullhuset med dess betydligt större utsträckning och därav följande fördelning till trafikens fromma av göromålen på flera expeditioner, samt beträffande bevakningspersonalen av de utsträckta kajområden, som upplåtits för sjöfarten, utgörande en sträcka av nära 4,000 meter, vilket fordrar ökad tillsyn såväl natt som dag.

Av de i förslaget upptagna tjänsterna torde tvenne fordra särskild motivering, nämligen en ny kontrollörstjänst och en tjänsteman av högre grad med bevakningsbefäl.

Önskligt vore att varje ständig tullbehandlingsexpedition förestodes av en kontrollör, men så långt anser sig tullkammaren icke kunna ställa sina fordringar. Emellertid anser den det vara av stort behov att den ena av expeditionerna i västra varuhallen förestås av kontrollör med hänsyn till de viktiga tullbehandlingar, som där komma att äga rum. Denne kontrollör skulle därjämte utöva tillsyn över tullbehandlingsgöromålen i samma varuhall, varigenom varje avdelning av tullpackhuset komme att stå under tillsyn av en tjänsteman i kontrollörsggraden.

Beträffande den föreslagna tjänstebefattningen av högre grad med bevakningsbefäl anholder tullkammaren få hänvisa till den motivering härför, som anförts i tullkammarens skrivelse den 22 september 1916. — — —.

I denna skrivelse förutsättes visserligen att en av de nuvarande uppsyningsmanstjänsterna möjligen skulle kunna indragas, om denna nya befattning inrättas. Tullkammaren har emellertid kommit till den uppfattningen, att det vore lämpligt att denne nya tjänsteman förrättade tullbehandlingen av tullfritt partigods, som lossas på större avstånd från tullpackhuset och vore av sådan beskaffenhet att dess tullbehandling icke lämpligen kunde anförtros åt tullvaktmästare med hänsyn till såväl kronans säkerhet som till kravet på noggrann attestering i statistiskt hänseende. Vidare skulle det lända till lättnad för den inrikes sjöfarten, om påteckning av årspass och förpassning av gods i inrikes sjöfart med därmed sammanhängande journalföring utfördes å tullbevakningskontoret, som är lättare tillgängligt för trafikerande längre tid av dagen än den egentliga tullkammaren. Tager man vidare i betraktande det ökade arbetet med tillsyn över det vidsträckta kajområdet, och att den lokala tullbevakningen möjligen kommer att åläggas tillsyn över de närmaste farvattnen utom hamnområdet, så torde bibehållandet av de två uppsyningsmännen för den yttre tullbevakningen vara motiverat även om den ifråga- varande nya tjänstebefattningen inrättas.

¹⁾ Här utesluten.

Skäl kunna anföras för att den nya befattningen inrättas av kontrollörs grad, men för att sedermera lättare kunna bringa befattningen i överensstämmelse med den organisation, som den arbetande kommissionen kan komma att föreslå för härvarande tullbevakning, anser tullkammaren lämpligt att den tills vidare sättes i kammarskrivaregraden.

För att inrättandet av nya tjänster skall lända personalen till fullt gagn borde de upptagas på ordinarie stat, men då de nya tjänster som på senare tiden inrättats, i avvaktan på resultatet av omregleringskommissionens arbete upptagits å extra avlöningsstat, torde även de, som tullkammaren nu ämnar föreslå, uppföras å samma stat.

På grund av vad här anförts och med beräkning, att inrättandet av de föreslagna nya tjänstebefattningarna icke skall behöva föregripa den nya organisation av tullverket, som kan bli fastställd efter avslutandet av den pågående utredningen, får tullkammaren vördsamt föreslå att för denna tullförvaltnings vidkommande å extra avlöningsstat dels bibehållas de

två kammarskrivartjänster och fyra vaktmästartjänster av klass I, som för närvarande äro upptagna i samma stat, dels ock däri uppföras följande nya tjänster nämligen

en kontrollörstjänst

fyra kammarskrivartjänster och

åtta vaktmästartjänster av klass I.

Vid bifall till detta förslag skulle tullkammarens personal, tullförvaltaren oberäknad, komma att utgöra

1 förste kontrollör,

4 kontrollörer och

13 kammarskrivare, varav en med bevakningsbefäl, eller tillsammans 18 tjänstemän av högre grad, samt

3 uppsyningsmän och

30 vaktmästare, eller tillsammans

33 tjänstemän av lägre grad.

Norrköpings tullkammare den 17 juli 1917.

Axel Elg.

De vid skrivelsen fogade mycket omfattande bilagorna anser jag lämpligen kunna här uteslutas.

11. Tullkammaren i Kalmar.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

I enlighet med kungl. generaltullstyrelsens skrivelse den 23 sistlidne juli får tullkammaren härmed vördsamt avgiva förslag till vissa förändringar i tullkammarens stat för år 1919.

På grund av den vid härvarande tullkammare under senare åren ökade fartygs- och varutrafiken har tullkammaren varit nödsakad att i mycket stor utsträckning använda extra ordinarie tjänstemän av såväl högre som lägre grad.

Sedan början av år 1913, då å tullkammarens stat uppfördes tvenne nya tjänster en kammarskrivare- och en vaktmästaretjänst, hava i ständig tjänstgöring varit inkallade tre extra ordinarie kammarskrivare, därav två å tullkammaren och en i packhuset, samt fem extra ordinarie vaktmästare. Den ene av de å tullkammaren tjänstgörande extra ordinarie kammarskrivarne — den äldste — har städse handlagt självständiga och ansvarsfulla expeditionsgöromål såsom debitering av tullavgifter och skeppsumgälder, klareringar och viss journalsföring.

Behovet av ökad ständig arbetskraft utöver de här anställda fyra ordinarie kammarskrivarna har således på ett tydligt sätt gjort sig gällande under de båda åren före krigsutbrottet och torde med all sannolikhet ytterligare ökas efter kriget, då normala förhållanden åter inträda, varför tullkammaren föreslår inrättande av ytterligare en ordinarie kammarskrivaretjänst. De ordinarie kammarskrivarnes antal skulle då komma att utgöra fem, därav tre tjänstgörande å tullkammaren och två i packhuset.

Beträffande den ordinarie bevakningspersonalen är en betydlig ökning av vaktmästarnas antal nödvändig om de från år 1912 i hög grad ökade bevakningsgöromålen skola på ett tillfredsställande sätt kunna fullgöras. Den livliga och alltjämt stegrade trafiken har nämligen såsom förut nämnts nödsakat tullkammaren att under de senare åren före krigsutbrottet i ständig tjänstgöring inkalla fem och vid särskilda tillfällen ända till åtta extra ordinarie vaktmästare. På grund av hamnens utmärkta läge, lätta angörande och övriga förmåner utgör Kalmar så kallad omlastningsstation för Sveabolagets ångbåtar, och då omlastningen av tullgods mycket ofta och i stor utsträckning äger rum nattetid, har vaktmästarnes arbete därigenom blivit mer än vanligt betungande och maktpåliggande. Efter den nya hamnutvidgningen år 1913 hava lastkajernas antal och längd betydligt ökat — utgöra numera över 3,000 meter — och tillfölje därav blir det en oavvislig nödvändighet att anställa ytterligare nattposterung för övervakande av detta vidsträckta kajområde och där liggande fartyg. Dessutom måste på grund av den livliga varutrafiken i härvarande hamn en vaktmästare varje natt vara posterad i vaktrummet för passning av den där befintliga telefonen.

När trafiken efter krigets slut ånyo blir normal komma således varje natt under seglationstiden — d. v. s. största delen av året — fem vaktmästare att vara i tjänstgöring och då här för närvarande endast äro anställda elva ordinarie vaktmästare, föreligger ett konstant behov av minst åtta i ständig tjänstgöring inkallade extra ordinarie vaktmästare. En sådan disproportion mellan den ordinarie och extra ordinarie personalen torde icke få förekomma, varför tullkammaren föreslår inrättande av ytterligare fem ordinarie vaktmästaretjänster. De ordinarie vaktmästarnes antal skulle då utgöra sexton.

På grund av vad nu anförts får tullkammaren därför vördsamt hemställa, att kungl. generaltullstyrelsen ville göra framställning om inrättande vid denna tullkammare av en ordinarie kammarskrivaretjänst och fem vaktmästaretjänster.

Kalmar tullkammare den 6 augusti 1917.

Gust. Olsson.

Från tullkammaren i Kalmar har sedermera till generaltullstyrelsen inkommit ytterligare en skrift, så lydande:

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Till komplettering och förtydligande av tullkammarens skrivelse den 6 sistlidna augusti rörande viss ökning av den ordinarie bevakningspersonalen härstädes får tullkammaren härmed vördsamt anföra:

Tullkammarens framställning om ökning av den ordinarie bevakningspersonalen med fem vaktmästare är såsom i skrivelsen anföres beroende såväl på de i allmänhet ökade bevakningsgöromålen som på behovet av ytterligare en nattpostering.

När trafiken vid härvarande hamn efter krigets slut ånyo bliver normal komma varje natt under seglationstiden — d. v. s. under största delen av året — fem vaktmästare att vara i tjänstgöring dels för bestridande av de tvenne nattposteringarna och dels för uppässningen vid telefonen i vaktrummet. Varje nattpostering utgöres nämligen av tvenne vaktmästare, var och en med tjänstgöring halva natten å kajen samt med skyldighet att under återstoden av natten vid förefallande behov biträda den posterande å kajen, och då natttjänstgöringen härstädes på grund av vad förut anförts är av särdeles ansträngande och maktpåliggande beskaffenhet torde en sådan tjänstgöring icke böra återkomma oftare än var fjärde natt för att personalens arbetskraft och uppmärksamhet genom överansträngning icke skall slappas. För att få bevakningen här i möjligaste mån effektiv och såväl dag- som natttjänstgöringen ordnad på ett betryggande och för trafiken lämpligt sätt erfordras således ett antal av minst 20 vaktmästare, och då här för närvarande endast äro anställda elva ordinarie vaktmästare föreligger ett konstant behov av nio i ständig tjänstgöring inkallade extra ordinarie vaktmästare. En sådan disproportion mellan den ordinarie och extra ordinarie personalen torde icke få förekomma, varföre tullkammaren vördsamt föreslår inrättande av ytterligare fem ordinarie vaktmästaretjänster.

Kalmar tullkammare den 13 september 1917.

Gust. Olsson.

12. Packhusinspektionen i Malmö.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

I åttlydnad kungl. generaltullstyrelsens förständigande i rundskrivelse den 25 sistlidne juni får inspektionen här nedan vördsamt avgiva förslag till ändring i den för Malmö packhusinspektion fastställda staten.

På inspektionens stat äro, cheferna oräknade, för närvarande följande tjänstemän av högre grad uppförda:

- 1 förste kontrollör,
- 11 kontrollörer, därav 4 på extra stat samt
- 22 kammarskrivare, därav 4 på extra stat.

För arbetets normala fortgång har till inspektionens disposition av den vid tullförvaltningen fästade styrkan av e. o. kammarskrivare ställts 24 stycken, utom dem, som sköta kammarskrivaretjänsterna på extra stat.

Göromålen med de importerade varorna hava givetvis under krigsåren minskats betydligt, men i stället har exportkontrollen tillkommit. I stort sett kan man där-

för säga, att den hos inspektionen anställda personalen har i det närmaste lika mycket arbete, som den hade före världskrigets utbrott.

Allmänt väntas ju, att efter ett fredsslut tullverkets expeditjonsförmåga skall komma att ställas på hårda prov. Givet torde vara, att Malmö på grund av sitt läge alldeles särskilt kommer att få kännning av den väntade importfloden. Staden rustar sig även därför med all makt. En stor industrihamn är inom de närmaste åren färdig, och på frihamnen har man även begynt att arbeta. Det torde därför vara klart, att tullförvaltningen såväl kvalitativt som kvantitativt måste vara i tid rustad för den väntade kraftmätningen.

De här ovan nämnda på extra stat tillsatta 8 tjänsterna hava under de gångna »provåren» visat sig *oundgängligen nödvändiga*, och måste inspektionen därför fordra dessas överflyttande snarast möjligt på ordinarie stat.

Den ökade trafiken med sändningar av samma slags varor per järnvägsvagn har haft till följd en massa förtullningar å kajer och å ångfärjebangården. För att såsom chef i första hand övervaka dessa göromål anser inspektionen sig böra äska tillsättande av en ny förste kontrollörsbefattning, då chefernas i övrigt mycket trägna göromål hindra dem att som sig bör hava uppsikten över dessa göromåls behöriga skötsel.

Att tullbehandlingsarbetet speciellt ställer stora krav på den personal, som handlägger detsamma, det torde vara ett obestridligt faktum. Att, som för närvarande är fallet, staten för detta arbetes fullgörande i så stor utsträckning, som sker, begagnar sig av extra ordinarie personal, är ej rättvist mot denna personal och kan hava med sig högst betänkliga följder för statsverket. Staten *kan* ej undvara denna kraft, *varför* skall den då ej komma på ordinarie stat? Hittills har, då krav gjorts på nya ordinarie tjänster, det pekats på den sedan år 1914 på tullverkets omorganisation arbetande tullkommissionen. Man skulle ej gå denna kommissions förslag i förväg! Nu har dock ordföranden i denna kommission som sin mening uttalat, att ett inrättande av cirka 100 nya tjänster icke kan anses på något sätt föregripa resultatet av kommissionens arbete. Inspektionen anser sig med stöd härav böra för inspektionens vidkommande föreslå inrättande av ytterligare 10 nya tjänster, därav 2 kontrollörs- och 8 kammarskrivaretjänster. Inspektionen ber att för detta förslag ytterligare få framhålla, att under den senaste femårsperioden, som *icke* representerar något onormalt i arbetsprestation från inspektionens sida, i medeltal 18 extra ordinarie kammarskrivare erfordrats för packhusgöromålens jämna skötsel.

Malmö av packhusinspektionen den 1 augusti 1917.

H. Lönegren.

O. W. Hedin.

13. Tullbevakningsinspektionen i Malmö.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Med anledning av förestående statsreglering får inspektionen vördsamt anföra följande.

Då det enligt inspektionens förmenande varken kan ligga i tullverkets eget

intresse eller vara med rättvisa och billighet förenligt, att tullverket för fyllandet av sitt behov av arbetskrafter använder extra ordinarie personal i alltför stor utsträckning, får inspektionen, på det att åt de äldre och bäst meriterade av i bifogade utdrag av inspektionens personallista upptagne e. o. vaktmästarne, av vilka 15 redan inneha $7\frac{1}{2}$ till 11 års effektiv tjänstgöring och vid tidpunkten för den nya statens ikraftträdande den 1 januari 1919 kunna återopa sig på en effektiv tjänstgöring av 9 till $12\frac{1}{2}$ år, måtte beredas tillfälle att erhålla den tryggare ekonomiska ställning, som ordinarie tjänst medför såväl för tjänsteinnehavaren själv som för hans familj, vördsamt anhålla, att för härvarande tullbevakning måtte å ordinarie stat, eller om så ej kan ske, å extra stat uppföras ytterligare 15 vaktmästarejänster, varav trängande behov redan nu gör sig kännbart, enär enligt inspektionens förmenande en effektiv tjänstgöring av 8 år som extra ordinarie — efter vilken tids förlopp samtliga tulltjänstemän, om den vid nu gällande avlöningsstats uppgörande till omkring nyssnämnda tidpunkt i utsikt ställda befordran till ordinarie tjänst dock icke skulle hava uppnåtts, äga rätt att för överskjutande effektiv tjänstgöring såsom extra ordinarie tillgodoräkna sig stadgad avlöningsförhöjning — måste anses tillfyllerstgörande såsom förberedelse för vinnande av ordinarie anställning i tullverket och den effektiva tjänstgöringen såsom extra ordinarie därför ej allför mycket bör utsträckas över 8 år.

Då bland annat med anledning av behovet av skärpt tillsyn över vissa bevakningsförrättningar, vilken nödvändiggjorts i sammanhang med genomförandet av statsmonopol å tobaksvaror och spritrestriktionerna, en vid tullbevakningen i Malmö anställd vaktmästare med bibehållande av sina till vaktmästarejänsten hörande avlöningsförmåner jämlikt kungl. generaltullstyrelsens skrivelse den 14 juni 1915 från och med den 1 juli nämnda år ständigt tjänstgjort som e. o. uppsyningsman och då behovet av denne uppsyningsman såsom välbehörlig förstärkning åt de 5 här förut anställda ordinarie uppsyningsmännen för noggrant övervakande av bevakningsgöromålens behöriga gång såväl beträffande härvarande under normala förhållanden mycket ansenliga godstrafik med allt vad därmed äger sammanhang som särskilt med avseende på här rådande ovanligt stora, dag och natt pågående, mycken bevakningspersonal krävande persontrafik dels med Öresundsbolagets ångare och dels med de med dessa oftast samtidigt samtidigt ankommande och avgående ångfärjorna med sin tilläggsplats vitt skild från de förras även för framtiden är oavvisligt, får inspektionen, såväl med hänsyn till det sig själv framställande kravet på en efter arbete och ansvar avpassad avlöning för denne uppsyningsman som särskilt med avseende på den disciplin han har att upprätthålla över en större bevakningskår, vördsamt anhålla att för härvarande tullbevakning måtte å ordinarie stat eller, om så ej kan ske, å extra stat uppföras ännu en uppsyningsmanstjänst.

Inspektionen får vidare meddela, att på grund av för Malmö säregna förhållanden inspektionens verksamhet omfattar förutom alla bevakningsgöromål även transitoförsändning av största delen av den mängd transitogods, som försändes härifrån, utbetalning av personalens avlöning, utfärdande av en del packhusattester, inklareringsbevis för ett större antal fartyg och tullpass för Öresundstrafikens ångfartyg och ångfärjor. Till följd av dessa göromål, som omfatta nästan alla en tullkammarers expeditioner är det tydligt, att inspektionens föreständares arbete och ansvar tagas i anspråk i motsvarande grad; och synes då rättvisa kräva, att han erhåller en efter detta arbete och ansvar bättre avpassad avlöning, än nu är för-

hållandet. Inspektionen vågar med bestämdhet påstå, att detta arbete och ansvar i ingen mån understiger överinspektörernas vid tullbevakningsinspektionerna i Stockholm och Göteborg, och får därför värdsamt hemställa om överinspektörens uppflyttande i samma avlöningsklass, som för motsvarande tjänstebefattningar i nämnda städer är fastställd, utan avvaktan på en möjligen blivande, hela tullverket omfattande omorganisation.

Malmö tullbevakningsinspektion den 26 juli 1917.

Svante Svensson.

Vid framställningen finnes såsom bilaga fogad en uppgift rörande de vid tullbevakningsinspektionen i Malmö anställda extra ordinarie vaktmästarnes tjänstetider inom tullverket, utvisande bl. a. att icke mindre än 16 sådana vaktmästare hava att uppvisa en effektiv tjänstgöring av 7 år och därutöver.

Från tullbevakningsinspektionen i Malmö har sedermera till generaltullstyrelsen inkommit ytterligare en skrivelse, så lydande:

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Med anslutning till sin skrivelse den 26 sistlidne juli angående föreslagna förändringar av inspektionens stat vid nästkommande års statsreglering, får inspektionen härmed värdsamt anmäla, att antalet av i ständigt tjänstgöring inkallade e. o. vaktmästare under åren 1911—1916 varit:

	Hos tull- bev.-insp.	Hos pack- hus.-insp.	Hos tull- kammaren.
1911	17 st.	2 st.	1 st.
1912	17 »	3 »	1 »
1913	16 »	5 »	1 »
1914	23 »	6 »	1 »
1915	25 »	6 »	1 »
1916	29 »	7 »	1 »

Malmö tullbevakningsinspektion den 13 september 1917.

Jarl Kjellberg.

14. Tullkammaren i Lund.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Över denna tullplats har, såsom tidigare ofta framhållits, sedan länge bedrivits en omfattande importrörelse. Stadens oaktat dess karaktär av inlandsstad så gott som direkta kommunikationsförbindelser med Tyskland å ena sidan samt Danmark å den andra torde visserligen i och för sig ha givit anledning till livlig affärsberöring med dessa länder. Den mest pådrivande faktorn är dock tvivelsutan att söka i stadens nära grannskap med Malmö och det eggande inflytande denna stads

hastiga utveckling på handels och industriens område självfallet måste utöva på affärsverksamheten härstädes. Faran för överflyglande konkurrens finnes med andra ord ständigt för handen, och denna fara tilltager i mån av grannstadens ökade avsättningsmöjligheter. För ett fortsatt bestånd står affärslivet här sålunda ständigt hänvisat till en omfattande import, och saknas icke hos grannstaden i söder sådana företeelser, som för Lunds vidkommande redan nu varsla om ett efter fredsslutet allt mer framträdande behov av i importhänseende långt gående ansträngningar.

Alldeles bortsett från den ökade trafik, som krigets avslutande med nödvändighet måste medföra, synes tullkammarens utveckling i den omfattning denna befann sig före krigsutbrottet kraftigt påfordra förstärkning av den ordinarie personalen. Tidigare ha göromålen härstädes gång efter annan pakallat ökat antal tjänstemän, men har den ökning, som vunnits, mestadels hämtats ur de extra ordinaries led. Att härvid alltid erhållits ett värdefullt tillskott i arbetskraft, skall villigt erkännas, men fördelen för tullkammaren att genom fasta statstjänster tillförsäkras tillräckligt kvalificerad personal, kan ej nog betonas. Det är den vid självständigt arbete vane och i tullbehandlingsgöromål fullt hemmastadde tjänstemannen tullkammaren framför allt måste eftersträva. Här förekommande importartiklar tillhöra till huvudsaklig del de varugrupper i tulltaxan, vilka ur tullbehandlingssynpunkt erbjuda de största svårigheterna. Enligt vad tullkammaren har sig bekant, ledes vid landets större tullförvaltningar packhusarbetet efter den principen, att tullbehandlingsgöromål av mera fordrande natur uteslutande överlämnas åt tjänstemän, som med mångårig praktik förena en ingående varukännedom. För dylika expeditioner utväljes företrädesvis tjänstemannen inom kontrollörsgrad. Ötvivelaktigt innebär en sådan fördelning av arbetet fullgod garanti för tryggt tillvaratagande av statsverkets intressen. Statsmakterna synas också ha skänkt denna princip tillbörligt beaktande genom att städse med beredvillighet tillmötesgå från dessa tullförvaltningar vid upprepade tillfällen gjorda framställningar om ökat antal tjänster inom nämnda tjänstegrad, och hava därigenom sådana tullplatser beträffande tillgång till kvalificerad arbetskraft kommit att behålla ett visst övertag. Att tullbehandlingsarbetet, varhelst detsamma än utföres, alltid är av samma vikt och äger samma behov av sakerfaren handläggning, låter sig ej bestrida, men föreligger här ett sakförhållande, som för denna tullkammares vidkommande synes förtjänt av särskild uppmärksamhet.

Även i annat hänseende torde förstärkning av tullkammarens ordinarie personal få anses av omständigheterna påkallad. Lunds tullkammare tillhör den kategori tullkamrar, där tullbehandlingsarbetet främst tillkommer tullförvaltningsföreståndaren. Härutöver åligger det honom enligt tjänstgöringsreglementets bestämmelser att jämväl ansvara för tullförvaltningens hela journals- och räkenskapsföring, verkställa redovisning av debiterad uppbörd samt på sätt därom stadgas utföra vid tullkammaren förekommande korrespondens. Dylik sammanställning av tjänsteåligganden är dock ej längre förenlig med den utveckling, göromålen vid denna tullkammare under normala förhållanden antagit med långa, tidsödande sorteringar och med ett attestantal, som närmar sig tusentalet för månad räknat. Genom nuvarande arbetsfördelning är den ene av tullkammarens tvenne ordinarie kammar-skrivare i egenskap av uppbördsman helt bunden vid de kamerala göromålen. För packhusets räkning har sålunda endast kunnat reserveras en kammar-skrivare i ordinarie grad, medan övrigt personalbehov för såväl själva tullkammar-expeditionen som de båda tullbehandlings-expeditionerna måst täckas genom dagliga inkallningar

av trenne extra ordinarie tjänstemän. Både tullkamararbetet och packhusbestyren fordra helt sin man. En på sin tid verkställd utredning rörande införseln hit under år 1911 utvisar, att av nämnda års till ett antal av 11,339 stycken utfärdade packhusattester, endast 520 stycken upptaga förtullningar av gods, för vars bedömande någon ingående undersökning ej erfordrats. Återstoden attester, 10,819 stycken redovisa till huvudsaklig del sorteringsgods, främst inom manufaktur- och körtvarubranschen och därefter i icke oväsentlig grad inom maskin-, verktygs- och metallvarugrupperna, vartill i tredje rummet komma vin- och spirituosastrycker samt diverse porslins-, glas-, pappers- och tobaksvaror. Såsom förhållandena här utvecklats sig, måste obetingat ett mera aktivt deltagande i tullbehandlingsarbetet från tullförvaltningsföreståndarens sida ske på övriga göromåls bekostnad och stundom leda till dessas fullständiga åsidosättande. Här föreligger för tullförvaltaren ett så att säga »antingen-eller», vilket, hur valet än utfaller, måste leda till avsteg från tjänstgöringsreglementets bestämmelser. Dock torde icke kunna frångås, att det vidsträckt ansvar tullförvaltningsföreståndaren förenar med avseende på alla till förvaltningen hörande göromål, icke allenast berättigar utan rent av förpliktar honom att i samband med arbetets ordnande ägna detsamma en ingående kontroll. En begränsning av tullförvaltningsföreståndarens åligganden framstår därför som en alltmer tvingande nödvändighet. Tullbehandlingsgöromålen måste helt särskiljas, men förutsätter, synes det tullkammaren, en dylik åtgärd vederlag i särskild förordnad packhusföreståndare inom därtill behörig tjänstegrad.

I utfärdad rundskrivelse till rikets tullförvaltningar har kungl. generaltullstyrelsen fäst dessas uppmärksamhet på vikten av att beträffande tulllokalernas utrymmesförhållanden förberedelser i tid vidtagas för mötande av en, efter fredsslutet väntad, större varuinförsel. Ehuru icke tidsenliga synas dock härvarande packhuslokaler ännu en tid framåt erbjuda tillräckliga utrymmesmöjligheter. Där emot träder tullkammarens personalfråga så mycket starkare i förgrunden. Medveten om de stora anspråk, importrörelsens återupptagande kommer att ställa på personalen härstädes vågar tullkammaren vördsammast på de grunder ovan anförts anhålla, att kungl. generaltullstyrelsen behagade göra underdånig framställning om inrättande av en ordinarie kontrollörstjänst vid härvarande tullkammare från och med 1919 års ingång.

Lunds tullkammare den 24 juli 1917.

O. Hvenmark.

15. Tullkammaren i Landskrona.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

På grund av kungl. generaltullstyrelsens skrivelse den 25 juni detta år får tullkammaren till åttlydnad av § 218 mom. 1 i gällande tjänstgöringsreglemente vördsammast avgiva förslag till ändring i härvarande stater. Som tullkammaren redan förut anført och motiverat är det av behovet påkallat att två nya kammar-skrivarejänster och två nya vaktmästarejänster här inrättas.

På grund av de stora industriella företag, som här satts i gång och med stora steg närma sig sin fullbordan kommer folkmängden här att inom en ganska ringa tidsrymd fördubblas. Redan nu är bostadsbristen ohygglig och hyrorna ävensom livsmedelspriserna stegas här i högre grad än på de flesta andra ställen; tullkammaren vågar därför än en gång framhålla nödvändigheten av att vid den blivande löneregleringen för Landskrona tullkammare dessa för personalen svåra sakförhållanden måtte beaktas vid lönesättningen så väl för personalen av högre som lägre grad och för såväl de äldre som de yngre, emedan eljest inkomsterna icke räcka till de ordinarie utgifterna och stora skatterna.

Landskrona tullkammare den 9 juli 1917.

F. Dellgren.

16. Tullkammaren i Helsingborg.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Jämlikt bestämmelsen i § 218 av gällande tjänstgöringsreglemente med den ändring beträffande tiden för inlämnande av förslag till förändring i tullförvaltningarnas stater, vilken anbefallts genom kungl. generaltullstyrelsens rundskrivelse den 25 juni detta år får tullkammaren härmed i ämnet vördsamt anföra följande.

Vid avgivande under de sista åren av förslag till ändringar i staterna har denna tullkammare ständigt framhållit, att utöver det mindre antal nya tjänster (1 kontrollörs-, 2 kammarskrivare- och 3 vaktmästaretjänster), vilkas inrättande för det dåvarande ansågs oundgängligen påkallat för att något så när tillfredsställa kontrollens och trafikens mest trängande krav, erfordrades dels ett ytterligare antal nya tjänstebefattningar dels även vissa omläggningar uti tullförvaltningens organisation.

Sedan det förutnämnda mindre antalet tjänstebefattningar efter det såväl kungl. styrelsen som kungl. maj:t understött framställningen, av riksdagen beviljats från och med nästkommande år, kvarstår därför alltjämt behovet av ett ytterligare antal nya på stat uppförda befattningar.

Tullkammaren tillåter sig vördsamt att här närmare belysa dessa förhållanden.

Antalet expeditioner å den egentliga tullkammaravdelningen, vilka var för sig handhava ett begränsat arbetsområde, är 8 stycken och sammanlagda antalet fasta tullbehandlingsexpeditioner i tullpackhusets olika avdelningar 7 stycken. För att tillgodose arbetet vid dessa 15 expeditioner kommer tullkammaren från och med nästkommande års ingång att kunna disponera 18 ordinarie eller på extra avlöningsstat anställda tjänstemän av högre grad, därav 4 kontrollörer och 14 kammarskrivare (den femte kontrollören erfordras för bevakningens ledning). Återstoden av behöfliga arbetskrafter vid expeditionerna måste alltså utfyllas med extra ordinarie personal. Antalet stadigvarande inkallningar, (kortvariga inkallningar, förordnanden under semester och vid sjukdomsfall samt andra ledighetstillfällen således icke in-

beräknade) kan för 1913 beräknas till 10 stycken, för 1914 till 10 stycken, för 1915 till 11 stycken och för 1916 till 12 stycken.

För arbetets behöriga fullgörande är det för vederbörande förvaltning av största vikt att disponera över ett tillräckligt antal skolade och erfarna arbetskrafter, bundna till verket genom den fastare anställning, som ordinarieskapet innebär. Det torde få förutsättas, att de tjänstemän, som vunnit befordran till ordinarie respektive uppförts å extra avlöningsstat, utgöra de bästa krafterna ur de extra ordinaries led samt att den önskvärda erfarenheten och större mognad i omdömet är till finnandes hos dem, ävensom att just därför dessa såsom regel i högre grad än de e. o. tjänstemännen äro lämpade att självständigt handlägga viktigare göromål.

Med utgång härifrån synes det emellertid som om förhållandet emellan på stat anställda och extra ordinarie arbetskrafter vid denna tullkammare icke vore så lyckligt avvägt som det borde vara.

Enligt förut anförda uppgifter skulle nämligen tullkammaren från och med nästkommande år för tillgodoseendet av arbetet vid sammanlagt 15 fasta expeditioner (8 å den egentliga tullkamaravdelningen och 7 å packhusavdelningen) disponera över 18 på stat anställa tjänstemän, alltså endast 3 stycken utöver sammanlagda antalet expeditioner.

Av hänsyn till vikten av det för tullbeskattningen grundläggande tullbehandlingsarbetet torde såsom en oefftergivlig norm böra krävas minst en på stat anställd tjänsteman vid varje fast expedition i tullpackhuset. För de 7 expeditionerna där skulle således erfordras minst motsvarande antal sådana tjänstemän. Det är emellertid av icke mindre betydelse, att ett tillräckligt antal av de såsom biträden vid tullbehandlingsexpeditionerna tjänstgörande ävenledes äro fast anställda, så att vid förefallande behov, såsom anordnande av extra expeditioner, viktigare tullbehandlings- å kajerna, vid inträffande förfall och ledigheter, under måltidsraster etc. packhusföreståndaren har till sitt förfogande fullt kvalificerade, erfarna krafter att insätta där de erfordras. För sådana fall torde det med hänsyn även till ett lokalt förhållande, som längre fram kommer att påpekas, icke vara för högt tilltaget att för packhusavdelningen räkna med ett behov av ytterligare 4 på stat anställda tjänstemän. Efter denna beräkning skulle där således behövas en stam av 11 ordinarie eller på extra avlöningsstat anställda tjänstemän.

Av packhusets 7 fasta expeditioner äro 6 sorteringsexpeditioner, vid vilka erfordras två tjänstemän. Vid den sjunde utskriva de tjänstemän, som handhava tullbehandlingarna å kajerna och expediera det grövre godset i packhuslokalerna, sina attester m. m. För sistnämnda tullbehandlingar erfordras under normala förhållanden minst två tjänstemän. Det för packhusets räkning behövlige antalet tjänstemän är alltså minst 14 stycken. Stadigvarande skulle alltså efter den förut gjorda beräkningen för behovet av ordinarie tjänstemän å denna avdelning erfordras dessutom minst 3 e. o. tjänstemän.

Av de 18 på stat anställda tjänstemän, som från och med nästa år kunna disponeras vid samtliga expeditioner å tullkammar- och packhusavdelningarne, skulle således efter den för packhusavdelningen nu anförda beräkningen återstå för den egentliga tullkamaravdelningen 7 stycken. Förut har nämnts, att antalet fasta expeditioner med var sitt arbetsområde där är 8 stycken. Här uppstår alltså att börja med en brist av 1 på stat anställd tjänsteman. Men även å denna avdelning gör sig behovet gällande att utöver dem, som förestå de särskilda expe-

ditionerna, äga tillgång till även andra fast anställda tjänstemän, så att icke alla de övriga äro extra ordinarie, åt vilka även viktigare göromål vid förfall måste anförtros. För sådant ändamål skulle här behövas ytterligare tre stycken på stat anställda.

Med dessa beräkningar kommer man således upp i en brist av 4 på stat anställda tjänstemän.

Ovan har hänvisats till en omständighet av lokal natur, som ävenledes inverkar på behovet av arbetskrafter.

Den livliga ångfärjetrafiken med Helsingör vållar nämligen, att de på stat anställda tjänstemän, som i tullvisitationslokalen handhava bestyret med passagerareffektors förtullning, vid fyra olika tillfällen under pågående expeditionstid måste dragas från arbetet å packhus- respektive tullkammarsavdelningen. Innan restriktionerna i brännvinslagstiftningen tillkommo, behövde dessa tjänstemän varje gång uppehålla sig i visitationslokalen 20 å 30 minuter. Efter restriktionernas införande har en mycket stark ökning i persontrafiken på Helsingör uppstått. Sålunda kan anföras, att uppbörden för passagerareffekter för tiden oktober 1913 t. o. m. mars 1914 belöpte sig till 7,415 kronor 99 öre och att motsvarande uppbörd för tiden oktober 1916 t. o. m. mars 1917 utgjorde 39,411 kronor 93 öre.

En följd härav har blivit, att de ifrågavarande tjänstemännen numera måste uppehålla sig i visitationslokalen i och för dylika förtullningar icke under en $\frac{1}{2}$ timme, men mycket ofta 1 timme och därutöver. Detta förhållande vållar sålunda dagligen en motsvarande minskning uti disponibel arbetskraft för tullkammars- respektive packhusavdelningarna.

Genom rundskrivelse den 12 april detta år har kungl. styrelsen för tullförvaltningarna framhållit vikten av att, där så erfordras, åtgärder i tid vidtagas för att tulllokalerna må kunna motsvara de väsentligt ökade anspråk på utrymme m. m., som torde bli en följd av den förväntade betydande omfattningen av varuinförseln efter upphörandet av nu rådande krigstillstånd. Med föranledande härav har tullkammaren till stadsfullmäktige i Hälsingborg hemställt om upplåtande av ytterligare en packhuslokal vid norra hamnen samt utvidgning av en redan förefintlig sådan vid inre hamnens södra sida.

För tullbehandlingsarbetet i dessa lokaler, som avsetts för parti- och grövre gods, kräves då tjänstemän, som måste tagas från den personal, som eljest tjänstgör i huvudpackhuset, en omständighet, som även i sin mån bidrager till behovet av, att den fast anställda styrkan ej må vara för fåtalig.

På grund av det anförda anser tullkammaren, att 4 nya kammarskrivarebefattningar böra upptagas å extra avlöningsstat från och med 1919.

Härmed vill tullkammaren dock icke hava sagt att behovet av ordinarie befattningar av högre grad kan anses vara fyllt. Ett önskemål blir naturligtvis alltid, att, då bättre tider inträtt och sedan arbetet med verkets organisation fullföljts, ett så stort antal tjänster på ordinarie stat inrättas, som motsvarar antalet av ständigt använda extra ordinarie arbetskrafter.

Vid tullkammaren i Hälsingborg äro för närvarande 30 vaktmästare anställda på stat. Från och med nästkommande år ökas detta antal med 3 stycken dylika tjänster, vilka beviljats av detta års riksdag. Sammanlagda antalet från och med 1918 blir alltså 33 stycken. Av dessa tjänstgörare emellertid på grund av särskilda förordnanden 2 stycken såsom e. o. uppsyningsmän.

Av de anförda antalsuppgifterna framgår således, att för vaktmästaregöromål kunna från och med nästkommande år disponeras 31 stycken vaktmästare. Antalet ständigt inkallade kunna för de närmast föregående åren beräknas sålunda:

1912 8 stycken; 1913 10 stycken; 1914 14 stycken; 1915 20 stycken; 1916 20 stycken. Under 1917 ha hittills varit inkallade 22 stycken.

Här föreligger sålunda en påtaglig missproportion mellan på stat uppförda och extra ordinarie arbetskrafter, av vilken anledning tullkammaren, som gärna skulle önskat föreslå uppförande av ett ändå större antal vaktmästarebefattningar på stat, dock anser sig av skäl, som redan tidigare andragits, för närvarande böra inskränka sin framställning till att omfatta ett antal av endast 5 stycken.

Då behovet av de båda e. o. uppsyningsmansbefattningarna, av vilkas innehavare den ena har att med nödigt biträde av vaktmästare svara för det gods, som intages i och utlämnas från packhuslokalerna m. m. och den andre omhänderhar det genomgående godset vid ångfärjestationen, visat sig stadigvarande, skulle tullkammaren gärna önskat föreslå dessa befattningars uppförande å stat, men anser sig av förut anförda hänsyn för närvarande icke böra framställa förslag härom.

Enligt från magistraten i Hälsingborg inhämtade upplysningar kommer Raus från och med nästkommande år att inkorporeras med staden Hälsingborg och som en följd härav kommer tullstationen i Råå att ligga inom Hälsingborgs stads gränser.

Tullkammaren anser emellertid icke skäl för närvarande föreligga att av denna anledning vidtaga ändring i tullförvaltningens i Råå ställning utan håller före, att denna förvaltning tills vidare bör bibehållas vid nuvarande organisationsform.

Däremot synes den vid tullstationen anställda ordinarie personalen böra uppflyttas i motsvarande avlöningsklasser som den vid tullkammaren i Hälsingborg anställda.

Sedan flera år tillbaka har antalet vaktmästare vid tullstationen i Råå visat sig vara för litet, med hänsyn dels till den livliga, ständigt i tillväxt stadda skeppningen dels till hamnområdets betydliga utsträckning. Antalet av i ständig tjänstgöring använda e. o. vaktmästare har därför gång efter annan måst ökas.

Sålunda hade före 1914 under flera år använts två extra vaktmästare. Under sagda år begärdes ökning med en uti detta antal och under innevarande år har kungl. styrelsen vid två olika tillfällen medgivit ytterligare ökning, så att för närvarande 7 e. o. vaktmästare där äro i ständig tjänstgöring inkallade. Sistnämnda båda ökningar äro emellertid delvis betingade av de tillfälliga exportkontrollförhållandena. Tullstationsföreståndaren vitsordar dock, att även under normala förhållanden med den omfattning trafiken enligt bifogade tablå redan före kriget antagit ett antal av 8 vaktmästare är erforderligt för att fullt effektiv bevakning skall kunna utföras både dag och natt.

Tullkammaren anser det därför icke vara lämpligt att alltjämt tillgodose det konstanta behovet av arbetskrafter endast genom inkallande av extra personal, utan håller före att åtminstone två nya vaktmästaretjänster böra från och med 1919 uppföras å extra avlöningsstat vid Råå tullstation.

På grund av vad nu anförts, får tullkammaren vördsamt hemställa, att kungl. styrelsen täcktes hos Kungl. Maj:t för proposition till nästkommande riksdag tillstyrka inrättandet från och med år 1919 av nedannämnda nya tjänster å tullverkets extra avlöningsstat, nämligen

fyra kammarskrivare- och fem vaktmästaretjänster vid tullkammaren i Hälsingborg och

två vaktmästaretjänster i första avlöningsklassen vid tullstationen i Råå; även som tillstyrka, att samtliga vid tullstationen i Råå nu upptagna ordinarie befattningar må uppflyttas i första avlöningsklassen för respektive uppsyningsmans- och vaktmästargraderna.

Hälsingborg och tullkammaren den 30 juli 1917.

e. f.
Hugo Wendt.

Vid skrivelsen finnes fogad en tabla över trafiken vid tullstationen i Råå av följande utseende:

T a b l å
över trafiken vid tullstationen i Råå åren 1910—1917 (tills dato).

År	Utrikes fart		Inrikes fart	
	inkommande antal fartyg	utgående antal fartyg	inkommande antal fartyg	utgående antal fartyg
1910	398	351	45	343
1911	439	306	194	466
1912	483	328	264	367
1913	519	418	249	354
1914	528	377	269	426
1915	684	467	290	492
1916	545	411	304	486
1917 —	416	312	210	376

17. Tullkammaren i Trälleborg.

Tullkammarens i Trälleborg till generaltullstyrelsen avlåtna skrivelse har, med uteslutande av bland annat den del, som rör inrättande av en av tullkammaren föreslagen men av generaltullstyrelsen avstyrkt ny kontrollörstjänst, följande lydelse:

Kungl. generaltullstyrelsen.

Den enligt kungl. generaltullstyrelsens årliga medgivanden åt tullkammaren uppdragna rätten att vid förefallande oundgängligt behov i tjänstgöring inkalla erforderligt antal e. o. kammarskrivare har under de tvänne sistförflutna åren begagnats i följande utsträckning: Sammanräknade antalet av sålunda under vart och ett av dessa år till e. o. kammarskrivare utbetalta, på de olika månaderna ganska jämnt fördelade dagtraktamenten utgör respektive 4,334 och 3,739 stycken. Det lägsta antalet e. o. tjänstemän, som varit erforderligt för uppehållande av ifrågavarande med ordinarie tjänst likvärdig inkallningstjänstgöring under nyssberörda tider, belöpte sig alltså till respektive 11 och 10 stycken eller i medeltal för hela tiden 10.5 stycken. Härvid har ingen hänsyn tagits till vad som överskjuter det med 365 jämnt delbara dagantalet.

Nödvändigheten av att hålla inkallningsdagarnas antal uppe i så hög nivå,
Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 29

som skett, under de förflutna krigsåren. då, som förut framhållits, en nedgång i importsiffrorna kunnat spåras, härleder sig därav, att denna nedgång i icke oväsentlig mån motvägts av ökat arbete i andra grenar av förvaltningen. Så har tillämpningen av de många krisförfattningarna öppnat ett vidsträckt och ansvarsfullt fält för å andra områden tillfälligtvis ledigblivna arbetskrafter.

Med konstaterandet av ett stadigvarande behov under så pass lång tidsrymd av berörda medeltal e. o. kammarskrivare torde det kunna anses fastslaget, att ett motsvarande antal med nedan gjorda inskränkningar borde anses berättigat att så snart som möjligt bli uppflyttat i den ordinarie gruppen.

Frånräknar man nu dels förut föreslagna kontrollörstjänst, under förutsättning, att tillkomsten av denna vinner vederbörligt godkännande, och dels de tre för nästkommande år redan beviljade kammarskrivartjänsterna å extra stat eller tillsammans fyra tjänster, så återstår ett antal av sex tjänster. Tager man så i beräkning, att en del bigöromål av jämförelsevis ringa omfång, som varit och fortfarande äro fördelade på några av de inkallade, äro av den enkla art, att de utan tvivel kunnat anförtros åt mindre kvalificerad arbetskraft, är en ytterligare reduktion av en eller möjligen två tjänster berättigad, och sålunda återstå — för att vara på den säkra sidan — fyra tjänster av ordinarie tjänsts valör.

På anförda grunder anser sig tullkammaren därför böra föreslå nyinrättande av fyra kammarskrivartjänster härstädes.

Sannolikheten talar för att, sedan efter världskrigets slut normala förhållanden så småningom återinträtt, en trafik härstädes, bortsett från den första påstörtningen, skall komma till stånd av sådana dimensioner, att den e. o. kammarskrivarpersonalen, även om den föreslagna utökningen av den ordinarie staten komme till stånd, så långt ifrån bleve överflödiggjord, att tvärtom en mer eller mindre stadigvarande inkallning alltjämt icke skulle kunna undvikas, ett omdöme, som säkerligen kan utsträckas att på analogt sätt gälla beträffande den e. o. vaktmästarpersonalen (se nedan).

Här stationerade bevakningsbefäl närmast under tullförvaltaren består för närvarande av en uppsyningsman och tvänne e. o. uppsyningsmän, av vilka sistnämnde den ene erhållit förordnande som sådan den 31 mars 1913 (förordnandet meddelades första gången den $2\frac{1}{10}$ 1909) och den andre den 19 juli 1915.

Den året runt pågående livliga trafiken i härvarande hamn, främst beroende på de reguljära dagliga förbindelserna med Tyskland, kräver att minst en bevakningsförman ständigt är tillgänglig å hamnområdet såväl natt som dag. Härvidlag tjänstgöra de tre förmännen, såvitt möjligt, omväxlande utan åtskillnad. Härförutom skulle tullkammaren i detta sammanhang vilja erinra om, att det jämlikt nådiga brevet till kungl. generaltullstyrelsen den 25 juni 1909 tills vidare åligger bevakningen att handhava bestyret med transitförpassningarna av å ångfärjerouten Trälleborg—Sassnitz ankommande för dylik försändning avsett gods. Den stora omfattningen av ifrågavarande godsmängder och den omsikt och noggrannhet, som äro nödiga vid handläggandet av med nämnda expedition förknippade göromål, har föranlett tullkammaren att, alltsedan besagda förrättning övertogs av bevakningen, uppdraga dess skötande först åt uppsyningsmannen, men därefter från ingången av april månad åt en e. o. uppsyningsman.

Gjorda antydningar torde vara tillfyllestgörande för att giva en föreställning om arten och betydelsen av de båda e. o. bevakningsbefälsposterna och ågnade att

påvisa, huruledes dessa, vilkas innehavare väl ursprungligen snarast voro avsedda att vid förefallande behov biträda den ordinarie uppsyningsmannen, hava utvecklat sig till eller rättare från första början visat sig vara av med ordinarie uppsyningsmanstjänst likartad och jämställd natur.

Med stöd av det anförda finner tullkammaren det rimligt att föreslå nyinrättandet av tvänne uppsyningsmanstjänster av klass I i stället för de hittillsvarande förordnandena som e. o. uppsyningsman, vilka i slikt fall borde upphöra.

Göres en liknande beräkning beträffande de i tjänstgöring inkallade e. o. vaktmästarne, som ovan gjorts, vad de e. o. kammarskrivarne vidkommer, finner man, att de förnämnda behövt under år 1915 tagas i anspråk till ett antal av lägst tio stycken för att bestrida en inkallningstjänstgöring av sammanlagt 3,868 dagar. (Året 1916 företer alltför exceptionella förhållanden i bevakningshänseende för att utan missvisning kunna läggas till grund vid beräkningen.)

Ur denna synpunkt sett, kunde alltså under dävarande förhållanden en tillökning i den ordinarie vaktmästarstyrkan med förenämnda antal anses befogad.

Med frändrag av dels de tvänne befattningarne som e. o. uppsyningsman, under den förutsättningen, att det framställda förslaget om inrättande av två, nämnda befattningar ersättande, uppsyningsmanstjänster vinner beaktande, och dels de för nästkommande år beviljade trenne vaktmästartjänsterna på extra stat eller tillsammans fem tjänster återstå likaledes fem tjänster, som på anförda skäl föreslås att uppföras å ordinarie stat.

I sammanfattning utvisar alltså tullkammarens förslag inrättande av följande nya tjänster:

en kontrollörstjänst,
fyra kammarskrivartjänster,
två uppsyningsmanstjänster av klass I med upphörande av de tvänne förordnandena som e. o. uppsyningsman samt
fem vaktmästartjänster av klass I.

Trälleborgs tullkammare den 27 juli 1917.

e. f.
C. Klein.

18. Packhusinspektionen i Göteborg.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Till åtlydnad av kungl. generaltullstyrelsens befallning uti rundskrivelse den 25 sistlidne juni att före den 1 nästa augusti inkomma till kungl. generaltullstyrelsen med förslag till de ändringar i tullverkets stater, som må finnas erforderliga, får packhusinspektionen vördsamt anföra följande.

På skäl, som av packhusinspektionen framställdes uti dess skrivelser till kungl. generaltullstyrelsen den 25 september 1911 och den 27 september 1912 rörande statsregleringen, begärdes vid dessa tillfällen en tillökning i packhusinspektionens ordinarie stat med

1 förstekontrollör,
5 kontrollörer,
11 kammarskrivare och
4 vaktmästare

Sjunde huvudtiteln.

Härav beviljades, medelst uppförande å *extra stat*
 dels fr. o. m. maj månad 1912 3 kontrollörer och 6 kammarskrivare
 dels fr. o. m. år 1914 1 kontrollör och 3 kammarskrivare

eller 4 kontrollörer och 9 kammarskrivare,
 varjämte med år 1914 på *ordinarie stat* uppfördes av begärda 4 allenast 2 vaktmästare.

Med tillhjälp av ett utsträckt användande av extra ordinarie personal hava de sålunda uppståndsna luckorna i den begärda personalen måst fyllas. Men även därutöver har packhusinspektionen under de följande åren varit nödsakad uppehålla packhusarbetet medelst inkallande av e. o. kammarskrivare i ständig tjänstgöring

under år 1914 till antal av 27 stycken,
 » » 1915 » » » 27 » och
 » » 1916 » » » 25 »

Om även ett dylikt fyllande av de konstant erforderliga arbetskrafterna hos inspektionen kunnat under de sist förflutna fem åren försvaras därmed att man dels velat förvissa sig om att kravet på dessa krafter ej varit av övergående natur, dels velat avvakta de omregleringsförslag, som från den under tiden tillkomna tullkommissionen vore att förvänta, torde, sedan visshet i förstberörda hänseende nu vunnits, och tidpunkten för kommissionens slutförande av dess arbeten synes obestämmd, packhusinspektionen av flera skäl, ej minst den med världskrigets upphörande motsedda trafikstegringen, redan nu böra ifrågasätta, huruvida ej ett större antal tjänstemän borde på en gång begäras till uppförande på ordinarie stat. Packhusinspektionen stödjdes i denna uppfattning av ordförandens i tullkommissionen uttalade mening att, för undanrödjande av de orättvisor i befordringshänseende, som skulle drabba den extra tullpersonalen i avvaktan på kommissionens slutliga förslag — befordran för den under tiden ej borde avstängas. Denna synpunkt är även synnerligen kraftigt framhållen av Sveriges allmänna tulltjänstemannaförening uti dess till packhusinspektionens föreståndare adresserade framställning i ämnet.

Förhållandet är nämligen att av hos packhusinspektionen tjänstgörande obefordrade 32 e. o. kammarskrivare, de äldsta av dessa inneha en ålder i tullverket:

1 stycken	15 år
1 »	11 »
11 » omkring	9 »
5 » »	8 »
1 » »	7 »
7 » »	6 »

Dessa 26 kunna väl anses hava uppnått den ålder, inom vilken befordran till ordinarie tjänst borde hava vunnits, men som huvudsakligen genom avvaktade organisationsförslag ännu kvarstå obefordrade.

Om nu hela antalet av dessa, som varit i ständig tjänstgöring inkallade, icke torde böra ifrågasättas till uppflyttning på ordinarie stat, torde dock deras antal ej böra i större mån inskränkas än som betingas av nödig marginal för de ändringar i personalens organisation i sin helhet, kommissionen kan tänkas avse. Då denna marginal ifråga om packhuspersonalen — där den kvalificerade arbetskraften minst kan avvaras — ej lär behöva tilltagas alltför bred, anser packhusinspektionen att åtminstone $\frac{2}{3}$ -delar av denna ständig inkallade extra personal borde

kunna paräkna att nu få uppnå ordinarie anställning eller ett ytterligare antal av 16 stycken, vilka dock för proportionens bibehållande torde böra uppdelas till

2 kontrollörer och
14 kammarskrivare.

Antalet ordinarie vaktmästare hos packhusinspektionen torde även, med hänsigt till det i ständigt tjänstgöring mot dagavlönning inkallade antalet extra sådana böra ökas med tillsammans 4.

Packhusinspektionen får på dessa grunder värdsamt hemställa, att å packhusinspektionens stat för år 1919 måtte uppföras:

	1:ste kon- trollörer	kontrol- lörer	kammar- skrivare	vakt- mästare
dels nu å extra stat anställde	—	4	9	—
dels därutöver förut begärde	1	1	2	2
samt dels nu begärde	—	2	14	2
tillsammans	1	7	25	4

eller 1 förste kontrollör
7 kontrollörer
25 kammarskrivare och
4 vaktmästare.

Skulle emellertid, med hänsigt till tullkommissionens framtida förslag, samtliga dessa tjänster icke kunna varda å *ordinarie stat* nu föreslagne, torde intill dess sådant kan genomföras de nu på *extra stat* uppförda tjänsterna därå fortfarande bibehållas.

Göteborg den 13 juli 1917.

J. H. Lindquist.

e. f.
A. E. Alm.

I särskild skrivelse till generaltullstyrelsen har packhusinspektionen vidare meddelat följande uppgift rörande antalet inkallade e. o. vaktmästare vid inspektionen:

Inkallade e. o. vaktmästare vid packhusinspektionen i Göteborg under åren 1911—1916.

3 st. fr. o. m. januari	1911 t. o. m. november	1911,
4 » » december	1911 » januari	1915,
3 » » februari	1915 » maj	1915 och
4 » » juni	1915 » december	1916.

Dessutom 2 stycken inkallade till tjänstgöring i Fiskhamnen för exportbevakning under november och december 1916.

Göteborg av packhusinspektionen den 13 september 1917.

J. H. Lindquist.

Alban Nordin.

19. Tullbevakningsinspektionen i Göteborg.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Jämlikt § 218 i tullverkets tjänstgöringsreglemente åligger det inspektionen att arligen inkomma med förslag till de förändringar i senast för inspektionen fastställd stat, vartill omständigheterna kunna föranleda, skolande detta förslag jämlikt kungl. generaltullstyrelsens rundskrivelse den 25 sistlidne juni vara inkommet senast inom utgången av juli månad.

Med hänsyn därtill, att Kungl. Maj:t år 1914 tillsatt en särskild kommission med uppdrag att efter verkställd utredning avgiva förslag till omorganisation av tullverkets stater, har inspektionen efter nämnda år under avvaktan på kommissionens förslag icke ansett sig böra inkomma med någon hemställan om förändring i den för inspektionen alltsedan år 1914 ännu gällande staten, men då nämnda kommission måhända icke ännu på flera år torde hinna slutföra sitt uppdrag, finner sig inspektionen icke längre böra uppskjuta framhållandet av det redan under flera år föreliggande oavvisliga behovet av tillökning i den här anställda ordinarie personalen och detta behov kan ingalunda förväntas bli mindre, sedan efter världskrigets slut, normala trafikförhållanden åter inträtt

Från och med år 1911 har hos inspektionen varit i ständig tjänstgöring inkallade året om minst en e. o. kammarskrivare, från och med mars månad 1915 minst två och från och med år 1916 minst fyra e. o. kammarskrivare; antalet härstädes dagligen inkallade e. o. vaktmästare utgjorde under år 1913 minst tjugofem liksom under största delen av år 1914 samt har efter hösten sistnämnda år icke understigit etthundratrettio.

Inspektionen får med stöd av det nu anförda värdsamt hemställa att kungl. generaltullstyrelsen vid uppgörandet av förslag till tullverkets stater för år 1919 måtte å Göteborgs tullförvaltnings stat uppföra för inspektionens behov
dels två nya kammarskrivaretjänster,
dels tjugofem nya vaktmästaretjänster.

Göteborg tullbevakningsinspektion den 30 juli 1917.

P. G. Appeltofft.

20. Tullkammaren i Borås.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

När tullkammaren under sistlidne september månad hade att jämlikt § 218 mom. 1 tjänstgöringsreglementet inkomma till kungl. generaltullstyrelsen med förslag till erforderliga förändringar i tullkammarens stat, skulle den hava ansett sig böra göra framställning såväl om dess uppflyttning i högre klass som om ökat antal ordinarie tjänstemän, om icke de av världskriget förorsakade exceptionella förhållandena synts den bjuda att tillsvidare icke hemställa om ökade anslag.

Sedan emellertid 1914 års kommission för omorganisation av tullverket under innevarande år återupptagit sitt arbete, och dessutom 1915 års kommission för gemensamma avlöningsbestämmelser vid kommunikationsverken jämte tullverket infordrat en del för densamma erforderliga uppgifter, har tullkammaren trots sig icke böra underlåta att för kungl. generaltullstyrelsen framlägga de skäl, som synes den tala för här ovan ifrågasatta förändringar i dess stat.

Den utveckling som Borås stad under det sist förflutna kvartseket genomgått, torde inom vårt land vara något i sitt slag nästan allenastående. År 1880 hade staden 4,723 innevånare, vid början av innevarande år 27,220. Skapare av denna utveckling har fabriksrörelsen varit. År 1857 uppfördes i Borås det första mekaniska bomullsväveriet. För närvarande finnas inom staden över 100 fabriker, bland vilka märkas 2 bomullsspinnerier, 4 yllespinnerier, 10 bomullsväverier, 6 ylleväverier, 12 färgerier, därav 5 med tryckeri- och appreteringsverk, 2 bandfabriker, 2 hängslefabriker, 7 trikåfabriker och 8 syfabriker. Fabriksarbetarnas antal överstiger 5,000 och årliga tillverkningsvärdet uppgår till betydligt över 32 miljoner kronor.

I bygderna runt omkring Borås, framför allt i Marks, Kinds och Ås härader, hava även uppstått talrika och livskraftiga fabriksföretag, och stora industrisamhällen såsom Viskafors, Fritsla och Kinna hava uppvuxit.

Jämsides med fabriksindustriens tillväxt har gått den för denna ort säregna hemindustriens ävensom handelns uppblomstring, allt medförande mångfaldigt ökad rörelse, förbättrade kommunikationer m. m. Även vad tullkammaren beträffar har, såsom helt naturligt är, industriens och handelns snabba uppsving gjort sig gällande. Densamma, som öppnades den 1 april 1903, har under de sedan dess förflutna 14 åren att uppvisa en mindre vanlig ökning såväl i rörelsen som i uppboriden. Tullkammaren har också för att motivera behovet av ökad personal vid flera tillfällen och senast i skrivelse den 29 september 1913 påvisat dessa förhållanden, varför den nu torde i huvudsak kunna inskränka sig till att framlägga uppördssummorna för de förflutna åren, då ju tulluppbörden, såsom nedan skall söka visas, sådan rörelsen vid Borås tullkammare är beskaffad, säkerligen är den tillförlitligaste måttstocken för arbetets storlek.

År 1904	var	tulluppbörden	kronor	382,659: 81
» 1905	»	»	»	377,683: 17
» 1906	»	»	»	378,517: 43
» 1907	»	»	»	486,380: 77
» 1908	»	»	»	378,057: 34
» 1909	»	»	»	452,197: 56
» 1910	»	»	»	564,672: 46
» 1911	»	»	»	554,230: 53
» 1912	»	»	»	624,238: 56
» 1913	»	»	»	833,330: 34
» 1914	»	»	»	671,543: 60
» 1915	»	»	»	605,707: 28
» 1916	»	»	»	730,799: 04

Av dessa siffror framgår, att uppbörden varit stadd i en ovanligt jämn stegring till och med år 1913, då den uppnådde sitt maximum med den ansevärd summan av 833,000 kronor. Det är tydligen kriget, som sedan förorsakat ett tillfälligt

ligt avbrott i den ständiga progressionen, beroende på svårigheterna och ofta omöjligheten att kunna erhålla en mängd förnödenheter och särskilt halvfabrikat för härvarande industrier. Detta bestyrkes ock därav, att i den mån man hunnit inrätta sig efter rådande förhållanden hava importen och uppbörden under fjolåret ökats högst väsentligt, och under månaderna januari och februari i år steg uppbörden till 157,445:72 kronor, sålunda lovande, om trafiken fått fortgå något så när ostörd, att överträffa den för år 1913. Härpå gjorde dock det skärpta u-båtskriget ett slut, enär all import från länderna på andra sidan Nordsjön på en gång upphörde.

Här ovan nämndes, att uppbörden kunde anses vara den tillförlitligaste måttstocken för det arbete, som utförts och utföres vid Borås tullkammare. Såsom stöd för detta påstående beder tullkammaren att få fästa uppmärksamheten på det faktum, att här icke importeras några s. k. kassaartiklar såsom spannmål, fläsk, tobak m. fl. vilka artiklar med jämförelsevis litet och föga krävande arbete å många platser väsentligen bidraga till en hög tulluppbörd, utan importen härstädes utgöres av maskiner och maskindelar, korta varor, vävnader, garner och dylikt, med ett ord av sådana varor, som fordra tidsödande och noggrann undersökning vid tullbehandlingen. Härav torde med största tydlighet framgå i huru nära relation uppbörden och arbetet vid Borås tullkammare stå till varandra. I detta sammanhang får tullkammaren även framhålla, att de tullfria varor, som förekomma här, med ytterst få undantag utgöras av färger, kemikalier, appreturmedel m. fl. för textilindustrien avsedda artiklar, vilka ofta äro ytterst svåra att skilja från snarlika tullpliktiga ämnen, och som därför, ehuru de icke höja uppbörden, medföra ett icke oväsentligt ökat arbete samt ställa stora fordringar på tjänstemännens kunnighet och uppmärksamhet.

Såsom ytterligare materiel för bedömandet av arbetet vid tullkammaren upptages i nedanstående tabell antalet utfärdade packhusattester och tullräkningar under åren 1911—1913:

År 1911	utfärdades	9,730	packhusattester	och	8,326	tullräkningar.
» 1912	»	10,008	»	»	8,765	»
» 1913	»	11,052	»	»	9,562	»

varav dels framgar packhusattesternas och tullräkningarnas relativt stora antal härstädes i förhållande till uppbörden, dels huru noga de följa varandra.

Slutligen får tullkammaren framhålla det myckna och synnerligen krävande arbetet, som här förorsakas av det s. k. restitutionsgodset. För närvarande åtnjuta sju firmor rättigheten att vid reexport av vid deras fabriker förädlade importerade textilvaror restitutionsvis återbekomma erlagda tullavgifter. På grund härav föras hos tullkammaren 8 stycken avräkningsdiarier. Härtill kommer den tidsödande kontrollen vid importen och exporten, granskningen av restitutionsansökningarna jämte utlåtanden över desamma, utarbetande av utdrag ur ovannämnda diarier m. m.

Med det ovan anförda har tullkammaren dels velat påvisa rörelsens omfång och alltjämt fortgående tillväxt intill krigsutbrottet på hösten 1914, dels att den nedgång, som då inträffade icke berodde på någon tillbakagång i härvarande industri utan på otomstående och tillrälliga orsaker. Under de senaste åren har nämligen efterfrågan på Boråsindustriens tillverkningar varit större än som ofta kunnat effektueras. Och under sistlidet år har man här allmänt berett sig på en kommande högkonjunktur inom textilbranschen. Vid många av fabrikena hava sålunda gjorts betydande utvidgningar och tillbyggnader, så att tillverkningsförmågan hos åtskilliga

rent av fördubblats. En hel del nya företag hava uppstått, och en mycket betydande import av maskiner pågick under hela fjolåret dels till byggda fabriker dels för komplettering och modernisering av de äldre. Man synes sålunda med fog kunna förutsätta, att såväl Borås stad som industrien inom densamma och i dess omnejd efter krigets slut komma att gå mot en period av ny utveckling, medförande även för tullkammaren ökat arbete och därmed ökad uppbörd i samma fortgående stegring, som ständigt varit karakteristiskt för densamma.

I sin skrivelse den 29 september 1913 påvisade tullkammaren det trängande behovet av en för härvarande tullpackhus avsedd kontrollörstjänst. Erfarenheten har, sedan denna tjänst inrättades på extra stat, ytterligare bekräftat den behövlighet, och då, såsom tullkammaren sökt visa, rörelsen härstädes, efter vad man nu kan döma, icke torde komma att minskas utan i stället att ökas, får tullkammaren vördsamt framhålla angelägenheten av att berörda kontrollörstjänst snarast möjligt uppföres å ordinarie stat. Skäl skulle kunna anföras för att den samtidigt förändrades till en förste kontrollörstjänst, men tullkammaren anser sig för närvarande böra inskränka sig till att vördsamt hemställa, att i detta avseende bliva likställt med övriga tullförvaltningar av samma storlek.

Under de senaste 8 åren hava göromålen härstädes nödvändiggjort att två e. o. kammarskrivare varit så gott som ständigt inkallade i tjänstgöring mot dag-arvode, och vid mera brådskande tillfällen har ytterligare en dylik tjänsteman måst användas. Sammanlagda antalet inkallese dagar belöper sig under åren 1909—1916 till 6,013, vilket i genomsnitt gör 2 inkallningar varje dag jämte 173 inkallningsdagar för en tredje e. o. kammarskrivare. Genom att här icke förekommer något egentligt säsongarbete, äro göromålen och i samband därmed behovet av extra biträden, såsom nedanstående tabell utvisar, ovanligt jämnt fördelade över hela året i motsats till förhållandet på en del tullplatser, där inkallningar av e. o. tjänstemän helt och hållet kunna undvaras under vintermånaderna.

Uppbörd under åren 1911—1913 fördelad på de olika månaderna:

	år 1911	år 1912	år 1913
Januari	53,217.76	39,280.52	72,866.53
Februari	44,077.25	42,943.96	63,582.24
Mars	49,112.84	46,612.78	75,006.72
April	43,319.23	46,278.65	72,291.48
Maj	44,764.01	57,199.49	80,620.88
Juni	30,931.34	45,730.87	63,032.87
Juli	35,824.65	53,437.15	56,594.74
Augusti	42,530.00	51,536.83	60,281.53
September	46,477.26	55,567.14	60,415.32
Oktober	50,865.82	55,075.30	73,462.16
November	70,912.54	63,083.79	87,228.71
December	42,197.85	67,492.08	67,947.16

Då behovet av ytterligare två tjänstemän av högre grad, såsom ovan påvisats, under så lång tid varit konstant, och i betraktande av vad tullkammaren i denna skrivelse förut anfört beträffande rörelsen och göromålen härstädes, torde därav framgå det befogade i att två nya ordinarie kammarskrivarejänster uppföras å tullkammarens stat. Härigenom skulle två inkallningsarvodet bli öfverflödiga.

Sedan 9 år har vid härvarande tullbevakning en e. o. vaktmästare ständigt varit inkallad i tjänstgöring mot dagarvode. Antalet inkallningsdagar belöpte sig under dessa år till 3,158. Behovet av denna tredje vaktmästare har städe gjort sig gällande, och vid de ytterst få tillfällen då någon sådan ej varit inkallad, har detta berott på att ingen trots behovet funnits att tillgå. Sedan tullpackhuset ombyggdes, så att tullbehandlingen av s. k. uppkningsgods försiggår i en särskild avdelning, har behovet av tre vaktmästare blivit alldeles ofrånkomligt. En vaktmästare behöves nämligen under hela tjänstgöringstiden i vardera packhusavdelningen för att mottaga och utlämna gods, övervaka trafiken m. m. Den tredje vaktmästaren har full daglig sysselsättning med att bevaka gods från och till järnvägsstationerna, gå tullkammarens ärenden på bank och post samt att utgöra avlösning, så att bevakningspersonalen i tur och ordning kan få intaga middagsmåltid, vilket ju är nödvändigt, enär dess tjänstgöring pågår från kl. 7 f. m. till 6 e. m. På grund av ovanstående och i öfrigt av de skäl, som anförs för inrättande av två nya kammarskrivarejänster, tror sig tullkammaren hava ådagalagt det berättigade i, att denna vaktmästarejänst uppföres å ordinarie stat. Härigenom skulle ett inkallningsarvode bli öfverflödigt.

 Såsom en sammanfattning av det ovan anförda får tullkammaren vördsamt hemställa:

 att å tullkammarens stat måtte uppföras ytterligare två ordinarie kammarskrivarejänster; och

att å tullkammarens stat måtte uppföras ytterligare en ordinarie vaktmästarejänst.

Borås tullkammare den 24 mars 1917.

Ludvig Cimmerlund.

21. Tullkammaren i Karlstad.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

 Vid den senaste allmänna regleringen av tullverkets stater framhöll den då tillsatta tullkommissionen beträffande Karlstad, att gränsstationerna inom Karlstads tullkamardistrikt möjligen komma att fördelas mellan tullkamrarna i Charlottenberg och Mon och att vid sådant förhållande göromålen vid tullkammaren i Karlstad lära bli väsentligt minskade. På grund av denna förutfattade mening blevo endast inrättade en kontrollörstjänst och två kammarskrivarejänster. En senare verkställd utredning hade till följd, att gränsstationerna fortfarande förblevo underlydande Karlstads tullkammare, men till inrättande av någon ny tjänst vid tullkammaren

eller höjning av tullförvaltaretjänstens ställning ledde denna utredning icke, ehuru tullkammareföreståndarens stora ansvar och påfrestande arbete med övervakandet av de ofta invecklade tullbehandlingsförhållandena vid svensk-norska gränsen från sydligaste Dalsland till gränsen av Dalarna jämte det arbete och ansvar, som åligger honom vid den stora importen i Karlstad, vars årliga tulluppbörd redan nu betydligt överstiger och efter världskrigets slut säkerligen ännu mer kommer att överskrida en miljon kronor, borde berättiga honom att i avlöningshänseende åtminstone jämföras med föreståndare vid en andra klassens tullkammare. Då emellertid den nu tillsatta tullkommissionen ånyo lär hava återupptagit frågan om gränsstationerna och tullkammaren väl därför ännu en gång kommer att få yttra sig i denna sak, så torde för närvarande ej skäl föreligga att framkomma med förslag vare sig om förbättrade löneförmåner eller om inrättande av tjänst i kontrollörsgarden.

Vad däremot föreligger som en bjudande nödvändighet är inrättande av två ordinarie kammarskrivaretjänster och att dessa tjänster redan från ingången av nästkommande år uppföras å extra stat.

Hittills hava tre extra ordinarie kammarskrivare använts, men behovet av arbetskraft för tullkammaregöromålen har därutöver måst fyllas genom användning av tullvaktmästare och kvinnligt skrivbiträde. Den stora nederlagsrörelsen och den i samband därmed stående journalsföringen och debiteringen av en årlig uppbörd på nära en miljon kronor måste verkställas uteslutande av e. o. kammarskrivare, enär kontrollören måste användas för tullbehandlingsärendens handläggning och en ordinarie kammarskrivare för uppbörden och den i samband därmed erforderliga journalsföringen. Den andre ordinarie kammarskrivaren, som har att utöva bevakningsbefäl är i följd av den numera stora utrikes sjöfarten inom tullkammardistriktet helt upptagen av denna senare befattning. Det är så mycket viktigare, att tjänstgöringen här snarast möjligt besättes med ordinarie arbetskrafter, enär det visat sig omöjligt att vid inträffande ledighet erhålla rutinerade e. o. tjänstemän från annan plats.

Under nuvarande svåra sjöfartsförhållanden har bevakningspersonalen visat sig alldeles otillräcklig, och har tullkammaren måst anlita e. o. gränsbevakningspersonal till tjänstgöring vid sjötrafiken och i vissa fall även måst påkalla polismyndighetens biträde för bevakningsärendens utförande. Även sedan normala sjöfartsförhållanden inträtt, blir emellertid behovet av bevakningspersonal mycket stort. Nederlagsrörelsen har nämligen på de senare åren tagit en mycket stor omfattning. Nederlagsmagasinen ligga på långt avstånd från varandra, och samma är förhållandet med lossningsplatserna inom stadens hamnområde.

Tullkammaren anser sig dock för närvarande endast böra förorda inrättande av en ny vaktmästaretjänst vid tullbevakningen i Karlstad för att, om den växande utländska sjötrafiken och nederlagsrörelsen därtill föranleder, under ett följande år inkomma med nytt förslag beträffande bevakningens ordnande.

Karlstads tullkammare den 24 juli 1917.

W. Löfgren.

22. Tullkammaren i Västerås.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Vid tullkammarens hemställan till stat för år 1918 fann kungl. styrelsen uppförandet av ännu en kammarskrivare-tjänst vid denna tullkammare kunna anstå tills vidare.

Som skäl för behovet av en sådan tjänst inom närmaste tiden, får tullkammaren värdsamt anföra:

De stora importörerna här begära allmänt att få införda varor tullbehandlade vid sina enskilda lokaler.

Uppdraget att verkställa tullbehandlingarna, synes det tullkammaren, bör, så långt möjligt är, lämnas åt ordinarie tjänsteman av högre grad, då större trygghet för rätt tillämpning av tulltaxan därigenom vinnas.

Skulle detta uppdrag lämnas åt den ende härvarande ordinarie kammarskrivaren, bleve följden dels, att han icke vore i tillfälle handhava det uppbördsbestyr, som åligger honom, dels att föreståndaren för tullkammaren vid fullgörandet av göromålen i tulllokalen, varvid han endast har att tillgå e. o. kammarskrivare som biträde, lätt skulle se sig försatt i den olägenheten att icke kunna följa de löpande göromålen i sin helhet, däribland övervakandet av bevakningen och restitutionsgods-förfarandet.

Det har nämligen givits exempel på, att en tjänsteman av högre grad varit upptagen här med tullbehandling vid importörs enskilda magasin under ända till tio söckendagar i sträck.

Vid jämförelse av ordinarie personalens av högre grad antal och tulluppbörden för år 1916 här med andra tullkammares visar sig, att den senare står i jämnhöjd med många av tredje klassens tullkammare ja, överstiger en del av desammas, då däremot det förra icke går upp mot andra tullkammares med lika uppbörd.

Härav måste den slutsatsen dragas, att tjänstemännens av högre grad antal är för ringa här.

Att denna åsikt torde delas av kungl. styrelsen, tror tullkammaren sig kunna sluta därav, att vid nyinrättade tullkammaren i Kristinehamn tvenne kammarskrivare-tjänster anslagits på förordnande, ehuru, enligt tullkammarens uppfattning, göromålens mängd och beskaffenhet där ingalunda torde gå upp mot dem här.

Under nu rådande stillhet i importen är här, som vid många andra tullkammare, ingenting att anmärka mot ordinarie personalens av högre grad tillräcklighet, men en gång — och dit kan väl icke vara synnerligen långt till — normala förhållanden åter inträda, kommer det helt visst visa sig, att denna personal är otillräcklig.

Huru det kommer att gestalta sig i den tid, då Södertälje kanal utvidgats och Mälaren uppremsats för den större sjöfarten, är icke möjligt att nu fastslå.

Helt visst påkallar trafiken då betydlig ökning i tjänstemännens antal här.

Desslikes synes det konsekvent komma att följa av samma större sjöfart, att denna tullkammare bör uppflyttas i högre lönegrad, vartill redan nu finnas starka skäl, så framt uppbörden skall ligga till huvudsaklig grund därför.

Som ovisst är när 1914 års tullkommission hinner avsluta sitt uppdrag, vilket måhända ännu kan dröja några år, tror tullkammaren sig, av vad anförts, för

närvarande blott vördsammast böra hemställa, att kungl. styrelsen täcktes göra framställning om, att i 1919 års stat för denna tullkammare må uppföras en ny kammarskrivaretjänst.

Västerås tullkammare den 27 juli 1917.

I. Andersén.

23. Tullkammaren i Sundsvall.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Tullkammaren får härmed vördsamt avgiva föreskrivet utlåtande angående tullverkets stater.

Till en början vill tullkammaren då beröra den s. k. extraordinariefrågan. Möjligheten att anskaffa och i verket kvarhålla duglig personal är i högsta grad beroende, utom av ersättningsbelopp, även den tidsperiod, inom vilken fast anställning kan ernås med dess säkrare position och avsevärt högre inkomst. Tjänstetiden som extra ordinarie torde nu vara avsevärt längre i tullen än i något annat verk och har som bekant väckt missnöje hos de obehöriga tjänstemännen. Av tullkammarens personal hava för närvarande två e. o. kammarskrivare en effektiv tjänstgöringstid av respektive tio och nio år och fyra e. o. vaktmästare respektive 8, 7 $\frac{1}{2}$, 7 $\frac{1}{4}$ och 5 $\frac{1}{2}$ år. Visserligen anses kronans kaka säker, om den även är liten, men redan nu och säkerligen i än högre grad efter världskrigets slut, bjuder den privata företagsamheten helt andra och bättre förmåner i konkurrensen om dugligt folk. Det är att befara, att särskilt bland de e. o. vaktmästarna de dugligaste tröttna i den långa väntan på ordinarie anställning och övergå till andra förvärvsgrenar, och detta torde säkerligen i sin mån komma att inverka menligt för verkets framtida rekrytering. Att få e. o. tullfunktionärer torde väl alltid gå för sig, men det är dugligt, pålitligt och ansvars-kännande folk tullverket behöver, och då måste den långa extratiden förkortas genom nya tjänsters inrättande. Tullkammaren vågar därför framhålla som sin bestämda mening, att då behovet av ökad arbetskraft visat sig vara av bestående natur, bör den extra ordinarie anställningen utbytas mot ordinarie tjänst. Vid härvarande tullkammare hava under senaste femårsperiod åren 1912—1914 2 e. o. kammarskrivare ständigt tjänstgjort och åren 1915—1916 3 e. o. kammarskrivare ständigt tjänstgjort, samt dessutom de tider av året sjöfarten pågått, de första 3 åren ungefär 9 $\frac{1}{2}$ månader och de 2 senare 10 $\frac{1}{2}$ månader, respektive 2 och 1 e. o. kammarskrivare varit inkallade i tjänstgöring. Sedan innevarande års början ha 4 e. o. kammarskrivare ständigt tjänstgjort. Vad beträffar de e. o. vaktmästarna har tullkammaren inkallat i tjänstgöring

år 1912 10 stycken under seglationen

» 1913 10 » » »

» 1914 11 » » »

» 1915 7 » hela året, 8 stycken under seglationen

» 1916 15 » hela året och för närvarande tjänstgöra härstädes dagligen

sedan årets början 16 ordinarie och 17 extra tullvaktmästare. Härstädes lika väl som på andra håll, där kriget framkallat en stark transitotrafik, har en stor arbetsbörda vilat på och lojalt burits av tullpersonalen och icke minst tullvaktmästarna. Då, som Kungl. Styrelsen nog har sig bekant, förstärkning därav från andra håll

varit ytterst svar om icke omöjlig att erhålla, har härvarande vaktmästarekår måst tjänstgöra i en utsträckning, som varit lika hedrande för medlemmarnas plikt känsla som riskabel för deras hälsa och förmåga att hålla ut i arbetet. Alla ha fått göra nattvakt 2 å 3 gånger i veckan, i de flesta fall med tjänstgöring hela följande dag utan någon vila alls. Vaktombyten för beredande av nödiga måltidsraster äro ävenledes alltid svåra, ofta omöjliga att åstadkomma. Dessa olägenheter av för fåtalig personal hava visat sig en lång följd av år, men tillspetsats under de senaste årens stora transitorörelse här. Också hava jämförelsevis täta fall av tillfällig sjukdom visat sig hos kåren, särskilt de senaste vintrarna som följd av för lång arbetstid i det krävande klimatet. Dessutom har en vaktmästare här i sin kraftigaste ålder under tjänstgöring förliden höst ådragit sig en som det synes obotlig nerv- åkomma, som antagligen kommer att göra honom oförmögen till tjänstgöring framdeles.

Det kan användas, att tullförvaltningarna åliggande arbetsbörda under krigsåren på vissa platser, däribland Sundsvall, varit ojämförligt mycket större än under normala tider och att det därför icke vore lojalt att på denna basera en begäran om nya tjänsters inrättande. Men dels omfattar denna utredning tiden från och med år 1912 och dels finnes anledning antaga att tullverkets åligganden på grund av ökad import, ökad sjöfart m. m. efter krigets slut ingalunda komma att nämnvärt om ens något minskas. Ordföranden i 1914 års tullkommission anför i underdånigt utlåtande den 7 december 1916 såsom sin uppfattning att den svenska industrin och handeln under krigsperioden tagit sådant uppsving att, även fränsett en eventuell återgång, omsättningen på dessa områden skall förbliva större än före kriget, tullverkets arbetsbörda bliva ökad och dess behov av arbetskrafter större. Samma synpunkter synas hava lett kungl. generaltullstyrelsen, då i dess rundskrivelse den 12 sistlidne april påpekas nödvändigheten av att tillräckligt stora lokaler finnas anordnade att möta den väntade stora trafiken efter krigets slut. Härvarande tulllokaler äro tillräckliga för nuvarande och betydligt ökad import, men vad som saknas, är tillräcklig och tränad personal att sköta tjänstgöringen där vid en betydligare ökning i rörelsen. Den nuvarande uppsättningen tjänstemän av högre grad som består av tullförvaltaren, 1 förste kontrollör, 1 kontrollör, 5 ordinarie och 4 e. o. kammarskrivare tjänstgör på följande poster: å tullkammaren tullförvaltaren, kontrollören, som sköter uppbörderna och kontrollerar utgående avdelningen, 2 kammarskrivare vid inkommande avdelningen 2 kammarskrivare vid expeditionen för nederlag och transitupplag och 1 kammarskrivare för klareringarna; i packhuset förste kontrollören och 3 kammarskrivare varjämte en kammarskrivare tjänstgör som vikarie under semestrar och tjänstledighet. I härvarande tullpackhus finnas inrättade tre tullbehandlingsexpeditioner, varav 2 kunna uppvärmas för att användas även vintertid. Dessutom finnas en stor tullpaviljong med plats för ända till 12,000 balar kaffe samt en mindre expedition för importen av lantmannavaror från Finland och Ryssland. Under normala förhållanden sysselsätter tullbehandlingen utom packhuset av kaffe, fläsk, sirap, mjöl och andra matvaror samt av järntråd, balkjärn och dylikt i medeltal 2 tjänstemän. Förtullningen av maskingods, varav de senare åren importen alltjämt ökats, och vilken oftast sker utomhus, upptager även mycken tid och fintrafiken sysselsätter expeditionens föreståndare 3 å 4 dagar i veckan. Då trafiken är något så när livlig, åligger då förste kontrollören eller en kammarskrivare att oftast ensam sköta förtullningen av manufaktur- och annat packhusgods och alltså kan endast en av de tre expeditionerna utnyttjas under livlig trafik då flere dock behövdcs. Trafikanterna ha också stundom visat missnöje häröver.

Då som bekant under krigsperioden de gamla lagren konsumerats och alla nederlag nu stå tomma, måste efter krigets slut en högst avsevärd importökning förekomma under de närmaste åren. Vad Sundsvall beträffar, ligger en jämförelse nära till hands nämligen hur tulluppbörden förhöll sig åren före och efter 1888 års stora brand, då alla lager här förstördes. Uppbörden av tullmedel under femårsperioden 1887—1891 i Sundsvall utgjorde respektive kronor 894.962.⁸⁹, 1,594,529.⁸⁹, 1,871,100.⁷³, 1,839,313.⁸⁶ samt 1,666,771.⁴⁴ med ett medeltal för de 4 senare åren av kronor 1,742.928.⁹⁸ och en ökning mot 1887 års belopp av mellan 94 och 95 procent under det att samma ökning i tullmedel för riket i dess helhet belöpte sig till inemot 31 procent. För att jämförelsen skulle vara mera rättvisande fördrades dock att härvarande importörers alla kunders lager även då varit så sluttömda som de nu äro, då ökningen visserligen varit ytterligare fördubblad. Med denna sannolikhet av en väldig ökning av importen för ögonen vill tullkammaren kraftigt betona, att det ingalunda är tillfyllest med anskaffandet av tillräckliga lokaler för tullverket utan att det är till och med ännu nödvändigare att i tid försäkra sig om förstärkning av arbetskrafterna. Här i Sundsvall finnas även andra anledningar att tro på utveckling av rörelsen. Stora utvidgningar företagas vid så gott som alla här befintliga cellulosafabriker, Torpshammars aktiebolag och Skönviks aktiebolag anlägga var sin kartongfabrik just nu, Tuna fabriksaktiebolag uppför ett mycket stort pappersbruk och Svartviks trävarubolag bygger för att tillvarata sprit och kol ur sulfittavfallet, för att nämna några nära liggande exempel. Det pågående arbetet å Ostkustbanan och förhoppningarna om en på koncession väntande elektrisk bana efter Alnösundet egga redan företagsamheten genom möjligheten av utmärkta kommunikationer, de stora fabriksbolagen hava redan eller hålla på att anlägga elektriska kraftstationer vid egna vattenfall, och det vore underligt om icke billig kraft och goda förbindelser i förening med riklig penningtillgång skulle komma att här frambringa ytterligare storindustri. Till alla dessa anläggningar behövas massor av maskingods, varav en stor del importeras. Till omnämnda kartongfabriksanläggning i Torpshammars hava till exempel redan inkommit 25 vagnslaster maskingods från Tyskland och ett tiotal vagnslaster väntas ännu. Men det är ingalunda blott vid tillkomsten av fabriker denna import äger rum. Förslitningen fordrar nyanskaffning av lager, axlar, remskivor, drivremmar och dylikt, nya uppfinningar för minskning i driftkostnaderna eller ökad kapacitet äro orsak till annan import: förbrukningsvaror såsom oljor av alla slag, svavel och kol samt emballeringsartiklar såsom järntråd, bandjárn och juteväv måste ständigt importeras. Tullbehandlingen av flertalet av dessa artiklar fordrar kunnig och erfaren personal. Med de ökade förvärvstillfällen, distriktets industri alltjämt erbjuder, stiger även välmågan och köpkraften hos provinsens befolkning, varför importen av manufaktur, korta varor och lyxartiklar säkerligen kommer att avsevärt tilltaga, vilka varors tullbehandling även fordra mera kunniga tjänstemän. Då härvarande packhusområde är jämförelsevis mycket vidlyftigt och även sträcker sig på norra sidan av hamnen, och staden dessutom genom beslutad flyttning av järnvägsstationen i en snar framtid återfår dispositionsrätten över nuvarande stationsområdes strand med redan befintliga kajer och pirar öster om nuvarande hamnplan och i övrigt moderniserings- och utvidgningsarbeten alltjämt vidtagas, tillkomma ytterligare andra lossnings- och förtullningsplatser på vitt skilda håll och förorsaka anseelig tidsutdräkt i arbetet vid förflyttning av vägattiralj m. m. och tjänstemännens egen

gång. Det är slutligen en ytterligare omständighet, som kräver förstärkning av tullbehandlingspersonalen. Kungl. styrelsen har vid flera tillfällen bifallit industrins i varje fall berättigade önskan att få maskingods i vagnslaster tullbehandlade vid fabriken närliggande station. Allteftersom härvarande verk genom Ostkustbanans färdigbyggande komma i direkt förbindelse med järnbanenätet, dess oftare kommer detta förfaringssätt att begäras och hur berättigat detta krav ock är ur trafikens synpunkt, tager det dock tid och personal i anspråk.

Äro importörernas magasin tomma, så råder raka motsatsen, vad exporten beträffar. Av kända orsaker har den utrikes sjöfarten det senaste året, fört en tyande tillvaro. varav följden blivit att alla brädgårdar och trämassemagasin äro fullt belagda. Detta torde efter fredsslutet förorsaka en verklig rusning i den utgående sjöfarten och giva mycken sysselsättning åt såväl tullkammarepersonalen som tullbevakningen. Granskningen av skeppshandlingar och debiteringen av fartygs- umgälder fordra noggrannhet och ordentlighet hos dem som handlägga dessa göromål, då felaktig debitering av särskilt utländska fartygs umgälder oftast är svår att få rättad. Kontrollen över alla avlastareinlagor med föreskrivna statistiska uppgifter blir även maktpåliggande och även särdeles besvärlig då ju numera provisoriska inlagor få lämnas för att sedan utbytas mot definitiva. Med ökningen av göromålen vid tullbehandlingen följer ävenledes sådan å tullkammaren, så att det tydligen blir otänkbart att genom överflyttning av personal från tullkammaren förstärka packhusets.

Sammarfattar man nu det anförda, anser sig tullkammaren hava framlagt följande motiv för en högst önskvärd förstärkning av personalen.

1:o) Nya tjänster nedbringa extra-ordinarietiden, verka välgörande på nyanskaffningen av duglig personal och fylla ett konstant behov av ökad arbetskraft.

2:o) Härvarande tullvaktmästarekår är för fåtalig för arbetet och behöver förstärkas till och med ur hälsosynpunkt.

3:o) Förstärkning av packhuspersonalen är nödvändig för att nöjaktigt betjäna den ökade trafik, som väntas på grund av dels fullständig brist på förnödenheter, som bruka importeras och dels industriens stora importbehov härstädes samt även av rent lokala skäl. På grund av det sålunda anförda vill tullkammaren vördsamt föreslå inrättande vid härvarande tullförvaltning av ytterligare 1 kontrollörs-, 3 kammarskrivare- och 10 vaktmästaretjänster.

Den nye kontrollören skulle då tjänstgöra i tullpackhuset och förestå den ena av dess förtullningsexpeditioner samt jämte förste kontrollören leda särskilt det yttre arbetet. Den i och för sig goda principen att kammarskrivarna skola i tur och ordning tjänstgöra på olika avdelningar och således även i packhuset, varvid ombyte av personal ofta uppstår, påkallar som motvikt önskvärdheten av även fast packhuspersonal, så att kontinuiteten i arbetet och fastslagna principers och prejudikats tillämpning vid varors tullbehandling i största möjliga grad uppehålls. Föreståndaren för packhuset här måste själv ofta deltaga i detaljarbetet och hinner därför ej alltid under livligare trafik att leda och fullt överblicka arbetet, varför ytterligare en förmanspost i packhuset är av behovet högst påkallad. Dessutom är önskvärdheten att förtullningsexpedition förestås av kontrollör ju flera gånger fastslagen och ett provisorium med uteslutande lägsta kompetens på dessa viktiga poster bleve ju eljes fullständig regel här. Slutligen anser tullkammaren det önskvärt att åtminstone uppehålla den ej alltför höga procenten av andra grads tjänster

för att genom befordringsutsikter egga dugliga kammarskrivares intresse för arbetet i tjänsten. Två av kammarskrivarna skulle vara biträden vid packhusets expeditioner och den tredje tjänstgöra dels vid tullbehandlingen ute och då sådant behövdes och tid därtill gäves vara tullkammarepersonalen en säkerligen ofta nödvändig hjälp.

Bevakningspersonalen skulle genom den nu begärda förstärkningen kunna erhålla föreskriven nödig vila efter nattvakterna och överanstängning undvikas. Det har på ledande håll betonats, bland annat, i riksdagen, att de långa vintrarna i Norrland med sjöfartens upphörande och avbrott i all direkt import skulle utgöra ett sådant hinder, att man ej ville inrätta flera tullvaktmästarejänster här. Mot detta påstående vill tullkammaren invända, att seglationstiden här alltmera utsträcker sig för vart år. Enligt tullkammarens åsikt kan sjöfart under normala vintrar bedrivas hela vintern möjligen med undantag för slutet av februari och början av mars månader. Det har visat sig, att då verklig vilja och anledning funnits att hålla sjöfarten öppen, detta gått för sig även under så för vintersjöfart ogynnsamma år som de två senaste, då härvarande hamn varit öppen för ångbåtar under 10 1/2 månader. Genom initiativ från handels-, industriens och sjöfartens målsmän har genom statens försorg undersökning satts igång angående den riksgagnande verksamheten att bedriva sjöfart i Bottenhavet även vintertid samt möjligheterna därför. Slutligen nämner även tullkammaren den förhoppningen, att den transitoled Trondhjem—Sundsvall med kortaste järnbaneförbindelse över Skandinavien, som genom kriget väckts till full verksamhet, även efter krigets slut kommer att användas i betydlig omfattning och detta även vintertid. För övrigt är detta i riksdagen fällda yttrande oriktigt, även om sjöfarten låge alldeles nere till och med 4 månader om året. Det är dock ej så mycket fartygen, utan fast mera varorna tullvaktmästarna böra bevaka. Om en i livlig utveckling stadd ort som Sundsvalls tullkammaredistrikt under denna tid saknar sjöfartsförbindelser, upphör därmed icke importen. Särskilt under kriget har det importerats stora godsmängder genom järnvägarna och även dessa varor måste ju bevakas. Tullkammaren går så långt i sitt påstående, att även om ingen import alls, alltså ej heller per bantåg, skulle förekomma under exempelvis 4 månader om året, men tjänstgöringen för övrigt fordrar en plikttrogen och duglig personal och till exempel hälften därav vore e. o. med lång tjänstetid, vore det inkonsekvent att fordra samma nit, samma känsla av ansvar och samband med verket hos dessa obefordrade som hos de ordinarie, och dock måste verket anförtro samma ofta nog grannliga uppdrag åt båda kategorierna. Konsekvensen fordrar här en helt annan slutsats. För att få dugligt folk till verket måste extratiden förkortas genom nya tjänsters inrättande och är arbetet så föga ansträngande om vintrarna, att tvekan uppstår, så kan i värsta fall den vägen väljas, att tjänstgöringspengarna minskas under denna tid.

Då tiden för fredsslutet visserligen är okänd, men arbetet med transitotrafiken är betungande och antagligen blir det i ännu mycket högre grad framdeles, då kungl. järnvägsstyrelsen nyligen föreslagit utsklippning häröver av även det gods, som varit avsett för Gävle och Örnsköldsvik, vågar tullkammaren ytterligare föreslå att dessa tjänster inrättas fortast möjligt och helst redan första maj 1918 och att, om de ej kunna inrättas på ordinarie, de uppföras på extra avlöningsstat tills vidare.

Sundsvalls tullkammare den 30 juli 1917.

Hj. Sandström.

24. Tullkammaren i Luleå.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Jämlikt § 218 tjänstgöringsreglementet samt kungl. generaltullstyrelsens rundskrivelse den 25 juni 1917, får tullkammaren vördsamt föreslå följande reglering i tullverkets stater, nämligen att ytterligare två ordinarie kammarskrivare måtte anställas vid denna tullkammare.

Jämlikt kungl. generaltullstyrelsens skrivelse den 20 november 1899 beslöts, att å 1900 års stat skulle uppföras anslag till en biträdande kammarskrivarebefattning, och upphörde detta anslag att utgå från 1911 års slut jämlikt kungl. generaltullstyrelsens skrivelse av den 11 december samma år. Ehuru en ordinarie kammarskrivarejänst här inrättades enligt 1905 års stat, befanns dock med den trafik, som vid den tiden förekom vid denna tullkammare, en biträdande kammarskrivare fortfarande behövlig. Med biträdande kammarskrivarebefattningens indragning år 1911 blev därför nödvändigt, att under hela året hava en e. o. kammarskrivare inkallad. Då således ända från 1905 års början en biträdande kammarskrivare varit här anställd eller en e. o. kammarskrivare inkallad i ständig tjänstgöring alltifrån sistnämnda tid, anser sig tullkammaren hava förebragt fullgoda skäl för anställandet här av ytterligare en ordinarie kammarskrivare.

Även goda skäl synas förefinnas för anställande här av ytterligare en ordinarie kammarskrivare, enär från och med år 1910 det varit nödvändigt att under seglations-tiden, som kan beräknas omfatta en tid av 6 till 8 månader, hava en e. o. kammarskrivare inkallad i ständig tjänstgöring. Från och med år 1912, eller vid ungefärliga tiden för den nya tulltaxans trädande i kraft, och till det allmänna krigstillståndets början har i allmänhet detta inkallande av en andra e. o. kammarskrivare måst förlängas med en eller flera månader. Upplysningsvis meddelas, att antalet av inkallade e. o. kammarskrivare här under seglationstiden utgjorde år 1915 3. år 1916 4 och år 1917 5. Efter ett blivande fredsslut har man anledning förmoda, att trafiken här kommer att ökas därigenom, att de handelsförbindelser med Finland och Ryssland, som knutits under kriget och där Luleå befunnits lämplig som export- och transitohamn, till en del även därefter skola komma att fortgå. Icke blott som betydande export- utan även som importhamn torde Luleå äga stora förutsättningar efter ett blivande fredsslut, då häröver i allmänhet importeras de maskiner och förnödenheter, som äro behövliga för de nu betydliga och än mer antagligen uppblomstrande gruvsamhällena Kiruna, Gellivare och Malmberget.

De göromål, som vid denna tullkammare komma att utföras av den nuvarande och föreslagna ordinarie kammarskrivare äro ej av den beskaffenhet att de lämpligen kunna anförtros vare sig åt tjänstemän av lägre grad eller kvinnlig arbetskraft, varför före en blivande omorganisation av tullverket hinder i nu nämnt avseende icke torde komma att förefinnas.

Vidare vill tullkammaren framhålla, att den ende här anställde ordinarie kammarskrivaren tillika är skeppsmätare i tullkammardistriktet, som vanligen besökes av en mängd huvudsakligen utländska fartyg, varför tullkammaren efter ett blivande fredsslut genom den oerhört stora tonnageförlust, som drabbat Europas handels-

flotta, under åtskilliga år icke torde kunna påräkna av honom den för tullförvaltningen behöfliga arbetskraften.

Som ett ytterligare skäl, då den ordinarie personalen här icke är större, för nyinrättande av en andra kammarskrivaretjänst är svårigheten att binda yngre dugliga krafter vid en tullkammare, där de hava att motse en tid av en eller några månader av året, då de ej kunna påräkna någon ersättning, och detta torde i sin mån verka hämmande för ett gott arbetsresultat.

Luleå tullkammare den 28 juli 1917.

J. Vleugel.

25. Tullkammaren i Haparanda.

Till kungl. generaltullstyrelsen.

Med anledning av föreskrifterna i § 218 tjänstgöringsreglementet för tullverket jämförda med kungl. generaltullstyrelsens rundskrivelse den 25 juni 1917 får tullkammaren vördsammast framhålla följande:

Under den tid av snart 10 år, som undertecknad, tullförvaltare, haft äran förestå tullkammaren i Haparanda samt utöva därmed förenat chefskap över gräns- och kustbevakningen har det visat sig, att å följande platser behov av ständig bevakningsförstärkning gjort sig gällande:

vid lokalbevakningen tvenne vaktmästare samt

vid gränsbevakningen 15 stycken gränsridare, nämligen vid Purra en, Korpikylä norra en, Niemis en, Ollivara en, Matarengi en, Wanhaniemi en, Lampisenpää en, Kardis-Kassa två, Kieksisvaara en, Huuki en, Aareavaara-Kihlangi två, Muonio två.

Som dock ordnandet av gränsbevakningen lär vara föremål för nu arbetande 1914 års tullkommissions behandling, anser sig tullkammaren för närvarande ej böra göra något yrkande på dessa tjänsters tillsättande å ordinarie stat.

De vid lokalbevakningen nämnda två vaktmästarejänsterna däremot anser tullkammaren böra tillsättas på ordinarie eller extra stat från och med år 1919.

Haparanda tullkammare den 26 juli 1917.

W. Strömberg.

Kontrollstyrelsen.

7 och 8. Kontrollstyrelsen.

- [41.] Riksstaten för år 1918 upptager för kontrollstyrelsen ett oförändrat ordinarie anslag å 34,200 kronor. Till förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter hava såväl år 1915 som åren 1916 och 1917 medel på Kungl. Maj:ts förslag beviljats av riksdagen. Sistnämnda år tillkom en ganska betydande utökning av arbetskrafterna. För styrelsens räkning upptogs sålunda å 1918 års stat ett extra anslag å ej mindre än 49,487 kronor, varav en mindre del eller 8,607 kronor skulle få disponeras redan under 1917. Anslaget avsåg att bereda en förstärkning åt styrelsen för dess växande arbete med brännvinsförsäljningsärenden.
- a) *Kontrollstyrelsen.*
(ordinarie anslag.)
- b) *Förstärkning av arbetskrafterna hos kontrollstyrelsen.*
(extra anslag.)
- Emellertid har styrelsens behov av arbetskrafter för berörda och därmed likställda ärenden genom det gångna årets beslut i rusdrycksfrågan än ytterligare vuxit. Sedan i enlighet med 1917 års riksdags beslut Eders Kungl. Maj:t den 14 juni 1917 utfärdat förordning angående försäljning av rusdrycker, vilken förordning skall träda i kraft med nästa års ingång, visade det sig nödigt att så snart som möjligt vidtaga förberedande åtgärder för tillgodoseende av den ytterligare förstärkning av arbetskrafterna, som kontrollstyrelsen kunde tarva med hänsyn till de utvidgade uppgifter, ifrågavarande lagstiftning lade å densamma. Genom beslut den 29 juni 1917 anbefalldes sålunda Eders Kungl. Maj:t kontrollstyrelsen att upprätta och före den 1 oktober samma år till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till berörda förstärkning av arbetskrafterna. Till åtlydnad härav inkom styrelsen sistnämnda dag med det begärda förslaget.

Detta upptager å ordinarie stat för år 1919 avlöningsmedel för en kontrollstyrelsens avdelning för rusdrycksförsäljningsärenden till belopp av sammanlagt 43,800 kronor. Å extra stat upptages för styrelsens befattning med nämnda ärenden ett anslag å 45,000 kronor, därav 10,000 kronor beräknats skola få tagas i anspråk redan innevarande år.

Innan frågan om den nyorganisation inom styrelsen, vari berörda förslag utmynnar, kunde bliva föremål för framställning till riksdagen, syntes löneregeringskommittén böra höras däröver. Genom nådigt beslut den 6 oktober 1917 anbefalldes därför kommittén att, så skyndsamt omständigheterna tilläte, till Eders Kungl. Maj:t avgiva yttrande över organisationsförslaget. Detta yttrande har ännu ej inkommit, men torde inom den närmaste tiden vara att införfänta. I avbidan på

den framställning, som därefter kan av Eders Kungl. Maj:t komma att avlåtast till riksdagen, torde de för upprätthållande av kontrollstyrelsens verksamhet under år 1919 erforderliga belopp bära å riksstatsförslaget för samma år allenast beräknas med följande belopp, nämligen å ordinarie stat det förut därå upptagna 34,200 kronor och det nu ytterligare ifrågasatta, 43,800 kronor, och å extra stat 35,000 kronor. Å tilläggsstaten för år 1918 få för ändamålet beräknas ett belopp av 10,000 kronor, därom jag vid behandlingen av samma stat torde få tillfälle göra särskild hemställan.

Jag hemställer således nu allenast, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli riksdagen förelagd, på 1919 års stat beräkna

a) till kontrollstyrelsen bland de *ordinarie anslagen* ett belopp av kronor 78,000 och

b) till förstärkning av arbetskrafterna hos kontrollstyrelsen bland de *extra anslagen* såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av kronor 35,000.

9. Kontroll å tillverkningsavgifter, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 800,000.

Stämpelomkostnader.

10. Stämpelomkostnader, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 420,000.

Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet.

11. Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ... kronor 1,100,000.

Observations- och uppborädsprocenter m. m.

12. Observations- och uppborädsprocenter m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 20,000.

G. **Kronans publika hus.**

1. Lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* ... kronor 50,000.
2. Byggnader och reparationer, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* » 370,000.

3. **Byggnader för statens provningsanstalt.**

[42.] I en den 31 mars 1916 dagtecknad proposition (nr 176) föreslog Kungl. Maj:t samma års riksdag att till uppförande av byggnad för en statens provningsanstalt å viss angiven plats å Djurgården invid Stockholms östra station samt för utrustning av nämnda anstalt bevilja ett anslag av 800,000 kronor och därav på extra stat för år 1917 under sjunde huvudtiteln anvisa ett belopp av 250,000 kronor.

Byggnader för statens provningsanstalt.
(extra anslag.)

I de kostnadsberäkningar, på vilka Kungl. Maj:ts förslag var grundat och vilka meddelats i det vid förenämnda proposition i utdrag fogade statsrådsprotokollet, voro byggnadskostnaderna upptagna till 695,000 kronor och kostnaderna för anstaltens utrustning till 230,000 kronor. Anstalten i fullbordat skick var alltså beräknad att kosta 925,000 kronor, av vilket belopp 125,000 kronor voro avsedda att anvisas ur manufakturförslagslånefonden. Det äskade anslaget, 800,000 kronor, skulle fördelas på tre år. I skrivelse den 8 juni 1916 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, punkt 53, anmälde sedermera riksdagen, att omförmälda proposition blivit av riksdagen bifallen, därvid riksdagen samtidigt tillkännagav, att riksdagen icke haft något att erinra mot de uppgjorda kostnadsberäkningarna. Sedermera har 1917 års riksdag, på förslag av Kungl. Maj:t, enligt vad riksdagen i skrivelse den 16 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under samma huvudtitel, punkt 50, anmält, av förenämnda anslag å 800,000 kronor på extra stat för år 1918 anvisat ytterligare 250,000 kronor.

Då riksdagens nyssnämnda skrivelse av den 8 juni 1916 den 30 i samma månad anmäldes för Kungl. Maj:t, uppdrog Kungl. Maj:t åt överintendentensämbetet att i samråd med inspektorn för tekniska hög-

skolans materialprovningsanstalt och föreståndaren för samma anstalt gå i författning om att för en kostnad icke överstigande 695,000 kronor å den angivna platsen och i huvudsaklig överensstämmelse med det byggnadsförslag, som av chefen för finansdepartementet förordats, uppföra en byggnad, avsedd för en statens provningsanstalt, samt därvid i första hand låta utarbeta och underställa Kungl. Maj:ts prövning nödiga arbetsritningar till ifrågasatt byggnadsföretag. Med underdånig skrivelse den 5 maj 1917 överlämnade överintendentsämbetet uppgjorda ritningar och hemställde om desammas godkännande.

Enligt det byggnadsförslag, som legat till grund för propositionen, skulle nybyggnaden omfatta dels en huvudbyggnad, avsedd att inrymma administrationslokaler, kemiska laboratorier och vissa lokaler för elektriskt-fysikaliskt arbete, dels ock två flygelbyggnader, av vilka den norra skulle inrymma elektriska laboratorier och den södra mekaniska laboratorier. I de med överintendentsämbetets skrivelse den 5 maj 1917 överlämnade ritningarna hade den ändringen av det ursprungliga förslaget vidtagits, att endast två byggnader ifrågasatts, nämligen huvudbyggnaden, avsedd att inrymma administration och kontor, de bergskemiska och kemiskt-tekniska laboratorierna samt den elektriskt-fysikaliska avdelningen, och en flygelbyggnad för de mekaniska laboratorierna samt de mekaniska och byggnadstekniska avdelningarna. Härom anförde överintendentsämbetet i sistnämnda skrivelse, att ämbetet vid utarbetandet av de senaste ritningarna sökt iakttaga största möjliga sparsamhet genom att, bland annat, inbygga den å de ursprungliga ritningarna angivna norra flygeln i själva huvudbyggnaden, vilket också hade medfört stora fördelar ur organisk synpunkt.

Förslaget till den sålunda ändrade anordningen av byggnadsföretaget var utarbetat i samråd med särskilda sakkunniga, inspektorn för materialprovningsanstalten, överingenjören A. F. Wahlberg och föreståndaren för samma anstalt, civilingenjören J. O. Roos av Hjälmäter.

I en till överintendentsämbetet ställd, den 5 maj 1917 dagtecknad skrivelse hade de sistnämnda, efter att hava uttalat sitt gillande av de nya ritningarna, angivit motiven till de i dem gjorda ändringarna av det förslag, som innefattats i de ursprungliga ritningarna. Efter att hava erinrat, att i de ursprungliga ritningarna, på sätt i motiveringen till förenämnda proposition framhållits, byggnaden för de elektriska laboratorierna så begränsats att sannolikhet förelåg, att behov av tillbyggnad till densamma i en nära framtid skulle göra sig gällande, hade de sakkunniga vidare anført:

[42.]

»Till följd av de erfarenheter, som gjorts under krigsåren, har en förskjutning inträtt i det relativa omedelbara behovet av lokaler för olika ändamål. Sålunda har framgått, att ökade utrymmen oundgängligen måste beredas för de kemiska laboratorierna, under det att utrymmet för det elektriska arbetet i väntan på förutnämnda tillbyggnad skulle kunna minskas.

För att icke överskrida den av riksdagen beslutade storleken av nybyggnaden hava i de nu utarbetade huvudritningarna lokalerna grupperats i två byggnader, nämligen huvudbyggnaden och den mekaniska laboratoriebyggnaden, under det att den elektriska laboratoriebyggnaden saknas som friliggande byggnad.

Huvudbyggnaden har därvid gjorts icke oväsentligt större, varigenom dels ökat utrymme beretts de kemiska laboratorierna, dels så mycket ökat utrymme givits åt den elektrisk-fysikaliska avdelningen, att det arbete, som avsågs att utföras i den friliggande elektriska laboratoriebyggnaden, tills vidare kan utföras i motsvarande lokaler i huvudbyggnaden.»

Vid anmälan den 19 maj 1917 av överintendentsämbetets skrivelse den 5 i samma månad anbefalldes Kungl. Maj:t ämbetet att snarast möjligt införskaffa och till Kungl. Maj:t inkomma med särskilda anbud å utförandet av vardera av de båda byggnader, en huvudbyggnad och en laboratoriebyggnad, de senast uppgjorda ritningarna avsåge.

I skrivelse den 28 september 1917 har nu överintendentsämbetet, med anmälan att på grund av inträdda högst betydande prisstegringar det ifrågavarande byggnadsföretaget numera icke kunde utföras för de av riksdagen därtill anvisade medlen, framställt förslag om de åtgärder, som ämbetet ansett i ärendets sålunda förändrade läge påkallade. Innan jag meddelar ordalydelsen av sistnämnda skrivelse vill jag omnämna, att frågan om den inträdda kostnadsökningen redan tidigare berörts såväl av de förutnämnda två sakkunniga som av överintendentsämbetet. I en den 5 maj 1917 till ämbetet avlåten skrift hade de sakkunniga, som ansett sannolikt att vid nu rådande ekonomiska och tekniska förhållanden inom byggnadsbranschen anbud för omedelbart uppförande av båda byggnaderna inom ramen av det härtill beviljade anslaget icke skulle kunna erhållas, ifrågasatt, att skilda anbud skulle infordras å de bägge byggnaderna, och i sammanhang härmed hemställt, att uppförandet av huvudbyggnaden måtte omedelbart igångsättas och energiskt fullföljas. Till stöd för sistnämnda hemställan hade de sakkunniga framhållit, till en början, att tekniska högskolans materialprovningsanstalt, på sätt den för 1916 års förenämnda proposition anförda motiveringen utvisade, under de senare åren befunnit sig i ett synnerligen vanskligt läge på grund av lokalbrist och därav orsakad omöjlighet att organisera och fullgöra det på anstalten lagda arbetet. Därtill komme, att under 1916 till följd av ständigt ökad arbetsbörda läget ytterligare förvärrats och numera hotade att bliva fullkomligt ohållbart.

De sakkunniga hade vidare anfört:

[42.]

»Utom de lokaler, som av anstalten disponeras eller förhyras vid tekniska högskolan, hyr anstalten av privata personer på skilda ställen i staden två större lägenheter för respektive bergskemiska laboratoriet och elektriska laboratoriet. Anstalten är uppsagd till avflyttning den 30 september detta år från de lägenheter, som utgöra bergskemiska laboratoriet och måste därför provisoriskt inrätta sig för den tid, som återstår till nybyggnadens fullbordande. För att icke arbetet vid anstalten vid de stora anspråk, som just under dessa tider ställas och under den närmaste framtiden komma att ställas på anstalten från såväl statens myndigheter som industrien, skall fullständigt förklaras, är nödvändigt att uppförandet av åtminstone huvudbyggnaden till den nya provningsanstalten omedelbart igångsättes och energiskt bringas till snarast möjliga fullbordan.

Härigenom skulle så mycken lättnad beredas i anstaltens verksamhet, att med uppförandet av den mekaniska laboratoriebyggnaden till äventyrs skulle kunna anstå någon kort tid.»

Överintendentsämbetet förklarade i sin förenämnda skrivelse den 5 maj 1917, att ämbetet såväl på de av de sakkunniga anförda grunderna som av ekonomiska skäl på det kraftigaste tillstyrkte bifall till de sakkunnigas sålunda framställda förslag.

På sätt jag ovan meddelat föranledde denna hemställan och ämbetets ovan omnämnda, samtidigt framställda begäran om fastställelse av de nya ritningarna icke annat Kungl. Maj:ts beslut, då ärendet den 19 maj 1917 föredrogs, än att Kungl. Maj:t anbefalldes ämbetet att infordra särskilda anbud å vardera byggnaden.

Jag återgår nu till överintendentsämbetets senaste, den 28 september 1917 dagtecknade skrivelse, i vilken ämbetet efter att hava erinrat om, bland annat, nyssnämnda ämbetet meddelade uppdrag anförde till en början följande:

»Till åttlydnad härav har ämbetet den 12 sistlidna juni i författningsenlig ordning utlyst allmän entreprenad å ifrågavarande byggnadsföretag. Då emellertid det enda inom anbudstiden avgivna anbudet slutade å så högt belopp att ämbetet ansåg detsamma oantagligt, utlystes sedermera den 28 sistlidna augusti ny entreprenad, varvid särskilda anbud för planerings- och grundläggningsarbetena samt å byggnaderna ovan grund begärdes i avsikt att därmed vinna förmånligare anbud, och ordnades båda entreprenaderna så, att anbuderna kunde delas med avseende å de olika byggnaderna.

Härjämte har ämbetet införskaffat anbud från olika entreprenörer beträffande värmelednings-, gas-, vatten- och avloppsledningsarbetena — — —. Då ämbetet funnit, att anbud, som för närvarande avgivas beträffande elektriska anläggningen, skulle vara värdelösa vid tiden för anläggningens utförande, har ämbetet endast låtit kostnadsberäkna denna anläggning.

Sammanlagda kostnaden för båda byggnaderna skulle enligt dessa anbud och beräkningar bli:

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[42.] planerings- och grundläggningsarbeten, enligt anbud av A. F. Johansson och Alfred André	kronor	165,600: —
husbyggnadsarbeten enligt anbud av firman Andersson och Bergman	»	861,000: —
värmeledning enligt anbud av värmeledningsaktiebolaget Calor gas-, vatten- och avloppsledningar, enligt anbud av Axel Sjögren & C:o	»	113,450: —
elektriska anläggningen enligt kostnadsberäkning	»	84,105: —
ytterligare erforderliga målningsarbeten	»	52,000: —
stängsel och grindar	»	5,000: —
ritningar, kontroll, administration	»	8,000: —
oförutsedda utgifter	»	36,000: —
		24,845: —
	Summa kronor	1,350,000: —

Sammanlagda kostnaderna för enbart huvudbyggnaden med antagande av anbud från samma yrkesidkare:

- planerings- och grundläggningsarbeten	kronor	124,200: —
husbyggnadsarbeten	»	543,000: —
värmeledning	»	86,820: —
gas-, vatten- och avloppsledningar	»	66,410: —
elektriska anläggningen enligt kostnadsberäkning	»	26,400: —
ytterligare erforderliga målningsarbeten	»	3,000: —
stängsel och grindar	»	8,000: —
ritningar, kontroll och administration	»	30,000: —
oförutsedda utgifter	»	22,170: —
	Summa kronor	910,000: —

Överintendentensämbetet framhöll vidare, att av de sålunda inkomna anbuden framginge, hurusom de anslagna medlen endast räckte till utförandet av de för huvudbyggnaden erforderliga egentliga byggnadsarbetena jämte planerings- och grundläggningsarbeten, men icke till de för denna byggnad erforderliga rörledningsarbeten eller elektriska anläggningar än mindre till den andra byggnaden. Som man dock med all sannolikhet borde kunna antaga, att prislägena för byggnadsarbeten för lång tid framåt icke komme att sänkas, men däremot prislägena för rörlednings- och elektriska ledningsarbeten borde kunna beräknas i framtiden efter krigets slut komma att sjunka, hemställde ämbetet, att Kungl. Maj:t måtte föreskriva, att planerings- och grundläggningsarbetena jämte de egentliga byggnadsarbetena för huvudbyggnaden, med hänsyn till de trängande krav på dennas omedelbara färdigställande som föreläge, skulle fortast möjligt igångsättas genom

antagande av anbud, icke överstigande 672,200 kronor¹⁾ och med användande av ytterligare 22,800 kronor för oförutsedda utgifter, arkitektarvode, kontroll m. m. För den händelse Kungl. Maj:t icke skulle finna skäl bifalla nämnda förslag, hemställde ämbetet, att åtminstone arbetena med vägens ändring, områdets huvudsakliga planering samt grunden för huvudbyggnaden finge utföras genom antagande av förutnämnda härå avgivna anbud (å 124,200 kronor med tillägg av 5,000 kronor).

Då detta ärende den 9 november 1917 föredrogs för Kungl. Maj:t, beslöt Kungl. Maj:t på min företrädares hemställan att dels fastställa de med överintendentensämbetets skrivelse den 5 maj 1917 överlämnade ritningarna dels ock, med bifall till det första alternativet av ämbetets förslag i skrivelsen den 28 september 1917, bemyndiga ämbetet att omedelbart antaga anbud dels å de för ifrågavarande huvudbyggnad avsedda planerings- och grundläggningsarbetena dels ock å de för samma byggnad avsedda egentliga byggnadsarbetena, med iakttagande att anbud å byggnadsarbetena icke finge antagas under annan förutsättning än att sammanlagda kostnaden för planerings-, grundläggnings- och byggnadsarbetena för huvudbyggnaden icke komme att uppgå till högre belopp än 695,000 kronor, varjämte Kungl. Maj:t anbefalldes ämbetet att snarast möjligt igångsätta dessa arbeten.

Jag begagnar nu tillfället att något närmare redogöra för de skäl, som föranlett Kungl. Maj:t att meddela överintendentensämbetet det nu återgivna bemyndigandet.

Det framgår av överintendentensämbetets skrivelse den 28 september 1917, att av ämbetet nu erhållna anbud å uppförandet av ifrågavarande byggnader utvisa en ökning av den av Kungl. Maj:t och riksdagen år 1916 beräknade kostnaden av mera än 94 procent samt att ämbetet, med hänsyn till allttjämt pågående prisstegringar, ansett sig böra upptaga det behöfliga tilläggsanslaget till ett belopp, som utgör inemot 114 procent av nämnda beräknade kostnad.

Med denna oerhörda ökning av kostnaderna hade frågan kommit i ett i viss mån nytt läge, vilket närmast syntes böra föranleda, att Kungl. Maj:t beredde riksdagen tillfälle att fatta nytt beslut i ämnet.

1) I detta belopp ingå, utom de ovan nämnda posterna	
för planerings- och grundläggningsarbeten	kronor 124,200: —
och för husbyggnadsarbeten.....	> 543,000: —
ytterligare, sedan gillighetstiden för anbudet å planerings- och grundläggningsarbetena utgått, det belopp, varmed sistnämnda anbud höjts, nämligen	> 5,000: —
	Summa kronor 672 200: — .

[42.] Emellertid hade ju de ovannämnda bägge sakkunniga i den ena av sina förut av mig refererade skrivelser den 5 maj 1917 med styrka framhållit det trängande behovet av nya lokaler för anstalten. Vad de sakkunniga i frågans nya läge hemställt hade ju också överintendentensämbetet i skrivelse sistnämnda dag förklarat sig på det kraftigaste tillstyrka och detta icke blott på de av de sakkunniga anförda grunderna utan även av ekonomiska skäl. Vid det närmare övervägande, som min företädare i ämbetet sålunda hade att ägna frågan, kom han till den uppfattningen, att den för såväl staten som industrien i hög grad viktiga verksamhet, som utövas av tekniska högskolans materialprovningsanstalt, redan då nybyggnadsfrågan framlades för 1916 års riksdag befann sig i ett verkligt nödläge och att detta sedermera ytterligare förvärrats i starkare stegring än då syntes vara anledning att antaga.

Till belysning av att så förhåller sig ber jag att få erinra om, till en början, en del data och fakta ur den utredning, som låg till grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut år 1916.

Tekniska högskolans materialprovningsanstalt inrättades år 1896. Ursprungligen anlagd endast för mekaniska provningar av järn och stål samt byggnadsmaterialier har anstalten numera utvidgats till ett centralställe för provningar av råvaror och produkter för de flesta av våra viktigare industrigrenar och kan, enligt vad kommerskollegium i ett den 5 oktober 1915 avgivet utlåtande vitsordat, i detta avseende jämföras med utlandets motsvarande institutioner.

Betecknande för verksamhetens utvidgning äro följande siffror. Under det att anstalten från början beräknats komma att få genom provningarna en årlig bruttoinkomst av 6,000 kronor och sysselsätta ett fåtal personer, inbragte provningarna 1915 brutto mera än 130,000 kronor med en personal av 32 personer. I fråga om den allmänna betydelsen av en provningsanstalt framhöll kommerskollegium i nämnda utlåtande, att det för varje land med en framåtgående industri är av vikt att hava ett officiellt centralställe, som med tillhjälp av de mest tidsenliga apparater och provningsmetoder kan undersöka industriens produkter, såväl till ledning för fabrikantens eget arbete som i ändamål att för eventuella köpare ostridigt framlägga produkternas kvalitet, i vilket senare avseende särskilt anmärktes, att en utvidgad provningsanstalt kunde bliva till stort gagn för upphandlande statsmyndigheter. Därjämte framhöll kommerskollegium, att den svenska industrien i särskild grad vore i behov av tillförlitliga materialprovningar; detta till följd därav att många av våra industrigrenar, och särskilt de, som i huvudsak äro grundade på export, byggde sin avsättning icke på varans billiga pris utan på dess överlägsna kva-

litet. För alla dessa vore en högt utvecklad materialprovning av den största betydelse. [42]

Den raska tillväxten i materialprovningens verksamhetsområde och arbetsmängd har icke följts av motsvarande tillväxt i lokaler och maskinell utrustning. I avseende härå fann kommerskollegium i sitt berörda utlåtande förhållandena redan 1915 vara sådana, att icke blott någon ytterligare utvidgning av anstaltens verksamhet syntes otänkbar utan att man även kunde befara att noggrannheten av anstaltens viktiga arbeten riskerades. Vid föredragning inför Kungl. Maj:t av förslag till 1916 års proposition i ämnet förklarade dåvarande chefen för finansdepartementet, att anstaltens hjälpmedel med avseende på lokaler, laboratorier och utrustning vore så otillräckliga och anstaltens läge i dessa avseenden så kritiskt, att departementschefen utan tvekan ansåge sig kunna uttala, att det för anstalten vore omöjligt att tillfredsställande fullgöra sina åligganden. Sålunda hade i allt större utsträckning viktiga uppdrag för statens och industriens räkning måst avvisas; och anhopningen av uppdrag, som på grund av leveransavtal och andra omständigheter måste utföras, hade lett till att resultatens noggrannhet äventyrades och deras värde minskades genom oundvikligt försenande.

För att skapa förutsättningarna för ett behörigt bedrivande av arbetet vid provningsanstalten hade sistbemälde departementschef sålunda funnit, att anstalten vore i behov av en genomgripande omdaning. Efter att hava framhållit, att frågan härom sönderföle i en organisationsfråga och en byggnadsfråga, angav departementschefen grunddragen av det organisationsförslag, som lagts till grund för nybyggnadsförslaget. Fastställandet av det förra syntes emellertid böra något anstå, särskilt enär den nya organisationen icke kunde träda i tillämpning förrän den nya byggnaden kunde tagas i bruk. Det förslag till ombyggnad, som departementschefen förordade, blev sedermera av Kungl. Maj:t framlagt för 1916 års riksdag och av denna bifallet.

Härmed har jag sökt i korthet angiva det läge, vari frågan om nybyggnad för en statens provningsanstalt befann sig då 1916 års riksdag fattade sitt beslut i ämnet. Jag har redan förut återgivit innehållet av den till överintendentensämbetet ställda skrift av den 5 maj 1917, vari förenämnda sakkunniga omnämnt den alltjämt ökade arbetsbördan för anstalten och uttalat, att densammes läge därigenom och till följd av andra, av de sakkunniga omnämnda omständigheter ytterligare förvärrats och hotade att bliva fullkomligt ohållbart. Jag har nu att ytterligare omförmåla, att inspektorn för materialprovningensanstalten, överingenjören Wahlberg i en den 31 augusti 1917 dagtecknad, till chefen

[42.] för finansdepartementet ställd skrift, under erinran att, på sätt jag nyss omnämnt, vid framläggande av 1916 års proposition föredragande departementschefen tänkt sig att med omorganisationen av anstalten lämpligen kunde något anstå, meddelat, att sedan dess förhållandena så hastigt och så avsevärt förändrat sig, att ett omedelbart ingripande i och för omläggning av den nuvarande anstaltens organisation och budgetförhållanden syntes oundvikligt. Härtill hade bland annat bidragit ytterligare ökat arbete för anstalten. Arbetsmängdens ytterligare ökning kännetecknas bland annat därav att, enligt vad anstaltens föreståndare meddelat mig, på de kemiska avdelningarna tidtals nästan alla uppdrag från enskilda måst avvisas samt att mycket brådskande uppdrag överhuvudtaget icke kunnat verkställas.

Framställningen om vidtagande omedelbart av åtgärder för omorganisation av den nuvarande materialprovningensanstalten föranledde Kungl. Maj:t att den 7 september 1917 giva i uppdrag åt särskilda kommitterade att avgiva förslag till ny organisation av sistnämnda anstalt. Betänkande med förslag i sådant hänseende har den 31 oktober samma år avgivits. Det är min förhoppning, att den ytterligare utredning i sistberörda ämne, som kan finnas erforderlig, skall kunna så snabbt åvägbringas, att jag kan tillstyrka Kungl. Maj:t att förelägga 1918 års riksdag förslag i organisationsfrågan.

Vad jag nu omnämnt såväl ur den utredning, vilken förelåg vid nybyggnadsfrågans behandling år 1916, som ock beträffande sedermera inträdda omständigheter torde vara ägnat att bestyrka riktigheten av min förut uttalade uppfattning om materialprovningensanstaltens alltmera kritiska läge. Genom förhållandenas utveckling hade sålunda ökad styrka givits åt de skäl, på vilka riksdagens beslut år 1916 var grundat.

Vid bedömandet av överintendentensämbetets framställning om tillstånd till arbetets omedelbara igångsättande påkallades hänsyn även därtill, att den svenska industrien under den hårda konkurrens på världsmarknaden, som man torde kunna vänta efter fredsslutet, i alldeles särskilt hög grad kommer att behöva stödet av en arbetskraftig och väl ordnad provningsanstalt.

Jag erinrar vidare, att överintendentensämbetet i sin ovan återgivna skrivelse den 28 september 1917 ansett sig kunna antaga, att prislägena för byggnadsarbeten för lång tid framåt icke skulle komma att sänkas. I varje fall förelåg ingen som helst sannolikhet för att byggnadsarbetena skulle ställa sig billigare vid den tidpunkt, då, efter det 1918 års riksdag

blivit i tillfälle att taga detta ärende i förnyat övervägande, nya anbud skulle kunna infordras.

[42.]

Vid av mig nu angivna förhållanden torde Kungl. Maj:t hava handlat bäst i överensstämmelse med riksdagens genom 1916 års beslut uttalade vilja, då Kungl. Maj:t meddelade överintendentsämnet begärt bemyndigande att antaga anbud å en del av byggnadsarbetena, givetvis inom ramen av det av riksdagen beviljade anslaget, samt att omedelbart igångsätta arbetet.

Överintendentsämnet hade, på sätt jag nämnt, framlagt alternativa förslag i fråga om arbetets omedelbara igångsättande. Det första alternativet avsåg, att anbud skulle få infordras å planerings- och grundläggningsarbeten samt egentliga byggnadsarbeten för huvudbyggnaden, därvid kostnaden för samtliga dessa arbeten icke skulle få överstiga det av riksdagen för hela byggnadsföretaget beviljade anslaget, 695,000 kronor. Det andra alternativet, vilket föreslogs för den händelse Kungl. Maj:t icke skulle finna skäl bifalla det förra, innefattade att planerings- och grundläggningsarbeten för huvudbyggnaden skulle få utföras för en kostnad av högst 129,200 kronor. Vid valet mellan dessa bägge förslag syntes det uppenbart, att det förra borde föredragas. Sedan de konstitutionella betänkligheterna fått vika inför de med ifrågavarande fall förbundna särskilda förhållandena, var det givetvis, med hänsyn såväl till den alltjämt pågående prisstegringen som till önskvärheten att så mycket som möjligt påskynda arbetet, allt skäl att giva överintendentsämnet bemyndigande att infordra anbud å så stor del av företaget, som kunde beräknas bliva utförbart inom det av riksdagen beviljade anslaget.

Sedan jag nu — något utförligt på grund av frågans konstitutionella betydelse — angivit de skäl, som legat till grund för Kungl. Maj:ts den 9 november 1917 fattade beslut om nybyggnadsarbetets omedelbara igångsättande, övergår jag att yttra mig om det förslag, jag nu har att förelägga Kungl. Maj:t.

Överintendentsämnet har i sin ovan omnämnda skrivelse den 28 september 1917 i fråga om det tilläggsanslag, som borde av riksdagen begäras för fullbordande av ifrågavarande byggnadsföretag anfört, hurusom infordrade anbud å planerings-, grundläggnings- och byggnadsarbeten samt å anläggning av värme-, gas-, vatten- och avloppsledningar ävensom inom ämbetet gjorda beräkningar av kostnaden för den elektriska anläggningen utvisade, att sammanlagda kostnaden för båda de i de

[42.] numera fastställda ritningarna upptagna byggnaderna skulle uppgå till 1,350,000 kronor. Denna summa borde, enligt ämbetets mening, ytterligare höjas med tio procent med hänsyn till de ytterligare prisstegringar, som ämbetet ansett vara att räkna med innan riksdagen fått tillfälle att fatta beslut i ämnet. Ämbetet har sålunda i sin slutliga beräkning av hela kostnaden för företaget kommit till ett belopp av 1,485,000 kronor och följaktligen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om ett tilläggsanslag av 790,000 kronor.

Min ställning till detta förslag torde tydligt framgå av vad jag förut haft tillfälle att anföra i fråga om arbetets omedelbara igångsättande. Oaktat det belopp, som nu visar sig erforderligt för uppförande av tillfredsställande byggnader för en statens provningsanstalt, är mer än dubbelt så stort som det år 1916 beräknade, har jag funnit företagets realiserande ofrånkomligt.

På sätt jag i början av detta mitt anförande erinrat har av de enligt beslut av 1916 års riksdag till ifrågavarande byggnadsföretag anslagna medlen, 695,000 kronor, hittills ett belopp av sammanlagt 500,000 kronor för ändamålet av riksdagen anvisats. Enligt vad jag från överintendentens ämbetet inhämtat, har ämbetet under år 1918 för företagets bedrivande behov av det återstående beloppet. Å förslaget till tilläggsstat för sistnämnda år torde följaktligen få av det av 1916 års riksdag till uppförande av byggnad för en statens provningsanstalt samt för utrustning av samma anstalt beviljade anslaget å 800,000 kronor uppföras på extra stat ett reservationsanslag å 195,000 kronor.

På grund av vad jag ovan anført får jag i detta sammanhang hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till uppförande av byggnader för statens provningsanstalt å *extra stat* för år 1919 bevilja, utöver det belopp av 695,000 kronor som enligt beslut av 1916 års riksdag härför anslagits, ytterligare ett reservationsanslag av kronor 790,000.

4. Förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län.

[43.]
Förhyrande
av bostad åt
landshöv-

Vid 1910 års riksdag framlade Kungl. Maj:t proposition (nr 125) om beviljande av medel till uppförande av ny byggnad i Härnösand till bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län. Förslaget blev icke

av riksdagen bifallet. Då riksdagen i skrivelse angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel (punkt 12) anmälde sitt sålunda fattade beslut, anförde riksdagen — som av vad i ärendet meddelats funnit frångå, att residensbyggnaden i sitt dåvarande skick knappast vore användbar till bostad för landshövdingen — bland annat, att genom riksdagens beslut den tid, under vilken landshövdingen komme att vara i avsaknad av lämplig bostad, komme att bli förlängd, men att denna olägenhet syntes i någon mån kunna avhjälpas därigenom, att Kungl. Maj:t förskottsvis anvisade landshövdingen det hyresbidrag, som förhållandena kunde anses påfordra. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut beänyndigat Kungl. Maj:ts befallningshavande i nämnda län att för tiden från och med den 1 augusti 1910 till den 1 oktober 1918 till bostad åt landshövdingen förhyra en fastighet i Härnösand ävensom anbefallt statskontoret att förskottsvis av under händer varande medel utanordna för fastighetens förhyrande erforderliga medel. De förskotterade beloppen hava sedermera, efter anmälan i vanlig ordning, av riksdagen gäldats.

Då frågan om anordnande av ny bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län ännu icke är avgjord, måste fortfarande tillsvidare fastighet för ändamålet förhyras. Kostnaden härför hör givetvis till sådana årligen återkommande utgifter, för vilkas bestridande särskilda anslag numera böra, enligt vad jag vid behandlingen av kassaförlagskommitténs betänkande anført, uppföras i riksstaten.

För ifrågavarande ändamål har under hela den angivna tiden förhyrts en vid Norra kyrkogatan i Härnösand belägen fastighet, innehållande 10 rum jämte kök och betjäningsrum. Hyran, som intill den 1 oktober 1913 utgjorde 3,500 kronor för år, utgår sedan dess enligt nu gällande kontrakt intill den 1 oktober 1918 med 4,000 kronor årligen.

Enligt till finansdepartementet ingånget meddelande från landshövdingeämbetet i nämnda län, fordrar husägaren nu för förlängning av kontraktet på ytterligare två år en hyresersättning av 6,000 kronor för år. Då någon annan lämplig bostad för landshövdingen icke lär stå till buds, torde nu böra äskas *dels* på tilläggsstaten för år 1918 ett belopp av 4,500 kronor *dels* på 1919 års stat ett belopp av 6,000 kronor.

I detta sammanhang hemställer jag följaktligen, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län å *extra stat* för år 1919 bevilja ett reservationsanslag av kronor 6,000.

H. **De kungl. teatrarna.**

1. Kungl. operan, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 60,000.

I. **Diverse.**

1. Ålderstillägg, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 55,000.
2. Ersättning till städerna för mistad tolag, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 3,500,000.
3. Städernas friheter, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 44,700,
varav direkt anvisning 44,670 kronor och friheter 30 kronor.
4. Restitutioner, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 300,000.

5. **Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting.**

[44.]
Bidrag till
landsting och
städer, som
icke deltaga i
landsting.

Vid genomförande av den år 1910 beslutade skattereformen avsågs beträffande den beviljning av fast egendom samt av inkomst, som fortfarande, ehuru blott med en tiondedel av det förutvarande normalbeloppet, skulle upptagas å riksstatens inkomstsida, att densamma med hela sitt belopp skulle tillfalla kommunerna. I och för förverkligandet av denna avsikt upptogs för ett vart av åren 1911—1917 å riksstatens utgiftssida ett anslag med benämningen »bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting» till samma belopp, som å inkomstsidan beräknades för inkomstiteln »beviljning av fast egendom samt av inkomst», och föreskrevs, att detta anslag skulle mellan landstingen och städerna fördelas efter förhållandet mellan den beviljning,

som debiterats inom vederbörande landstingsområde eller stad, och den debiterade bevillningssumman för hela riket. [44.]

Av denna anordning blev emellertid en följd, att, oberoende av vad som influtit under ovannämnda inkomsttitel, det belopp, som fördelats bland kommunerna, icke kunnat bliva vare sig större eller mindre än det belopp, varå anslaget lytt. Då åtminstone för åren 1911—1916 den verkliga influtna bevillningen icke oväsentligt överstigit den beräknade, kommo kommunerna sålunda icke, på sätt som varit avsett, i åtnjutande av de uppkomna överskotten utan tillfördes dessa statsverkets kassafond.

För att råda bot för detta förhållande och alltså låta hela det verkliga influtna bevillningsbeloppet komma kommunerna till godo vidtogts vid 1917 års riksdag, på Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen därom gjorda framställning, en ändring i sättet för anslagets uppförande i riksstaten, innebärande, att till grund för fördelningen skulle läggas den verkliga influtna bevillningen sålunda, att varje landsting och stad, som icke deltog i landsting, skulle erhålla just det belopp, som inom landstingsområdet, respektive staden, för året influtit. Förändringen genomfördes på det sätt, att i riksstaten för år 1918 å utgiftssidan under sjunde huvudtiteln till bidrag till landsting och städer, som icke deltog i landsting, upptogs ett extra reservationsanslag, att utgå direkt av bevillning av fast egendom samt av inkomst, med samma belopp, varå nämnda inkomsttitel uppfördes å inkomstsidan i riksstaten, varjämte med avseende å användningen av nämnda anslag beslöts, att av detsamma skulle till landsting och städer, som icke deltog i landsting, utbetalas den inom vederbörande landstingsområde och stad under budgetåret influtna nettoinkomsten av bevillning av fast egendom samt av inkomst.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 5 oktober 1917 meddelat närmare föreskrifter rörande anslagets utbetalning.

Enahanda ordning i avseende å sättet för anslagets upptagande i riksstaten som den för år 1918 beslutade torde böra gälla jämväl för år 1919.

Då enligt Kungl. Maj:ts tidigare i dag fattade beslut vid beräkningen av statsverkets tillgångar för de behov, som vid statsregleringen för år 1919 böra fyllas, i statsverkspropositionen skall upptagas bevillning av fast egendom samt av inkomst med ett belopp av 3,100,000 kronor, hemställer jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

[44.]

å *extra stat* för år 1919 anvisa
ett reservationsanslag å kronor 3,100,000
att direkt utgå av bevillning av fast egendom samt
av inkomst, ävensom

besluta, att av nämnda anslag skall till landsting
och städer, som icke deltaga i landsting, utbetalas den
inom vederbörande landstingsområde och stad under
budgetåret inlutna nettoinkomsten av bevillning av
fast egendom samt av inkomst.

**6. Ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna
brännvinsförsäljningsmedel.**

[45.]
*Ersättning till
vissa städer
och köpingar
för till stats-
verket in-
dragna bränn-
vinsförsälj-
ningsmedel.*

Enligt 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående ersättning
till städer och vissa köpingar, landsting och hushållningssällskap för till
statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel skall av statsverket till
de i paragrafen angivna städer och köpingar utbetalas bestämda ersätt-
ningsbelopp, som för år 1919 utgöra sammanlagt 4,828,188 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att det *ordinarie anslaget* till ersättning till vissa
städer och köpingar för till statsverket indragna bränn-
vinsförsäljningsmedel för år 1919 upptages till ett
belopp av kronor 4,828,188.

(ordinarie
anslag.)

7. Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i lands-
ting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel, *oförändrat*
ordinarie anslag kronor 3,100,000.

8. Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter, *oförändrat ordi-
narie förslagsanslag* kronor 100,000.

**9—11. Inlösen av och ersättning för skattefrälseräntor samt avlösning av
frälsekatteeräntor.**

[46.]
*Inlösen av
och ersättning
för skatte-
frälseräntor*

Bland de utgifter, som hittills förskottsvis bestritts av statskontoret
och därefter årligen hos riksdagen anmälts till ersättande, ingå kostna-
der för inlösen av skattefrälseräntor, kostnader för ersättning för dylika
räntor samt kostnader för avlösning av frälsekatteeräntor med belopp,

som tillhoppa representera en icke obetydlig del av totalsumman av de under sjunde huvudtiteln till täckning anmälda förskotten.

Berörda kostnader höra givetvis till sådana ärligen återkommande utgifter, för vilkas bestridande, enligt vad min företrädare i ämbetet vid behandling av kassaförslagskommitténs betänkande framhållit, särskilda anslag i riksstaten böra uppföras. Ett steg i denna riktning togs redan vid 1917 års riksdag, då i samband med utsträckning av tiden för inlösen av skattefrälseräntor å extra stat för år 1918 under sjunde huvudtiteln uppfördes ett särskilt förslagsanslag å 45,000 kronor för bestridande av de med inlösen av dylika räntor förenade kostnader. Kassaförslagskommittén har nu, med instämmande från statskontoret, föreslagit, att såsom ett led i åtgärderna för förskottsväsendets avveckling jämväl för de båda övriga slagen av nu ifrågakvarande kostnader särskilda medel å riksstaten måtte anvisas. Detta synes mig, såsom jag redan förut antytt, fullt riktigt, och finner jag mig alltså böra tillstyrka, att framställning i dylikt syfte hos riksdagen göres.

Medel torde sålunda nu böra äskas dels å tilläggsstaten för år 1918 för bestridande av kostnaderna för ersättning för skattefrälseräntor och avlösning av frälse-skatte-äntor under sagda år, dels ock å riksstaten för år 1919 för gäldande av, jämte nyssberörda slag av utgifter under år 1919, även kostnaderna för inlösen av skattefrälseräntor under sistnämnda år.

För närmare upplysning om grunderna till och innebörden av de åtgärder, av vilka ifrågakvarande kostnader för statsverket föranledas, anhåller jag att få hänvisa till innehållet i följande av kammarrådet P. R. Bergström på min begäran uppgjorda promemoria.

»Statsverkets utgifter för inlösen av skattefrälseräntor grunda sig som bekant därpå, att dylika räntor till sin egentliga natur äro grundskatter, som av olika anledningar kommit i enskild ägo. Då de till kronan ingående grundskatter blevo föremål för nedsättning och avskrivning, skulle givetvis en orättvisa ske ägare av jord, varifrån skattefrälseräntor utgingo, om icke motsvarande förmån även komme dem till del. Till möjligt undanröjande härav tillkom kungl. förordningen den 11 september 1885, enligt vilken statsverket inlöste dylika räntor med belopp motsvarande räntornas efter medeltalet av 1874—1883 årens markegångspris beräknade värde, kapitaliserat efter fyra för hundra.

Rätt att påkalla inlösen är förbehållen ägaren av räntan, och anmälan om inlösen förklarades i förordningen skola ske inom ett år. Tiden för dylik anmälan har emellertid tid efter annan prolongerats, senast genom kungl. kungörelse den 25 juni 1917 till och med utgången av år 1922.

Enligt kungl. kungörelse den 6 maj 1904 förändrades grunden för beräkningen av inlösningsbeloppet och skall värdet å skattefrälseräntorna bestämmas till det kapitalbelopp, som erhålles genom att räntorna efter medeltalet av 1893—1902 års markegångspris kapitaliseras efter fyra för hundra.

[46.]

samt avlösning av frälse-skatte-äntor.

(extra anslag.)

[46.]

Då det endast var räntetagaren förbehållet att påkalla inlösen av skattefrälseräntor, men denne ofta av olika anledningar föredrog att vara ägare av den säkra räntan mot att erhålla dess kapitalbelopp, förblevo och äro allt fortfarande många räntor oinlösta och jordägaren således förpliktad att utgiva desamma. Av samma skäl, som föranlett statsverket att inlösa själva räntorna, uppkom också fråga att av statsmedel bereda jordägaren vederlag i statsmedel för vad han nödgades utgiva till ränteägaren.

Genom olika författningar av den 3 februari 1888, den 2 december 1892 och den 2 juni 1911 reglerades denna ersättningsfråga, och hållas räntegivare fullt skadeslösa av statsmedel för vad de utgiva till ränteägare. Räntan utgöres efter A-prisen i markegångstaxan och ersättningen i statsmedel kommer honom till godo med samma belopp genom Konungens befallningshavandes försorg.

Vad avlösning av frälseräntor (vanligen benämnda frälse-skatteäntor) beträffar må erinras om, att dylik avlösning kom till stånd genom lag den 8 november 1912 (Förf. S. 277). Frälseränta, som här avses, är till sin natur och uppkomst olikartad skattefrälseränta och grundar sin uppkomst gemenligen på enskildas förhandlingar. De skäl, som tala för inlösning av eller ersättning för skattefrälseränta, föreligga icke vad dessa senare räntor angår. Emellertid trädde staten genom 1912 års författning även här emellan och deltagar i avlösningen genom att i penningar dels betala $\frac{1}{4}$ av räntans kapitalvärde och dels förskjuta $\frac{3}{4}$ av kapitalvärdet. Det belopp, som staten sålunda förskjuter, skall jämte 4 procents ränta därå av fastighetens ägare amorteras under 40 år. Anteckning om gravationer sker i jordeboken på sätt om odlingslån är föreskrivet vid den fastighet, varifrån frälseräntan utgått. Både räntetagaren och ägaren av den fastighet, varifrån räntan utgår, är berättigad påkalla avlösning.

Någon ersättning till räntegivaren för icke avlöst frälseränta ifrågakommer icke.

Kronan har sålunda iklätt sig utbetalningar:

dels för inlösning av skattefrälseräntor,

dels för ersättning för skattefrälseräntor och

dels för avlösning av frälseräntor.

Några ytterligare utbetalningar, som hänföra sig till skattefrälseräntor eller frälseräntor, ifrågakomma ej för närvarande.»

I sitt över kassaförlagskommitténs betänkande den 25 oktober 1917 avgivna utlåtande föreslår nu statskontoret — närmast med tanke på förhållandena under år 1919 — att för samtliga här ovan omnämda slag av frälseräntekostnader måtte å riksstaten uppföras ett gemensamt förslagsanslag av 250,000 kronor.

Mot statskontorets förslag om sammanförande av de tre grupperna utbetalningsbelopp under samma förslagsanslag har emellertid kammarrådet Bergström i sin förberörda promemoria framställt vissa anmärkningar. I promemorian anföres i detta hänseende följande.

»Från statistisk synpunkt lär det sålunda vara mindre lämpligt, om dylikt sammansläende äger rum.

Ett sammanblandande av de olika grupperna skulle även sannolikt hava till följd, att i själva bokföringen över skedda utbetalningar även dessa sammanblan-

dades, något som i sin tur skulle hava till följd, att vid varje uppkommande fråga om de olika belopp, som för de skilda ändamålen utbetalats, ingående och tidsödande undersökningar av verifikationerna skulle behöva företagas.

Särskilt synes detta gälla den tredje gruppen utbetalningar eller de, som hänföra sig till avlösning av frälseräntor. Som påpekats, utgöra här $\frac{3}{4}$ -delar förskott eller lån och $\frac{1}{4}$ -del verkliga utgifter. Den väl ofta uppkommande frågan att få särskilja de kronans utbetalningar, som komma att återbäras, från kronans verkliga utgifter, skulle, synes det, med fog tala mot antydda sammanblandning.

Någon olägenhet av att under tre särskilda titlar upptaga de förslagsanslag, som för dem avses, synes ej behöva föreligga.»

För egen del finner jag, i likhet med kammarrådet Bergström, lämpligast, att ett särskilt anslag uppföres för en var av de tre kostnadsgrupperna, detta så mycket mer, som för år 1918 genom det anslag, som av fjolårets riksdag beviljats till inlösen av skattefrälseräntor, ett fränskiljande av den ena gruppen redan ägt rum. Samtliga anslagen böra uppenbarligen givas förslagsanslags natur och synas lämpligen böra upptagas å extra stat.

Vad slutligen angår anslagsbeloppen torde ifråga om kostnaderna för inlösen* av skattefrälseräntor anslaget för år 1919 böra bestämmas till samma belopp som för år 1918 eller 45,000 kronor. Kostnaderna för ersättning för dylika räntor hava för år 1916 uppgått till 83,587 kronor 1 öre, medan kostnaderna för avlösning av frälse-skatteräntor under samma år utgjort 135,328 kronor. Med hänsyn härtill och med utgångspunkt från *dels* att, på sätt statskontoret föreslagit, det totala anslagsbeloppet för samtliga de tre kostnadsgrupperna lämpligen bör sättas till 250,000 kronor och *dels* att anslaget till avlösning av frälse-skatteräntor bör tillgodoföras de medel, som årligen i form av räntor och amorteringar å de av statsverket för avlösningen förskjutna medlen till statsverket återbetalas, finner jag mig böra föreslå, att för ettvar av åren 1918 och 1919 anslaget för ersättning för skattefrälseräntor upptages till 80,000 kronor och anslaget till avlösning av frälse-skatteräntor till 125,000 kronor.

Framställning om de för år 1918 erforderliga anslagens beviljande å tilläggsstat torde jag få göra framdeles under dagens lopp.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 såsom förslagsanslag
anvisa

a) till inlösen av skattefrälseräntor ett belopp
av kronor 45,000,

[46.]

- b) till ersättning för skattefrälse-
räntor ett belopp av kronor 80,000
samt
c) till avlösning av frälsekatte-
räntor ett belopp av » 125,000.

12. Statsunderstöd åt synnerligt skattetyngda landskommuner.

[47.]

Statsunder-
stöd åt syn-
nerligt skatte-
tyngda lands-
kommuner.

(extra anslag.)

På grund av den 8 juli 1916 erhållet nådigt bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för finansdepartementet samma dag sakkunniga personer med uppdrag att efter samråd med kommunalskattekommitterade utreda, huruvida, i avbidan på definitiva anordningar för åstadkommande av större likformighet i det kommunala skattetrycket, provisoriska åtgärder kunde vidtagas för åvägabringande av skattelindring i kommuner med oskäligt hög utdebitering för kommunala ändamål, samt utarbete det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Efter meddelande från de sakkunnige, att de hade för avsikt att föreslå, att åt ifrågasatta provisoriska åtgärder gäves formen av statsunderstöd åt synnerligt skattetyngda landskommuner samt att de beräknade det för år 1918 för sådant ändamål erforderliga beloppet till omkring 600,000 kronor, föreslog Kungl. Maj:t i den till 1917 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen riksdagen att i avvaktan på den proposition i ämnet, som kunde varda förelagd riksdagen, för nu ifrågasvarande ändamål bland de extra anslagen under sjunde huvudtiteln för år 1918 beräkna ett belopp av 600,000 kronor.

Sedan de sakkunnige den 3 februari 1917 avlämnat betänkande med förslag i ämnet, hemställde Kungl. Maj:t uti en den 16 april 1917 till riksdagen avlåten proposition (nr 308), under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, att riksdagen för tilldelande av statsunderstöd i enlighet med i nämnda statsrådsprotokoll angivna villkor och grunder åt synnerligt skattetyngda landskommuner måtte å extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1918 bevilja ett förslagsanslag å 600,000 kronor.

I skrivelse den 16 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anförde riksdagen härefter, såvitt nu är i fråga, att riksdagen, lika med Kungl. Maj:t, ansåge medel för nu ifrågasvarande ändamål böra beviljas, att riksdagen emellertid funne visst tillägg böra göras till de av Kungl. Maj:t föreslagna villkoren och grunderna för understödets åtnjutande, mot vilka riksdagen i övrigt

icke hade något att erinra, samt att riksdagen alltså å extra stat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag å det av Kungl. Maj:t äskade beloppet, 600,000 kronor, för tilldelande av statsunderstöd, i enlighet med de av riksdagen angivna villkor och grunder, åt synnerligt skattetyngda landskommuner.

[47.]

Berörda av riksdagen godkända villkor och grunder blevo sedermera genom en den 25 juni 1917 utfärdad kungörelse av Kungl. Maj:t till efterrättelse fastställda, varjämte Kungl. Maj:t i kungörelse den 7 september 1917 meddelade närmare föreskrifter rörande utbetalande av ifrågavarande understöd.

De skäl, som föranlett upptagande i 1918 års riksstat av anslag för nu ifrågavarande ändamål, äro, då frågan om staten för år 1919 nu föreligger, alltjämt förhanden. *Departements-
chefen.*

Under hänvisning till den närmare utredning i ämnet, som lämnats i förberörda statsrådsprotokoll över finansärenden den 16 april 1917, finner jag mig alltså böra tillstyrka, att framställning till riksdagen göres om anslag för ändamålet jämväl för år 1919, därvid i avseende å villkoren och grunderna för understöds erhållande torde böra gälla enahanda bestämmelser, som för år 1918 meddelats i ovannämnda kungörelse den 25 juni 1917.

Beträffande anslagsbeloppet tillåter jag mig endast nämna att, då någon utdelning av understöd för år 1918 ännu icke skett och några fastare hållpunkter för beräkning av anslagsbehovet än de, som förelågo vid frågans behandling förlidet år, alltså icke nu stå till buds, anslaget synes mig lämpligen böra sättas till samma belopp som för år 1918 samt givas förslagsanslags natur.

Jag hemställer sålunda, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att för tilldelande av statsunderstöd i enlighet med de av mig föreslagna villkor och grunder åt synnerligt skattetyngda landskommuner å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag å kronor 600,000.

13. Vissa utskylder för det brittiska beskickningshuset i Stockholm.

Till bestridande av vissa utskylder för det brittiska beskickningshuset i Stockholm har riksdagen år 1917 på Kungl. Maj:ts förslag på extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag av 1,000 kronor. De

[48.]

*Vissa ut-
skylder för
det brittiska*

[48.] förhållanden, som föranledde Kungl. Maj:t:s berörda framställning, föreliggande alltjämt oförändrade, varför en liknande framställning i vad avser år 1919 torde böra göras till instundande riksdag.

beskickningshuset i Stockholm.

(extra anslag.)

Anslaget bör omfatta den för år 1919 för det brittiska beskickningshuset utgående bevillningen samt viss andel av kommunalutskylterna för fastigheten för år 1918, vilka skatter skola erläggas under år 1919. Den på svenska staten fallande andelen av kommunalutskylterna synes fortfarande böra beräknas till 65 procent av hela beloppet. Anslaget torde böra upptagas till oförändrat belopp av 1,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

för bestridande enligt här ovan angivna grunder av den bevillning för år 1919 och viss del av de kommunalutskylder för år 1918, som komma att påföras det brittiska beskickningshuset i Stockholm, på *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av kronor 1,000.

14. Bidrag till viss utvidgning av svenska stadsförbundets verksamhet.

[49.] Hos Kungl. Maj:t har styrelsen för svenska stadsförbundet gjort framställning om erhållande av ett statsbidrag för år 1918 å 12,000 kronor för att sätta styrelsen i tillfälle att i vissa av styrelsen angivna riktningar utvidga förbundets verksamhet. Jag är icke nu beredd att förelägga Eders Kungl. Maj:t definitivt förslag i ämnet, men den föreliggande utredningen giver mig anledning anse, att medel för ändamålet böra hos riksdagen begäras, dock endast till ett belopp av 8,000 kronor för år räknat. Då det synes vara önskvärt, att den utvidgade verksamheten, på sätt i förenämnda framställning avsetts, kommer i gång redan under år 1918, skall jag i annat sammanhang göra framställning om beräkande av anslag för ändamålet å sistnämnda års tilläggsstat. Nu hemställer jag, då understödet enligt min mening bör uppföras även på 1919 års riksstat, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Bidrag till viss utvidgning av svenska stadsförbundets verksamhet.

(extra anslag)

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bliva förelagd riksdagen, såsom bidrag till bestridande av kostnaden för viss utvidgning av svenska stadsförbundets verksamhet bland de *extra anslagen* under sjunde huvudtiteln i riksstaten för år 1919 beräkna ett förslagsanslag, högst kronor 8,000.

15. Rese- och traktamentsersättning.

Till rese- och traktamentsersättning finnes för närvarande under sjunde huvudtiteln uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 50,000 kronor.

Såsom jag redan förut erinrat, har emellertid chefen för civildepartementet denna dag framlagt förslag om vissa av dyrtiden betingade höjningar av de enligt resereglementet vid extra förrättningar i statens tjänst utgående dagtraktamentena. I anslutning till berörda förslag har bemälda departementschef efter tillstyrkan från statskontoret hemställt om ökning från och med år 1919 av det under sjätte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar med 50 procent eller från 200,000 till 300,000 kronor, och har Eders Kungl. Maj:t beslutit att härom till riksdagen avlåta framställning.

Av den redogörelse, som vid tillfället av chefen för civildepartementet lämnades för bland annat det av statskontoret i ämnet avgivna utlåtande, framgick, att nämnda myndighet tillstyrkt motsvarande höjning, procentuellt räknat, även av det under sjunde huvudtiteln för samma ändamål uppförda anslag. En dylik höjning synes mig, i händelse den ifrågasatta ökningen av dagtraktamentena kommer till stånd, av omständigheterna påkallad; och biträder jag alltså statskontorets förslag härom.

I likhet med chefen för civildepartementet anser jag emellertid, även om den ifrågasatta förhöjningen av dagtraktamentena kommer att tillämpas redan under år 1918, någon förstärkning av det för sagda år redan anvisade anslaget till rese- och traktamentskostnader icke behöva vidtagas, då ju anslaget är av förslagsanslags natur. Höjningen av anslaget torde sålunda böra gälla från och med år 1919.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1919 höja det å *ordinarie stat* under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktamentskostnader,

nu	kronor	50,000,
med	»	25,000
till	»	75,000.

16. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 120,000.

[50.]

Rese- och
traktaments-
ersättning.(ordinarie
anslag.)

17. Tryckningskostnader.

[51.]
Trycknings-
kostnader.
(ordinarie
anslag.)

För utjämning av huvudtitelns slutsumma hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det å *ordinarie stat* under sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget för bestridande av tryckningskostnader,

nu	kronor 133,070,
med	» 6
till	» 133,076.

18. Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

[52.]
Kostnader för
kommittéer
och utred-
ningar genom
sakkunniga.
(ordinarie
anslag.)

På sätt min företrädare i ämbetet den 31 december 1917 vid anmälan av kassaförlagskommitténs den 20 mars 1917 avgivna betänkande samt riksdagens skrivelse den 15 juni 1917 angående uppförande å rikstat av vissa utgifter m. m. närmare utvecklat, torde för bestridande av kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, vilka kostnader hittills av statskontoret förskjutits och därefter hos riksdagen anmälts till ersättande, särskilda förslagsanslag nu böra under de olika huvudtitlarna i riksstaten upptagas. Anslagen, som från och med år 1919 böra bli av ordinarie natur, torde för år 1918 böra upptagas å tilläggsstat.

För sjunde huvudtiteln har kassaförlagskommittén i sitt ovan nämnda betänkande, med ledning av inhämtade statistiska uppgifter över 1911—1915 års utgifter för nu ifrågakvarande ändamål, föreslagit, att anslaget måtte sättas till 375,000 kronor.

Häremot har statskontoret i sitt den 25 oktober 1917 över kassaförlagskommitténs betänkande avgivna utlåtande icke haft något att erinra.

För egen del finner jag det föreslagna anslagsbeloppet väl avvägt, varför jag, jämte meddelande, att jag framdeles under dagens lopp kommer att göra framställning om beviljande av det för år 1918 erforderliga beloppet, nu hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga från och med år 1919 å *ordinarie stat* under sjunde huvudtiteln uppföra ett förslagsanslag å kronor 375,000.

19. Extra utgifter.

Av skäl, för vilka närmare redogjorts, har min företrädare i ämbetet den 31 december 1917, i överensstämmelse med en av kassaförlagskommittén gjord hemställan, däri statskontoret instämt, föreslagit, att vederbörande huvudtitlars anslag till extra utgifter skulle från och med år 1919 höjas med sådana belopp, som prövades erforderliga för bestridande av oförutsedda utgifter av mindre storlek, samt att å 1918 års tilläggsstat skulle upptagas motsvarande förstärkningar av samma anslag.

Den sammanlagda ökning av ifrågavarande anslag, som för de olika huvudtitlarna skulle bli erforderlig, har av kassaförlagskommittén beräknats till 100,000 å 150,000 kronor om året. Kommittén har därvid utgått från en av kommittén uppgjord statistik för åren 1912—1916 över sådana hittills förskottsvis bestridda kostnader, vilka hädanefter skulle täckas ur anslagen till extra utgifter. För samtliga huvudtitlar tillhoppa upptager denna statistik förskottskostnader av nyss angivet slag till ett belopp av i medeltal 79,300 kronor om året, därav å sjunde huvudtiteln belöper ett belopp av 20,000 kronor. Med hänsyn till budgetens stegring i allmänhet har emellertid kommittén ansett ökningen i anslagen till extra utgifter böra beräknas något högre än de medeltal, som framgå ur statistiken.

Med utgångspunkt från vad kommittén sålunda anfört och under framhållande, att tillbörlig hänsyn till budgetens stegring, åtminstone för den närmaste framtiden, syntes vara tagen, om de ur statistiken härledda beloppen höjdes med 25 procent, har statskontoret i sitt över kommittébetänkandet avgivna utlåtande, i vad angår sjunde huvudtiteln, föreslagit en ökning av anslaget till extra utgifter med 25,000 kronor.

Statskontorets berörda förslag föranleder ingen erinran från min sida. Anslaget, som för närvarande är i riksstaten upptaget med 32,000 kronor, skulle alltså från och med år 1919 höjas till 57,000 kronor, varjämte för år 1918 motsvarande förstärkning av anslaget skulle å tilläggsstat beredas. Härom skall jag senare i dag göra framställning.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1919 höja det å sjunde	
huvudtiteln uppförda <i>ordinarie reservationsanslaget</i> till	
extra utgifter, nu	kronor 32,000,
med	» 25,000
till	» 57,000.

[53.]
Extra
utgifter.
(ordinarie
anslag)

20. Löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

[54.]
 Löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

(ordinarie anslag.)

Under återopande av vad jag till statsrådsprotokollet förut denna dag anført i fråga om beredande av löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bliva förelagd riksdagen, för löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare bland de *ordinarie anslagen* under sjunde huvudtiteln beräkna ett belopp av kronor 15,100.

Beträffande här förut omförmälda ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag icke att föreslå någon förändring. I sammanhang härmed ber jag dock få erinra, att vid bifall till vad i den under punkten 54 omförmälda propositionen kan bliva föreslaget vissa i ordinarie avlöningsstater uppförda vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare komma att erhålla avlöningsförmåner utöver vad i vederbörande stat angives.

Av sjunde huvudtitelns *ordinarie anslag*, som för innevarande år
 uppgå till..... kr. 24,974,361:—
 komma vid bifall till de av mig framställda förslag

följande anslag att höjas, nämligen
 till statskontoret med kr. 9,800:—

- » mynt- och juste-
ringsverket med » 145,000:—
- » kommerskollegi-
um med » 253,235:—
- » bergsstaten med » 33,025:—
- » statistiska central-
byrån med » 58,610:—
- » bankinspektionen
med » 13,500:—
- » tullverket med ... » 187,690:—
- » kontrollstyrelsen
med » 43,800:—
- » rese- och trakta-
mentsersättning
med » 25,000:—
- » tryckningskostna-
der med » 6:—
- » extra utgifter med » 25,000:—

varjämte å denna
 huvudtitel skulle
 komma att upp-
 föras följande nya
 ordinarie anslag,
 nämligen

- till upprätthållande av
 inspektionens över
 elektriska anlägg-
 ningar verksam-
 het » 20,800:—
- » upprätthållande
 av sprängämnes-
 inspektionens verk-
 samhet » 7,600:—
- » anordnande av
 kontroll å fartygs
 sjövärdighet » 149,850:—

till navigationssko-		
lorna	kr. 178,120: —	
» navigationslära-		
kursen	» 2,200: —	
» ålderstillägg för		
personalen vid un-		
dervisningsanstal-		
terna för sjöfart »	11,000: —	
» bestridande av		
skeppsmättnings-		
kostnader..... »	32,200: —	
» statens provnings-		
anstalt..... »	38,900: —	
» ortstillägg till be-		
fattningshavare		
vid tullverkets		
lokalförvaltning		
samt kust- och		
gränsbevakning... »	410,000: —	
» kostnader för kom-		
mittéer och utred-		
ningar genom sak-		
kunniga..... »	375,000: —	
» löneförbättring för		
vissa vaktmästare		
m. fl. »	15,100: —	kr. 2,035,436: —
Om från denna summa drages		
dels beloppet av det förut å ordi-		
narie stat uppförda anslaget till		
handelsundervis-		
ningsinspektionen kr.	1,500: —	
vilket enligt mitt		
förslag skulle ur		
staten utgå,		
dels ock av mig förelagda minskningar i anslagen		
till befrämjande i all-		
mänhet av bergs-		
bruket..... »	3,000: —	

till befrämjande i allmänhet av slöjderna	kr. 12,500: —
» ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel	» 155,748: —
eller tillhoppa	kr. 172,748: —
skulle de ordinarie anslagen ökas med	kr. 1,862,688: —
och sålunda för år 1919 komma att uppgå till	kr. 26,837,049: —

Summan av de av mig tillstyrkta *extra anslag* understiger vad under sjunde huvudtiteln anvisats för år 1918

kr. 6,829,539: —
med
» 440,188: —
kr. 6,389,351: —

Huvudtitelns slutsumma, för år 1918

» 31,803,900: —

skulle alltså, under förutsättning av bifall till mitt förslag, för år 1919 uppgå till

» 33,226,400: —

I vad föredragande departementschefen sålunda hemställt och föreslagit instämde statsrådets övriga ledamöter; och behagade Hans Maj:st Konungen i nåder bifalla vad sålunda blivit tillstyrkt.

Ur protokollet:
Teodor Franzén.

Innehållsförteckning.

Punkt	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
A. Departementet.			
	17,000		2
	129,300		2
	4,700		2
[1.]		8,100	2—3
[2.]		3,000	3
B. De centrala ämbetsverken.			
Kammarkollegium.			
	128,000		3
[3.]		74,700	3—8
[4.]		1,550	8—10
Statskontoret.			
[5.]	178,800		11—15
[6.]		7,000	16

Sjunde huvudtiteln.

275

Punkt	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
Mynt- och justeringsverket.			
[7.]	Bestridande av de med mynt- och justerings- verkets drift förenade kostnader	1,060,000	17—33
Kommerskollegium.			
[8.]	Kommerskollegium m. m.:		34—38
	a) för upprätthållande av kommerskollegii verk- samhet	397,400	
	b) för upprätthållande av bergsstatens verksam- het	66,025	
	c) för upprätthållande av inspektionens över elektriska anläggningar verksamhet	20,800	
	d) för upprätthållande av sprängämnesinspek- tionens verksamhet	7,600	
	e) för anordnande av kontroll å fartygs sjö- värdighet	149,850	
	f) för navigationsskolorna	178,120	
	g) för navigationslärarkursen	2,200	
	h) till ålderstillägg för personalen vid under- visningsanstalterna för sjöfart	11,000	
	i) för bestridande av skeppsmättningskostnader	32,200	
	j) till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid navigationsskolorna	35,000	
Kammarrätten.			
	Kammarrätten	284,300	38
[9.]	Förstärkning av arbetskrafterna hos kammarr- rätten	81,701	38—41
Statistiska centralbyrån.			
[10.]	Avlöningsmedel för statistiska centralbyrån m. m.	158,300	41—42
	Bibliotekets underhållande	2,000	42

Punkt	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
Byggnadsstyrelsen.			
	Byggnadsstyrelsen	157,200	42
	Utförande av mätningar och andra undersökningar av i kulturhistoriskt avseende märkliga byggnader i allmänhet	3,000	42
[11.]	Förhyrande av lokal för två av byggnadsstyrelsens byråer m. m.		9,200
[12.]	Länsarkitekter		25,000
			42—44
			44
Patent- och registreringsverket.			
[13.]	Upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet	540,600	44—46
[14.]	Kostnader, som föränledas av överståthållarämbetets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag av registrering		4,000
			46
Bankinspektionen.			
[15.]	Upprätthållande av bankinspektionens verksamhet	80,500	47—52
Statens provningsanstalt.			
[16.]	Statens provningsanstalt	38,900	52—54
C. Bergsbruket.			
[17.]	Befrämjande i allmänhet av bergsbruket	2,700	54—55
[18.]	Bergsskolorna i Filipstad och Falun jämte därmed förenade yrkesskolor		29,100
			55—62

Punkt	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
D. Handel och sjöfart.			
[19.]			
Bidrag till underhållande av handelshögskolan i Stockholm		15,000	62—66
Handelsgymnasier	135,000		66
[20.]			
Förhöjda understöd till Göteborgs handelsinstitut och Stockholms handelsgymnasium		30,000	66—74
[21.]			
Exportstipendier		20,000	74—77
[22.]			
Statsunderstöd till auktoriserade handelskammare i riket		36,000	77—79
[23.]			
Statsunderstöd till svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt till svenska föreningens i Petrograd handelskommitté		30,000	79—90
[24.]			
Bidrag till en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik		650	90—91
[25.]			
Bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag		1,000	92
[26.]			
Ersättning till sjömanshusen		40,000	93—94
[27.]			
Läkarundersökning av sjöfolk		27,000	94—97
[28.]			
Arvoden till två dispasschörsassistenter		4,000	97
[29.]			
Anordnande av stormvarningar vid rikets kuster		8,000	97—106

E. Industri, hantverk och slöjd.

[30.]			
Befrämjande i allmänhet av slöjderna	40,000		107—113
[31.]			
Vävskolan i Borås		9,600	113—120
[32.]			
Understöd till Sveriges hantverksorganisation		4,000	120—122
[33.]			
Statsunderstöd åt hantverksidkare för utbildande av lärlingar m. m.		11,750	122—128
[34.]			
Understöd åt föreningen för svensk hemslöjd		15,000	128—130

Punkt		Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid.
F. Skatteomkostnader.				
[35.]	Tullverket	6,990,490		131—187
[36.]	Ortstillägg till befattningshavare vid tullver- kets lokalförvaltning samt kust- och gräns- bevakning	410,000		188
[37.]	Bidrag till tullstatens enskilda pensionsinrätt- ning	10,000		188
[38.]	Förstärkning av arbetskrafterna hos general- tullstyrelsen		25,200	188
[39.]	Förstärkning av arbetskrafterna vid tullverkets lokalförvaltning		443,800	189
[40.]	Tillfälliga lönetillägg till tullverkets personal m. m.		600,000	189
	Bilaga till punkt 35			190—243
[41.]	Kontrollstyrelsen:			244—245
	a) kontrollstyrelsen	78,000		
	b) förstärkning av arbetskrafterna hos kontrollstyrelsen		35,000	
	Kontroll å tillverkningsavgifter	800,000		245
	Stämpelomkostnader	420,000		245
	Kostnader för taxering till skatt å inkomst och förmögenhet	1,100,000		245
	Observations- och uppbördsprocenter m. m. . .	20,000		245
G. Kronans publika hus.				
	Lyshållning m. fl. utgifter för kronans publika hus i Stockholm	50,000		246
	Byggnader och reparationer	370,000		246
[42.]	Byggnader för statens provningsanstalt . . .		790,000	246—256
[43.]	Förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län		6,000	256—257
H. De kungl. teatrarna.				
	Kungl. operan	60,000		258

Punkt	Ordinarie anslag Kronor	Extra anslag Kronor	Sid
I. Diverse.			
	55,000		258
	3,500,000		258
	44,700		258
	300,000		258
[44.] Bidrag till landsting och städer, som icke deltaga i landsting		3,100,000	258—260
[45.] Ersättning till vissa städer och köpingar för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel	4,828,188		260
Ersättning till landsting och städer, som ej deltaga i landsting, för till statsverket indragna brännvinsförsäljningsmedel	3,100,000		260
Vederlag för nedlagda utskänkningsrättigheter	100,000		260
[46.] Inlösen av och ersättning för skattefrälseräntor samt avlösning av frälsekatteäntor		250,000	260—264
[47.] Statsunderstöd åt synnerligt skattetyngda landskommuner		600,000	264—265
[48.] Vissa utskylder för det brittiska beskickningshuset i Stockholm		1,000	265—266
[49.] Bidrag till viss utvidgning av svenska stadsförbundets verksamhet		8,000	266
[50.] Rese- och traktamentsersättning	75,000		267
Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.	120,000		267
[51.] Tryckningskostnader	133,076		268
[52.] Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga	375,000		268
[53.] Extra utgifter	57,000		269
[54.] Löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare	15,100		270

Åttonde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
FRIHERRE PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Rydén anhöll att få föredraga de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens åttonde huvudtitel för år 1919, samt anförde därvid följande:

I sammanhang med framläggande av förslag till reglering av åttonde huvudtiteln för åren 1916 och 1917 lämnade dåvarande departementschefen till statsrådsprotokollen över ecklesiastikärenden den 14 januari 1915 och den 14 januari 1916 detaljerade redogörelser för de besparingar, som ansetts på grund av rådande ekonomiska förhållanden kunna göras å de på 1915 och 1916 års stater under nämnda huvudtitel uppförda anslag.

I likhet med vad som skett i inledningen till den vid 1917 års statsverksproposition fogade bilagan åttonde huvudtiteln anhåller jag att, för vinnande av större överskådlighet i den följande framställningen, få något uppehålla mig vid vissa av omförmälda anslag.

Bland de *extra* anslag på 1915 års stat, som ansetts kunna i sin helhet reserveras till ett kommande år, äro åtskilliga avsedda för reseunderstöd eller liknande ändamål. Dessa anslag äro följande:

	Kronor.
1) Till resestipendier åt prästmän	8,000: —
2) » resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. vid rikets universitet och karolinska institutet	10,000: —
3) » resestipendier åt lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter	9,000: —
4) » resestipendier och till studieunderstöd åt föreståndarinnor och lärarinnor vid lärarinneutbildningsanstalter i huslig ekonomi ävensom åt skolkökslärarinnor vid andra läroanstalter	2,000: —
5) » resestipendier åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor	1,200: —
6) » resestipendier åt rektorer samt övriga lärare och lärarinnor vid folkskoleseminarierna	2,000: —
7) » resestipendier åt lärarpersonalen vid högre folkskolor	1,200: —
8) » resestipendier åt folkskollärare och folkskollärarinnor	8,000: —
9) » resestipendier åt lärare och lärarinnor vid småskolor m. fl.	3,000: —
10) » resestipendier åt föreståndare, lärare och lärarinnor vid rikets abnormskolor (dövstumskolor, blindskolor och sinnesslöanstalter)	1,000: —
11) » resestipendier åt föreståndare och facklärare vid lägre tekniska läroanstalter	3,000: —
12) » beredande för svenska forskare av tillfälle till vetenskapligt arbete vid en eller flera utländska biologiska stationer	1,800: —

På därom gjord framställning i den till 1915 års riksdag avlätna statsverkspropositionen lämnade riksdagen sitt medgivande till att dessa anslag finge för samma ändamål användas under år 1916, och efter det förslag i enahanda syfte avlåtits jämväl till 1916 och 1917 årens riksdagar, medgav riksdagen, att anslagen finge för sina ändamål användas under år 1917, respektive år 1918.

Det är emellertid antagligt, att ifrågavarande anslag ej heller år 1918

böra tagas i anspråk. Genom kungörelse den 31 december 1917 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att med åtgärder för utdelning för år 1918 av sådana resestipendier och likartade understöd, som skulle utgå från bland andra ovan förmälda anslag, skall tills vidare anstå, och jag kommer under punkterna 34, 131, 151, 152, 155, 171, 172, 173, 174, 202, 216 och 243 i det följande att hemställa om utverkande av riksdagens medgivande, att ifrågavarande på extra stat för år 1915 beviljade anslag må för enahanda ändamål användas under år 1919.

Beträffande det under 11) förmälda anslaget anser jag mig dock redan här böra omnämna, att jag under punkten 216 i det följande kommer att förorda, att det för år 1919 gives en något vidgad användning, så att resestipendier från berörda anslag må tilldelas föreståndare och facklärare icke endast vid de lägre tekniska läroanstalter, som förefunnos vid anvisandet av anslaget, utan även vid yrkesskolor av den förändrade typ, som jag, enligt vad i det följande under punkterna 181, 209 och 210 närmare angives, har för avsikt att föreslå, så snart erforderliga förarbeten härför blivit avslutade.

Jag torde här böra erinra om ytterligare två extra anslag på 1915 års stat, vilka ännu icke tagits i anspråk, nämligen:

	Kronor.
13) Till understödjande av skididrotten bland ungdomen	30,000: —
14) Bidrag till en antarktisk expedition åren 1915—1919	27,000: —

I enlighet med Kungl. Maj:ts framställning medgav 1915 års riksdag, att även dessa anslag finge för enahanda ändamål användas under år 1916, och liknande medgivanden beträffande användningen av anslagen lämnades av 1916 års riksdag för år 1917 och av 1917 års riksdag för år 1918. Då emellertid de anordningar, som avsetts med det under 13) omnämnda anslaget, funnits böra tills vidare uppskjutas samt de nuvarande förhållandena lagt hinder i vägen för åvägabringande av det företag, till vars understödjande det under 14) upptagna anslaget beviljats, kommer jag att under punkterna 227 och 246 här efteråt föreslå, att riksdagens medgivande utverkas därtill, att de för år 1915 till dessa ändamål anvisade medlen må för samma ändamål tagas i anspråk under år 1919.

Även i åtskilliga under åttonde huvudtiteln uppförda *ordinarie* anslag ingå emellertid vissa anslagsposter, som ävse studieresor eller likartade ändamål. Dessa anslagsposter äro följande:

15) å det bestämda anslaget till nationalmuseet: till utländska studieresor	Kronor. 1,500: —
---	---------------------

	Kronor.
16) å reservationsanslaget till de allmänna läroverken: till resestipendier åt lärare i främmande levande språk	15,000: —
17) å samma anslag: till reseunderstöd åt lärare vid de allmänna läroverken, särskilt vid de läroverk, där provårskurs är anordnad	6,000: —
18) å förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor: till understöd för utbildning av lärare och lärarinnor vid dylika läroanstalter, högst	3,000: —
19) å det bestämda anslaget till de tekniska läroverken: till stipendier åt lärare vid tekniska högskolan för utrikes studieresor	1,800: —

Dessa anslagsbelopp hava icke tagits i anspråk under år 1917, och genom ovanberörda kungörelse den 31 december 1917 hava bestämmelser meddelats rörande uppskov med utdelande för år 1918 av resestipendier m. m. även från de nu nämnda anslagen.

Besparingar, som uppkommit eller uppkomma å de under 16) och 17) omförmälda utgiftsposterna, kvarstå å reservationsanslaget till de allmänna läroverken; eventuell behållning å det under 18) nämnda förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor tillföres statsverkets kassafond; vad som besparas å de under 15) och 19) omförmälda beloppen kommer däremot att ingå till åttonde huvudtiteln's allmänna besparingar.

Då genom inbesparande för år 1918 av de under 16) och 17) omnämnda anslagsposterna skulle å reservationsanslaget till de allmänna läroverken uppstå en utgiftsminskning med ett så avsevärt belopp som 21,000 kronor, låge det ju nära till hands att göra en motsvarande nedsättning i anslagets belopp för år 1919. På sätt dåvarande departementschefen omförmäلت i sitt yttrande till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1916, punkten 117, och jämväl berört i sitt yttrande till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 13 januari 1917, punkten 136, har emellertid vid en utredning, som inom ecklesiastikdepartementet blivit genom sakkunnig person verkställd rörande det möjligen förefintliga behovet av anslagets ökande på grund av inrättande under de senare åren av nya lärarbefattningar, framgått såsom resultat, att besparingar å det årliga anslaget äro att motse endast för ett fåtal år framåt och att, sedan dessa besparingar därefter förbrukats, anslaget måste höjas för att kunna möta de krav, som på grund av redan nu bestående förhållanden komma att ställas på detsamma. I likhet med vad under de senaste åren ägt rum, anser jag därför försiktigheten bjuda, att beträffande ifrågavarande

anslag tills vidare icke vidtages någon nedsättning med anledning av nämnda förhållande.

I detta sammanhang torde jag böra erinra därom, att Kungl. Maj:t under år 1917 utdelat två resestipendier från det under åttonde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget å 45,000 kronor till »resestipendier samt läroböckers, tidskrifters och lärda verks utgivande», därav det ena att utgå under år 1917 samt det andra efter ingången av år 1918. Uppkomna besparingar kvarstå å anslaget och kunna givetvis ett följande år användas för något av de med anslaget avsedda ändamålen.

Jag övergår nu till de särskilda, till regleringen av åttonde huvudtiteln hörande äskanden, som jag ansett mig böra understödja, och anmäler desamma i den ordning, vari de ansetts böra förekomma i riksstaten. Jag kommer därjämte att å behöriga ställen angiva de ordinarie anslag, beträffande vilka jag icke har någon ändring att föreslå.

A. Departementet.

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 17,000: —

[1.]

Departemen-
tets avdelning
av Kungl.
Maj:ts kansli.
Övergångs-
stat.

2. **Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli. Övergångsstat.** I samband med godkännande av nya ordinarie avlöningsstater för de olika statsdepartementen antog 1917 års riksdag jämväl en övergångsstat för befattningshavare i ecklesiastikdepartementet. Å nämnda övergångsstat uppfördes en kanslisekreterare å statistiska avdelningen med en avlöning av 4,000 kronor för år jämte två ålderstillägg. Dessutom upptogs å övergångsstaten personligt avlöningstillägg åt ifrågavarande befattningshavare, kanslisekreteraren C. H. Gustafsson, till belopp av 1,800 kronor. Nämnda personliga avlöningstillägg inräknades i det av riksdagen till ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli beviljade ordinarie anslaget å 190,200 kronor. Något anslag för gäldande av övriga, ifrågavarande befattningshavare tillkommande avlöningsförmåner blev ej uppfört i staten. Man torde därvid hava utgått ifrån att befattningshavarens begynnelseavlöning skulle gäldas av ett å den nya staten uppfört belopp såsom begynnelseavlöning för en aktuarie å statistiska avdelningen, vilken sistnämnda befattning förutsattes skola under motsvarande tid hållas vakant, ävensom att de ålderstillägg, vilka tillkomma den å övergångsstaten uppförde befattningshavaren skulle gäldas av huvudtitelns anslag till ålderstillägg.

Under åberopande av vad statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet förut denna dag anfört i fråga om de av 1917 års riksdag godkända nya staterna för statsdepartementen samt om uppförande å övergångsstat av kanslisekreterare å dittills gällande stat, vilken icke befordrats till förste kanslisekreterare från tiden för de nya staternas ikraftträdande, ävensom i fråga om avlöningsförmånerna för sålunda å övergångsstat uppförd tjänsteman, torde jag få bringa i erinran, att två kanslisekreterare å ecklesiastikdepartementets kansliavdelning icke befordrats till förste kanslisekreterare. I enlighet med de grunder, som av riksdagen godkändes i samband med antagande av de nya staterna för statsdepartementen, böra de vid sådant förhållande upptagas å övergångsstat.

[1.]

Det torde därvid vara lämpligt, att sistnämnda kanslisekreterare uppföras å den av riksdagen redan godkända övergångsstaten för befattningshavare i ecklesiastikdepartementet. Å övergångsstaten böra därvid upptagas dels deras förutvarande avlöningsförmåner å ordinarie stat, uppgående för en var av dem till 4,000 kronor jämte två ålderstillägg, dels ock för år 1917 nämnda befattningshavare tillkommande provisoriskt avlöningstillägg, uppgående för en var av dem till 1,200 kronor.

I samband därmed torde böra stadgas skyldighet för envar av de befattningshavare, som nu uppföras å departementets övergångsstat, att, så länge han därå kvarstår, bestrida en andre kanslisekreterarbefattning i ecklesiastikdepartementet.

Därjämte torde böra föreskrivas att, så länge å övergångsstaten uppförd befattningshavare kvarstår därstädes, motsvarande befattning å den nya staten skall hållas vakant och avlöningsförmånerna vid befattningen besparas statsverket, därvid såsom motsvarande befattning betraktas: beträffande kanslisekreteraren å statistiska avdelningen en aktuarietbefattning å samma avdelning samt beträffande kanslisekreterare å kansliavdelningen andre kanslisekreterarbefattning å sistnämnda avdelning.

För bestridande av de avlöningsförmåner, som sålunda skola utgå till de å övergångsstaten uppförda tre befattningshavarna och som, fränsett ålderstilläggen, vilka torde gäldas från det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg, uppgå till ett sammanlagt belopp av 16,200 kronor, synes mig böra å riksstaten under rubriken »Övergångsstat» upptagas ett förslagsanslag, högst det angivna beloppet. Såsom jag förut nämnt, hava medel till bestridande av det Gustafsson tillerkända personliga avlöningstillägget å 1,800 kronor inräknats i det av 1917 års riksdag för ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli å riksstaten uppförda ordinarie anslaget å 190,200 kronor. Vid bifall till vad jag redan förordat, torde det sistnämnda anslaget böra minskas med det angivna beloppet, 1,800 kronor, till 188,400 kronor.

Med hänsyn till de nya grunderna för riksstatsens uppställning torde, såsom statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet framhållit i sitt förut omförmälda yttrande till statsrådsprotokollet över lantförvarsärenden, ett belopp, motsvarande det provisoriska avlöningstillägget till en var av ifrågavarande, nu å övergångsstaten uppförda kanslisekreterare å kansliavdelningen, eller sammanlagt 2,400 kronor, böra äskas å tilläggsstat för år 1918. Till denna fråga torde jag få återkomma vid anmälan av de medelsbehov, som för ecklesiastikdepartementets vidkommande böra tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för år 1918.

[1.] På grund av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att

dels å den av 1917 års riksdag antagna övergångsstaten för ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli uppföra nedan angivna befattningshavare:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Ortstilllägg.	Summa.	
1 kanslisekreterare å kansliavdelningen	2,500	1,500	—	4,000	Härtill komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 500 kronor.
Provisoriskt avlöningstillägg till denne enligt de för år 1917 gällande grunder för dylikt avlöningstillägg	700	100	400	1,200	
1 kanslisekreterare å kansliavdelningen	2,500	1,500	—	4,000	Härtill komma två ålderstillägg till lönen, vardera å 500 kronor.
Provisoriskt avlöningstillägg till denne enligt de år 1917 gällande grunder för dylikt avlöningstillägg	700	100	400	1,200	

Nytt anslag.

Minskat anslag.

dels i riksstaten under åttonde huvudtiteln A. Departementet, under benämning »Övergångsstat», uppföra ett nytt *ordinarie förslagsanslag*, högst 16,200 kronor;

dels minska det ordinarie anslaget till ecklesiastikdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, nu 190,200 kronor, med 1,800 kronor till 188,400 kronor;

dels föreskriva, att en var av de å övergångsstaten uppförda kanslisekreterarna å kansliavdelningen skall vara skyldig bestrida en andre kanslisekreterarbefattning i ecklesiastikdepartementet ävensom att, så länge kanslisekreteraren C. H. Gustafsson kvarstår å ecklesiastikdepartementets övergångsstat, en aktuariefattning å departementets statistiska avdelning samt, så länge de nu å övergångsstaten uppförda kanslisekreterarna å kansliavdelningen kvarstå därstädes, motsvarande antal andre

kanslissekreterarbefattningar skall hållas vakant; skolande avlöningsförmånerna vid vakant befattning för motsvarande tid besparas;

dels ock förklara, att beträffande i övergångsstaten upptaget provisoriskt avlöningstillägg skola gälla de för dylikt tillägg för befattningshavare i statsdepartementen för år 1917 fastställda grunder och villkor.

3. **Extra föredragande m. m.** Till extra föredragande m. m. inom ecklesiastikdepartementet anvisade 1917 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:t i proposition nr 230 därom framställda förslag å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 15,600 kronor.

[2.]

Extra föredragande m. m.

Då ifrågavarande anslagsbehov kvarstår oförminskat för år 1919, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till extra föredragande m. m. inom ecklesiastikdepartementet anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 15,600 kronor.

4. **Ledare av undervisningsstatistikens omorganisation.** Med bifall till därom av Kungl. Maj:t framställt förslag anvisade 1917 års riksdag till avlönande av en ledare av undervisningsstatistikens omorganisation å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 7,800 kronor, varav 2,500 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar.

[3.]

Ledare av undervisningsstatistikens omorganisation.

För det fortsatta arbetet med omorganisation av undervisningsstatistiken är det erforderligt, att ett anslag å enahanda belopp står till förfogande jämväl för år 1919. Jag hemställer därför, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till avlönande av en ledare av undervisningsstatistikens omorganisation anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 7,800 kronor, varav 2,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar.

B. Arkiv, bibliotek och museer.

Arkiv.

1. **Riks- och landsarkiven.** Vid bifall till vad jag under punkterna 4 och 7 föreslår kommer det ordinarie anslaget till riks- och landsarkiven, nu 103,830 kronor, att ökas med 8,150 kronor till 111,980 kronor.

[4.]
Ny andre
arkivariebe-
fattning vid
riksarkivet
m. m.

2. **Ny andre arkivariebefattning vid riksarkivet m. m.** I underdånig skrivelse den 12 september 1916 har riksarkivarien hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels medgiva,

1) att i avlöningsstaten för riksarkivet finge från och med den 1 januari 1918 uteslutas en tjänsteman i andra lönegraden med avlöning av 5,800 kronor och att i samma stat finge i stället från och med nämnda dag upptagas dels en tjänsteman i tredje lönegraden under benämningen arkivråd och med avlöning av 8,100 kronor, därav lön 5,000 kronor, tjänstgöringspenningar 2,500 kronor och ortstillägg 600 kronor, dels en tjänsteman i första lönegraden under benämningen andre arkivarie och med avlöning av 4,000 kronor, därav lön 2,200 kronor, tjänstgöringspenningar 1,500 kronor och ortstillägg 300 kronor, samt

2) att den förste av dessa skulle äga rätt till ett ålderstillägg å 600 kronor efter 5 år och den senare till tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års tjänstgöring,

dels förklara, att berörda ålderstillägg skulle utgå av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålderstillägg.

Genom nådig remiss den 22 september 1916 anbefalldes löneregleringskommittén att avgiva underdånigt utlåtande över berörda framställning.

Sedermera har riksarkivarien i underdånig skrivelse den 10 september 1917 hemställt, att nämnda framställning måtte vinna nådigt beaktande vid framläggande av anslagsäskanden för 1918 års riksdag; och har sist omnämnda skrivelse blivit genom nådig remiss den 14 september 1917 till löneregleringskommittén överlämnad för att tagas i övervägande vid avgivande av utlåtande över riksarkivariens förstberörda framställning.

Efter det löneregleringskommittén inkommit med det begärda utlåtandet, anhåller jag nu att få anmäla detta ärende.

Till en början torde jag få förutskicka följande upplysningar:

[4.]

I den år 1877 fastställda avlöningsstaten för riksarkivet funnos, bland annat, upptagna en chef (riksarkivarien) med en avlöning av 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar. 3 arkivarier med avlöning i dåvarande andra lönegraden, 4,500 kronor, därav 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt 3 amanuenser med avlöning i dåvarande första lönegraden, 3,000 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,200 kronor tjänstgöringspenningar. Arkivarier och amanuenser kunde dessutom erhålla två ålderstillägg, vardera à 500 kronor, efter 5 och 10 år.

Den 26 oktober 1877 fastställdes förnyad instruktion för riksarkivets ämbets- och tjänstemän. Denna instruktion angav såsom syftemål för riksarkivet, att det skulle vara en jämväl för forskare tillgänglig arkivdepå, huvudsakligen för handlingar från Kungl. Maj:ts kansli eller andra styrelseverk. Någon officiell befattning med värden av eller kontrollen över andra arkivaliesamlingar i riket ägde riksarkivet icke då.

Enligt nämnda instruktion bestod riksarkivet av två avdelningar, den historiska och den administrativa; den historiska avdelningen var fördelad i två sektioner. Av de tre arkivarierna tjänstgjorde två vid den historiska och en vid den administrativa avdelningen.

Från att hava varit en arkivdepå, företrädesvis för Kungl. Maj:ts kanslis arkivalier, har riksarkivet numera att uppvisa en betydande utveckling på ett annat område, nämligen i vad angår dess verksamhet såsom den centrala myndigheten för det offentliga arkivväsendet inom riket.

Denna genomgripande förändring i avseende å riksarkivets verksamhet och arbetsområden, vilken småningsom genomförts under de två senaste årtiondena, inleddes med landsarkivens tillkomst för omhändertagande av vissa i rikets olika delar befintliga lokala arkivalier. År 1899 började landsarkivet i Vadstena sin verksamhet, år 1903 landsarkiven i Uppsala och Lund, år 1905 arkivdepån i Visby och år 1911 landsarkivet i Göteborg.

Den 31 december 1900 utfärdades stadga angående vissa offentliga arkiv. Till följd av föreskrifterna i denna stadga kom riksarkivet i officiell beröring med de flesta offentliga myndigheter i landet i frågor angående deras arkiv. Det föreskrevs nämligen, bland annat, för ett flertal arkiv, att förteckningar över offentliga arkiv skulle uppgöras och årligen fullständigas efter planer, över vilka i regel riksarkivariens yttrande borde inhämtas, att ett exemplar av vederbörande förteckningar skulle efter deras uppgörande insändas till riksarkivet och sedermera, efter vissa mellautider, kompletteras genom insändande av tilläggsförteckning, samt att de närmare bestämmelser, som kunde erfordras för denna stadgas tillämpning, borde av olika myndigheter meddelas efter riksarkivariens hörande.

Riksarkivets verksamhet blev sedermera ytterligare utvecklad, i det att riksarkivet kom att taga befattning med vissa centrala ämbetsverks arkiv. I anledning av en utav Kungl. Maj:t gjord framställning ävensom en i ämnet väckt motion beviljade 1901 års riksdag medel till ordnande och registrerande av vissa handlingar i kammarsarkivet. I samband därmed anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta genom sakkunniga personer snarast möjligt föranstalta om undersökning av de i huvudstaden befintliga centrala ämbetsverkens arkiv i syfte att få en utredning såväl rörande beskaflenheten, omfånget och förvaringssättet av deras arkivalier som ock

- [4. angående möjligheten och lämpligheten av att förena de äldre delarna av nämnda arkiv med riksarkivet under gemensam styrelse, och att, ifall en dylik förening skulle befinnas möjlig och önskvärd, Kungl. Maj:t måtte vidtaga de åtgärder, som vore ägnade att förbereda och främja densamma. Ifrågasvarande utredning anförtroddes åt riksarkivet och avgavs år 1903.

Samma år utfärdades ett flertal kungörelser, vilka hade till syfte att åstadkomma större planmässighet vid tillämpningen av 1900 års arkivstadga. Dessa voro *dels* kungörelserna av den 22 maj 1903 angående allmänna grunder för ordnande och förtecknande av vissa offentliga arkiv, angående plan till förteckning över vissa centrala ämbetsverks arkiv, angående plan till förteckning över domkapitels arkiv, angående plan till förteckning över rikets allmänna läroverks arkiv samt angående plan till förteckning över kyrkoarkiv, *dels ock* kungörelserna av den 24 juli 1903 angående plan till förteckning över länsstyrelser arkiv samt angående plan till förteckning över rådstuvurätters och magistraters arkiv (s. k. stadsarkiv). Den 22 juni samma år utfärdade riksarkivarien cirkulär med närmare anvisningar i avseende å tillämpningen av kungl. kungörelsen den 22 maj 1903 angående allmänna grunder för ordnande och förtecknande av vissa offentliga arkiv.

Sistnämnda år — 1903 — upptogs på riksarkivariens initiativ jämväl frågan om utgallring av handlingar ur statsmyndighetens arkiv. Denna fråga har bland annat resulterat i kungörelsen den 5 juni 1909 angående åtgärder för utgallring av obehörliga handlingar hos vissa myndigheter.

Genom den utveckling, vars huvuddata nu angivits, kom riksarkivet att så småningom utgöra medelpunkten för det offentliga arkivväsendet i landet. Ett uttryck för denna riksarkivets ställning gavs genom kungl. förordningen den 12 oktober 1906 angående inspektion av vissa offentliga arkiv, där närmare bestämmelser meddelades i fråga om riksarkivariens inspektionsskyldighet. Samma förhållande kom även till synes i den sistnämnda dag utfärdade kungörelsen angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i instruktionen för riksarkivet; där angavs uttryckligen, att »riksarkivet utgör den centrala myndigheten för det offentliga arkivväsendet i Sverige».

Utvidningen av riksarkivets arbetsmängd föranledde en utökning av personalen. Särskilt hade behovet av ökade arbetskrafter å den administrativa avdelningen gjort sig gällande, och till beredande av arvode åt en extra arkivarie, företrädesvis avsedd för denna avdelning, anvisade 1908 års riksdag erforderliga medel å extra stat för år 1909.

Antalet arkivarier kom sålunda att utgöra 4; de ordinarie amanuenserna voro fortfarande 3.

Vid 1909 års riksdag förelåg fråga om ny lönereglering för riksarkivet. I den framställning, vari dåvarande riksarkivarien framhöll behovet av löneregleringens snara genomförande, förelåg även ett förslag, att i stället för två andragradstjänster skulle inrättas två tredjegradsstjänster, vilkas innehavare skulle benämnas arkivråd och placeras såsom avdelningschefer för en var av den historiska och den administrativa avdelningen.

Till stöd för detta förslag anfördes huvudsakligen följande:

Med den utveckling, arkivväsendet under de sista åren tagit, började uppgifterna också växa riksarkivarien över huvudet, för såvitt han ensam skulle svara för dem. Ledningen av arbetena både i riksarkivet och den administrativa depån samt tillämpningen av de moderna arkivprinciperna på de många samlingarna, uppsikten över landsarkiven och övriga lokala arkiv samt högsta ledningen även av deras arbeten,

arkivtjänstemännens arkivaliska utbildning, för vilken både föreläsningar och övningar tid efter annan i riksarkivet behöfde anordnas, ledningen av de historiska publikationerna och bestämmande av grunderna för desamma, utgivningen av arkivförteckningar och andra arkivtekniska publikationer, studiet av och handledningen i paleografi och diplomatik eller urkundskänedom, för vilka discipliner riksarkivet också borde vara en medelpunkt, behandlingen av medeltidsavdelningen, som i en av de avgångna yngre tjänstemännen gått miste om en sakkunnig vårdare, ledningen av administrativa utredningar av olika slag, studiet av arkivväsendets utveckling i främmande länder, sist och icke minst den för det dåvarande allt mer påträngande frågan om gallring av arkivalier, föreskrifters utfärdande därför och deras tillämpning utgjorde en rad dylika uppgifter, som dittills i första hand ålegat riksarkivariern och i fråga om vilka hans initiativ påkallats. Hans tid räckte faktiskt icke till för dem alla, liksom han saknade tid för något samlat vetenskapligt arbete inom området för arkivets verksamhet, vartill bland annat borde höra utarbetandet av en systematisk översikt av dess beståndsdelar, ett arbete, som för den historiska forskningen vore av ganska stor vikt. Plats syntes verkligen för det dåvarande finnas för två avdelningschefer eller arkivråd — det vore i Tyskland en vanlig titel — som under riksarkivarierns högsta ledning handlade vissa av dessa uppgifter och mera självständigt skötte vissa delar av arkivverksamheten. Men skulle man för dessa platser finna fullt kompetenta personer, måste man bereda dem en sådan avlöning, att de utan bisysselsättningar kunde ägna sig däråt, och en sådan ställning, att de icke frestades att övergå till annan verksamhet. Det syntes vara lämpligt, att för dessa platser bestämdes tredjegradstjänsters lönevillkor, desamma som för universitetsprofessorer, jämte ortstillägg. Kvalifikationerna för en ledande arkivman kunde åtminstone delvis anses vara likartade med dem, som gällde för en professor vid högskolorna. Några inkomster av annan verksamhet syntes ej för ett arkivråd stå till buds, och för intendenterna vid vetenskapsakademiens naturhistoriska avdelningar hade också på motsvarande grunder föreslagits sagda löneförmåner. Om utsikter att vinna befordran till ett par sådana platser förefunnnes, syntes man kunna å ena sidan påräkna att för framtiden få dylika innehavare av desamma, å andra sidan begränsa avlöningen för de två återstående arkivarierna till den, som vore bestämd för andra gradens tjänst i statskontoret och andra nyligen reglerade verk. En eventuell överflyttning av kammararkivariern på riksarkivets stat, om en sådan överflyttning i framtiden verkligen visade sig för göromalens skötande nödvändig, skulle onekligen därigenom underlättas, och skulle det befinnas, att i allmänhet arkivarietjänsterna ej borde eller kunde påräkna högre avlöning än den, som vore bestämd för andra gradens tjänster, måste riksarkivariern anse den föreslagna anordningen för riksarkivets utveckling av största vikt.

I den framställning angående löne reglering för riksarkivet, som av Kungl. Maj:t förelades riksdagen, upptogs emellertid icke det nämnda förslaget. Föredragande departementschefen förklarade sig icke finna fullgiltiga skäl vara anförda för inrättande redan då av två arkivrådsbefattningar. Han sade sig visserligen finna de grunder, som av riksarkivariern till stöd för antydda förändring åberopats, vägande nog, men förklarade, att å andra sidan icke finge förbises, att arkivväsendet i vårt land, såsom och riksarkivariern vitsordat, för det dåvarande vore ståt i stark utveckling och att särskilt landsarkivorganisationen ännu ej vore fullt genomförd. Departementschefen fann därför ej lämpligt, att under sådana förhållanden en förändring av tjänsterna i riksarkivet företogs, utan ansåg, att man, innan en sådan ägde rum, borde ännu någon tid avvakta utvecklingens fortgång och dennas inverkan på arbetet i riksarkivet.

[4.]

Den av riksdagen år 1909 godkända nya staten för riksarkivet upptager för riksarkivarien en avlöning av 9,000 kronor (alltså lika med avlöningen till överdirektör i normalgrad vid nyreglerade centrala ämbetsverk). Vidare äro i staten uppförda, förutom vaktmästar- och eldarpersonal, 4 förste arkivarier med avlöning efter andra normalgraden och 3 andre arkivarier samt en registrator med avlöning efter första normalgraden. Sedermera hava tillkommit två kvinnliga skrivbiträden med en avlöning av 1,600 kronor jämte två ålderstillägg.

Den 10 december 1909 utfärdades förnyad instruktion för riksarkivet. Såsom riksarkivets uppgift angavs, att det skulle vara dels den centrala myndigheten för det offentliga arkivväsendet i Sverige, dels ock en depå för handlingar från Kungl. Maj:ts kansli, för vissa andra offentliga arkiv samt för äldre och yngre samlingar av arkivalier.

I instruktionen angåvos närmare de åligganden, som skulle tillkomma riksarkivarien i hans egenskap av chef för det offentliga arkivväsendet.

Enligt nämnda instruktion skulle riksarkivet bestå av 4 sektioner under var sin förste arkivarie såsom sektionschef. Andre arkivarierna skulle tjänstgöra en var vid den sektion, där riksarkivarien ansåge hans verksamhet för tiden mest behöflig.

Jag återgår nu till redogörelsen för riksarkivariens förutnämnda skrivelser den 12 september 1916 och den 10 september 1917. I dessa har återupptagits frågan om inrättande av tredjegradstjänster i riksarkivet, varvid dock nu endast är föreslaget inrättande av *en* dylik befattning. För lättande av arkivets ökade arbetsbörda och för en bättre anpassning till dess uppdelning på 4 sektioner borde samtidigt inrättas en ny första gradstjänst.

Efter erinran om det förslag, som år 1909 framlades angående inrättande av två arkivrådstjänster, framhåller riksarkivarien i skrivelse den 12 september 1916, hurusom under de senaste åren riksarkivet varit statt i en synnerligen stark utveckling, vilken gjort sig gällande med avseende på båda dessa huvuduppgifter.

Vad särskilt riksarkivets uppgift såsom arkivdepå beträffar, erinrar riksarkivarien, huru under de senare åren den utveckling alltjämt fortgått, enligt vilken, vid sidan av den normala accessionen från Kungl. Maj:ts kansli, högst betydande delar av centrala ämbetsverks eller andra myndigheters äldre arkiv blivit till riksarkivet överflyttade eller där deponerade. Åren 1910 och 1912 hade från Svea hovrätts arkiv kommit över 3,500 volymer, åren 1911 och 1912 från utrikesdepartementets arkiv omkring 2,300 volymer, år 1914 från medicinalstyrelsens arkiv över 2,500 volymer och år 1915 från flottans arkiv över 3,000 volymer.

Dylika accessioner ökade givetvis i hög grad arbetet inom riksarkivet; för varje gång en sådan accession skedde, innebure den, att på riksarkivets personal överflyttades arbetet med arkivalier, vilkas vård dittills ålegat andra tjänstemän.

I fråga om utvecklingen av riksarkivets verksamhet såsom forskningsanstalt erinras i båda de nu föreliggande skrivelserna exempelvis om stegringen av antalet forskningsbesök. Dessa hade ökat från 6,194 år 1908 till 9,668 år 1916. Antalet för forskare framtagna volymer hade under samma tid stigit från 7,882 till 15,539 och antalet lån till andra myndigheter från 811 till 1,705.

Riksarkivets verksamhet såsom centralmyndighet för det offentliga arkivväsendet

i riket hade likaledes varit stadd i fortgående betydande stegring. Ensamt för en inspektion av vissa fristående kyrkoarkiv hade, säges det i skrivelsen den 10 september 1917, riksarkivarien och en av förste arkivarierna »under året» använt inemot 3 veckor. [4.]

Antalet diarieförda utgående skrivelser hade under år 1916 vuxit från 212 till 323, en del cirkulär oräknade, och antalet inkomna skrivelser från 374 till 586.

I skrivelsen den 12 september 1916 anför riksarkivarien vidare, bland annat:

Det vore givet, att riksarkivarien icke, jämte sina tidigare åligganden såsom chef för riksarkivet i dess egenskap av arkivdepå, kunnat själv ensam fullgöra alla de arbeten, som föranletts av eller sammanhängt med verkets nya utveckling till centralmyndighet för arkivväsendet i riket.

Då densamma till en början företrädesvis gällt frågor av mera administrativ art, hade det från dess begynnelse blivit praxis, att riksarkivarien för biträde därmed särskilt anlitat arkivarien för arkivets dåvarande s. k. administrativa avdelning (numera förste arkivarien vid dess första sektion).

Den nya instruktionen av år 1909, i vilken det för första gången formligen utsågs, att riksarkivarien vid behandling av frågor rörande det offentliga arkivväsendet ägde påkalla biträde av förste arkivarierna samt övriga tjänstemän i riksarkivet, hade i nämnda praxis icke föranlett någon mera väsentlig förändring.

Väl hade dessa frågor rörande de centrala ämbetsverks arkiv, vilka till riksarkivet redan överlämnat sina äldre serier, i regel handlagts med biträde av sektionschefen för den då upprättade fjärde sektionen, till vilken dylika serier då hänförts, och även i övrigt hade för vissa spörsmål anlitats biträde av olika tjänstemän inom arkivet, men dessa ärenden hade icke omfattat flertalet av riksarkivets göromål sasom central arkivmyndighet. Beträffande de övriga hade åter både kontinuiteten med hittillsvarande praxis och ärendenas eget inre sammanhang kräft, att riksarkivarien fortfarande i huvudsak biträtts av samme sektionschef, som tidigare handlagt dem.

Följden härav hade emellertid blivit, att denne kommit att bära en betydligt ökad arbetsbörda, dels såsom sektionschef för en omfattande och ständigt växande sektion, dels såsom biträde åt riksarkivarien vid dennes behandling av frågor rörande det allmänna arkivväsendet. Denna börda hade också allenast kunnat bäras genom en plikttrogenhet, som nästan regelbundet sträckt arbetet i riksarkivets tjänst långt utöver den vanliga tjänstetid, som åläge en tjänsteman med andra gradens lön.

Härefter har riksarkivarien särskilt betonat följande:

Utvecklingen av riksarkivets verksamhet såsom central myndighet för arkivväsendet vore allttjämt växande. Det behov av ökad arbetskraft, som där föreläge, vore alltså konstant. Men just de allra senaste årens utveckling hade särskilt stegrat **det samma.**

Den inspektionsskyldighet, som åläge riksarkivarien, vore nämligen, om också redan tidigare betydande, numera väsentligt ökad. De centrala ämbetsverk eller motsvarande statsmyndigheter i huvudstaden, vilkas arkiv han hade att i olika avseenden inspektera, uppginge åtminstone till ett fyrtiotal, och deras antal ökades. Länsstyrelserna, länslantmäterikontoren och domkapitlen vore jämväl ett avsevärt antal, spridda över hela riket. Inspektion av lantmäterikontoren hade föreskrivits först år 1915 och hade därför ej förr än nu påbörjats. Men därtill komme, att de stadsarkiv och de kyrkoarkiv, som erhållit Kungl. Maj:ts medgivande att icke överlämna sina

[4.] arkivalier till landsarkiven och vilka därför måste särskilt inspekteras, vore i ständig ökning, och att denna ökning företrädesvis fölle under tiden efter år 1909; eubart sedan dess hade dylikt medgivande lämnats åt 41 stads- eller kyrkoarkiv.

Visserligen ägde riksarkivariern rätt att, när omständigheterna därtill föranledde, överlämna inspektionen åt någon honom underordnad arkivarie, men det vore givet, att han i stor utsträckning borde utöva den själv, om han verkligen skulle kunna förvärva och bevara den översikt av arkivväsendet i *alla* dess delar, som han borde äga.

Följden härav vore, att riksarkivariern numera, vare sig han inspekterade i huvudstaden eller i landsorten, komme att utöva en icke ringa del av sina tjänstställigganden annorstädes än i sin ämbetslokal. Befunne han sig på resor, vore självfallet en ställföreträdare behövlig i riksarkivet. Men även om han befunne sig på inspektioner i huvudstaden, vore det önskligt, att i riksarkivet funnes någon, som hade till ämbetsåliggande att representera honom. En arkivchefs befattning vore nämligen av den art, att muntliga konsultationer så gott som dagligen ifrågakomme.

Enligt nu gällande instruktion skulle visserligen, då riksarkivariern befunne sig på inspektionsresor eller eljest under kortare tid vore hindrad att utöva sitt ämbete, hans ställe företrädas av den till tjänstaldern äldste bland de i tjänst varande förste arkivarierna.

Det vore emellertid ingalunda givet, att den till tjänstaldern äldste alltid skulle vara den för de allmänna arkivärendenas handläggning mest passande. Däremot läge det i sakens natur, att just den, som haft till sin uppgift att biträda riksarkivariern med dessa ärenden, också vore den mest lämplige att, då denne vore av andra angelägenheter upptagen utom arkivet, företräda hans ställe.

Det syntes också vara tillbörligt, att den, som regelbundet gjorde detta, ägde en högre ämbets-tällning och avlöning än den, som tillhörde en andra gradens tjänst. Riksarkivariern aberopade som exempel byråchefen i statistiska centralbyrån och påpekade jämväl, att tredje gradens tjänst innehades av den såsom chefs ställföreträdare fungerande ledamoten av läroverksöverstyrelsen och folkskolöverstyrelsen, vilkas chefer också hade omfattande inspektionsgöromal.

För fyllandet av det föreliggande behovet har riksarkivariern framhållit två olika vägar såsom tänkbara:

Den ena vore att, med bibehållande i övrigt av nuvarande ordinarie befattningar i riksarkivet, öka dessa med en alldeles ny tredje gradens tjänst; den andra vore den föreslagna, nämligen att vinna den sistnämnda befattningen genom att till tredje gradens tjänst förändra en av de förutvarande andragsgradsbefattningarna, i detta fall sektionsschefens platsen inom första sektionen — en åtgärd, som sålunda icke innebure erhållande av någon ny ordinarie arbetskraft inom dessa grader — och att vid sidan därav fylla behovet av ökad arbetskraft genom inrättande av en ny förstagsradstjänst.

Att riksarkivariern stannat vid det sistnämnda alternativet berodde i första hand på sparsamhets-käl. Visserligen skulle den behövlige avlastningen på en ny arbetskraft av särskilda göromal, som sammanhänge med det centrala arkivväsendet, bliva fullständigare, om en alldeles ny tredje gradstjänst inrättades. Det vore likaledes givet, att innehavaren av denna plats komme att, liksom riksarkivariern, få sin tid i hög grad upptagen av dylika göromal. Emellertid syntes det också låta sig göra att verkställa en del av denna avlastning både åt sidorna och nedåt.

Ombildades sålunda till en tredje gradens tjänst en av andragsradstjänsterna, i detta fall den befattning, som nu innehades av avdelningschefen för första sektionen,

syntes det vara möjligt att minska hans arbetsbörda såsom sektionschef genom en omreglering av den nuvarande sektionindelningen men att dock låta honom fortfarande såsom avdelningschef utöva värden av någon särskild gren av riksarkivets egna saulingar.

Att utlösa den väsentligt stegrade arbetsbörda, som under senare år kommit på riksarkivets lott, enbart genom uppflyttning av en tjänsteman i högre lönegrad vore dock självfallet icke möjligt, men den nya ordinarie arbetskraft, som behövdes, finge i så fall insättas i den första graden. Inrättades en ny sådan befattning inom första graden, vunnes även det, att för var och en av avdelningscheferna — arkivrådet och de 3 förste arkivarierna — komme att finnas en första gradens tjänsteman, en anordning, som ur administrativt-teknisk synpunkt hade vissa fördelar framför den nuvarande, då mot de 4 avdelningscheferna svarade endast 3 första gradens tjänstemän.

I avseende å kostnaderna betingade, oavsett ålderstillägg, det förra alternativet en ökning i riksarkivets stat med 8,100 kronor och det senare alternativet en motsvarande ökning med 6,300 kronor.

Såsom ytterligare stöd för sin ifrågavarande framställning har riksarkivariern åberopat hänsynen till tjänstemannapersonalens rekrytering. I sådant avseende yttrar han huvudsakligen följande:

De kvalifikationer, som måste ställas redan på amanuenser inom riksarkivet, och de arbeten, som redan nu utfördes av dem, vore av den beskaffenhet, att man icke kunde påräkna att gent emot konkurrensen från andra banor i längden upprätthålla en tillfredsställande rekrytering, därest ej befodringsutsikterna inom verket ställde sig sådana, att de kunde locka dugande krafter att inträda i arkivets tjänst och där kvarstanna. Det krävdes därför, att verket även erbjöde utsikt till åtminstone någon befattning i högre lönegrad än den andra.

Riksarkivariern har dessutom erinrat, att han samtidigt med skrivelserna den 12 september 1916 ämnade ingå till Kungl. Maj:t med en framställning om åtgärder för möjliggörande av riksarkivets öppethållande även om eftermiddagarna. Skulle vid bifall härtill arbetstiden komma att ytterligare utsträckas och än fler arbetskrafter tagas i anspråk, vore det enligt riksarkivarierns mening av desto större vikt att sörja för åtgärder, som kunde bidra att kvarhålla förut befintliga dugande krafter eller förvärva nya.

Slutligen har riksarkivariern framhållit, att, därest förevarande framställning skulle vinna bifall, förste arkivariern Severin Bergh borde omedelbart uppflyttas i den högre lönegraden, därvid dock de av honom å hans innehavande andra gradens lön intjänade två ålderstillägg borde bortfalla och rätten att tillgodoräkna sig ålderstillägg å den högre tjänsten räknas från och med den dag, han komme att tillträda den högre lönen.

Löneregleringskommittén har i sitt förut omförmälda utlåtande, dagtecknat den 22 oktober 1917, lämnat en redogörelse av väsentligen samma innehåll som den av mig nu meddelade. För egen del har kommittén yttrat, bland annat:

[4.]

Av den lämnade redogörelsen torde framgå, att riksarkivets ställning nu är en helt annan än den var år 1877. Riksarkivet har nämligen utvecklats från att vara uteslutande en arkivdepå till att jämväl vara en centralmyndighet för det offentliga arkivväsendet i riket med därav betingade ökade förpliktelser och ökade göromål, särskilt för verkets chef. Denna utveckling begynte redan i slutet av 1890-talet och befordrades ytterligare genom tillkomsten av 1900 års arkivstadga och ovan omnämnda år 1903 utfärdade kungörelser, vilka avsågo tillämpningen av nämnda stadga.

Då sedermera år 1909 dävarande riksarkivarien gjorde framställning om inrättande i riksarkivet av två arkivrådsbefattningar, hade emellertid riksarkivets nya ställning redan vunnit en viss stadga. Därmed må icke vara sagt, att ej riksarkivets utveckling även sedan dess varit i starkt framåtskridande framför allt för arkivet i dess egenskap av central myndighet för rikets arkivväsende, men kommittén har dock velat erinra, hurusom de betingelser, vilka föranlett ifrågavarande utveckling, redan i huvudsakliga hänseenden företunnos år 1909, då framställning om inrättande av nämnda arkivrådsbefattningar förelåg men icke vann Kungl. Maj:ts beaktande.

I nyssberörda framställning påpekade dävarande riksarkivarien, hurusom inrättande av nämnda arkivrådsbefattningar skulle underlätta en eventuell överflyttning av kammararkivarien på riksarkivets stat. Kommittén vill i detta avseende erinra, hurusom frågan om förhållandet mellan riksarkivet och kammararkivet för närvarande är under utredning, i det Kungl. Maj:st den 5 december 1916 bemyndigat chefen för eklestistikdepartementet att tillkalla högst 6 sakkunniga för att inom eklestik- och finansdepartementen biträda med beredande av frågan om ordnande av de under kammarkollegium lydande arkivens ställning inom det offentliga arkivväsendet jämt med sammanhängande förhållanden. Särskilda sakkunniga hava ock den 17 februari och den 16 juni 1917 av vederbörande departementschef tillkallats. Ett avvaktande av det resultat, vartill nämnda sakkunniga kunna komma, torde vara av betydelse, då det gäller att bedöma det spörsmål om inrättande av en arkivrådsbefattning, som den nuvarande riksarkivarien framställt.

Frånsett nu senast berörda omständighet vill kommittén ingalunda bestrida, att — såsom 1909 års instruktion för riksarkivet (sådan den i vissa hänseenden lyder enligt kungl. kungörelser den 11 april och den 24 oktober 1913) nogsamman giver vid handen — riksarkivariens åligganden äro både omfattande och krävande.

Såsom i riksarkivariens föreliggande framställning omnämnas, äger emellertid (§ 9 i instruktionen) riksarkivarien vid behandling av frågor rörande det offentliga arkivväsendet påkalla biträde av förste arkivarierna samt övriga tjänstemän i riksarkivet.

Visserligen äger (§ 14) riksarkivarien uti alla frågor, som i riksarkivet förekomma till avgörande, ensam beslutanderätt, dock, såvitt ett ärende rör en viss sektion, efter vederbörande sektionschefs hörande och uti vissa uppräknade ärenden efter rådplägning med samtliga sektionschefer.

Förste arkivarierna skola ock (§ 15), när så kräves, bereda ärenden till föredragning inför riksarkivarien. De skola även, när så behöves, uppgöra planer för samlingsårs ordnande, vilka planer av riksarkivarien prövas. De böra jämväl, envar inom sitt verksamhetsområde, såvitt ske kan, gå forskare och andra tillhanda med anvisningar rörande handlingar, som kunna tjäna till upplysning i avseende å särskilda forskningsföremål eller rättegångs- och förvaltningsärenden, om vilka kännedom sökes, ävensom följa de vetenskapliga forskning, som bedrivs i riksarkivet.

Vad särskilt den riksarkivarien tillkommande inspektionsskyldigheten beträffar, må erinras, att berörda instruktion stadgar (§ 36), att, då riksarkivarien under sina

inspektionsresor (såväl som under semester eller eljest viss kortare tid) är hindrad att förrätta sitt ämbete, hans ställe skall företrädas, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, av den till tjänstaldern äldste bland de i tjänst varande förste arkivarierna.

Då riksarkivarien i sin föreliggande framställning gör gällande, att det ej vore givet, att den till tjänstaldern äldste alltid skulle vara den för de allmänna arkivärendenas handläggning mest passande, vill kommittén härvid erinra, att enligt berörda stadgande skyldigheten att företräda riksarkivarien tillkommer den till tjänstaldern äldste förste arkivarien, *där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar.*

Enligt kommitténs mening skulle en sådan anordning vara att förorda, att den av förste arkivarierna, som därtill anses lämpligast, bleve av Kungl. Maj:t förordnad på viss tid att vid förefallande behov företräda riksarkivarien i ämbetet.

Därav synes dock icke böra betingas en uppflyttning av ifrågavarande tjänsteman i en högre lönegrad. Att i någon mån ersättning för ökat arbete och större ansvar beredes ifrågavarande befattningshavare må vara billigt, och kommittén vill i detta avseende föreslå, att i gällande avlöningsvillkor för riksarkivet (kungl. kungörelse den 11 juni 1909. C. mom. i) göres ett tillägg i syfte att skyldighet för tjänsteman av lägre grad att bestrida högre befattning mot åtnjutande av mot vederbörandes tjänstgöringspenningar svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar utsträcker att gälla även under inspektionsresor.

Det av riksarkivarien åberopade förhållandet med byråchefen i statistiska centralbyrån torde ej kunna andragas såsom förebild uti förevarande fall, enär, såsom 1912 års riksdags uttalande giver vid handen, då medel anslogs till denna befattning, ifrågavarande byråchefs placering i statistiska centralbyrån torde få anses hava varit av mera provisorisk natur. Jämförelserna med läroverks- och folkskolöverstyrelserna äro ej heller i detta avseende bindande. Där äro ej blott chefernas ställföreträdare utan även övriga styrelseledamöter befattningshavare i tredje normalgraden.

Härefter anför löneregleringskommittén, att av det sagda framginge, att kommittén ej kunde förorda inrättande i riksarkivet av en arkivrådsbefattning. Vad åter beträffade förslaget om inrättande av en ny förstagrads tjänst (andre arkivarie), hade kommittén intet att erinra däremot, så mycket mindre som den å riksarkivet vilande arbetsmängd syntes betinga denna förstärkning av den ordinarie personalen och därigenom ock en var av de 4 sektionscheferna skulle komma att förfoga över var sin förstagrads tjänsteman, vilket från organisatorisk synpunkt erbjöde vissa fördelar. Därest en ny andre arkivariebefattning uppfördes å riksarkivets stat, syntes innehavaren av densamma böra åläggas skyldighet att underkasta sig de villkor och bestämmelser, som gällde för åtnjutande av de övriga ordinarie befattningshavare i riksarkivet av samma grad tillkommande avlöningsförmåner.

Slutligen har kommittén erinrat, att ett bifall till dess förslag i fråga om ersättning till vederbörande ställföreträdare under riksarkivariens inspektionsresor möjligen skulle, därest så ansåges erforderligt, komma att betinga en höjning av det i riksarkivets stat uppförda anslag, varifrån vikariatsersättningar utginge.

[4.]
Departement-
chefen.

Jag erinrar här till en början, att Kungl. Maj:t den 7 december 1917 funnit en av riksarkivarien gjord framställning om anslag för riksarkivets öppethållande om eftermiddagarna icke föranleda någon vidare åtgärd.

Riksarkivariens framställning om inrättande vid riksarkivet av en arkivrådsbefattning kan jag med hänsyn till vad löneregleringskommittén därom anfört icke tillstyrka. I stället ansluter jag mig till det av kommittén framlagda förslaget, att åt den tjänsteman, som, då riksarkivarien är frånvarande på grund av inspektionsresor, företräder hans ställe, skulle beredas särskild ersättning i enlighet med vad nu gäller beträffande vikarier för riksarkivets befattningshavare vid sjukdomsfall och under semester. För ändamålet är det nödvändigt att begära riksdagens medverkan dels i fråga om erforderlig ändring i gällande avlöningsvillkor för riksarkivet, dels ock rörande förhöjning av det å riksarkivets stat uppförda anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning och flitpenningar. Av nu ifrågavarande anledning kräves, enligt med vad jag inhämtat, en ökning av sistnämnda anslag med omkring 60 kronor.

På de av löneregleringskommittén angivna skälen förordar jag vidare, att vid riksarkivet inrättas en ny andre arkivariebefattning. Behovet av en dylik tjänst synes nämligen vara ostridigt.

Den föreslagna nya tjänstens innehavare, vilken givetvis bör tilldelas samma löneförmåner som de nuvarande andre arkivarierna, kommer att vara underkastad de villkor och bestämmelser, som genom nådiga kungörelsen den 11 juni 1909 föreskrivits för åtnjutande av de från och med år 1910 gällande avlöningsförmånerna för ordinarie befattningshavare i riksarkivet. Ålderstillägg till honom kommer att utgå av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg.

Såsom vikariatsersättning under semester för den nye befattningshavaren torde böra efter vanliga grunder beräknas ett belopp, motsvarande tjänstgöringspenningar för semestertiden, en och en halv månad, alltså 187 kronor 50 öre. Vikariatsersättningen skall utgå av förstnämnda anslag till amanuenser m. m., och det är därför, enligt vad riksarkivarien meddelat, erforderligt att vidtaga höjning av detta anslag. Höjningen torde av nu ifrågavarande anledning böra bestämmas till ett avrundat belopp av 190 kronor. Vid bifall till mitt förslag skulle alltså den sammanlagda ökningen av anslaget i fråga komma att uppgå till 250 kronor.

Jag hemställer således, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels besluta, att mom. i) av de genom kungl. kungörelsen den 11 juni 1909 angående ny stat för riks-

arkivet m. m. fastställda villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i nämnda stat upptagna avlöningsförmåner skall erhålla följande ändrade lydelse:

att under riksarkivariens inspektionsresor, vid sjukdomsfall, eller när det erfordras för beredande av semester, tjänsteman av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid riksarkivet, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår, mot åtnjutande i fall av sjukdom av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar men eljest av däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar;

dels på riksarkivets ordinarie stat uppföra ytterligare en andre arkivarie med en avlöning av 4,000 kronor, därav 2,200 kronor lön, 1,500 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, och med rätt till tre ålderstillägg till lönen att utgå av åttonde huvudtitelns förslagsanslag: ålderstillägg, det första med 500 kronor efter fem år, det andra likaledes med 500 kronor efter tio år och det tredje jämväl med 500 kronor efter femton år;

dels höja det å riksarkivets ordinarie stat uppförda anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning och flitpenningar från dess nuvarande belopp, 11,500 kronor, med 250 kronor till 11,750 kronor;

dels ock för ifrågavarande ändringar i staten öka **Ökat anslag.** det *ordinarie anslaget* till riks- och landsarkiven, nu 103,830 kronor, med 4,250 kronor till 108,080 kronor.

3. **Utgivande av historiska handlingar.** Under en lång följd av år har riksdagen anvisat anslag å extra stat till utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia. Detta anslag har utgjort för vart och ett av åren 1912—1917 4,500 kronor samt för år 1918 6,000 kronor.

Riksarkivarien har nu i underdånig skrivelse den 3 september 1917 hemställt om utverkande även för år 1919 av ett anslag å 6,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Rörande arbetena under år 1917 har riksarkivarien därvid meddelat följande:

Av Svenska riksdagsakter, andra serien, del 3, äro tryckta arken 45—51, och kommer vad som hittills är tryckt att utgivas såsom en halvdel (3 : 1), omfattande riks-

[5.]

Utgivande av
historiska
handlingar.

dagen 1731 och början på riksdagen 1734. Andra hälften av delen (3:2) kommer att innehålla återstoden av 1734 års riksdag jämte register till hela delen. Av Svenska riksrådets protokoll, del 15, äro tryckta eller uppsatta ark 19—23, och under hösten 1917 komma ytterligare omkring 7 ark att uppsättas.

Häraf synes, att arbetet under år 1917 ingalunda forcerats. Emellertid är tryckningskostnaden för vad som under år 1916 blivit uppsatt av nämnda publikationer, utgörande respektive 21 och 18 ark, ävensom för under samma år uppsatta 8 ark av Kyrkoordningar och förslag därtill före år 1686 ännu icke betald. Obetalda boktryckeriräkningar komma vid 1917 års slut att uppgå till omkring 4,630 kronor, vartill komma redaktionsarvoden jämte en mindre post för avskrifter, utgörande omkring 1,270 kronor, således utgifter till ett sammanlagt belopp av omkring 5,900 kronor. Anslaget för år 1917 är 4,500 kronor, men som vid årets början förefanns en brist å något över 1,100 kronor, hava endast 3,400 kronor varit att tillgå för bestridande av nämnda utgifter; resten får tagas av det för år 1918 beviljade anslaget av 6,000 kronor. Att under sådana förhållanden ett auslag av 6,000 kronor är behöfligt även för år 1919 lär vara uppenbart.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att till fortsatt utgivande genom riksarkivet av sådana handlingar, som äro av vikt för fäderneslandets historia, anvisa på *extra stat* för år 1919 ett reservationsanslag av 6,000 kronor.

[6.]

E. o. tjänstemän vid landsarkiven.

4. **E. o. tjänstemän vid landsarkiven.** På extra stat har riksdagen under ett flertal år anvisat 1,800 kronor till en amanuens vid ett vart av landsarkiven i Uppsala, Vadstena, Lund och Göteborg ävensom medgivit Kungl. Maj:t rätt att, om särskilda förhållanden skulld därtill föranleda, bestämma om medlens användande till ersättning åt flera extra biträden. Vidare har riksdagen på extra stat anvisat till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Uppsala för vart och ett av åren 1913—1916 800 kronor och för vartdera av åren 1917 och 1918 1,000 kronor samt till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Lund för vart och ett av åren 1913—1918 1,000 kronor. Den för åren 1917 och 1918 vidtagna höjningen av sistberörda anslag till landsarkivet i Uppsala grundades på en under de senaste åren förekommen stark utveckling av detta landsarkiv.

I skrivelse den 3 september 1917 har riksarkivarien anhållit, att ifrågavarande anslag, som fortfarande vore erforderliga för landsarkivens verksamhet, måtte äskas jämväl för år 1919 att utgå med senast beviljade belopp.

Därjämte har riksarkivarien med anledning av en utav landsarkivarien vid landsarkivet i Vadstena gjord framställning anhållit om utver-

kande av ett extra anslag för år 1919 å 600 kronor till ersättning åt extra biträden vid sistnämnda landsarkiv.

[6.]

I berörda framställning har landsarkivarien i Vadstena föreslagit, att på landsarkivets ordinarie stat måtte uppföras ett kvinnligt skrivbiträde med avlöning motsvarande den, som tillkomme ordinarie kvinnliga skrivbiträden i riksarkivet. Till stöd för detta förslag har landsarkivarien anfört bland annat följande:

Det är en given sak, som knappt behöver understrykas, att landsarkivet är i nödvändigt behov av ett fast anställt skrivbiträde, som kan utföra en hel del ordnings- och förteckningsarbeten samt avskrifter och dylikt med en utsträckt tjänstgöring av 6 timmar dagligen, som är nödvändig, om något avsevärt resultat av arbetet skall vinnas. De arbetskrafter, över vilka landsarkivet förfogar, äro också så ringa, att det ej inom överskådlig framtid kan bli möjligt att få här befintliga stora arkivaliesamlingar, t. ex. de fyra länsstyrelsernas, i ett ordnat skick, så att landsarkivet kan besvara från myndigheter eller enskilda begärda upplysningar, som oftast äro av den beskaffenhet, att de beröra rent praktiska intressen. Betydande mängder arkivalier ha nämligen levererats i så oordnat skick, att man knappt har en aning om deras verkliga innehåll. Att under sådana omständigheter tänka sig en minskning i antalet arbetskrafter vore orimligt. Men det är också naturligt, att om man vid landsarkivet skulle kunna påräkna att för framtiden få behålla ett under för handen varande förhållanden alldeles nödvändigt biträde, som äger kvalifikationer att utföra arbeten av nyss anförda slag, måste man kunna erbjuda något så när drägliga avlöningsförmåner. Att en person i längden ej skall, som nu är fallet, kunna i dessa oerhört dyra tider ägna sin tjänst åt landsarkivet för den ringa summa av 61 kronor för månad, som det vid landsarkivet nu anställda kvinnliga biträdet åtnjuter i ersättning, torde vara så gott som självfallet, om också arbetstiden är inskränkt till endast 4 timmar dagligen, ty ett stadsbud har i Vadstena åtminstone 75 öre i timmen. Att inskränka den dagliga tjänstgöringen till mindre än 4 timmar skulle göra arbetsprestationen utan avsevärd nytta för landsarkivet. Härtill kommer, att en lös anställning som dylikt extra biträde ej kan vara någon sysselsättning för framtiden, då under nuvarande förhållanden utsikter varken ges till högre arvode eller eventuell pension.

Genom anställandet av ett ordinarie skrivbiträde vinnes också den fördelen, att en del av landsarkivets anslag till vikariatsersättning, avlöning åt extra biträden etc. blir möjligt att använda till ännu en arbetskrafts avlöning för arbete under ett par timmar dagligen.

Riksarkivarien har emellertid ansett sig icke för närvarande kunna föreslå uppförandet av någon ny befattning på landsarkivets ordinarie stat dels på grund av nu rådande finansiella förhållanden, dels emedan frågan om landsarkivets eventuella förflyttning ännu vore oavgjord. Men då det synts riksarkivarien uppenbart, att något borde göras för att skaffa ökad arbetsprestation åt landsarkivet, har riksarkivarien, såsom förut nämnts, anhållit om beredande av ett extra anslag till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet och till stöd härför anfört följande:

[6.]

Det för landsarkivet i Vadstena uppförda ordinarie anslaget till vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden m. m. är för närvarande 1,145 kronor. Därav åtgår till vikariatsersättning under landsarkivariens semester och inspektionsresor omkring 360 kronor och till vikariatsersättning under vaktmästarens semester 45 kronor. Aterstoden har under de senaste åren huvudsakligen använts till avlöning av ett kvinnligt biträde, som har ett arvode av 61 kronor i månaden eller 732 kronor för år mot 4 timmars daglig tjänstgöringsskyldighet. Hon har använts icke blott till avskrivning utan även och huvudsakligen till ordnings- och förteckningsarbeten, för vilka behövas kvalifikationer, som ej fordras av en vanlig avskrivareska, och riksarkivarien kan intyga, att t. ex. registrering på kort av henne utförts på ett fullt tillfredsställande sätt. Då det på en sådan ort som Vadstena är svårt att få en kompetent person till stadigravande biträde i landsarkivet, är det för detsamma synnerligen angeläget att kunna bereda det nuvarande biträdet en något så när tillräcklig avlöning och på samma gång utsträcka hennes tjänstgöring till 6 timmar.

Detta kunde låta sig göras, om landsarkivet i Vadstena finge ett anslag på extra stat till ersättning åt extra biträden. En jämförelse kan närmast göras med landsarkivet i Uppsala. Detta erhöll till en början 800 kronor, som första gången beviljades av 1912 års riksdag. Landsarkivet i Vadstena kan visserligen på grund av sitt läge ej numera mäta sig med landsarkivet i Uppsala med avseende på forskarfrekvens, men står i avseende på korrespondens och verkställda utredningar detsamma nära, i det att in- och utgående skrivelser under åren 1914—1916 i Vadstena belöpte sig till sammanlagt 954 och i Uppsala till 862 samt utredningar, bevis o. d. under samma tid på det förra stället till 198 och på det senare till 221. Landsarkivet i Vadstena har därjämte hittills mottagit ett större material att ordna och förteckna. De ordinarie leveranserna till landsarkivet i Vadstena ha under åren 1900—1916 uppgått till sammanlagt 47,714 volymer. Härav äro dock numera 10,161 volymer från Skaraborgs och Älvsborgs län överlämnade till landsarkivet i Göteborg, vadan återstår ett antal av 37,553. De ordinarie leveranserna till landsarkivet i Uppsala utgjorde, då anslag först begärdes, 26,237 volymer; detta antal har sedermera till och med år 1916 ökat till något över 35,000 volymer, således fortfarande mindre än i Vadstena.

Då det, såsom landsarkivarien i Vadstena framhåller, är av stor vikt att snart få det till arkivet inkomna materialet väsentligt bättre ordnat och förtecknat än det varit vid överlämnandet, synas åtgärder böra vidtagas för att därstädes öka arbetsprestationerna. För att kunna utsträcka det kvinnliga bitrådets tjänstgöring till 6 timmar om dagen torde man böra öka hennes arvode till 100 kronor i månaden eller 1.200 kronor för år. För detta ändamål erfordras ett belopp av 468 kronor, men då landsarkivet därjämte behöver en summa för att vid behov kunna anlita tillfälliga biträden, skulle ett anslag på extra stat av 600 kronor vara behöfligt.

Departementseiden.

Den av riksarkivarien gjorda framställningen om ökat anslag för att tillförsäkra landsarkivet i Vadstena en till 6 timmar om dagen utsträckt tjänstgöring av det kvinnliga biträdet finner jag till fullo motiverad. Då emellertid avlöningen härför, enligt eljest tillämpade principer, icke synes böra bestämmas till högre belopp än 1,000 kronor — eventuellt krigstidstillägg oberäknat — torde det anslag på extra stat, som för ändamålet behöver äskas, böra bestämmas till allenast 400 kronor.

Vid bifall till en av riksarkivariern sedermera i skrivelse den 29 november 1917 gjord framställning, till vilken jag ämnar återkomma under nästföljande punkt, skulle emellertid det till arvode åt en amanuens vid landsarkivet i Lund beräknade anslaget å högst 1,800 kronor bliva obehörligt. Beträffande det till ersättning åt extra biträden vid sistnämnda landsarkiv ifrågasatta beloppet å högst 1,000 kronor har visserligen upplysts, att detta anslags behövlighet icke påverkas av det i skrivelsen den 29 november 1917 väckta förslaget, men även med behandlingen av frågan om ett sådant anslag torde böra anstå i avvaktan på erforderlig utredning angående riksarkivarierns nyssberörda framställning.

Jag hemställer därför under denna punkt om förslag till riksdagen

att anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 6,800 kronor, att utgå

Min-skat
anslag.

dels till arvode åt en amanuens vid vart och ett av landsarkiven i Uppsala, Vadstena och Göteborg med högst 1,800 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t, vad angår vart och ett av dessa belopp, att, om särskilda förhållanden skulle därtill föranleda, bestämma om medlens användande till ersättning åt flera extra biträden vid landsarkivet i fråga,

dels ock till ersättning åt extra biträden vid landsarkivet i Uppsala med högst 1,000 kronor och vid landsarkivet i Vadstena med högst 400 kronor.

5. **Ny ordinarie tjänsteman vid landsarkivet i Lund.** Riksarkivariern har i sin under närmast föregående punkt omförmälda skrivelse den 29 november 1917 med anledning av en utav landsarkivariern i Lund gjord anhållan hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

[7.]

Ny ordinarie
tjänsteman
vid landsarkivet
i Lund.

dels i ordinarie staten för landsarkivet i Lund från och med år 1919 uppföra en andre arkivarie med en årlig avlöning av 3,700 kronor, därav 2,200 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, samt med rätt till tre ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor, att utgå efter respektive fem, tio och femton års tjänstgöring,

dels ock höja anslaget till vikariatsersättning m. m. vid nämnda landsarkiv med 200 kronor årligen.

Den föreslagne nye befattningshavaren avser att ersätta den nuvarande amanuens vid landsarkivet. I händelse av bifall till framställningen skulle alltså, som jag förut nämnt, det av riksdagen under senare år

regelbundet anvisade extra anslaget å 1,800 kronor till arvode åt en amanuens vid ifrågavarande arkiv icke vidare erfordras.

Föreliggande ärende har den 5 december 1917 remitterats till löne-regleringskommitten för avgivande av underdånigt utlåtande.

Det synes möjligt, att ifrågavarande framställning bör vinna avseende, och det finnes anledning att vänta, att ärendet skall hinna bliva färdigberett i så god tid, att proposition i ämnet skulle kunna föreläggas 1918 års riksdag. Därvid torde även, såsom jag under nästföregående punkt antytt, böra tagas under närmare omprövning, huruvida anledning föreligger att vidtaga någon jämkning med avseende å de medel till belopp av 1,000 kronor, som stå till landsarkivets förfogande till ersättning åt extra biträden. I avvaktan på närmare utredning härom synes emellertid nämnda belopp böra beräknas för ändamålet.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att i avbidan på proposition angående ny ordinarie tjänsteman vid landsarkivet i Lund m. m. beräkna för sådant ändamål

dels en höjning av det *ordinarie anslaget* till riks- och landsarkiven med 3,900 kronor,

dels ock till ersättning åt extra biträden vid nämnda landsarkiv på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 1,000 kronor.

Ökat anslag.

[8.]

Registrering
av vissa rätts-
historiska
källor.

6. **Registrering av vissa rättshistoriska källor.** I underdånig skrivelse den 23 januari 1916 anhöll riksarkivarien om ett anslag av 2,400 kronor att användas för registrering av såväl Svea hovrätts äldre domar som ock vissa delar av rådets protokoll i justitieärenden. Till stöd för denna framställning anfördes huvudsakligen följande:

Under de senaste decennierna hava de till vår tid bevarade delarna av Svea hovrätts arkiv intill omkring år 1850 överflyttats till riksarkivet och bilda numera därstädes en för kändedomen om vår rättshistoriska utveckling synnerligen värderik samling. Den har därför allt mer börjat anlitas av forskare för så väl rent vetenskapliga undersökningar som utredningar rörande bestämda rättsförhållanden eller fortgående rättsbildning, men användandet av detta material vore på grund av bristen på tidsenliga register i hög grad besvärligt och tidsödande. Upprättandet av ett systematiskt saksregister vore därför synnerligen önskvärt. Tidpunkten för hovrättens instiftande borde därvid tagas såsom begynnelseår och 1680-talets mitt åtminstone tills vidare såsom slutpunkt. I samband härmed borde ock en motsvarande inregistrering av rådets protokoll i justitieärenden under samma tid, i den mån de ej vore utgivna, äga rum.

För arbetets utförande kunde emellertid icke riksarkivets tjänstemannapersonal, som vore upptagen av andra göromål, tagas i anspråk. Förhoppning förefunnes emellertid att kunna förvärva en för arbetet väl kvalificerad person utom riksarkivet. Såsom ersättning syntes böra bestämmas ett belopp av 400 kronor för månad för en beräknad arbetstid av 6 timmar om dagen.

[8.]

Gagnet av ifrågavarande registers upprättande vitsordades i infortrade utlåtanden av Svea hovrätt, justitiekanslersämbetet, kanslersämbetet för rikets universitet och juridiska fakulteten vid universitetet i Uppsala.

Genom nådigt beslut den 9 mars 1917 ställdes ett belopp av 2,400 kronor till riksarkivariens förfogande för systematisk försöksregistrering genom en eller flera därför kvalificerade personer i huvudsaklig enlighet med de grunder, som angivits i riksarkivariens förenämnda skrivelse, av ej mindre Svea hovrätts domar under tiden från hovrättens instiftande till slutet av 1600-talet än även vad hittills utgivna delar av rådets protokoll i justitieärenden för samma tid innehölle rörande till Kungl. Maj:t fullföljda mål av civil och kriminell natur. Det beviljade beloppet skulle av statskontoret utbetalas av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda reservationsanslaget till extra utgifter.

I underdånig skrivelse den 8 september 1917 har nu riksarkivarien anhållit, att Kungl. Maj:t måtte för fortsattande under år 1918 och början av år 1919 av berörda registreringsarbete anvisa ytterligare 2,400 kronor eller, om medel icke funnes tillgängliga, hos riksdagen göra framställning om anvisande för ändamålet av ett anslag av 2,400 kronor å extra stat för år 1919, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1918 disponera detsamma. Riksarkivarien har därvid erinrat om sin ovan omförmälda skrivelse den 23 januari 1917 samt vidare anfört huvudsakligen följande:

Sedan Kungl. Maj:ts beslut kommit riksarkivet tillhanda, vidtalades för denna försöksregistrering juris doktorn C. W. U. Kuylensstierna, vilken påbörjade arbetet den 26 mars 1917 och sedan dess varit sysselsatt därmed under en arbetstid av i medeltal 3 timmar dagligen. Det register, som därvid upprättats, har upplagts såsom kortregister med ett kort för varje dom samt angivande å varje kort av dels rubriker över de ur juridisk synpunkt intressanta momenten i målet, för så vitt de av domen kunnat urskiljas, dels domens datum, dess sida i domboken, parternas namn samt domens huvudinnehåll. Vid sidan av detta register har därjämte förts anteckningar över i domarna namugivna fastigheter samt över vissa ur allmän historisk synpunkt särskilt intressanta processer. Arbetet har till augusti månads utgång fortskridit så långt, att själva registreringen fullbordats till och med år 1649, varvid dock en del renskrivningsarbete återstår.

Då slutpunkten för registreringen av Svea hovrätts domar tills vidare satts till 1680-talets mitt — då lagkommissionen tillsattes och en period inträtt, under vilken i större utsträckning än tidigare målen pläga fullföljas hos Kungl. Maj:t i rådet, vadan numera de betydelsefullaste prejudikaten torde vara att söka i denna instans — har alltså nära halva antalet år genomgått. Den registrerade perioden omfattar emeller-

[8.]

tid blott mellan 1,400 och 1,500 domar, under det att den återstående omfattar närmare 4,500 domar. Omkring en fjärdedel av hela antalet domar har alltså genomgått. Huruvida detta kan anses motsvara en fjärdedel av hela arbetet kan dock ej med full visshet avgöras, då härpå väsentligen inverka domarnas beskaffenhet, nödvändigheten att jämte domarna undersöka handlingarna i rättegångarna o. s. v. Arbetet har emellertid gått snabbare än vad man från början vågade antaga. För Kuylenstiernas arvode har därvid åtgått omkring 1,000 kronor och för expenser — inköp av kortskåp och kort, renskrivning m. m. — mellan 200 och 300 kronor. Då expenskostnaderna efter de nämnda inköpen torde kunna något begränsas, synes det hittills beviljade anslaget kunna antagas räcka till registrering av ungefär halva antalet hovrättsdomar och ett nytt lika stort anslag räcka till dess fullbordande eller, om detta skulle visa sig omöjligt, till att i varje fall föra registret in på 1680-talet. Sedan förtecknandet av Svea hovrätts domar avslutats, skulle därefter återstå motsvarande registrering av rådets utgivna protokoll i justitieärenden rörande till Kungl. Maj:t fullföljda mål.

Det redan verkställda arbetet har, med hänsyn till sitt gagn för forskningen, visat sig fylla de förväntningar, man från början trodde sig kunna ställa på detsamma. Det ger i lätthanterlig och överskådlig form behövliga, men hittills obefintliga uppslag och anvisningar för ett studium av den svenska rättsskipningens utveckling under den registrerade perioden, och det kommer därigenom även att hava betydelse för arbetet med fortgående rättsbildning, i den mån för densamma en historisk återblick på därunder behandlade spörsmål är av vikt. På detta sätt underlättar det väsentligen ett dylikt arbete. I hög grad önskvärt är således, att det oavbrutet får fortsättas.

Det av Kungl. Maj:t den 9 mars 1917 anvisade beloppet kan, med samma arbetsprestation som hittills, beräknas räcka någon månad in under år 1918. För att säkerställa arbetet under ännu ett år behöves därför ett nytt lika stort belopp.

Efter särskilda remisser hava underdåniga utlåtanden i ärendet afgivits den 18 september 1917 av Svea hovrätt, den 19 samma månad av justitiekanslersämbetet, den 20 likaledes samma månad av lagberedningen samt den 10, respektive den 12 oktober 1917 av processkommissionen och kanslersämbetet för rikets universitet, vilken sistnämnda myndighet hört juridiska fakulteten vid universitetet i Uppsala.

Samtliga de i ärendet hörda myndigheterna hava förordat riksarkivariens framställning.

Lagberedningen har yttrat:

Tanken att genom en systematisk registrering underlätta studiet av Svea hovrätts och Kungl. Maj:ts praxis under tiden från hovrättens tillkomst till lagkommissionens tillsättande förtjänar enligt lagberedningens mening i hög grad att stödjas av det allmänna. Arkivmaterialet i fråga är av synnerligt värde till belysande av en betydelsefull och hittills i mycket utforskad epok av den svenska rättens utveckling; knappast något kan giva en mera levande bild av den rättsuppfattning, som då härskade på civil-, kriminal- och processrättens område. Det är ej blott ur rent vetenskaplig synpunkt, som detta material är av intresse. Det har ej mindre betydelse vid forskningar, avsedda att bringa klarhet rörande konkreta rättsfrågor; och särskilt vill beredningen framhålla värdet av att på denna väg vinna säkra historiska utgångspunkter för det lagstiftningsarbete, som för närvarande pågår på skilda rättsområden.

Hittills har detta material varit synnerligen svårtillgängligt, i det att den, som velat tillgodogöra sig detsamma för en viss uppgift, i allmänhet varit hänvisad till att genomgå domböcker och rådsprotokoll. Att en registrering efter den plan, som nu är under utförande, skulle medföra stor besparing av tid och kostnader vid framtida forskningsarbete på detta område synes beredningen uppenbart. Då det i många fall är för statens räkning, detta forskningsarbete bedrivs, lär det även från ekonomisk synpunkt ställa sig fördelaktigt, om på statens bekostnad en registrering en gång för alla äger rum efter den plan, som nu är under utförande.

Lagberedningens ledamot, professor L. B. Ekeberg, som varit i tillfälle att granska resultatet av det arbete, som redan nedlagts på registret i fråga, har förklarat sig kunna till fullo instämma i det fördelaktiga omdöme, riksarkivarien uttalat om detsamma.

Processkommissionen har uttalat den mening, att den ifrågavarande registreringen av Svea hovrätts domar vore i hög grad ägnad att befordra den för vår processrättsliga forskning och därmed för vårt rättegångsväsen betydelsefulla rätthistoriska bearbetningen av svensk processrätt.

I underdånig skrivelse den 19 oktober 1917 har riksarkivarien vidare hemställt, att Kungl. Maj:t måtte av 1918 års riksdag jämväl äska ett ytterligare anslag av 2,400 kronor, att under år 1919 användas för fortsatt registrering i riksarkivet av ifrågavarande rättshistoriska källor.

Till stöd härför har anförts i huvudsak följande:

Det torde ligga i sakens natur, att det ur olika synpunkter skulle vara olyckligt, om man behövde avbryta arbetet i början av år 1919. Då emellertid för dess fortsättande efter nämnda tid anslag synes böra äskas av riksdagen, men statsregleringen för år 1919 i regel ankommer på beslut vid 1918 års riksdag, synes frågan om fortsatt anslag under år 1919 böra upptagas i samband med framläggande av statsverkspropositionen till 1918 års riksdag. Vilket belopp, som kan komma att bli behövt för att, sedan Svea hovrätts domar avslutats, verkställa vad då återstår eller registreringen av rådets protokoll, kan visserligen icke ännu exakt beräknas; dels kan ju tidpunkten för det förra arbetets avslutande ännu icke med full visshet bestämmas, dels avviker det nya materialet till sin beskaffenhet väsentligt från det hittills bearbetade. För arbetets jämna fortgång i enlighet med hittills tillämpade grunder synes emellertid ett anslag under år 1919 av samma storlek som de föregående vara önskvärt. Man kan under alla förhållanden vara fullt förvissad, att det komme till gagnande användning; skulle mot förmodan så lyckligt vara, att med detsamma registreringen kunde fortsättas något längre än till den från början avsedda tidsgränsen, skulle detta endast vara till fördel för forskning på området.

Den tidsperiod, ifrågavarande registreringsarbete är avsett att omfatta, innesluter ett betydelsefullt skede i den svenska rättsutvecklingen.

Vad som framför allt lyfte denna tid upp till en högre ståndpunkt på rättsväsendets område torde hava varit den vid periodens början genomförda domstolsorganisationen. Genom inrättandet i samband därmed av

[8.] högre instanser vid rättsskipningen skapades möjligheter att med åsidosättande av de ofullständiga eller icke tillämpliga medeltida lagbuden utöva rättsskipningen i bättre överensstämmelse med den allmänna rättsuppfattningen. Överrätterna, vilka genom sin sammansättning stodo i nära förbindelse och ständig växelverkan med regeringen, gävo nämligen ofta i rättsfall, där gällande lag företedde luckor eller icke tillfredsställde rättsuppfattningen, prejudikat, vilka sedermera fingo det största inflytande på rättsutvecklingen.

Till belysande av den allmänna rättsuppfattningen under berörda tidsperiod och speciellt den då vid överrätterna tillämpade rättspraxis lämna de handlingar, för vilkas registrering anslag nu äskats, ett rikt och värdefullt ehuru tämligen outforskat material. Dessa rättskällor äro givetvis redan därför, att de göra det möjligt för forskaren att erhålla en bild av då härskande rättsuppfattning eller taga del av de åsikter, den tidens främsta jurister hade i rättsliga frågor, ur rent vetenskaplig synpunkt av betydande intresse. Såsom av lagberedningen framhållits, har emellertid det ifrågavarande materialet jämväl ett stort praktiskt värde, i det att detsamma lämnar säkra historiska utgångspunkter för det lagstiftningsarbete, som för närvarande pågår på skilda rättsområden.

Det synes mig vid sådant förhållande angeläget, att den påbörjade registreringen utan avbrott fullföljes. Medel för den fortsatta registreringen synes böra äskas av riksdagen.

De för ändamålet erforderliga beloppen torde böra få karaktären av »förslagsanslag högst». I vad anslagsbehovet avser år 1918 torde för dess tillgodoseende erforderligt belopp böra uppföras å tilläggsstat för nämnda år. Till denna fråga återkommer jag i annat sammanhang.

På grund av det anförda hemställer jag för närvarande, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Nytt anslag.

att för fortsatt registrering av Svea hovrätts domar under 1600-talet och av hittills outgivna delar av rådets protokoll i justitieärenden för samma tid, i vad angår till Kungl. Maj:t fullföljda mål av civil och kriminell natur, anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 2,400 kronor.

Bibliotek.

Kungl. biblioteket.

7. **Kungl. biblioteket.** Vid bifall till vad jag under nästföljande punkt föreslår kommer det ordinarie anslaget till kungl. biblioteket, nu 133,600 kronor, att ökas med 3,200 kronor till 136,800 kronor.

8. **Nya kvinnliga biträdesbefattningar.** Den för kungl. biblioteket år 1909 fastställda staten upptog ett anslag å 20,000 kronor »till vikariatsersättning, arvoden, flitpenningar åt extra biträden, renskrivning, eftermiddagstjänst m. m.». I sammanhang därmed att från och med år 1913 å bibliotekets stat uppfördes ett kvinnligt biträde med en avlöning av 1,200 kronor bestämdes, att nyssnämnda anslag skulle under förändrad benämning »till vikariatsersättning, arvoden, flitpenningar åt extra biträden, tillfällig renskrivning, eftermiddagstjänst m. m.» upptagas med ett till 19,100 kronor nedsatt belopp.

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar har riksdagen till förstärkande av ifrågavarande anslag beviljat på extra stat för år 1917 ett belopp av 1,900 kronor samt på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 2,650 kronor. Beträffande dessa båda anslagsförhöjningar, med vilka företrädesvis avsetts att bereda de vid biblioteket anställda extra biträden någon ökad gottgörelse samt att, såvitt angår anslagsförhöjningen för år 1918, jämväl möjliggöra anställandet vid biblioteket av ytterligare en vaktmästare, tillåter jag mig hänvisa till den utredning, som innefattas i punkten 9 av det vid 1917 års statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 13 januari 1917.

I särskilda underdåniga skrivelser den 31 augusti 1917 har nu riksbibliotekarien hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos 1918 års riksdag äska dels på ordinarie stat anslag för anställande vid kungl. biblioteket av ytterligare 4 kvinnliga biträden, därav 3 av högre grad med en begynnelseavlöning av 1,600 kronor och ett av lägre grad med en begynnelseavlöning av 1,200 kronor, med rätt för vart och ett av dessa biträden till två ålderstillägg, vardera å 200 kronor, efter respektive 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring, dels ock å extra stat för år 1919 ett anslag av 2,650 kronor till förstärkande av förstnämnda ordinarie anslag å 19,100 kronor.

Riksbibliotekarien anför därvid följande:

[9.]

Nya kvinnliga biträdesbefattningar.

[9.]

Behovet av ökade arbetskrafter har länge gjort sig kännbart inom kungl. biblioteket och ofta i skrivelser från institutionschefen framhållits. Så har förre riks-bibliotekarien E. W. Dahlgren vid framläggandet av kungl. bibliotekets anslagsäskanden för år 1916 anmält det hava varit hans avsikt att, därest omständigheterna det medgivit, hos Kungl. Maj:t göra framställning om uppförande på ordinarie stat av två kvalificerade kvinnliga biträden. I sin underdåniga skrivelse den 28 september 1916 hade nuvarande riksbiotekarien än ytterligare understrukit behovet av förstärkta arbetskrafter men ansett sig icke heller då kunna göra någon framställning i antydd riktning utan inskränkt sig till att begära anslag endast till anställande på extra stat av en extra vaktmästare. Vidare hava de extra ordinarie tjänstemännen vid kungl. biblioteket i underdånig skrivelse den 24 november 1916 framhållit det bekymmersamma ekonomiska läge, vari de genom de otillräckliga och deras arbetsprestationer ingalunda motsvarande avlöningsförmånerna äro försatta. Som exempel på de extra ordinarie tjänstemännens prekära ställning kan nämnas, att två amanuenser, den ene filosofie doktor och förutvarande universitetsdocent, den andre filosofie licentiat, vilka båda anställdes i kungl. biblioteket år 1912, nu avlönas med respektive 2,000 och 1,500 kronor, och att inga utsikter förefunnes att under nu rådande förhållanden inom skälig tid förbättra deras ställning. De arvoden, som beräknas för de extra ordinarie tjänstemännen i kungl. biblioteket, utgå för närvarande på följande sätt: två tjänstemän åtnjuta en inkomst av vardera 2,000 kronor, två 1,500 kronor och två 1,200 kronor.

Vidare framhåller riksbibliotekarien dels att de ordinarie tjänstemännens tid numera helt tages i anspråk av de löpande biblioteksgöromålen, så att en hel del viktiga arbeten, som av biblioteksledningen planerats och som förr eller senare måste utföras inom kungl. biblioteket, på grund härav tills vidare måst uppskjutas, dels ock att kungl. bibliotekets tjänstemän i ytterst ringa utsträckning få tid över till att ägna sig åt den mera vetenskapliga sidan av en biblioteksmans kall, vilket ur den nationella forskningens synpunkt livligt måste beklagas. Med bortseende från de speciella vetenskapliga uppgifter, som även falla inom verksamhetsområdet för tjänstemännen vid ett stort vetenskapligt bibliotek, påpekar riksbibliotekarien i detta sammanhang endast en sak av mera aktuell betydelse. Det har nämligen visat sig, att med det livaktiga uppsving, som det allmänna biblioteksväsendet i vårt land tagit under de sista åren och som delvis står i samband med den sig allt mera utvecklande folkbildningsrörelsen, bibliografiska hjälpmedel i form av tryckta kataloger, ämnesbibliografier, tidskriftsregister och dylikt bliva allt mera nödvändiga. För en sådan bibliografisk verksamhet äro ju tjänstemännen vid de vetenskapliga biblioteken särskilt lämpade, och under en tidpunkt, som icke ligger allt för avlägset från vår egen, då dessa tjänstemän voro mindre överhopade än nu med biblioteksgöromål av mera löpande art, hava de till gagn för svensk bibliografi och svensk litteraturhistoria utvecklat en mycket förtjänstfull verksamhet, varom flera viktiga, för forskningen oundgängliga arbeten nu bära vittne.

Det är därför högeligen önskvärt, om en utväg kan finnas, som samtidigt tillgodoser kungl. bibliotekets behov av ökade arbetskrafter, därmed möjliggörande för tjänstemännen att i bibliotekets tjänst även utöva vetenskaplig bibliografisk verksamhet, och de extra ordinarie tjänstemännens krav på förbättrade lönevillkor. En sådan utväg torde vara att finna i anställandet på kungl. bibliotekets ordinarie stat av ett antal kvinnliga biträden. Genom nådigt beslut den 10 juni 1912 har visserligen redan å kungl. bibliotekets stat uppförts ett kvinnligt biträde, men detta har

uteslutande till uppgift — och tages därav fullt i anspråk — att utföra renskrivningsarbete å skrivmaskin, huvudsakligast bestående i avskrivning av kataloglappar. Men då det visat sig, att kvinnliga biträden av mera kvalificerad beskaffenhet äro synnerligen lämpliga för vissa biblioteksarbeten, där mindre självständighet fordras, är det av vikt, att ytterligare ett antal sådana biträden anställas i kungl. biblioteket, då därigenom också övriga tjänstemäns tid kan besparas för de mera invecklade, större kompetens och kunskaper fordrande göromålen inom biblioteket. Kungl. biblioteket har också tid efter annan haft i sin tjänst och har allt fortfarande kvinnliga biträden, av vilka flera visat sig synnerligen lämpliga för sin uppgift, men de löneförmåner, som kunna erbjudas dem ur bibliotekets anslag till vikariatsersättning m. m., hava varit allt för otillräckliga för att kunna för längre tid fästa dem vid biblioteket. De arvoden av detta slag, som för år 1917 kunnat utbetalas, utgöra ett å 1,100 kronor, ett å 800 kronor och två å 500 kronor. Andra kvinnliga biträden åter hava vid sitt inträde i kungl. biblioteket av intresse för biblioteksarbete — i viss mån också för att få lära detta — av sagt sig varje anspråk på pekuniär ersättning och i bibliotekets tjänst utfört ett oegennyttigt och ofta mycket uppskattat arbete. Huru välkommet, ja, under nuvarande förhållanden nödvändigt än ett dylikt arbetstillskott för biblioteket kan vara, är det ju klart, att några strängare fordringar i fråga om regelbundenhet i arbetet och arbetstidens längd icke kunna uppställas för frivilliga medarbetare av denna kategori och att härigenom avbrott mången gång uppstå, som för arbetets jämna fortgång inom biblioteket kunna vara nog så hindersamma. Även kan det dragas i tvivelsmål, om det är lämpligt eller värdigt, att ett arbete, som måste utföras i statens tjänst, på detta sätt lämnas oavlönat.

Angående antalet behöfliga kvinnliga biträden och det arbete, som av dem skulle i biblioteket utföras, anför riksbibliotekarien följande:

Den arbetsbörda, som åvilar låneexpeditionen, ökas enligt den förda statistiken för varje år. Såväl mängden av på läsesalen använda böcker som antalet hemlån visar en regelbunden stegring. För att i någon mån underlätta expeditionsarbetet har det befunnits nödvändigt att insätta en särskild avdelning, där hemlånade böcker återlämnas och avförs ur bibliotekets journaler samt kvitton på nya lån utskrivs. Till detta arbete hava huvudsakligen använts de frivilliga krafter, varöver biblioteket kunnat förfoga, men icke så sällan hava biträden från katalogiseringsavdelningen måst tillkallas, varigenom återigen avbrott i deras verksamhet inträtt. På denna plats behöves därför en särskild arbetskraft, som helt kan tagas i anspråk för de där förekommande göromålen. På grund av arbetets beskaffenhet torde det vara tillräckligt, om ett kvinnligt skrivbiträde av lägre grad där anställdes.

På den utländska tryckavdelningen behöves ett fast anställt kvinnligt biträde, som äger kompetens att bland annat utföra katalogisering av nyinkommen litteratur. Såväl accessions- som huvudkatalogiseringen — med undantag för fortsättningar — skötes å denna avdelning huvudsakligen av en enda tjänsteman, dock vissa tider med tillfälligt biträde. För arbetets jämna fortgång på denna avdelning erfordras därför ett fast anställt biträde, som regelbundet deltager i göromålen där, huvudsakligast i emottagandet och kollationeringen av inkomna beställningar från inhemska och utländska bokhandlare, i böckernas införande i accessionskatalogen samt framför allt i huvudkatalogiseringen av nyförvärven. Genom att ett dylikt biträde ställdes till den nämnde tjänstemannens förfogande, skulle han erhålla tid övrig till utförande av andra viktiga arbeten på denna avdelning, vilka icke direkt hänga tillsammans med

[9.]

de löpande biblioteksgöromålen. Sådana arbeten, vilka också enligt nådiga instruktionen för kungl. biblioteket den 30 december 1910 åligga institutionen, men hittills på grund av bristande arbetskrafter endast i någon ringa grad hunnit utföras, äro t. ex. revidering av litteraturfacken, avseende icke blott granskning av böckernas uppställning inom respektiva fack och de utlånade volymernas överensstämmelse med lånesedlarna, utan även bibliografisk undersökning av defekter och ofullständigt levererade arbeten jämte därav föranledda reklamationer, vidare omsignering av sådana fack, som nu genom sin storlek äro oöverskådliga och svårhanterliga, med mera. Även flera önskemål av rent vetenskaplig art skulle i detta sammanhang kunna framläggas, men tiden torde ännu icke vara mogen härför, utan bör först avslutningen av de på den svenska avdelningen av en särskild byrå utförda katalogiseringsarbetena emotes.

Det är emellertid på den svenska tryckavdelningen, som det största behovet av förstärkta arbetskrafter förefinnes. Arbetet på denna avdelning rör sig kring följande huvudgrupper: de svenska tryckleveransernas emottagande och kontrollering samt övervakande av tryckerierna; katalogisering av det inkomna trycket och övriga i samband härmed förekommande arbeten med mera; det okatalogiserade tryckets inordnande; anskaffande och behandling av i utlandet tryckta arbeten, som äro avfattade på svenska språket, författade av svenskar eller eljest beröra svenska förhållanden; anordnande och kontroll av svenska samlingens bokbindning; de svenska tidningarnas behandling med mera. Under dessa huvudgrupper kunna en mängd andra göromål inrangeras, såsom inredigering av kataloglappar i nominal- och realkataloger; årlig genomgång av hela den svenska bokhandelskatalogen för upptäckande av i leveranserna felande tryck; katalogisering av i utländska tidskrifter förekommande artiklar av svenskar eller rörande svenska förhållanden; undersökningar, påkallade av låneexpeditionen; genomgång av antikvariatskataloger och offerter från in- och utlandet för komplettering av det äldre bokförrådet; planmässig revidering av samlingarna m. m. De ordinarie och extra ordinarie tjänstemän, som hava sitt arbete förlagt till denna avdelning, hava sina bestämda uppgifter sig tilldelade och hava endast i ringa utsträckning kunnat lita till hjälp av tillfälliga arbetskrafter. Det synes klart, att just på den svenska avdelningen med det mångskiftande arbete, som på grund av denna avdelnings viktiga ställning inom det svenska nationalbiblioteket där utföres, fast anställda kvinnliga biträden av kvalificerad klass skulle kunna utföra mycket nyttigt och för biblioteksverksamheten i dess helhet gagnande arbete. De frivilliga och extra arbetskrafter, varöfver biblioteket förfogat, hava delvis deltagit i arbetet på denna avdelning men även anlitats till annat arbete, särskilt i låneexpeditionen. På grund av den omfattande arbetsverksamheten på kungl. bibliotekets svenska avdelning, som sålunda framhållits, synes det erforderligt, att minst två kvalificerade kvinnliga biträden fast anställas för att regelbundet biträda vid de löpande göromålen på denna avdelning.

Slutligen framhåller riksbibliotekarien, hurusom, genom att det på kungl. bibliotekets ordinarie stat uppförda anslaget till vikariatsersättning m. m. jämte de av 1916 och 1917 årens riksdagar beviljade förslagsanslagen till dettas förstärkande finge utan avkortning bibehållas, tillfälle skulle kunna beredas att i någon mån förbättra de sämst avlönade extra ordinarie tjänstemännens lönevillkor.

Sedermera har riksbibliotekarien på given anledning i skrivelse den 9 november 1917 närmare redogjort för huru under viss förutsättning avlöningen för vissa extra ordinarie befattningshavare i kungl. biblioteket

enligt hans åsikt borde bestämmas och därvid anfört, bland annat, följande:

[9.]

Då det vid tillsättandet av de föreslagna ordinarie kvinnliga biträdesbefattningarna i tre fall gäller kvalificerad arbetskraft, varmed jag förstår lägre akademisk examen såsom filosofie kandidat- eller magisterexamen eller däremot svarande kunskaper, eventuellt även väl vitsordad längre bibliotekstjänstgöring, kan det ju ej på förhand avgöras, om alla 3 platserna komma att besättas med i kungl. biblioteket nu tjänstgörande kvinnliga arbetskrafter. Blir emellertid så fallet, kommer enligt preliminär beräkning ett belopp av 2.100 kronor, nu utgående med 1.100 kronor i en post till ett kvinnligt biträde och med 500 kronor i två poster till två biträden, att besparas. Detta belopp skulle jag vilja förslagsvis disponera på följande sätt:

Två extra ordinarie tjänstemän avlönas för närvarande med ett arvode å 2.000 kronor vardera. Det ena av dessa arvoden föreslår jag höjes med 500 kronor till 2.500 kronor, av vilket belopp den äldste i tjänst varande extra ordinarie amanuensen skulle komma i åtnjutande. Det andra arvodet å 2.000 kronor har utgått som utfyllning i gottgörelsen till redaktören av accessionskatalogen, vilkens arvode emellertid genom 1917 års riksdags beslut från och med 1918 höjts med 500 kronor. Någon ytterligare förhöjning genom anlåtande av de ovan nämnda besparingarna synes mig här icke böra ifrågakomma.

Av övriga extra ordinarie tjänstemän avlönas två med vardera 1.500 kronor och två med vardera 1.200 kronor. Jag föreslår, att 1.500-kronorsarvodet höjes till 1.750 kronor och det å 1.200 kronor till 1.500.

Det sammanlagda beloppet av dessa arvodesförhöjningar uppgår sålunda till 1.600 kronor. Det återstående besparade beloppet, 500 kronor, skulle enligt min mening lämpligen kunna användas till arvode åt ett kvinnligt biträde i biblioteket, som hittills icke kunnat erhålla någon som helst ersättning för sitt arbete.

Riksbibliotekariens förevarande framställning synes mig utvisa, att behov av ökade arbetskrafter inom kungl. biblioteket gjort sig gällande på grund av den alltjämt fortgående utvecklingen av bibliotekets verksamhet. Riksbibliotekarien har ansett, att det för tillgodoseende av detta behov är erforderligt, att ytterligare 4 fasta kvinnliga biträden uppföras å den ordinarie staten för biblioteket. Jag har dock icke funnit mig övertygad om att det är oundgängligen behövt att redan nu i så stor omfattning utöka bibliotekets ordinarie personal. Jag vill därför inskränka mig till att förorda, att 2 kvinnliga biträden uppföras å bibliotekets stat. Redan dessas anställande kommer otvivelaktigt att medföra en avsevärd förbättring av bibliotekets möjligheter att fylla sina uppgifter. Då av utredningen synes framgå, att 2 kvinnliga biträden kunna inom biblioteket sysselsättas med arbete av så kvalificerad art, att det enligt de under senare år tillämpade grunder fullväl berättigar deras upptagande såsom kvinnliga biträden av andra graden, anser jag mig böra förorda, att de av mig förordade nya biträdesbefattningarna uppföras å staten såsom kvinnliga biträdesbefattningar av andra graden. Sådana biträden torde

Departementschefen.

[9.] nämligen vara synnerligen lämpliga för vissa slag av biblioteksarbeten. Genom att sålunda vissa arbetsuppgifter övertagas av kvinnliga biträden, vinnes den fördelen, att de övriga tjänstemännen vid biblioteket kunna i större utsträckning tagas i anspråk för utförande av de högre kompetens och kunskaper fordrande göromålen därstädes, särskilt utövande av vetenskaplig bibliografisk verksamhet.

För de nya kvinnliga biträdena torde böra i tillämpliga delar lända till efter rättelse de allmänna villkor och bestämmelser, som genom kungl. kungörelsen den 10 juni 1912 fastställts att gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar.

Ålderstillägg till de nya befattningshavarna torde få utgå av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg.

Om anslag, på sätt jag sålunda anser erforderligt, beviljas för anställande av två fasta kvinnliga biträden vid kungl. biblioteket, synes dock knappast tillräckliga skäl föreligga att, såsom skedde i sammanhang med uppförandet från och med år 1913 i bibliotekets stat av ett kvinnligt biträde av första graden, minska det ordinarie anslaget »till vikariatsersättning, arvoden, flitpenningar åt extra biträden, tillfällig renskrivning, eftermiddagstjänst m. m.» eller att nedsätta det under de senare åren beviljade extra anslaget till förstärkande av nämnda ordinarie anslag. De medel, som kunna besparas å berörda båda anslag genom uppförande å ordinarie stat av ytterligare två kvinnliga biträden, synas nämligen, såsom riksbibliotekarien framhållit, skäligen böra användas till förbättring av de svagt avlönade extra ordinarie tjänstemännens lönevillkor.

Till frågan om beviljande av anslag på extra stat för år 1919 till förstärkande av ifrågavarande ordinarie anslag torde jag få återkomma under punkten 12 här nedan.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels i staten för kungl. biblioteket uppföra två kvinnliga biträden av andra graden med en avlöning för vart och ett av dessa biträden av 1,600 kronor, därav 900 kronor lön, 550 kronor tjänstgöringspenningar och 150 kronor ortstillägg, och med rätt till två ålders-tillägg till lönen att utgå, det ena med 200 kronor efter fem år och det andra likaledes med 200 kronor efter tio år;

Ökat anslag.

dels för genomförande av ifrågavarande förändringar i staten höja det *ordinarie anslaget* till kungl. biblioteket med 3,200 kronor;

dels besluta, att beträffande ifrågavarande kvinnliga biträden skall i tillämpliga delar gälla vad som stadgats i nådiga kungörelsen den 10 juni 1912 angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar;

dels bestämna, att kvinnligt biträde, som vid de nya befattningarnas tillkomst å ordinarie stat är anställt vid kungl. biblioteket och antages till biträde av andra graden å stat, äger att för åtnjutande av löneförhöjning räkna sig tillgodo den tid, hon därförinnan haft stadig anställning vid kungl. biblioteket med uppgifter av motsvarande art som dem, vilka åligger henne såsom innehavare av dylik biträdesbefattning;

dels ock medgiva, att de ovannämnda kvinnliga biträden vid kungl. biblioteket tillkommande ålderstilläggen må utgå av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget: ålderstillägg.

9. **Gemensam accessionskatalog för Sveriges offentliga bibliotek.** Till redigering av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogen har riksdagen på extra stat anvisat för vart och ett av åren 1907—1917 1,500 kronor samt för år 1918 ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor.

[10.]
Gemensam
accessions-
katalog
för Sveriges
offentliga
bibliotek.

I underdånig skrivelse den 31 augusti 1917 har riksbibliotekarien anmält, att denna katalogs 31:a årgång, omfattande år 1916, vore under tryckning och beräknades utkomma mot slutet av år 1917. Riksbibliotekarien har tillika anhållit om beredande på extra stat för år 1919 av ett anslag å 2,000 kronor till redigering av katalogens 33:e årgång, omfattande år 1918.

Jag hemställer om avlåtande av förslag till riksdagen

att till redigering av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogens 33:e årgång, omfattande år 1918, anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor.

10. **Bindning och katalogisering av äldre böcker.** För vart och ett av åren 1909—1918 har riksdagen till inbindning av böcker i kungl. bibliotekets äldre samlingar anvisat på extra stat ett anslag av 10,000

[11.]
Bindning och
katalogise-
ring av äldre
böcker.

[11.] kronor. Till utarbetande av katalog över ofullständigt förtecknade delar av dessa samlingar har riksdagen likaledes på extra stat anvisat 10,000 kronor för vart och ett av åren 1909—1911, 11,000 kronor för vardera av åren 1912—1913 och 11,800 kronor för vart och ett av åren 1914—1918. Anslagsökningen från och med år 1914 avsåg att åt de 4 i katalogiseringsarbetet deltagande kvinnliga biträdena bereda en arvodesförhöjning, motsvarande ett ålderstillägg å 200 kronor.

I berörda skrivelse den 31 augusti 1917 har nu riksbibliotekarien hemställt om beredande å extra stat jämväl för år 1919 av ett anslag å 10,000 kronor till inbindning av böcker i nämnda samlingar ävensom av ett till 16,400 kronor förhöjt anslag till utarbetande av katalog över ofullständigt förtecknade delar av dessa samlingar. Sistnämnda anslagsökning avser beredande av medel till dels anställande vid ifrågavarande katalogiseringsavdelning av ytterligare en tjänsteman med ett årligt arvode av 4,000 kronor, vilken tjänsteman dessutom skulle hava sig anförtrodd redigeringen av en årlig svensk tidskriftsindex, dels ock ett andra ålders-tillägg å 200 kronor åt en var av 3 vid nämnda avdelning anställda kvinnliga biträden. Beträffande ifrågavarande anslag har riksbibliotekarien anfört följande:

Bibliotekets utgifter för bokbindning hava för år 1917 intill augusti månads utgång utgjort 17,069 kronor 48 öre. Behovet av det extra anslaget för bindning av äldre samlingar i kungl. biblioteket förefinnes alltså jämt och är för närvarande desto nödvändigare, som prisen på bokband på sista tiden stigit avsevärt.

Katalogiseringen av kungl. bibliotekets hittills ofullständigt förtecknade delar har under året fortgått enligt fastställd plan och på sätt en vid skrivelsen fogad redogörelse av föreståndaren för detta arbete närmare utvisar. Sedan denna avdelning med 1909 års ingång trätt i verksamhet, har katalogisering och revidering medhunnits av mer än hälften av de fack på svenska avdelningen, som hittills icke alls eller endast delvis voro förtecknade i bibliotekets kataloger. Av vilken genomgripande betydelse för bibliotekets hela verksamhet detta arbete är torde icke närmare behöva understrykas. Avdelningen för katalogisering av kungl. bibliotekets ofullständigt förtecknade delar förestås av en tjänsteman med förste bibliotekaries ställning och löneförmåner och under honom arbeta 4 kvinnliga biträden av lägre grad. De för denna avdelning nödiga anslagen äro uppförda på extra stat, och riksbibliotekarien ansåge sig redan nu böra för Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att dessa anslag inom en icke allt för avlägsen framtid bliva uppförda på kungl. bibliotekets ordinarie stat, så att denna avdelning komme att utgöra en integrerande och bestående del av biblioteket, jämnställd med de övriga 4 huvudavdelningarna i biblioteket. Det är nämligen, fortsätter riksbibliotekarien, icke endast på den svenska tryckavdelningen, som vissa fack förut bristfälligt katalogiserats. Även för den utländska avdelningen äro de äldre katalogerna långt ifrån fullständiga, och en hel del större samlingar, såsom den Engeströmska och biblioteken från vissa kungliga slott såsom Drottningholm, Gripsholm och Rosersberg med flera, äro till största delen okatalogiserade. Här finnes därför ett stort verksamhetsfält för den nämnda avdelningen, som ytter-

ligare skulle kunna utvidgas genom bibliografiska uppgifter, viktiga för det svenska biblioteksväsendet i dess helhet. Angelägnast är emellertid, att först de på den svenska avdelningen planerade katalogiseringsarbetena slutföras och att verksamheten där med kraft fullföljes. Tyvärr hava dessa arbeten icke kunnat utföras i enlighet med de av dåvarande överbibliotekarien Dahlgren i underdänig skrivelse den 12 oktober 1907 (tryckt i överbibliotekariens årsberättelse för år 1907, sid. 31—51) framlagda beräkningarna, vilka rörde sig med betydligt större arbetsprestationer än det efter avdelningens organisation visade sig möjligt att åstadkomma. Avdelningen har vidare genom dödsfall förlorat en av sina bästa krafter, ett annat mycket dugande biträde, som utbildats vid utländsk biblioteksskola, lämnade efter endast ett års verksamhet tjänsten. Då det synes vara av största vikt, att de nu pågående katalogiseringsarbetena påskyndas, så att de luckor, som förefinnas i kungl. bibliotekets kataloger, inom överskådlig framtid fyllas, vore det synnerligen önskvärt, om arbetskrafterna på denna avdelning kunde förstärkas. Detta skulle lämpligast kunna ske i samband med igångsättande av ett annat viktigt bibliografiskt företag, vars beskaffenhet nära sammanhänger med de arbeten, som å avdelningen bedrivs och för vilket i det följande framläggas redogörelse och förslag.

Det har länge varit ett önskemål att kunna utgiva en svensk tidskriftsindex, omfattande en efter ämnen uppställd bibliografisk förteckning på artiklar och uppsatser i den svenska periodiska litteraturen, dock med undantag för de dagliga tidningarna och huvudsakligen begränsad till vetenskapliga och populärvetenskapliga tidskrifter. Man har tänkt sig dels en årlig tidskriftsindex, vars första årgång skulle omfatta exempelvis år 1917, dels en allmän svensk tidskriftsindex före detta år. Dessa publikationer skulle otvivelaktigt bliva oombärliga bibliografiska hjälpmedel icke blott för forskare, studerande och den bildningssökande allmänheten över huvud utan även för tjänstemännen vid större och mindre bibliotek. Med den enorma utveckling, som tidskriftsväsendet liksom all författarverksamhet över huvud nått i våra dagar, är det omöjligt att utan tidsödande efterforskningar erhålla en överblick över litteraturen inom ett visst område. I flera av kulturländerna hava därför årsbibliografier över tidskriftslitteraturen börjat utgivas. Sedan år 1915 utkommer sålunda i Danmark Dansk Tidsskrift-Index, som visat sig fylla ett verkligt behov och i hög grad underlätta icke blott bibliotekstjänstemännens utan även den lånesökande allmänhetens arbete. Vid Sveriges allmänna biblioteksförenings senaste årsmöte, som hölls i Stockholm den 20—21 augusti 1917, var frågan om en svensk tidskriftsindex föremål för diskussion, och från representanter för såväl de vetenskapliga som de populära biblioteken betonades allmänt behovet närmast av en årlig svensk tidskriftsindex och önskvärdheten, att en sådan snarast komme till stånd. Föreningen beslöt på riksbibliotekariens förslag att uppdraga åt styrelsen att i förbindelse med kungl. biblioteket söka förverkliga planen, och det är på grund av överläggningar med styrelsemedlemmar i Sveriges allmänna biblioteksförening, som ett underdänigt förslag till denna frågas lösning nu framlägges.

Enligt riksbibliotekariens mening bör utgivningen av en dylik bibliografisk publikation anförtros åt ett vetenskapligt bibliotek, där nödig hjälplitteratur finnes lätt tillgänglig och där erfarenhet i dylika arbetens redigering redan är förhanden. Rätta institutionen att omhändertaga arbetena med en svensk tidskriftsindex torde otvivelaktigt kungl. biblioteket vara, där sedan mer än 30 år redigeringen av den för Sveriges offentliga bibliotek gemensamma accessionskatalogen bedrivs och där en särskild katalogiseringsavdelning upprättats, till vilken avdelning den svenska tidskrifts-

[11.]

indexen bör föras. Kostnaderna för detta arbete fördela sig på redigerings- och tryckningskostnader. Vad dessa senare beträffar, har genom förberedande underhandlingar och utredning uttrönts, att dessa torde kunna bestridas av en förlagsfirma mot övertagande av försäljningsrätten till den erforderliga upplagan. Vad åter redaktionskostnaderna angår bör redigeringen överlämnas till den nämnda katalogiseringsavdelningen i kungl. biblioteket, vid vilken för detta ändamål en fullt kompetent person fästes med tjänsteställning motsvarande andre bibliotekarie och i åtnjutande av därtill svarande avlöningsförmåner. Redigeringen av en årlig svensk tidskriftsindex kommer säkerligen icke att taga denne tjänstemans hela arbetstid i anspråk, då arbetet väl får läggas så, att en successiv excerpering av ifrågakommande tidskrifter företages, allt eftersom dessa utkomma. Under den övriga arbetstiden bör tjänstemannen i fråga stå till avdelningsföreståndarens förfogande för att deltaga i de på avdelningen förekommande katalogiserings- och revideringsarbetena, vilkas omfattning i det föregående framhållits. Önskvärt vore dock, om han även kunde utföra förarbeten till eu allmän svensk tidskriftsindex, en fråga, som emellertid först bör komma i andra hand.

Genom den nu föreslagna anordningen skulle ett dubbelt ändamål vinnas. Ett viktigt bibliografiskt hjälpmedel skulle kunna med ringa kostnader för staten och till båtad för landets biblioteksväsen i dess helhet skapas, samtidigt som avdelningen för katalogisering av ofullständigt förtecknade delar i kungl. biblioteket skulle erhålla ett väl behövt tillskott i kvalificerad arbetskraft, varigenom de för kungl. biblioteket så viktiga arbetena på denna avdelning skulle kunna påskyndas.

I underdånig skrivelse den 23 september 1912 anmälde dåvarande riksbibliotekarien Dahlgren, att de 4 kvinnliga biträden, som voro behjälpliga vid arbetet med utarbetande av katalog över ofullständigt förtecknade delar av kungl. bibliotekets äldre samlingar, med 1913 års utgång skulle komma att hava tjänstgjort under 5 års tid och att de i sin tjänsteställning vore att jämföra med de hos vissa ämbetsverk och myndigheter på ordinarie stat uppförda biträdena. På den grund hemställd Dahlgren i nämnda skrivelse om höjning av det för denna avdelning utgående anslaget från 11,000 till 11,800 kronor, för att åt varadera av dessa biträden från och med år 1914 bereda ett ålderstillägg å 200 kronor. Sedan den begärda förhöjningen av 1913 års riksdag beviljats, föreskrev Kungl. Maj:t i nådigt brev den 4 juli 1913, att av det beviljade anslaget till utarbetande av oförmälda katalog ett belopp av högst 200 kronor finge utgå såsom förhöjning i förut bestämt arvode åt sådant kvinnligt biträde, som under minst 5 år varit anställt för ifrågavarande katalogiseringsarbete.

Med 1918 års utgång skola ytterligare 5 år hava förflutit, sedan dessa biträden kommo i åtnjutande av denna löneförbättring, och då med de å vissa ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningarna äro förenade ett andra ålderstillägg å likaledes 200 kronor efter 10 års anställning, synes billigheten fordra, att även de med ifrågavarande katalogiseringsarbete i kungl. biblioteket sysselsatta biträdena få åtnjuta motsvarande förmån. Ett av dessa biträden har emellertid i slutet av år 1915 avlidit; den inbesparing av medel, som uppstått, då till den avlidnas efterträdare ålderstillägg icke kunnat utbetalas, har använts till ersättning åt extra biträdeshjälp vid katalogiseringsarbetet, varav detsamma varit och fortfarande är i stort behov. Ett andra ålderstillägg från och med år 1919 synes alltså böra utgå till endast 3 av de med katalogiseringsarbetet sysselsatta biträdena.

Departementschefen.

Mot riksbibliotekariens framställning i vad den avser förnyat anslag av 10,000 kronor för inbindning av böcker i bibliotekets äldre samlingar har jag intet att erinra. Likaledes finner jag mig böra medverka till att anslaget till utarbetande av katalog över ofullständigt förtecknade delar av dessa samlingar höjes med 600 kronor utöver innevarande års anslag i syfte att bereda möjlighet till arvodesförhöjning av högst 200 kronor till ett vart av de tre kvinnliga biträden, som med 1918 års utgång under 10 år varit anställda vid katalogiseringsarbetet. Däremot har jag icke känt mig fullt övertygad om den oundgängliga nödvändigheten under nuvarande brydsamma tider av att anställa en ytterligare tjänsteman vid denna avdelning med den huvudsakliga uppgiften att ombesörja utgivandet av en svensk tidskriftsindex. Huru beaktansvärd framställningen i denna del än må vara, synes med dess förverkligande dock kunna anstå, tills tiderna blivit gynnsammare.

Jag tillstyrker, att förslag måtte avlätas till riksdagen

att anvisa på *extra stat* för år 1919

dels till inbindning av böcker i kungl. bibliotekets äldre samlingar ett reservationsanslag av 10,000 kronor,

dels ock till utarbetande av katalog över ofullständigt förtecknade delar av dessa samlingar ett förslagsanslag, högst 12,400 kronor.

Ökat anslag.

11. **Förstärkande av anslaget till vikariatsersättning m. m.**

[12.]

Under återopande av vad jag under punkten 9 anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Förstärkande av anslaget till vikariatsersättning m. m.

att till förstärkande av det på kungl. bibliotekets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, arvoden, flitpenningar åt extra biträden, tillfällig renskrivning, eftermiddagstjänst m. m. bevilja på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 2,650 kronor.

Stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping.

12. **Stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping.** För beredande av arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping beviljade riksdagen på *extra stat* för vart och ett av åren 1910—1917 1,500 kronor och för år 1918 ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva. Sådana bestämmelser meddelades den 30 september 1910.

[13.]

Stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping.

Domkapitlet i Linköping har i underdånig skrivelse den 29 augusti 1917 anmält, att dylikt anslagsbelopp fortfarande är behövt.

Under hänvisning till den utredning i ämnet, som förebragts dels i den till 1909 års riksdag avlåtna framställningen, dels i det vid statsverkspropositionen år 1917 fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 13 januari 1917, punkten 11, hemställer jag om förslag till riksdagen

att till arvodesökning åt bibliotekarien vid stifts- och läroverksbiblioteket i Linköping anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Pedagogiska biblioteket i Stockholm.

[14.] **13. Pedagogiska biblioteket i Stockholm.** Detta bibliotek, som på 1880-talet upprättats efter initiativ av Stockholms lärarsällskap och som äges av detsamma, har enligt för biblioteket gällande stadgar till ändamål att åt lärare och lärarinnor vid uppfostringsskolor av alla slag ävensom åt andra för undervisning och uppfostran intresserade personer genom utlåning eller till begagnande på stället kostnadsfritt tillhandahålla pedagogisk litteratur och andra skrifter, som äro lämpliga att användas vid förberedelser och studier för undervisning. Bibliotekets angelägenheter handhas av en av Stockholms lärarsällskap utsedd styrelse, bestående av fem personer. Räkenskaperna och styrelsens protokoll granskas årligen av två revisorer, vilka utses av lärarsällskapet.

Till ifrågavarande bibliotek har riksdagen under en följd av år på extra stat beviljat understöd. Dessa hava utgjort för vartdera av åren 1900—1902 2,500 kronor, för vartdera av åren 1903—1906 4,000 kronor (för år 1903 tillkom ett särskilt belopp å 2,000 kronor till bibliotekets flyttning m. m.), för vartdera av åren 1907—1911 4,500 kronor, för vartdera av åren 1912 och 1913 5,500 kronor samt för vartdera av åren 1914—1918 6,500 kronor (för år 1914 utgjorde anslaget sammanlagt 8,300 kronor, därav dock 1,800 kronor voro avsedda till täckande av kostnader för bibliotekets flyttning m. m.).

I anledning av ett utav 1911 års riksdag gjort uttalande fäste Kungl. Maj:t genom beslut den 8 december 1911 vid anslagets utgående vissa villkor, vilka alltjämt plägat upprepas vid anslagets utanordnande. Sålunda

föreskrevs, då anslaget för år 1918 ställdes till vederbörandes förfogande, att anslaget skulle användas till bibliotekets skötsel och utveckling, att biblioteksstyrelsen skulle till ecklesiastikdepartementet ingiva dels före den 1 mars 1919 summarisk översikt över bibliotekets ekonomiska ställning under år 1918, utvisande, bland annat, om och i vilken mån Stockholms lärarsällskap under året bidragit till bibliotekets upprätthållande, dels och före den 1 april 1919 berättelse över verkställd granskning av bibliotekets förvaltning och räkenskaper för år 1918, samt att, därest Stockholms lärarsällskap upplöstes eller förklarade sig icke längre vilja taga befattning med biblioteket, det skulle överlämnas till Kungl. Maj:t att bestämma, huru med bibliotekets egendom skulle förfaras.

Enligt vad till mig meddelats, har Stockholms lärarsällskap för år 1917 liksom för närmast föregående år till biblioteket lämnat ett bidrag av 100 kronor.

Såsom nämnts utgör statsanslaget till pedagogiska biblioteket för år 1918 6,500 kronor. Styrelsen för biblioteket har i en under år 1917 ingiven underdånig skrift anhållit, att framställning måtte göras till 1918 års riksdag om anslaget höjande för år 1919 till 7,000 kronor.

I skriften lämnar styrelsen först vissa siffror till upplysning om pedagogiska bibliotekets utveckling under de senaste tio åren med avseende på antalet besökande och boklån. Siffrorna äro sammanställda i följande tablå:

År.	Besök.	Boklån.
1907	3,918	4,132
1910	4,883	5,346
1913	4,385	5,130
1916	5,028	5,545

Styrelsen anmärker, att dessa siffror giva vid handen, att anlitaudet av biblioteket under den angivna tiden betydligt ökats och uppnått stor omfattning. Rörande bibliotekets öppethållande meddelar styrelsen, att det är tillgängligt alla helgfria dagar från och med den 1 september till och med den 15 juni en timme på förmiddagarna och två timmar på eftermiddagarna.

Härefter yttrar styrelsen:

De ekonomiska medel, vilka under den närmaste framtiden kunna påräknas för biblioteket vid sidan av vad riksdagen beviljat eller kan komma att bevilja, utgöras av två poster. Den ena är ett anslag av 1,200 kronor, vilket, efter vad man vågar hoppas, torde komma att på förslag av Stockholms folkskoledirektion årligen beviljas av Stockholms stadsfullmäktige. Den andra inkomstposten, som utgöres av årsavgifter från medlemmarna i sällskapet »Pedagogiska bibliotekets vänner», uppgick under åren 1914, 1915 och 1916 till respektive 80, 75 och 70 kronor.

[14.]

Under förutsättning att nu angivna bidrag kunna påräknas jämte understöd av offentliga medel till samma belopp, som riksdagen beviljat för år 1918, skulle bibliotekets inkomster för år 1919, räntemedel inräknade, uppgå till ett belopp av omkring 7,900 kronor. På grund av den prisstegring och höjning av levnadskostnaderna, som under de senaste åren ägt rum, måste emellertid styrelsen ause nämnda belopp otillräckligt för uppehållande av bibliotekets verksamhet på vederbörligt sätt och ser sig därför nödsakad att hos Kungl. Maj:t anhålla om framställning till riksdagen beträffande någon höjning av det ifrågavarande anslagets belopp. De bibliotekets utgiftsposter, vilkas belopp enligt styrelsens mening behöva ökas, äro väsentligen arvoden åt bibliotekarie, biträdande bibliotekarier samt vaktmästare. Sammanlagda beloppet av dessa poster utgjorde under senaste räkenskapsår, år 1916, 2,977 kronor. Förhöjningen av desamma torde böra beräknas till minst 15 procent, d. v. s. 446 kronor 55 öre. Då arvodena i vissa fall torde behöva avrundas något uppåt samt med hänsyn till ökad kostnad för belysning m. m. finner sig styrelsen böra anhålla om ett med 500 kronor höjt anslagsbelopp. Då styrelsen inskränkt den omtalade höjningen till detta belopp, har den dock även förutsatt, att utgifterna för bokinköp och inbindning av böcker något minskas.

I avseende å styrelsens nyss omförmälda inkomstberäkning för biblioteket torde jag redan nu böra framhålla, att Stockholms lärarsällskaps i det föregående omtalade bidrag av 100 kronor om året, enligt vad jag i det följande skall närmare beröra, ej vidare synes kunna påräknas för biblioteket, i varje fall ej efter utgången av år 1918. Det har ej heller ingått i inkomstberäkningen. I denna antydas räntemedel såsom disponibla för biblioteket. Enligt vad jag inhämtat, utgå dessa räntemedel, som ej uppgå till större belopp, ej från någon biblioteket tillhörig fond utan falla från de biblioteket tilldelade understöd, vilka genom insättning i bank gjorts räntebärande, tills de behövt tagas i anspråk.

Biblioteksstyrelsen har vidare uppgjort en utgiftsstat för biblioteket för år 1919, under förutsättning att bibliotekets inkomster under sagda år komma att uppgå till ovan angivna ungefärliga belopp, ökat med 500 kronor, alltså sammanlagt omkring 8,400 kronor. Denna stat är uppställd på följande sätt:

	Kronor.
Böcker och tidskrifter	950:—
Bokbinderiarbeten	450:—
Trycksaker	50:—
Arvode åt bibliotekarie och biträdande bibliotekarier ...	3.080:—
Vaktmästarens arvode	350:—
Hyra	2,700:—
Telefon	45:—
Uppvärmning och belysning	530:—
Brandförsäkring	60:—
Inköp och reparation av inventarier	80:—
Städning av förstuga och trappa	52:—
Diverse skrivmaterieil, porton, transporter m. m.	53:—
Summa	8,400:—

Vid styrelsens skrift har fogats dels revisionsberättelse över bibliotekets räkenskaper för år 1916, avgiven till Stockholms lärarsällskap, dels och berättelse om biblioteket och dess verksamhet under samma år, likaledes avgiven till lärarsällskapet.

Revisorerna tillstyrkte lärarsällskapet att bevilja kassaförvaltaren ansvarsbefrielse för räkenskapsåret. Av styrelseberättelsen inhämtas, att biblioteket under år 1916 ökats med 800 bänd och vid årets slut omfattade omkring 40,000 band.

I sin underdåniga framställning har styrelsen erinrat om ett för närvarande på Kungl. Maj:ts prövning beroende ärende, vilket jag torde böra i korthet omförmåla.

Såsom jag i det föregående nämnt, har ett bland de villkor, som fästs vid senare års anslag till pedagogiska biblioteket, varit, att, därest Stockholms lärarsällskap upplöstes eller förklarade sig ej längre vilja taga befattning med biblioteket, det skulle överlämnas till Kungl. Maj:t att bestämma, huru med bibliotekets egendom skulle förfaras.

Den senare av de båda förutsättningarna för denna eventualitet har nu inträffat: i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har Stockholms lärarsällskap förklarat sig villigt att, utan all ersättning men också utan förpliktelser för sällskapet och dess kassor, frånträda sin äganderätt till pedagogiska biblioteket samt att överlämna åt Kungl. Maj:t att bestämma, huru med dess egendom skall förfaras.

Motiven till framställningen härom angivas i skriften. Å ena sidan anses den fördel, biblioteket kan hava av förbindelse med sällskapet, vara ringa. Såsom nämnts har sällskapets kontanta bidrag till biblioteket ej varit stort — att enskilda medlemmar av sällskapet nedlagt ett synnerligt berömvärdt och uppoffrande arbete för bibliotekets räkning är en erkänd sak. Å andra sidan finner sällskapet, att bibliotekets frigörande skulle innebära en fördel för sällskapet. En byggnadsfond har nämligen insamlats för uppförande av egen byggnad för sällskapet. Hittills har man tänkt sig att i denna inrymma även pedagogiska biblioteket. Med hänsyn till bibliotekets redan uppnådda storlek och ännu mer till den omfattning, som biblioteket helt visst kommer att få i framtiden, skulle emellertid mycket stora anspråk på utrymme m. m. behöva ställas på en lokal, som skulle hysa biblioteket för en längre tid framåt. Detta åter skulle enligt sällskapets förmenande innebära, att anskaffandet av en egen byggnad för lärarsällskapet, vartill eljest snart nog tillräckliga medel vore tillfinnandes, skulle nödgas anstå till en allt för avlägsen framtid.

Lärarsällskapet har vid sin framställning fogat infortrat yttrande

- [14.] från styrelsen för pedagogiska biblioteket. Denna styrelse har funnit två olika alternativ kunna ifrågakomma, i händelse biblioteket icke längre stode i förbindelse med Stockholms lärarsällskap. Enligt det ena av dessa alternativ skulle biblioteket övertagas av staten, som skulle ombesörja det fortsatta uppehållet av bibliotekets verksamhet. Av flera skäl skulle biblioteksstyrelsen vilja föredraga detta alternativ, men lämnar det likväl å sido, enär kostnaderna för bibliotekets verksamhet såsom ren statsinstitution sannolikt skulle bliva större än enligt det andra alternativet, vilket går ut på att biblioteket skulle överlämnas till en särskild stiftelse eller institution med en styrelse, som skulle förvalta detsamma under statens uppsikt. Det senare alternativet omfattas därför av biblioteksstyrelsen, som finner även detta innebära möjlighet till fördelaktiga anordningar för biblioteket.

Huru biblioteksstyrelsen tänkt sig enskildheterna av detta alternativ framgår av ett styrelsens yttrande bifogat förslag till stadgar, avsedda att fastställas av Kungl. Maj:t. Enligt detta förslag skulle pedagogiska biblioteket stå under inseeende av läroverks- och folkskolöverstyrelserna, vilka tillika skulle utse såväl styrelsens medlemmar — 5 till antalet jämte 2 suppleanter — som 2 revisorer. Skulle framdeles bibliotekets verksamhet definitivt upphöra, skulle Kungl. Maj:t äga bestämma huru med dess egendom skall förfaras. Likaså skulle Kungl. Maj:t äga bestämma, att biblioteket skall övertagas av staten, om och när så skulle befinnas lämpligt. I övrigt överensstämmer förslaget nära med de nu gällande stadgarna.

Läroverks- och folkskolöverstyrelserna hava den 17 september 1917 avgivit infortrat utlåtande över denna lärarsällskapets framställning. I detta utlåtande anföra överstyrelserna bland annat:

Det torde inom pedagogiska kretsar vara en allmänt erkänd sak, att pedagogiska biblioteket nått en storartad utveckling under den tid, det stått under Stockholms lärarsällskaps vård och förvaltning, och på ett utmärkt sätt fyllt en viktig uppgift. Det är också ett allmänt intresse, att denna utveckling allt framgent må fortgå. Att emellertid sällskapet numera önskar frånträda äganderätten till biblioteket synes av de skäl, sällskapets styrelse anført, vara fullt förklarligt.

Överstyrelserna diskutera vidare de av bibliotekets styrelse framlagda alternativa förslagen rörande ändring av bibliotekets ställning. Ehuru överstyrelserna synas föredraga, att biblioteket bleve en statsinstitution, förorda de »för närvarande» det andra av de båda alternativen, innebärande, såsom förut nämnts, att biblioteket överlämnas till en särskild stiftelse. Överstyrelserna hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes dels bestämma, att pedagogiska biblioteket må överlämnas till »Stiftelsen pedagogiska biblioteket i Stockholm», dels ock fastställa stadgar för nämnda stiftelse i enligt

het med biblioteksstyrelsens ovannämnda förslag, med iakttagande av vissa [14.]
av överstyrelserna ifrågasatta ändringar.

Läroverks- och folkskolöverstyrelserna hava jämväl avgivit infordrat utlåtande över ovannämnda ansökning om statsanslag till pedagogiska biblioteket. I detta utlåtande — liksom det nyss omförmälda dagtecknat den 17 september 1917 — hänvisa överstyrelserna till vad de, såsom jag nämnt, yttrat om pedagogiska bibliotekets betydelse. Under förutsättning att biblioteket överlämnas till en stiftelse eller institution med av Kungl. Maj:ts fastställda stadgar hava överstyrelserna, som ansett en förhöjning av statsanslaget för år 1919 vara synnerligen av behovet påkallad, hemställt om nådigt bifall till ansökningen därom.

Pedagogiska biblioteket har utan tvivel en viktig uppgift att fylla, och det har gjort sig väl förtjänt av det statsanslag, som detsamma åtnjutit. Anslaget kan för övrigt sägas hava medfört en besparing på annat håll: med hänsyn till pedagogiska bibliotekets verksamhet har nämligen kungl. biblioteket kunnat inskränka sig till att endast i undantagsfall anskaffa utländsk pedagogisk litteratur.

Då nu begäran framställts om beredande åt pedagogiska biblioteket av fortsätt anslag för år 1919 med förhöjt belopp, finner jag giltiga skäl föreligga för att understödja denna begäran. Av bibliotekets utgifter, som för år 1916 utgjorde omkring 7,950 kronor, åtgingo 3,500 kronor till hyra samt nära 3,000 kronor till beredande av jämförelsevis måttliga ersättningar åt bibliotekarier och betjäning. Till bokinköp och bokbinderiarbeten kunde blott cirka 1,000 kronor avses, och det är önskligt, att ej någon allt för stor inknappning å denna post behöver äga rum för beredande av den förbättring i personalens avlöning, som anses erforderlig.

Såsom jag nämnt har fråga uppkommit om förändrad ställning för pedagogiska biblioteket, ity att Stockholms lärarsällskap vill frånträda sin äganderätt till detsamma, utan all ersättning men tillika »utan alla förpliktelser». På grund av nådig föreskrift äger Kungl. Maj:ts att bestämma huru med bibliotekets egendom skall förfaras, därest lärarsällskapet ej längre vill taga befattning med biblioteket. Det förslag, som framlagts i berörda avseende, synes mig böra gillas, och jag ämnar framdeles underställa Kungl. Maj:ts prövning frågan om bibliotekets upprätthållande på avsett sätt såsom en särskild institution under läroverks- och folkskolöverstyrelsernas överinseende och med av dem tillsatt styrelse. Den förändrade ställning, biblioteket i sådant fall kommer att intaga, medför, att vissa jämkningar böra vidtagas i fråga om de nu gällande villkoren för statsbidrag till biblioteket.

Departementschefen.

[14.] Jag anser mig vidare hava fog för att uttala den förhoppningen, att Stockholms lärarsällskap icke skall indraga sitt hittills lämnade årliga bidrag till biblioteket, innan den ifrågasatta ändrade organisationen trätt i tillämpning samt biblioteket erhållit ökat anslag av statsmedel.

Sedan jag nu behandlat frågan om fortsatt beviljande av det sedvanliga anslaget till pedagogiska biblioteket för uppehållande av dess verksamhet, ber jag att i sammanhang därmed få anmäla en av bibliotekets styrelse gjord, av läroverks- och folkskolöverstyrelserna med gemensamt underdånigt utlåtande den 1 december 1917 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning angående utverkande för biblioteket av ett av de rådande höga bränsleprisen påkallat särskilt anslag, avseende att utgå delvis under år 1918, delvis under år 1919.

Pedagogiska biblioteket är förlagt till förhyrda lokaler, belägna i ett Whitlockska samskolans byggnadsaktiebolag tillhörigt hus. Enligt upprättat kontrakt är bibliotekslokalen förhyrd för tiden den 1 oktober 1913 — den 30 september 1918 mot en årlig hyressumma av 3,100 kronor jämte 400 kronor för värme. I kontraktet är inrymd den bestämmelse, att hyresgästen skulle äga rätt att få hyresavtalet under oförändrade villkor förlängt på högst fem år, därest han före den 1 januari 1918 därom framställde begäran. Sådan begäran, gällande förlängning på fem år, har också blivit framställd av biblioteksstyrelsen inom vederbörlig tid.

Byggnadsaktiebolaget har nu i en till biblioteksstyrelsen ingiven skrivelse hemställt om ersättning för de ökade kostnader för bibliotekets uppvärmning, vilka den stora prisstegringen av bränslematerial under de senaste åren medfört.

I skrivelsen — som i början innehåller en förklaring att bolaget, trots den avsevärda hyresstegring som ägt rum, ej kunde annat än ingå på den av biblioteksstyrelsen begärda utsträckningen av hyrestiden — omförmäler byggnadsaktiebolaget huru som det bestämda priset, 400 kronor, för uppvärmningen grundade sig på av firman Wilhelm Dahlgren, som uppgjort ritningarna till byggnadens centraluppvärmning, verkställda beräkningar och var baserat på ett gasverkskokspris av en krona 40 öre för hektoliter. Samma firma hade nu uppgjort nya beräkningar, utgående från ett dagspris av 7 kronor 30 öre för hektoliter, eller — då gasverkskoks ej stode att erhålla — priset på i värmevärde motsvarande kvantitet barrved. Enligt denna beräkning komme kostnaden för uppvärmning av pedagogiska bibliotekets lokaler att uppgå till 1,431 kronor för år. För varje kronas ökning eller minskning i det angivna kokspriset komme kostnaden för uppvärmningen av bibliotekets lokaler att ökas eller minskas med ett belopp av 180 kronor för år.

Med förmålan att bolaget ej kunde bära de stegrade bränsleutgifterna anhöll bolaget, att biblioteksstyrelsen ville utverka erläggande av värmeavgift till det uträknade självkostnadspriset. Bolaget föreslog följande grunder för uppgörelse:

1) Särskilt avtal tecknas för hyresåren den 1 oktober 1918—den 30 september 1920.

2) Betalningen för uppvärmningen erlægges i två terminer, den 31 december och den 15 maj.

3) Betalningen baseras på Wilhelm Dahlgrens utredning och skall vid ett kokspris av 7 kronor 30 öre för hektoliter utgöra för första betalningsterminen $\frac{8}{7}$ av 1,431 kronor eller i runt tal 613 kronor och för andra terminen $\frac{4}{7}$ av 1,431 kronor eller i runt tal 818 kronor. För varje kronas ökning eller minskning i kokspriset ökas eller minskas uppvärmningspriset för första terminen med $\frac{8}{7}$ av 180 kronor och för andra terminen med $\frac{4}{7}$ av 180 kronor.

4) Priset på gasverkskoks fastställes för varje termin såsom medeltalet av Stockholms stads gasverks i tidningarna tillkännagivna noteringar under bränsleperioden.

Till biblioteksstyrelsens övervägande hänskjuter bolaget huruvida den vore villig söka anskaffa något bidrag för det löpande hyresårets, den 1 oktober 1917—den 30 september 1918, uppvärmningskostnader utöver det i kontraktet föreskrivna beloppet, 400 kronor. Bolaget upplyser, att de enskilda hyresgäterna i huset på ett eller annat sätt — flertalet genom att betala hälften av merkostnaden i förhållande till varje lägenhets kubikinnehåll — under det löpande hyresåret bistått bolaget till täckande av de ökade uppvärmningskostnaderna. Dessa beräknade bolaget till omkring 30,000 kronor i stället för en kostnad av omkring 5,500 kronor, då hyreskontraktet med biblioteksstyrelsen ingicks.

Det är denna byggnadsaktiebolagets skrivelse, som föranlett biblioteksstyrelsen att avlåta sin nu ifrågavarande underdåniga framställning. Ur framställningen, från vilken jämte vissa därvid fogade bilagor jag hämtat av mig nyss lämnade meddelande, ber jag få anföra följande:

Av det sagda torde otvetydigt framgå, att byggnadsaktiebolaget icke äger någon juridisk rätt att av pedagogiska biblioteket kräva ersättning för tiden intill den 1 oktober 1923 utöver vad kontraktets bestämmelser innehålla. Styrelsen måste dock anse en sådan ersättning vara av billigheten i hög grad påkallad, men då biblioteket icke äger några för ändamålet beräknade tillgångar, ser sig styrelsen nödsakad anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes göra framställning till riksdagen om understöd åt biblioteket till högre belopp än vad förut ifrågasatts.

Hänförande sig till en med bolagets beräkning av uppvärmningskostnaderna för bibliotekslokalen överensstämmande utredning, dagtecknad den 10 november 1917 och underskriven av representanter för firman Wilhelm Dahlgren och firman Axel Sjögren & C:o, anmärker biblioteksstyrelsen, att dessa kostnader, enligt nu gällande pris å bränsle, skulle uppgå till 1,431 kronor eller 1,031 kronor mer än kontraktet ålade styrelsen att betala. Härefter fortsätter styrelsen:

Det synes vara lämpligt och billigt, att ifrågavarande värmekostnadsersättning, beräknad efter det angivna beloppet, utgår för tiden från och med den 1 januari 1918 till och med den 31 december 1919. Frågan om ersättning för därefter följande tid kommer lämpligen under omprövning i samband med eventuella framställningar angå-

[14.] ende de anslag, som bibliotekets behov i övrigt för de kommande åren kunna för-
anleda.

Av bibliotekets nuvarande lokal har under hela den tid, biblioteket innehaft densamma, ett rum med tillhörande tambur varit uthyrt till flick- och samskoleföreningens byrå mot en årlig hyressumma av 400 kronor, däri innefattad ersättning för värme. Sistnämnda ersättning bör enligt vid skrivelsen fogad bilaga beräknas till 9,5 % av den ersättning för värme, som utgår för hela lokalen, alltså för närvarande till 38 kronor och, under förutsättning av det ovan angivna höjda beloppet, till 136 kronor, d. v. s. till ytterligare 98 kronor. Sistnämnda belopp bör frånräknas bibliotekets ökade kostnad, varigenom denna begränsas till 933 kronor, vilket belopp torde kunna avrundas nedåt till jämnt 900 kronor, allrahelst bibliotekets varmvattenförbrukning, som beräknats till 100 liter för dag, anslagits mycket för högt och sålunda det beräknade ersättningsbeloppet för densamma, 40 kronor, bör sänkas.

Styrelsen slutar sin framställning med begäran om ett anslag å 900 kronor för ifrågavarande ändamål under vartdera av åren 1918 och 1919.

Vid framställningen äro i avskrift fogade följande bilagor:

- 1) skrivelse från Whitlockska samskolans byggnadsaktiebolag angående bidrag från pedagogiska biblioteket till bestridande av de ökade bränslekostnaderna;
- 2) hyreskontraktet mellan bolaget och biblioteksstyrelsen;
- 3) styrelsens begäran om förlängt hyresavtal;
- 4) den av styrelsen åberopade, av Wilhelm Dahlgren samt Axel Sjögren & Co verkställda utredningen;
- 5) en av Wilhelm Dahlgren utförd beräkning av kostnaden för uppvärmning av det till flick- och samskoleföreningen uthyrda rummet.

I ovan omförmälda skrivelse den 1 december 1917 yttra läroverks- och folkskolöverstyrelserna rörande biblioteksstyrelsens nu ifrågavarande framställning:

Även om man kan sätta i fråga, huruvida pedagogiska bibliotekets hyresvärd, Whitlockska samskolans byggnadsaktiebolag, äger juridisk rätt att för tiden den 1 oktober 1918—den 30 september 1923 kräva ersättning för värme utöver vad som i det ursprungliga kontraktet finnes angivet, anse dock överstyrelserna i likhet med pedagogiska bibliotekets styrelse, att en sådan ersättning på grund av rådande förhållanden är av billigheten i hög grad påkallad. Då emellertid hyresvärden i fråga om det löpande hyresåret ej synes göra anspråk på större ersättning än hälften av merkostnaden i förhållande till bränslepriset vid hyreskontraktets undertecknande, torde det särskilda anslag, som skulle erfordras för år 1918, kunna begränsas till 600 kronor. Mot den beräknade merkostnaden för år 1919 ha överstyrelserna intet att erinra.

Av den ekonomiska utredning, som förebragtes i biblioteksstyrelsens förut gjorda underdåniga framställning den 3 september 1917, framgår med all tydlighet, att pedagogiska biblioteket ej kan utan ökat anslag bära de här ifrågasatta ökade kostnaderna för värme, i fall biblioteket i övrigt på ett tillfredsställande och tidsenligt sätt skall kunna fullgöra sin betydelsefulla uppgift.

På grund av vad här anförts, anse sig överstyrelserna böra förorda, att utöver det belopp av 7,000 kronor, varom överstyrelserna den 17 september 1917 gjort underdånig framställning, måtte till täckande av ökade utgifter för bibliotekets uppvärm-

ning utverkas dels för år 1918 600 kronor att disponeras sagda år, dels för år 1919 900 kronor.

I vad överstyrelserna sålunda förordat instämmer jag. De avsedda beloppen böra utgå på extra stat, 600 kronor på tilläggsstat för år 1918, 900 kronor såsom särskilt extra anslag för år 1919.

Departementschefen.

I annat sammanhang hemställer jag om utverkande av det för år 1918 erforderliga beloppet; nu tillstyrker jag, med åberopande av vad jag i anledning av biblioteksstyrelsens båda framställningar anfört, avlåtande av förslag till riksdagen

att på *extra stat* för år 1919 anvisa

dels såsom bidrag till uppehållande av pedagogiska bibliotekets verksamhet ett förslagsanslag, högst 7,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva,

Ökat anslag.

dels ock till täckande av ökade utgifter för bibliotekslokalernas uppvärmning ett förslagsanslag, högst 900 kronor,

Nytt anslag.

eller tillhopa 7,900 kronor.

S:te Genevièvebiblioteket i Paris.

14. **Skandinaviska bibliotekarien vid S:te Genevièvebiblioteket i Paris.** Såsom bidrag till avlöning åt den skandinaviska bibliotekarien vid nordiska avdelningen av S:te Genevièvebiblioteket i Paris har riksdagen på extra stat från och med år 1913 anvisat ett årligt anslag av 800 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela.

[15.]

Skandinaviska bibliotekarien vid S:te Genevièvebiblioteket i Paris.

Enligt kungl. brev den 13 september 1912 anbefalldes statskontoret att till chefen för utrikesdepartementets personal- och räkenskapsavdelning utbetala det för år 1913 anvisade anslaget att för därmed avsett ändamål tillhandahållas svenske ministern i Paris, och föreskrevs tillika att genom ministrernas försorg erforderlig del av avlöningsbidraget skulle tillställas vederbörande i slutet av varje kvartal, efter det S:te Genevièvebibliotekets administratör intygat, att den skandinaviska bibliotekarien vid den nordiska avdelningen av nämnda bibliotek under kvartalet på tillfredsställande sätt fullgjort sina åligganden, och, vad sista kvartalet av år 1913 vidkomme, sedan dessutom genom bevis från kungl. biblioteket blivit styrkt, att före den 1 oktober 1913 dit inkommit en av den skandinaviska bibliotekarien i Paris för år 1912 avgiven redogörelse med statistiska upp-

[15.] gifter angående nyförvärv, besök och utlåning m. m. vid den nordiska biblioteksavdelningen, vilken redogörelse borde vara avfattad så, att av densamma skulle kunna bedömas gagnet av ifrågavarande institution för Sverige och svenskarna i Paris. Motsvarande bestämmelser hava av Kungl. Maj:t meddelats beträffande de för åren 1914—1918 beviljade anslagen.

I en av riksbibliotekarien med utlåtande den 12 oktober 1917 överlämnad skrivelse har nu den skandinaviska bibliotekarien vid nämnda bibliotek Signe Garling anhållit, att ett anslag av 800 kronor fortfarande måtte få utgå för ifrågavarande ändamål, samt därvid avgivit följande redogörelse för biblioteksavdelningens verksamhet under tiden den 1 augusti 1916—den 31 juli 1917:

Avdelningen har under nämnda tid mottagit 81 försändelser, utgörande 204 volymer och broschyrer, den periodiska litteraturen ej inbegripen, mot 266 volymer och broschyrer under kalenderåret 1915. Tryckalstren hava huvudsakligen utgjorts av gåvor från de skandinaviska ländernas offentliga och vetenskapliga institutioner. På grund av trafikosäkerheten har nämligen till en början biblioteket icke ansett sig böra anmoda sina förbindelser bland de skandinaviska förläggarna att riskera större försändelser. Då emellertid tack vare helt nyligen träffade anordningar risken för förluster i hög grad kunnat minskas, har avdelningen omkring den 1 augusti 1917 hänvänt sig till en del nordiska firmor, som benäget svarat med att ställa de sista årens kataloger till avdelningens förfogande för urval. Antalet av i läsesalen framlagda dagliga tidningar hade varit 7. 29 andra periodiska publikationer mottagas regelbundet och äro ävenledes framlagda till läsning å stället.

S:te Genevièvebiblioteket har under det gångna året haft att beklaga en svår förlust, i det dess administratör Charles Kohler avgått med döden. Den skandinaviska avdelningen har emellertid förmånen att i hans efterträdare, överbibliotekarien vid biblioteket, professorn vid Ecole des Chartes Charles Mortet hälsa ej blott en av Frankrikes förnämste biblioteksmän utan även en varm vän av avdelningens bestånd och förkovran. Avdelningens franska bibliotekarie och biträde äro fortfarande mobiliserade, vadan jag under året ensam haft avdelningens vård om hand. Utom de två dagar i veckan, avdelningen är tillgänglig för allmänheten, har jag regelmentsenligt två dagar utfört tekniskt-administrativt arbete. Den fortgående kortkatalogen har jag — med undantag för den finskspråkiga och den isländska litteraturen — fört fram till den 15 september 1917. En specialkatalog har upplagts för den periodiska litteraturen, och inregistreras från och med oktober 1916 inkommande nummer av periodisk litteratur av alla slag, tidningar inbegripna. Det är den skandinaviska bibliotekarien ålagt att i mån av tid företaga en fullständig inventering av avdelningens samlingar av periodisk litteratur, och, i den mån denna framskrider, införas även resultaten i nämnda specialkatalog. Den under förra året påbörjade inventeringen av avdelningens icke periodiska litteratur har endast långsamt kunnat framskrida, enär huvudbiblioteket blott undantagsvis kunnat åt avdelningen avstå nödigt biträde.

Garling har därefter på förekommen anledning beträffande sin kompetens för den bibliotekariebefattning, hon innehar, meddelat följande:

Efter avlagd mogenhetsexamen studerade jag under åren 1901--1904 vid Göteborgs högskola huvudsakligen historia, litteratur, moderna språk och nationalekonomi och tjänstgjorde en kort tid som studentföreningens vikarierande bibliotekarie. Förutom min journalistiska verksamhet på svenska och franska språken är jag sedan år 1910 anställd som översättare för den skandinaviska lagstiftningens vidkommande i det franska justitieministeriets office de législation étrangère et de droit international, vars chef, med hänvisning till denna institutions karaktär av stort fackbibliotek, lämnat mig de varmaste rekommendationer vid min ansökning till bibliotekariebefattningen i fråga.

I fortsättning av redogörelsen anföres därefter:

Biblioteket har hållits öppet för allmänheten två gånger i veckan, tisdag och fredag eftermiddag. Antalet besökande: 459 mot 340 under läsåret 1915--1916; av dessa 459 falla 353 på vårterminen 1917. Framtagna tryckalster, referensbiblioteket icke inbegripet: 742 mot 232 föregående år. Härtill bör anmärkas att studerande i stor utsträckning haft tillgång till att själva till läsning framtaga arbeten, vilka sålunda ej bliva upptagna på de »bulletins personnels», som ligga till grund för denna del av statistiken. Antal hemlån: 287 mot 115 föregående läsår. Utlånade tryckalster: 852 mot 330 under läsåret 1915--1916.

Dessutom har jag mottagit ett stort antal muntliga och skriftliga förfrågningar med begäran om upplysning eller dokumentering av skilda slag, vilka jag gjort mig en plikt att efter bästa förmåga tillmötesgå.

Med de i Paris befintliga svenska arbetarna har jag trätt i förbindelse och på min begäran har biblioteket beviljat dem rätt till hemlån utan andra formaliteter än arbetskontrollantens namnteckning på deras begäran om lånerätt. En del av dem ha ock ganska flitigt begagnat sig av hemlåningsrätten. Ingen anledning har emellertid förefunnits att för deras räkning återupptaga söndags-öppethållandet, enär den franska industrien för närvarande arbetar på omväxlande dag- och nattskift utan regelbunden söndagsvila.

I sitt ovanberörda utlåtande har riksbibliotekarien, som framställt vissa anmärkningar mot det skick, vari ifrågavarande redogörelse föreläge, på grund av vad han i skrivelse den 4 oktober 1916 i detta ärende framhållit, emellertid tillstyrkt bifall till den gjorda ansökningen.

Även Kungl. Maj:ts minister i Paris, som den 1 oktober 1917 yttrat sig i ämnet, har med hänvisning till av honom i ärendet den 17 november 1916 avgivet utlåtande förordat, att anslaget måtte utverkas jämväl för år 1919.

Det syns mig önskvärt, att anslag till den ifrågavarande biblioteksavdelningens verksamhet må kunna fortfarande tills vidare beredas, så länge en skandinavisk bibliotekarie är anställd vid avdelningen.

Jag hemställer därför, det Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att såsom bidrag till avlöning åt en skandinavisk bibliotekarie vid nordiska avdelningen av S:te Geneviève-

biblioteket i Paris anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 800 kronor, att utgå enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela.

Museer.

Nationalmuseum.

15. Nationalmuseet: *oförändrat ordinarie bestämt anslag* kronor 82,545: —

[16.]
Konstsam-
lingarnas
ökande.

16. **Konstsamlingarnas ökande.** I underdånig skrivelse den 28 augusti 1917 har överintendenten och chefen för nationalmuseum gjort framställning om beredande av ökade medel till inköp av konstföremål åt nationalmusei avdelningar för bildhuggar- och målarkonst samt för handteckningar och gravyrer.

Innan jag närmare ingår på innehållet i denna framställning, torde jag böra lämna en redogörelse beträffande de i nationalmusei stat uppförda anslag, som avse konst- och konstslöjdsamlingarnas ökande.

I den för nationalmuseum år 1880 fastställda staten fanns upptaget ett reservationsanslag å 6,500 kronor till konstsamlingarnas ökande. Av detta anslag borde 3,000 kronor användas företrädesvis till inköp av norska och danska levande konstnärers arbeten. Dessutom fanns i staten upptaget ett reservationsanslag å 6,000 kronor till inlösen av levande svenska konstnärers arbeten. Jämlikt beslut vid 1898 års riksdag höjdes dessa båda anslag till respektive 10,000 och 15,000 kronor.

Från och med år 1886 hade därjämte å *extra stat* anvisats anslag för vård, underhåll och tillökning av statens konstindustriella samlingar i nationalmuseum. Av detta anslag, som för vart och ett av åren 1901—1912 utgjorde 5,100 kronor, användes årligen 2,000 kronor till konstslöjdsamlingens ökande.

I ett av nationalmusei nämnd den 15 oktober 1909 framlagt förslag till ny ordinarie stat för nationalmuseum upptogs bland andra anslag ett å 15,000 kronor till konstsamlingarnas ökande, ett å 4,000 kronor till konstslöjdsamlingarna och ett å 15,000 kronor till inlösen av levande svenska konstnärers arbeten.

Beträffande förstnämnda anslag erinrade nämnden, hurusom det då utgående anslaget å 10,000 kronor vore avsett för såväl skulptur- och

målningssom handtecknings- och gravyrsamlingarnas ökande. I betraktande av de ständigt stigande prisen på konstmarknaden och i synnerhet med hänsyn till svårigheten att med ett så ringa inköpsanslag kunna förvärva moderna utländska konstverk, särskilt målningar och grafiska blad av betydelse, hade nämnden ansett nödvändigt, att anslaget bleve höjt till 15,000 kronor, att användas utan då gällande föreskrift angående förvärf av norska och danska konstverk, vilken föreskrift icke ägde någon motsvarighet i de övriga nordiska länderna.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition (nr 141) till 1912 års riksdag uppfördes av riksdagen å ny stat för nationalmuseum bland andra följande reservationsanslag: till konstsamlingarnas ökande 15,000 kronor, till konstslöjdsamlingens ökande 4,000 kronor samt till inlösen av levande svenska konstnärers arbeten 15,000 kronor.

I förutnämnda skrivelse har nu överintendenten och chefen för nationalmuseum hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos 1918 års riksdag äska, dels att det nuvarande reservationsanslaget till konstsamlingarnas ökande måtte få användas utslutande till inköp av skulptur- och målningsverk, dels ock att ett nytt ordinarie anslag å 7,500 kronor till inköp av handteckningar och gravyrer måtte beviljas.

Till stöd för denna framställning har överintendenten anfört följande:

Såsom känt är nationalmuseum delat i tre avdelningar under var sin intendent, nämligen måleri- och skulpturavdelningen, handtecknings- och gravyravdelningen samt konstslöjdvadlingen. De två förstnämnda avdelningarna föfoga över ett gemensamt anslag å 15,000 kronor för ökande av sina konstsamlingar. Då målningssom skulpturverk dels i allmänhet betinga betydligt högre priser än handteckningar och gravyrer, dels hittills av naturliga skäl stått närmare det allmänna intressets medelpunkt, har följden av denna gemensamhet hittills konsekvent varit den, att handtecknings- och gravyravdelningen i fråga om inköp blivit vanlottad. Detta framgår med all tydlighet därav, att medelbeloppet per år för inköp till avdelningen, betalade av anslaget till konstsamlingarnas ökande, under åren 1907—1916 utgjort cirka 2,800 kronor eller icke fullt en femtedel av anslaget. Ännu ogynnsammare blir dock avdelningens ställning i jämförelse med andra avdelningars i museet, om man jämför dess accession genom gåvor eller genom inköp för donationsmedel. Det är givetvis svårt att komma med en fullt exakt statistik över det relativa värdet av denna dess accession, men de enda betydande inköp, som gjorts av icke ordinarie statsanslag, är ett inköp av 19 stycken etsningar av Zorn år 1915 för 3,725 kronor, betalade av A.-B. Bukowskis konsthandels donationsmedel, samt ett inköp av engelska gravyrer, gjort av konstakademien för av Pontus Fürsteberg donerade medel. Man skall också finna, att de, som givit penningdonationer till nationalmuseum, i de flesta fall haft måleri- och skulpturavdelningen i tankarna. I fråga om både Gieseckeska, Scharpska och Cederlundiska donationerna har avsikten varit, att de donerade medlen skola i sin helhet eller i främsta rummet användas till måleri- och skulpturavdelningen. Icke heller i avseende på gå-

[16.]

vor av konstverk har handtecknings- och gravyravdelningen efter införlivandet med nationalmusei samlingar varit så ihågkommen av allmänheten som de övriga avdelningarna. Det finnes visserligen några undantag, som äro synnerligen märkliga, t. ex. de Bielkeska och Sondénska donationerna, men, huru betydelsefulla och värdefulla dessa än äro, motsvara de ändå icke den ständiga ström av gåvor, som kommit och alltjämt kommer de övriga avdelningarna till godo. Det är visserligen att hoppas, att en ändring till det bättre måtte inträffa även för denna avdelning, sedan den bragts i ett tidsenligt skick, men någon likställighet med de övriga avdelningarna torde den dock icke kunna komma att intaga av den orsak, att handtecknings- och gravyrsamlingens föremål ej som flertalet föremål inom de övriga avdelningarna äro ständigt utställda. Det är en ofta gjord erfarenhet, att konstverkens permanenta utställande är en viktig drivfjäder för mecenaternas handlingar.

Detta underordnande av handtecknings- och gravyravdelningen bör emellertid icke längre få fortfara. Det är då fara värt, att nationalmusei handtecknings- och gravyravdelning, vilken hittills i avseende på vis-a delar av sitt bestånd varit av mycket hög rang och kunnat jämföras med flera av utlandets största museer, ja i vissa fall t. ex. i avseende på handteckningssamlingens utländska del kunnat överglänsa åtskilliga av dessa, skulle komma att förlora sin rangställning och sjunka ned till en i jämförelse med dem obetydlig institution.

I den plan för nationalmusei omdaning, som av sakkunniga uppgjorts och vunnit Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, har en lika stor uppmärksamhet ägnats åt den tidsenliga och mot samlingens värde svarande utvecklingen av handtecknings- och gravyrsamlingen som åt utvecklingen av maleri- och skulpturavdelningen. Redan år 1916 inflyttade också samlingen i sina nyinredda lokaler i museibyggnaden, där den alltjämt är föremål för nyanordningar, siktande mot såväl vidare popularisering som ingående vetenskaplig behandling och utveckling av samlingen. Men redan vid vidtagandet av den första nödvändiga åtgärden härför, nämligen en planmässig inköpsverksamhet, visar det sig klart och tydligt, att inköpsbeloppet omöjligt kan hållas vid sin hittillsvarande låga nivå. Då under år 1917 försök till verkligt planmässiga inköp igångsatts, ha inköpen till avdelningen av ordinarie anslaget för konstsamlingarnas ökande redan vid tiden för ifrågavarande skrivelses avlåtande överstigit 7,000 kronor. Härigenom har emellertid skulptur- och målningssamlingen under år 1917 blivit i hög grad lidande.

En reglering av inköpsanslaget mellan de båda avdelningarna är därför nödvändig. En dylik reglering är också den naturliga konsekvensen av att konstslöjdvadlingen redan tidigare fått sig beviljat särskilt anslag. Man skulle således få ett anslag för var och en av museets tre avdelningar, varigenom full ordning och reda skulle uppkomma i fråga om de disponibla medlens fördelning och användning med därav följande möjlighet till större planmässighet i inköpen. Det hittillsvarande gemensamma anslaget för målningss-, skulptur- samt handtecknings- och gravyravdelningarna har emellertid under de senare åren visat sig synnerligen knappt tilltaget, redan då det använts huvudsakligen till inköp för målningss- och skulpturverk, och måste naturligtvis bliva det i ännu högre grad, om därav skulle avsevärt dras en för gravyr- och handteckningsavdelningens behov tillräcklig summa. Enbart en delning av anslaget för konstsamlingarnas ökande skulle visserligen kunna förbättra handtecknings- och gravyravdelningens ställning, men samtidigt skulle maleri- och skulpturavdelningen undandragas en väsentlig del av de medel, som hittills kommit den till godo och som den nu, då priserna å målningar och skulpturer stigit så oerhört, mer än någonsin behö-

ver. Att endast tilldela handtecknings- och gravyravdelningen så stor del av anslaget, som svarar mot medelbeloppet av dess inköp under de senaste åren, vore också att för framtiden helt och hållet sätta denna avdelning i skuggan av de andra och stäcka dess utvecklingsmöjligheter. Därigenom skulle de missförhållanden, som ovan framhållits, ju bliva ständiga.

På grund härav vore det synnerligen önskvärt, att det nuvarande anslaget för konstsamlingarnas ökande å 15,000 kronor för framtiden finge helt disponeras av målning- och skulpturavdelningen samt att utöver detta ett särskilt anslag beviljades för handtecknings- och gravyrsamlingarnas ökande. Härigenom komme ju visserligen ett större belopp än hittills att stå till målning- och skulpturavdelningens förfogande. Men denna ökning vore en välbehövlig motvikt mot nyssnämnda synnerligen stora prisförhöjning å konstverk, som under det senare decenniet allt mera gjort sig gällande och vilken mot varje förmodan även i de krigförande länderna under fjolåret ånyo framträdde och nu icke visar några som helst tecken till att avtaga. Vår enda fördel av kriget är den stora kursskillnaden, medan priserna på såväl den inhemska som den utländska konstmarknaden bibehålla tendens till ökning.

Detta nya anslag för handtecknings- och gravyravdelningen föreslås till 7,500 kronor. Skillnaden mellan detta anslag och medelbeloppet för inköp under de senaste 10 åren är visserligen betydlig. Man måste dock betänka, att gravyravdelningen ända hittills på de otillräckliga anslagen aldrig kunnat förkovras fullt planmässigt. Då, som under år 1917, planmässiga inköp gjorts, hava de uppgått till en summa, som närmar sig det föreslagna beloppet, och då är inköpsåret ännu knappast mer än till hälften förgånget.

Vid en jämförelse med utländska museers anslag för inköp av kopparstick och gravyrer finner man, att det föreslagna beloppet icke kan anses för högt. Berlins Kupferstichkabinett har ett årligt anslag för inköp å 40,000 Mark. Münchens och Dresdens ha vardera 20,000 Mark. Om man jämför värdet av nationalmusei samlingar med de nämnda samlingarnas, torde även det för nationalmuseum föreslagna anslaget komma i ett ofördelaktigt förhållande till dem. Om storleken av engelska och franska grafiska samlingars inköpsanslag har jag icke haft nöliga upplysningar att tillgå, men med kändedom om den frikostighet, som engelska staten i andra fall visar mot konstmuseer, torde det snarare över- än understiga de nämnda tyska museernas. Det danska konstmuseets anslag för inköp av gravyrer är 5,000 kronor, således mindre än det för nationalmuseum ifrågasatta. Men om man jämför samlingarnas rang och andra omständigheter med varandra, skall man komma till det resultatet, att det för nationalmuseum föreslagna nya anslaget har en storlek, som kan svara mot både vår samlings större betydelse och vårt lands storlek med därav följande inköpsmöjligheter. Den danska samlingen är väl skött och har en del mycket värdefulla konstverk, den har dock icke på långt när så märkliga verk av äldre konst som nationalmuseum. Däremot är den jämnare och fullständigare, beroende på större planmässighet i inköpen. Den har således ej samma behov av komplettering som den mera betydande samlingen i nationalmuseum. För nationalmuseum måste det anses som en plikt att med större planmässighet än vad hittills skett komplettera de förhandenvarande värdefulla samlingarna, så att dessa måtte komma att utgöra, ej som nu en samling lysande fragment, utan ett sammanhängande, vetenskapligt ordnat helt.

För att giva skäl för vad jag menar med denna planmässiga komplettering och tillika giva en föreställning om de största luckorna får jag anföra följande:

På grund av bristande inköp ligger samlingen av grafisk konst från 1800- och

[16.]

1900-talen i fullkomlig lägervall. Det är en oavvislig plikt att bringa den moderna avdelningen (1800- och 1900-talen) till någorlunda fullständighet. Produktionen av grafisk konst torde i vår tid ha samma intensitet som under de grafiska konsternas glanstid på 1700-talet och visar tydliga tendenser att tilltaga, i det att moderna målare i mycket större utsträckning än förr också äro grafiker. På en utställning av grafisk konst finner man numera ganska ofta samma konstnärsnamn som på en utställning av målningar, vilket för 20 år sedan hörde till sällsyntheterna. Den grafiska konsten med sina stora möjligheter att vinna spridning och bliva en hela folkets egendom är en i hög grad tidsenlig konst. Det vore då beklagligt, om statens samlingar på grund av otillräckliga medel ej kunde följa denna fortgående utveckling och genom sin medverkan giva en systematisk överblick samt genom sin auktoritet bana väg för och stödja densamma.

Även i fråga om den äldre konsten finnas vissa luckor. En av de värdefullaste delarna av gravyrksamlingen är samlingen av italiensk och tysk grafik från 1500-talet. Några av den grafiska konstens största namn, Dürer, Marcantonio, Lucas van Leyden, äro där representerade nära nog fullständigt och ofta med arbeten av unikt värde. Den grafiska konstens första blomstringstid kan alltså i nationalmuseum ingående studeras. Men däremot finnes ingen möjlighet att se förutsättningarna för denna konst, att alltså följa gravyrkonsten från dess första trevande början upp till den stora tidens förelöpare, ty 1400-talets grafiska konst saknas i samlingen på ett fåtal blad när. Även samlingen av den franska 1700-talsgravvuren har trots sin skenbara betydande storlek stora luckor, i det att mycket ofta just de representativa kapitalbladen saknas, väl i de flesta fall emedan man ej haft medel till de relativt höga prisen. Då gravyrkonsten ännu ej vunnit så stor efterfrågan inom allmänheten i Sverige som de flesta andra konstgrenarna, finnas ännu utsikter att till relativt måttliga priser anskaffa saknade viktiga blad. Dessa utsikter torde om några år ej längre förefinnas, då alla skäl tala för att prisstegringar, liknande dem, som inom övriga områden redan framträtt, även inom gravyrkonsten skola göra sig gällande. Franska och engelska färggravyrer, av vilka nationalmuseum är i särskilt behov, stå t. ex. ännu i Sverige att erhålla för priser, som understiga de internationella. Om några år äro dessa priser säkert helt andra.

Jag tror mig härmed ha uppgivit skäl för att anslaget sättes till den föreslagna storleken.

För att göra en jämförelse mellan ett av målnings- och skulpturavdelningen ensamt disponerat anslag å 15,000 kronor och liknande anslag i andra länder, må nämnas, att årliga statsanslaget för inköp av målningar och skulpturer vid danska statens konstmuseum uppgår till 52,000 kronor, vari dock är inberäknat ett villkorligt extra anslag å 10,000 kronor, motsvarande den danska museiföreningens årliga minsta bidrag. Om målnings- och skulpturavdelningen i nationalmuseum finge ensam disponera det nuvarande anslaget för konstsamlingarnas ökande, skulle dess för inköp av målnings- och skulpturverk disponibla statsmedel, inräknat anslaget för levande svenska konstnärers arbeten, 15,000 kronor, dock endast komma att uppgå till 30,000 kronor, d. v. s. 22,000 kronor mindre än det danska statsanslaget.

Efter remiss har akademien för de fria konsterna den 29 september 1917 i ärendet avgivit underdånigt utlåtande och därvid tillstyrkt bifall till ifrågakvarande framställning.

På de av överintendenten anförda skäl anser jag det vara synnerligen önskvärt, att ökade medel för inköp av konstverk beredas avdelningen för handteckningar och gravyrer i nationalmuseum. För vinnande av större planmässighet i inköpen torde det därvid vara lämpligt, att särskilda medel för ändamålet tilldelas denna avdelning. Detta synes dock icke kunna ske genom delning av det nuvarande anslaget till konstsamlingarnas ökande. Nämda anslag har hittills använts huvudsakligen till inköp av målnings- och skulpturverk, och endast en del mindre av anslaget har kommit handtecknings- och gravyravdelningen till godo, till följd varav denna, såsom chefen för nationalmuseum erinrat, företer vissa betydande luckor, vilka det är av vikt att, så långt möjligt, söka fylla. Om nu från anslaget skulle avsondras en för sistnämnda avdelnings behov tillräcklig summa, skulle avdelningen för bildhuggar- och målarkonst gå miste om en väsentlig del av de inköpsmedel, som hittills stått till dess förfogande. På grund av den stora prisförhöjningen å målningar och skulpturer, som under de senare åren allt mera gjort sig gällande, är det emellertid önskvärt, att denna avdelning får icke blott bibehålla den del av ifrågakvarande anslag, som hittills kommit densamma till godo, utan även helt disponera anslaget för egen räkning. Handtecknings- och gravyravdelningens behov av medel för inköp av konstverk torde därför böra tillgodoses genom anvisande av ett nytt ordinarie anslag. Det av överintendenten i sådant avseende föreslagna beloppet, 7,500 kronor, torde med hänsyn till behovet av samlingarnas planmässiga komplettering samt till de medel, som för enahanda ändamål stå till buds vid åtskilliga med nationalmuseum jämförliga utländska museer, icke vara för högt tilltaget.

[16.]
Departementschefen.

Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels medgiva, att det på *ordinarie stat* för nationalmuseum under rubriken B) Omkostnadsstat, upptagna reservationsanslaget å 15,000 kronor till konstsamlingarnas ökande må användas uteslutande till inköp av målningar och skulpturer och således med oförändrat belopp benämnas »till målnings- och skulptursamlingarnas ökande»;

dels ock å nämnda stat under rubriken B) Omkostnadsstat, uppföra ett reservationsanslag å 7,500 kronor till handtecknings- och gravyransamlingarnas ökande.

Nytt anslag.

17. Nationalmuseet: *oförändrade ordinarie reservationsanslag:*

Till konstslöjdsamlingens ökande.....	kronor	4,000: —
» samlingarnas vård och underhåll	»	4,000: --
» boksamlingen	»	1,000: —
» inlösen av levande svenska konstnärers arbeten	»	15,000: —

[17.]

Konsivering
av hand-
tecknings-
och gravyr-
samlingar.

18. **Konsivering av handtecknings- och gravyr-samlingar.** I underrådning skrivelse den 28 augusti 1917 har överintendenten och chefen för nationalmuseum anhållit, att hos 1918 år riksdag måtte äskas medel till konsivering av de värdefullaste samlingarna inom museets gravyr- och handteckningsavdelning.

Skrivelsen är av följande lydelse:

Med anledning av handtecknings- och gravyravdelningens i nationalmuseum förflyttning inom museet i januari 1916 samt den i detta samband planerade nyordningen av de samlingar, som tillhöra avdelningen, gav jag våren 1915 amanuensen H. Brisning i uppdrag att, med åtnjutande av ett av Kungl. Maj:t för ändamålet anvisat reseanslag, företaga en studieresa till Berlins, Dresdens, Hamburgs och Köpenhamns kopparstickskabinett för att studera anordningar för dessas förvaring, konsivering, katalogisering m. m. Sedermera ha även dåvarande amanuenserna A. Gauffin och N. Paulsson, den förre likaledes med åtnjutande av anvisat reseanslag, företagit liknande studier i London och Berlin.

Brisnings till mig avgivna reseberättelse finnes tryckt som bilaga 2 till nationalmusei berättelse för år 1915. Det framgår av denna — och liknande åsikter hysas såväl av mig som av handtecknings- och gravyr-samlingens föreståndare, intendenten Paulsson — att nationalmuseum i fråga om tidsenlig konsivering av handteckningar och gravyrer kommer betydligt till korta vid en jämförelse med ovannämnda utländska museer.

Bristen på tillräckliga penningmedel har icke blott hindrat införandet av genomgripande och omfattande förbättringar i allmänhet utan även hindrat en tillfredsställande konsivering av nyförvärvade blad inom här nämnda samlingar. De undantag, som finnas, äro få och inskränka sig till en del av samlingen av äldre utländska handteckningar, Carl Larssons handteckningar, Zorns etsningar, Albert Engströms och Egron Lundgrens handteckningar. Sedan de nu pågående nyanordningsarbetena inom alla museets avdelningar började, har den redan förut ohållbara situationen till och med försämrats, då ju det nuvarande anslaget för samlingarnas vård i ännu högre grad än förut måst tagas i anspråk för flyttnings- och hängningsarbetena i måleri- och skulpturavdelningen. Det material, som begagnats vid samlingens konsivering, har varit avgjort underlägset det i utländska museer använda. Den kartong, varå gravyrer och handteckningar med ovan uppräknade undantag äro uppsatta, måste anses vara för dålig, då den icke skyddar gravyrerna mot slitning, vadan det måste anses som en oundgänglig fordran, att en bättre kartong hädanefter begagnas. Man finge därigenom också en garanti mot stöld, vilken man enligt vunnen erfarenhet med nuvarande brist på konsivering icke har. Som stöd för denna min åsikt och som ytterligare skäl för att företaga en skyndsam förbättring i berörda avseende anför jag

följande offentliga kritik av konserveringen av samlingens dyrbaraste del, den s. k. Tessinska handtecknings-samlingen, ur professor Oswald Siréns år 1917 utgivna arbete: Italienska handteckningar från 1400- och 1500-talen i nationalmuseum. Han skriver å sidan X f.: »Flera av de bästa reproduktionerna i Albertina-publikationen» (en internationell publikation, vari 124 av nationalmusei handteckningar reproducerades) »komma emellertid alltid att bibehålla ett unikt värde, emedan de återge en del av de värdefullaste teckningarna friskare och skarpare än själva originalen numera äro. Var och en kan genom noggranna jämförelser själv övertyga sig härom. En del av de tidigaste och ömtaligaste teckningarna torde sedan den tiden lidit genom nötning och exponering. Orsakerna häri få väl dels sökas däri, att teckningarna under de senare åren varit mera utsatta för ljus än tidigare, men ännu mera dock i det förhållandet, att teckningarna vid den nyuppsättning på kartong, som utfördes under åren 1903—1905, icke ompändes utan helt enkelt utskuros jämte sina gamla ramar och överflyttades på tjockare kartonger (av utmärkt beskaffenhet) eller insattes i passepartouter. Då de dåligt spända teckningarna sålunda kommit att ligga på hårda, jämna underlag, vilket förut icke var förhållandet, så hava bucklor och veck i vissa fall uppstått, vilket naturligtvis förorsakat ökad nötning av de gamla, ofta mycket sköra bladen. Avsikten med det nämnda tillvägagångssättet vid teckningarnas nyuppsättning var visserligen den bästa — bevarandet av de synnerligen smakfulla Tessinska inramningarna — men man saknade erfarenhet i Stockholm för att rätt beräkna följderna av en sådan metod, och den önskan, jag uttalade beträffande fullständig ompänning av de dyrbarare italienska bladen i passepartouter, vann icke gehör. Det är numera hög tid, att en sådan ompänning i ömtaliga fall verkligen företages, annars kan det hända, att nästa generation får föga glädje av nationalmusei italienska handteckningar.»

I Siréns kritik av de italienska handteckningarnas konservering måste jag tyvärr i huvudsak instämma, och den kan utsträckas även till de franska och nederländska. Och dock är dessa handteckningars konservering betydligt omsorgsfullare än gravyrernas. Man begär knappast någon överdrift, om man säger, att gravyrsamlingen ej är konserverad alls. Ty som gravyrerna nu ligga uppklistrande på papper eller helt och hållet lösa och i omslag av hårt karduspapper, äro de synnerligen utsatta för nötning. Följden härav är, att samlingens stora värde minskas år från år, om ej med det snaraste en radikal förbättring äger rum. Denna förbättring är samlingen väl värd; dess handteckningar äro överlägsna många av världsstädernas museers, dess gravyrer kunna jämnställas med en del av dem.

Att sådana förhållanden som de här omtalade kunnat uppkomma torde emellertid icke endast ha sin grund i bristande tillgångar. Felet med t. ex. konserveringen av den Tessinska handteckningssamlingen var icke av ekonomisk utan av teknisk art. Och man har ännu icke inom nationalmuseum tillräcklig erfarenhet i konserveringstekniskt avseende, då man där icke har någon konservator med erfarenhet i det grafiska facket. Konservatorsbefattningen i nationalmuseum är i praktiken en befattning uteslutande för målningssamlingen. I de större utländska museerna har man särskilda konservatorer för de grafiska samlingarna och i de mindre museerna biträden med obligatorisk kompetens i grafiska arbetens konservering, t. ex. i Kristiania och Köpenhamn. Nationalmuseum har icke heller nödiga verktyg för konserveringsarbeten. Följden av detta har varit, att ifrågakommande konserveringsarbeten i handtecknings- och gravyr-avdelningen fått utföras av en privat bokbindare på hans verkstad. Även om denne är erkänt skicklig i sitt fack, är det klart, att museets kontroll ej kan bliva tillräck-

[17.]

ligt noggrann. Det ligger alltså stor vikt vid att en ändring i detta avseende snarast möjligt vidtages. Jag har fördenskull avsett ett par rum i museet till verkstad. Sedan behövlige verktyg anskaffats och sakkunnig anställt, skulle museet kunna taga all konservering för handteknings- och gravyravdelningen i egna händer. Genom en sådan anordning av konserveringen skulle en väsentlig besparing för museet uppstå, i synnerhet som samma verktyg kunna användas för allmänna bokbinderiarbeten i museet.

Såsom nödvändiga åtgärder för samlingens konservering får jag alltså framhålla följande:

1) De utländska handteckningar tillhörande den Tessinska samlingen, som därav äro i behov, ompännas på ny kartong i passepartouter.

2) Övriga ännu icke, eller otillräckligt, konserverade, huvudsakligen svenska handteckningar uppsättas på god kartong.

3) Huvudsamlingen av gravyrer monteras på kartong med passepartouter.

4) Övriga mindre värdefulla delar av gravyrsamlingen monteras på tjockt papper och insätts i så kallade skruvband.

5) Nya mindre portföljer anskaffas i stället för de nuvarande mycket otympliga och ofta utslitna, och skruvband anskaffas.

6) Behövlige verktyg anskaffas jämte sakkunnig arbetshjälp inom museet.

Som skäl för anskaffandet av helt nya portföljer får jag anföra, att den nuvarande portföljmodellen är allt för stor. Härigenom är det nödvändigt att för ordningens bevarande lägga gravyrer av samma konstnär inom särskilt omslagspapper. Härigenom utsätts bladen för extra nötning, vilket kan undvikas genom mindre portföljer, där omslag ej behövas. Detta förvaringssätt är numera principen i utländska museer.

Priset på en portfölj, respektive skruvband, kan med den grad av noggrannhet, som nuvarande förhållanden tillåta, beräknas till lägst 10 kronor. Priset för montering av bladen torde komma att bli 3 kronor 50 öre för tjockare kartong med passepartout, 1 krona för tunnare med passepartout samt 12 öre för papper i skruvband. Att nu göra en noggrann beräkning av hur många blad, som fordra dyrare eller billigare kartong eller skruvbandspapper, är emellertid omöjligt, utan måste detta avgöras under arbetets gång på grund av samlingens stora omfang.

Då samlingen består av cirka 120.000 blad, skall man dock ungefärligen kunna uppskatta behovet av kartonger till 100,000, därav tjockare kartong till 20,000, tunnare kartong till 50,000 och skruvbandspapper till 30,000. Det är naturligtvis icke nödvändigt, att hela denna montering utföres omedelbart. Montering av vissa mindre värdefulla och sällan begagnade delar av samlingen kan uppskjutas på avsevärd tid, men för de värdefullaste och oftast begagnade delarna tror jag mig ha framlagt fullt talande skäl för en omedelbar montering. Genom att inskränka fordringarna till det allra behövligaste, de värdefullaste bladen och portföljerna, kan kostnaden nedbringas betydligt. Dock synes det mig lämpligt att under nuvarande förhållanden endast äska ett provisoriskt anslag under 5 år, varefter dels den gjorda erfarenheten, dels de eventuella möjligheter till besparingar, som kunna uppkomma, kunna tagas med i beräkning för att uppgöra en fast stat för handteknings- och gravyrsamlingens konservering. Det är nämligen troligt, att äldre material i en viss utsträckning kan begagnas, t. ex. nuvarande papper till skruvbandsblad, materialet i de äldre portföljerna o. s. v. I denna stat skulle löpande konservering av nyförvärv inberäknas och detta anslag sålunda utgå som ett särskilt anslag för handteknings- och gravyrsamlingens vård. Ty om man i framtiden icke skall återfalla till nuvarande tillstånd utan

hålla konserveringen av nyförvärv på samma höjd, som fallet är i kontinentens museer, kunna utgifterna för detta ej tagas av det nuvarande anslaget för samlingarnas vård, då detta icke är större än att det numera helt måste tagas i anspråk för målning- och skulpturavdelningarna. Jämförelsevis må nämnas, att de ordinarie årsanslagen för konservering av gravyrsamlingarna i Berlin, Dresden och München utgå med respektive 11,000, 6,200 och 7,820 Mark. Härtill kommer arvode för en särskild grafisk konservator med lägst 1,800 högst 3,600 Mark i Berlin, lägst 2,700 högst 4,200 Mark i Dresden och 2,588 Mark i München. Siffrorna enligt 1914—1915 års budgeter.

Handteknings- och gravyrsamlingen inflyttade år 1916 i sin nuvarande lokal och är föremål för omfattande nyanordningar, vilkas förnämsta ändamål är att göra samlingen mera tillgänglig för den stora publiken än hittills, varigenom den grafiska konsten, som ju genom sina materiella förutsättningar, billiga priser, reproduktionsmöjligheter o. s. v. mer än de andra konstarterna kan bli en hela folkets konst, genom nationalmuseum skulle på ett verksammare sätt än hittills befordras i såväl vetenskapligt som populärt syfte. Men dessa strävanden måste bli luftslott, så länge samlingen saknar nödvändiga medel för konservering. Det första villkoret, då man ut-sätter samlingen för flitigare begagnande och oftare utställande, är, att den ökade slitningen motväges genom bättre konservering. Så t. ex. är av samlingens föreståndare ett par hundratals av de konsthistoriskt och gravyrtekniskt viktigaste bladen sammanställda till en särskild s. k. visningssamling, vilken ordnas efter konsthistoriska grunder och skall tjäna dels till att vara en inledning till det vetenskapliga studiet av gravyrkonsten och dels till att giva den stora publiken en tillräcklig föreställning om den äldre gravyrkonsten och en introduktion i den moderna konsten samt giva den uppslag för vidare studier. Den torde alltså komma att få den största betydelse och verksammare än något annat medel väcka och befordra intresset för nationalmusei gravyrsamling och för gravyrkonsten i allmänhet.

Men här nämnda visningssamling kan icke framläggas för publiken, då vi icke ha medel att bekosta den särskilt omsorgsfulla konservering av densamma, som är av nöden. En del av det första årets anslag skulle alltså under förutsättning av dess beviljande begagnas för denna visningssamlings konservering.

På grund av vad jag sålunda förebragt, får jag i underdånighet anhålla, att Kungl. Maj:t måtte hos 1918 års riksdag äska ett extra anslag under 5 år för konservering av nationalmusei gravyr- och handtekningsavdelnings värdefullaste samlingar, att utgå med 5,000 kronor årligen.

Efter nådiga remisser hava tillstyrkande utlåtanden i ärendet avgivits, den 29 september 1917 av akademien för de fria konsterna och den 17 oktober 1917 av överintendentensämbetet.

Av den i ärendet förebragta utredningen synes mig otvetydigt framgå, att fara föreligger för att nationalmuseets synnerligen värdefulla samlingar av gravyrer och handteckningar skola lida måhända oersättlig skada, om icke åtgärder med det snaraste vidtagas för deras konservering. En klok ekonomi måste då anses bjuda, att erforderliga medel beviljas för detta ändamål. Därest nödigt anslag ställes till förfogande, böra uppenbarligen,

Departement-schefen.

såsom jämväl chefen för nationalmuseum förutsatt, de värdefullaste bladen i samlingarna i främsta rummet göras till föremål för behandling. Då jag icke heller har något att erinra mot storleken av det åskade anslaget, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

Nytt anslag.

att till konservering av handtecknings- och gravyr-samlingar inom nationalmuseum bevilja ett anslag av 25,000 kronor samt därav anvisa på *extra stat* för år 1919 såsom reservationsanslag ett belopp av 5,000 kronor.

[18.]

Ökad ersättning för sekreterargöromål vid nationalmuseet.

19. **Ökad ersättning för sekreterargöromål vid nationalmuseet.** Till beredande av ökad ersättning för bestridande av sekreterargöromål vid nationalmuseet beviljade riksdagen på *extra stat* för år 1918 ett förslagsanslag, högst 500 kronor.

Genom beslut den 25 juni 1917 har Kungl. Maj:t anbefallt överintendenten och chefen för nationalmuseet, bland annat, att avgiva yttrande i anledning av vad löneregleringskommittén i utlåtande den 26 januari 1916 anfört i fråga om skyldighet för intendenterna vid nationalmuseet att biträda överintendenten med utredningar och utlåtanden samt därmed tillika överlämna förslag till de ändringar i stadgarna för museet, som ansåges böra därav föranledas.

I skrivelse den 27 september 1917 har nu överintendenten och chefen för nationalmuseet hemställt, att förslag måtte avlåtas till riksdagen om beviljande även för år 1919 av ett dylikt anslag och därvid yttrat:

I underdånig skrivelse av den 30 september 1915 hade jag på anförda skäl hemställt, att en särskild sekreterarbefattning med en avlöning av 3,600 kronor måtte komma till stånd, men då min framställning härutinnan blivit av löneregleringskommittén avstyrkt och därefter icke blivit föremål för nådig proposition till riksdagen, har jag funnit mig nödsakad att för närvarande avstå från att hos Kungl. Maj:t förnya densamma, huru goda skäl härtill än föreligga.

Vid detta förhållande och under åberopande av så väl vad i nämnda underdåniga skrivelse anförts angående omfattningen av sekreterargöromålen som även de under år 1917 ytterligare ökade levnadskostnaderna, hemställer överintendenten om ett anslag å *extra stat* för år 1919 till enahanda belopp, som ställts till förfogande för år 1918.

På grund av det anförda och med hänvisning till den utredning i ämnet, som lämnats i punkten 15 av bilagan åttonde huvudtiteln till 1917 års statsverksproposition, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till beredande av ökad ersättning för bestridande av sekreterargöromål vid nationalmuseet bevilja på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 500 kronor.

20. **Förstärkande av anslaget till vikariatsersättningar m. m. vid nationalmuseet.** Till förstärkande av det på nationalmuseets stat uppförda anslaget till vikariatsersättningar, arvoden åt extra tjänstemän och extra vaktmästare, gottgörelse åt skrivbiträde samt gratifikationer har riksdagen på *extra stat* för år 1918 beviljat ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor.

[19.]
Förstärkande
av anslaget
till vikariats-
ersättningar
m. m. vid
national-
museet.

Överintendenten och chefen för nationalmuseet har nu i skrivelse den 27 september 1917 hemställt om anslag till ifrågavarande ändamål även för år 1919 samt såsom skäl härför anført, att vad i överintendentens underdåniga skrivelse den 30 september 1916 i detta ärende anfördes angående nödvändigheten att bereda de vid museet anställda extra ordinarie tjänstemännen en i dessa tider tillräcklig avlöning för närvarande gällde i ännu högre grad än för ett år sedan. Verksamheten inom nationalmuseet bleve år från år mera omfattande, allt efter som museets omdaning fortskrede, och de nuvarande arbetskrafterna vore således för museet oundärliga.

Under hänvisning till den utredning, som i detta ämne framlagts i punkten 19 av bilagan åttonde huvudtiteln till 1917 års statsverksproposition, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att till förstärkande av det på nationalmuseets stat uppförda anslaget till vikariatsersättningar, arvoden åt extra tjänstemän och extra vaktmästare, gottgörelse åt skrivbiträde samt gratifikationer bevilja på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor.

21. **Reparation av nationalmuseumbyggnadens fasader.** Till utförande av vissa ändringsarbeten inom nationalmuseumbyggnaden beviljade riksdagen år 1913 ett anslag av 350,000 kronor. Även museets fasader påkallade emellertid en jämförelsevis omfattande reparation. Då detta underhållsarbete uppenbarligen vore av beskaffenhet att icke kunna längre undanskjutas och praktiska skäl talade för att detsamma komme till utförande i sammanhang med berörda ändringsarbeten, beviljade 1914 års senare riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning,

[20.]
Reparation
av national-
museumbyggnadens
fasader.

[20.] till iståndsättande av museibygnadens fasader ett anslag av 150,000 kronor, och anvisades därav på extra stat för år 1915 50,000 kronor.

Enligt ett till sistnämnda ärende hörande kostnadsförslag grundade sig den år 1914 beviljade anslagssumman på följande beräkningar:

Upptagning av nytt brott vid Borghamn samt stenkostnad	kronor	20,000:—
Stenarbeten å fasaderna enligt anbud från A.-B. Ericsson & Kjellströms stenhuggeri	»	110,308:—
Nytt taklag över entrén med täckning av koppar och nya utvändiga stuprör	»	4,000:—
Diverse plåt- och snickeriarbeten	»	1,000:—
Oförutsedda utgifter, ritningar och tillsyn	»	14,692:—

Summa kronor 150,000:—

Beträffande det på 1915 års stat uppförda anslaget yttrade vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1915, i utdrag bilagt statsverkspropositionen till samma års riksdag, att detta anslag hänförde sig till ett byggnadsarbete, som då ännu ej påbörjats och vilket syntes kunna uppskjutas för någon kortare tid, samt att anslaget kunde i sin helhet reserveras till ett kommande år. En samtidigt föredragen underdånig framställning från överintendentsämbetet om avlåtande av förslag till riksdagen att på extra stat för år 1916 anvisa 50,000 kronor av det till ifrågavarande ändamål beviljade anslaget vann ej Kungl. Maj:ts bifall.

Med anledning av en utav överintendentsämbetet gjord hemställan förordnades emellertid sedermera genom nådigt beslut den 6 augusti 1915, att av det på sistnämnda års stat anvisade anslaget ett belopp av 30,000 kronor skulle av statskontoret på rekvisition utbetalas till överintendentsämbetet att för därmed avsett ändamål användas.

Därefter anhöll överintendentsämbetet i underdåniga skrivelser den 21 september 1915 och den 26 september 1916, att på extra stat för år 1917, respektive år 1918 måtte anvisas återstoden, 100,000 kronor, av det till omhandlade reparationsarbete beviljade anslaget. Ingendera av dessa framställningar föranledde likväl förslag i ämnet till riksdagen.

I skrivelsen av år 1916 anförde överintendentsämbetet, att de pågående ändringsarbetena inom nationalmuseum sannolikt icke komme att avslutas förrän år 1918 och att reparationen av fasaderna, då den icke kunnat komma till utförande i samband med nämnda ändringsarbeten, borde verkställas omedelbart efter desamma, på det att inrednings- och reparations- med flera arbeten icke skulle allt för länge vara mer eller mindre hindrande för fullgörandet av museets uppgifter.

Ifrågavarande underhållsarbete å nationalmusei fasader har igångsatts under år 1917. Meddelande härom lämnades av överintendentsämbetet i

underdånig skrivelse den 11 september sagda år, och i anledning av en utav ämbetet därvid tillika gjord framställning förordnades genom nådigt beslut den 9 november 1917, att av förutnämnda på extra stat för år 1915 anvisade anslag återstoden, 20,000 kronor, skulle av statskontoret på rekvisition utbetalas till överintendentsämbetet att för därmed avsett ändamål användas.

I överintendentsämbetets nyssnämnda skrivelse gjordes därjämte vissa framställningar, som äro av beskaffenhet att böra föreläggas riksdagen, och jag anhåller därför nu att få ånyo anmäla ärendet i denna del.

I förevarande hänseende har överintendentsämbetet till en början hemställt, att hos 1918 års riksdag måtte äskas anvisande för år 1919 av återstående delen, 100,000 kronor, av det till underhållsarbetet i fråga år 1914 beviljade anslaget.

Vidare har ämbetet anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att på extra stat för år 1919 anvisa *dels* såsom tilläggsanslag till utförande av de redan medgivna fasadreparationerna 60,000 kronor, *dels ock* till reparation av konsolerna i museibygnadens taklister 20,000 kronor.

Med avseende å det begärda tilläggsanslaget har överintendentsämbetet anfört:

De prisstegringar å material och arbete, som ägt rum, sedan fasadiståndsättningsanslaget beviljades, uppgå till minst 50 procent av då beräknade kostnader, vadan arbetet icke lär kunna fullföljas efter den gillade planen för det beslutade anslaget. Då förändringarna i nationalmusei inre torde bliva färdiga under år 1918, vore det emellertid, såväl med hänsyn till museets ostörda verksamhet som i betraktande av dess säkerhet, i högsta grad önskligt, att även den yttre reparationen samtidigt kunde utföras. Härför erfordras ett tilläggsanslag, uppgående till i runt tal 50 procent av de vid skrivelsens avlåtande ännu icke anvisade och till ämbetets disposition ställda medel, till belopp av 120,000 kronor eller alltså 60,000 kronor.

Vidkommande konsolernas iståndsättande har överintendentsämbetet andragit följande:

I 1914 års anslag medräknades icke reparation av taklisternas söndervittrade konsoler, emedan ämbetet icke vid denna tid ansåg en dylik reparation pålitlig, utan att konsolerna ersattes med nya, vilket emellertid skulle hava fordrat stendimensioner, som ej troddes möjliga att erhållas från Borghamns stenbrott, därifrån den övriga stenen skulle tagas. Då denna reparation även eljest skulle hava dragit allt för hög kostnad, hade frågan därom uppskjutits.

Under gången av arbetena å museibygnaden ha emellertid *dels* nya, på tillförlitligt sätt konstruerade konsoler av tunnare sten från Borghamn anbragts i taklisterna till de nya trapphusen, *dels* ock en del äldre förvittrade eller skadade konsoler å mitelpartiets taklister lagats på ett sätt, som torde kunna anses såsom betryggande för framtiden, helst konsolerna ligga rätt väl skyddade för vatten under takutsprånget. Tidigare anförda skäl för reparationens underlåtande torde alltså få anses hava upphört att gälla.

[20.]

Gentemot de tillbyggda eller reparerade fasaderna falla de skadade konsolerna i taklisterna så i ögonen, att deras reparation näppeligen torde kunna underlåtas. Tydligt ställer det sig också mera ekonomiskt att utföra denna, då ställningar för övriga reparationer i allt fall måste uppresas omkring fasaderna, än att uppskjuta densamma till en senare tidpunkt. Kostnaden härför uppgår enligt infordrade anbud till i runt tal 20,000 kronor.

Slutligen har överintendentensämbetet beträffande alla de nu äskade anslagen hemställt, att medgivande måtte utverkas därtill, att redan under år 1918 finge av desamma utanordnas så stor del, som erfordrades för de ifrågavarande arbetenas lämpliga och oavbrutna utförande. Enligt vad jag inhämtat från överintendentensämbetet, skulle ett belopp av 100,000 kronor härför vara behöfligt under innevarande år.

På grund av nådig remiss har chefen för nationalmuseum den 2 november 1917 yttrat sig i ärendet och därvid anfört:

Med hänsyn därtill att nu pågående ombyggnadsarbeten inom övervåningen i nationalmuseibyggnaden kunna förväntade vara avslutade under loppet av år 1918, är det synnerligen önskvärt, att de iögonfallande bristerna å byggnadens fasader jämväl inom samma tid må bliva avhjälpna, varmed den nu pågående perioden i museets omdaning skulle på ett värdigt sätt avslutas.

Vad prisstegringarna beträffar, är det tyvärr icke att förvänta, att någon återgång till tidigare prislägen så snart skulle inträffa, att uppskov med de pågående arbetena därför vore att förorda.

Med hänsyn härtill och under åberopande av de skäl, som i överintendentensämbetets underdåniga skrivelse anföras, får jag på det varmaste tillstyrka nådigt bifall till ämbetets underdåniga framställning.

Även vitterhetsakademien har uti infordrat, den 6 november 1917 dagtecknat utlåtande tillstyrkt den föreliggande framställningen.

Departement-
schefen.

Då det påvisats, att det år 1914 beslutade arbetet med istandsättande av nationalmuseibyggnadens fasader icke utan olägenhet kan vidare uppskjutas, tillstyrker jag avlåtande av förslag till riksdagen att av de för ändamålet beviljade medlen anvisa återstoden, 100,000 kronor.

Vad angår det begärda anslaget till bestridande av uppkommande merkostnader är ju den av nu rådande krigsförhållanden förorsakade stegringen av materialpriser och arbetslöner så betydande och så allmänt känd, att det utan vidare torde vara uppenbart, att de kostnadsberäkningar, som lågo till grund för 1914 års riksdagsbeslut rörande förevarande reparationsarbete, icke längre kunna äga giltighet samt att de av riksdagen beviljade medlen numera äro otillräckliga för utförande av arbetet i fråga. Att ytterligare uppskjuta arbetet har, såsom av det föreående framgår, icke ansetts tillrädligt — helst som någon minskning

av nu gällande pris icke torde kunna påräknas inom den närmaste tiden — och att företaga någon inskränkning i planen för arbetet lärers näppeligen vara lämpligt. Under sådana omständigheter synes det vara nödvändigt att hos riksdagen äska ett för ändamålet erforderligt tilläggsanslag. Överintendentsämbetet har beräknat detsamma till 60,000 kronor, och häremot har jag icke funnit anledning till erinran.

Beträffande slutligen underhållsarbetets utsträckande till att omfatta jämväl iståndsättande av konsolerna i museibygnadens taklister har överintendentsämbetet vitsordat, att sistnämnda arbete svårligen kan underlåtas. De skäl, som anförts till stöd därför, finner jag övertygande. På grund härav och då det givetvis får anses vara ur flera synpunkter fördelaktigt, att förevarande reparationsåtgärder utföras nu i ett sammanhang med övriga utvändiga restaureringsarbeten, biträder jag ämbetets framställning om anvisande av medel till detta ändamål. Det av överintendentsämbetet ifrågasatta beloppet, 20,000 kronor, bör lämpligen sammanslås med det av mig nyss förordade anslaget å 60,000 kronor.

På det att avbrott icke må behöva göras i det redan påbörjade reparationsarbetet, är det angeläget, att av de anslag, som må komma att anvisas för ifrågavarande ändamål, erforderlig del — enligt vad förut nämnts beräknad till 100,000 kronor och således motsvarande den ännu icke anvisade delen av det utav 1914 års riksdag beviljade anslaget — är tillgänglig redan under år 1918. Till denna del av frågan anhåller jag att få återkomma vid anmälan av de ärenden, i vilka erfordras framställning till riksdagen om anvisande av medel å tilläggsstat för år 1918.

Nu hemställer jag därför allenast, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till reparation av nationalmuseibygnadens fasader utöver förut beviljat anslag å 150,000 kronor anvisa på *extra stat* för år 1919 såsom reservationsanslag ett ytterligare belopp av 80,000 kronor. Ökat anslag.

22. Inredning av bibliotek. Enligt gällande stadgar för nationalmuseum hör till museet en boksamling, omfattande arbeten rörande bildande konst och därmed i sammanhang stående ämnen. Till boksamlingen utgår jämlikt den år 1912 fastställda staten för museet ett ordinarie reservationsanslag av 1,000 kronor. 1880 års stat upptog för samma ändamål ett anslag av 300 kronor årligen.

I skrivelse den 28 augusti 1917 har överintendenten och chefen för nationalmuseum hemställt om avlåtande av förslag till 1918 års riksdag

[21.]

Inredning av
bibliotek.

{21.] angående beviljande av medel till utförande av viss biblioteksinredning inom museibyggnaden.

Efter framhållande av att trots knappheten i förutnämnda anslag till boksamlingen densamma dock under årens lopp vuxit så mycket, att särskilda nya anordningar vore nödvändiga för dess ändamålsenliga ordnande, anför överintendenten följande:

Till denna tillväxt har i hög grad bidragit den årliga accessionen genom gåvor från institutioner och enskilda. Här må sålunda erinras om gåvan av framlidne professorn M. Sondéns ansenliga planschverkssamling år 1913 samt om vissa svenska bokförlagsfirmors utfästelser att till nationalmuseum skänka all hos dem utkommande litteratur om konst. Under år 1917 har museet haft förmånen att av enskilda personer mottaga ett insamlat belopp av 4,000 kronor för att användas till förvärv av för museet behöfliga böcker och planschverk, till vilkas förvärvande det ordinarie statsanslaget icke räcker till, och samtidigt har riksdagen med anledning av nuvarande gynnsamma inköpsmöjligheter för liknande ändamål beviljat ett extra anslag av 4,000 kronor, varav till inbindning 1,000 kronor.

För närvarande är boksamlingen av utrymmesskäl fördelad på olika, långt ifrån varandra belägna lokaler inom museet. Litteraturen i allmän konsthistoria samt rörande målning och skulptur ävensom tidskrifter, encyklopedier m. m. förvaras i två intill varandra belägna tjänstemannarum samt i ett förrådsrum, där även en del av tavelförrådet är insatt, litteraturen om handteckning och grafisk konst i ett annat tjänstemannarum, om konsthantverk i ett tredje, och i gravyr-samlingen inrymmes planschverkssamlingen, som rätteligen borde (med undantag av folioformaten) uppställas inom boksamlingen. Utrymmet för böcker och planschverk i de olika lokalerna är numera så till det yttersta utnyttjat, att någon planmässig uppställning av dem icke längre kan genomföras och att till och med magasinierandet av desamma erbjuder alltjämt växande svårigheter. Om förhållandena sålunda äro i hög grad ogynnsamma för ett rationellt ordnande och nyttjande av boksamlingen, äro de det ej mindre för arbetet i de av böcker belamrade arbetsrummen, då tillhandahållandet av boksamlingen måste störande ingripa i respektive tjänstemäns arbeten.

En nödvändig förutsättning för boksamlingens rätta utnyttjande är därför dess sammanförande till en enkom för boksamlingen avsedd lokal, tillika ordnad som studierum för tjänstemännen, samt helst så belägen att den kan bibehållas såsom biblioteksentral även då boksamlingen icke längre kan i sin helhet rymmas inom densamma.

Den enligt min uppfattning lämpligaste lokalen för museets bibliotek är den i byggnadens sydöstra hörn i mellanvåningen belägna sal, som tidigare varit upplåten för en mindre del av skulptursamlingen (det s. k. bronsrummet). I det av sakkunniga till Kungl. Maj:t ingivna underdåniga utlåtandet i frågor rörande museets om- och tillbyggnad samt samlingarnas ordnande anvisades detta rum såsom lämpligt till atelier för konservatorn, men sedan det låtit sig göra att, i likhet med vad förut varit fallet, inreda atelier åt konservatorn på museets vind, kan denna förnämliga och väl belägna lokal komma biblioteket till godo, och detta kan sålunda förläggas i närheten av handtecknings- och gravyr-samlingens nuvarande lokal, varigenom ett samtidigt användande av bokmaterial och bildmaterial i hög grad underlättas. I gravyr-salen skulle böcker och planschverk på begäran tillhandahållas allmänheten för begagnande vid där anordnade studiebord, varemot hemlån skulle såsom hittills medgivas

endast museets tjänstemän samt kända och betrodda fackmän på det konstvetenskapliga området, och tillträde till biblioteksrummet skulle förbehållas allenast för tjänstemännen och i särskilda fall för utomstående fackmän.

[21.]

Vidare yttrar överintendenten, att han efter inhämtande av sakkunniga råd av förste bibliotekarien vid kungl. biblioteket G. Adde låtit hos aktiebolaget nordiska kompaniet utarbета ritningar till en enligt den moderna teknikens fordringar utförd biblioteksinredning för den angivna lokalen samt inhämtat kostnadsförslag å denna inredning.

Sagda ritningar och kostnadsförslag funnos fogade vid överintendentens skrivelse. Det sistnämnda var av följande lydelse:

Biblioteksinredning, omfattande hyllpartier med flyttbara hyllor å 3 väggar, 4,40 meter höga, jämte balkong och till denna hörande två spiraltrappor med barrierer, förändring av ett dörrparti. Utefter ytterväggen uppsättas 0,85 meter höga öppna hyllpartier med fasta hyllor. Utförande: bonad ek, hyllfacken dock av betsad furu med påläggningar å ytterkanter av ek, allt enligt bilagda ritningar, inklusive uppsättning, netto 17,672 kronor.

Museets nuvarande bokförråd — fortsätter överintendenten i sin ifrågavarande skrivelse — kräver en sammanlagd hyllängd av 170 meter. De ingivna ritningarna utvisa en hyllängd av cirka 245 meter. Därigenom skulle i det nya biblioteksrummet kunna beredas plats även för de delar av planschverkssamlingen, som närmast sammanhänga med boksamlingen, och ändå skulle plats finnas över för accessionen under en tid framåt. Ytterligare utvecklingsmöjligheter erbjudas lämpligen i den emellan biblioteksrummet och den nyinredda utställningssalen belägna passagen, av samma storlek som kabinetten i målningssamlingen, i vilken passage en del av det gamla hyllmaterialet kan komma till användning. Hit skulle, i den mån utrymmet i biblioteksrummet gör det behövt, överföras de mindre efterfrågade delarna av boksamlingen, vilka sålunda i alla fall vid förefallande efterfrågan kunde utan tidsutdräkt hållas tillgängliga.

Även kunna såsom reservlokal för biblioteket ifrågakomma de mitt över detsamma belägna tjänstemannarummen, där särskilt den del av biblioteket, som omfattar musei-, utställnings- och auktionskataloger, kunde, med begagnande av en del av nuvarande hyllmaterial, i mån av behov finna plats. Dessa rum komma nämligen genom den nu snart färdiga nya trappan och den blivande hissen i bekväm och direkt förbindelse med den föreslagna bibliotekslokalen. Vidare är att märka, att då framdeles, som man får hoppas, statens historiska museum får sin egen nybyggnad och bottenvåningen jämlikt den av sakkunniga utarbetade planen upplåtes för nationalmuseum, den åt söder belägna delen av bottenvåningen, som nu användes till arbetslokaler för statens historiska museums tjänstemän, enligt samma sakkunnigas plan skulle inrymma arbets- och studielokaler för nationalmusei tjänstemän. Vissa av dessa arbetsrum befinna sig mitt under ovannämnda bibliotekslokal och passage och stå genom förutnämnda hiss och trappa i direkt förbindelse med densamma, och, i den mån vidare utveckling av boksamlingen är av nöden, erbjudes i dessa lokaler osökt tillfälle till samlingens utveckling till det dubbla av dess nuvarande omfång eller mera med bibehållande av dess sammanhang och överskådlighet och detta på en för både tjänstemän och publik synnerligen bekväm och lätt tillgänglig plats i museet.

[21.]

Av vad jag sålunda anført torde framgå att nuvarande biblioteksförhållanden inom nationalmuseum äro i hög grad otillfredsställande och otidsenliga,

att det är av behovet påkallat, att boksamlingen sammanføres till en för densamma enkom avsedd och efter moderna principer inredd lokal, varigenom den kan bliva bättre ordnad och lättare tillgänglig än hittills,

att en lämplig lokal, tillräcklig för nuvarande bokförråd, finnes att för ändamålet tillgå,

att denna lokal är så belägen, att i samma del av byggnaden för åtskilliga år framåt tillräckliga reservlokaler finnas att tillgå, samt

att, vid fullföljande av de sakkunnigas plan till museets utvidgande, synnerligen tillfredsställande utrymmen i direkt kommunikation med den föreslagna bibliotekslokalen kunna beredas i bottenvåningen, varigenom biblioteksfrågan, på grundval av här föreliggande förslag, skulle kunna vinna en för lång framtid betryggande ändamålsenlig lösning.

Skrivelsen slutar med en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte till 1918 års riksdag avlåta proposition om beviljande av ett anslag å 17,672 kronor till utförande i enlighet med omförmälda ritningar av biblioteksinredning i den angivna lokalen.

Uti infortrat utlåtande den 2 oktober 1917 har överintendentensämberet anført, att ämbetet — under förutsättning att Kungl. Maj:t ansåge det ifrågavarande arbetet ovillkorligen böra komma till utförande under nuvarande tidsförhållanden — icke funnit något att erinra mot vare sig det uppgjorda inredningsförslaget eller den därtill hörande kostnadsberäkningen.

Chefen för nationalmuseum har sedermera i underdånig skrivelse den 21 november 1917, vid vilken fogats ett därförut till honom av riksbibliotekarien avgivet yttrande i frågan, vidare framhållit,

att något anslag till biblioteksinredning i nationalmuseum icke tidigare blivit ifrågasatt ävensom att nu i bruk varande bokhyllor äro tid efter annan anskaffade för medel ur anslaget till samlingarnas vård och underhåll och avpassade efter de olika lokaler, där utrymme för bokuppställning kunnat beredas, samt sins emellan av så skiljaktig beskaffenhet beträffande dimensioner, material, utseende och användbarhet, att de icke lämpligen kunna komma till användning i en och samma bibliotekslokal, medan de däremot fortfarande kunna komma till nytta dels i tjänstemannarummen för uppställning av sådana handböcker (uppslagsböcker, musei-, utställnings- och auktionskataloger m. m.), som där behövas såsom stadigvarande arbetsmaterial, dels till undansättning i förråd av sådana arbeten, som endast i mer sällsynta fall komma till användning.

Riksbibliotekariens yttrande innehåller:

Av såväl överintendentens skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 augusti 1917 som av vad jag själv vid besök i nationalmuseum kunnat iakttaga framgår, att de nu rådande biblioteksförhållandena inom nationalmuseum ur teknisk synpunkt äro långt ifrån tillfredsställande och att en centralisering av de på skilda, långt ifrån varandra

belägna lokaler fördelade boksamlingarna högeligen är av nöden för underlättandet av det inom museet bedrivna vetenskapliga arbetet. Det är ju självfallet, att lokalförhållanden, som omöjliggöra en planmässig och översiktlig uppställning av boksamlingarna, måste verka i hög grad störande på arbetets fortgång, liksom också att mycken arbetstid går förlorad genom böckernas uppsökande på skilda håll. Vidare framgår, att utrymmet för närvarande utnyttjats till det yttersta, så att svårigheter till och med föreligga att magasinera de senaste årens accessionser, vilka också i förhållande till föregående års förvärv förete en betydande och glädjande ökning, delvis beroende på av enskilda personer till förtogande ställda inköpsmedel. Jag delar fullständigt överintendentens åsikt, att boksamlingarnas sammanförande till en bibliotekscentral är en nödvändig förutsättning för deras rätta utnyttjande såväl av museets tjänstemän vid ordnande och bearbetande av museets olika samlingar som av forskare, vilka för studieändamål besöka museet. Mot överintendentens förslag att till bibliotekslokal inreda en i byggnadens sydöstra hörn i mellanvåningen belägen sal, som tidigare varit upplåten för skulptursamlingen, har jag intet att erinra. Denna sals belägenhet i närheten av handtecknings- och gravyr-samlingarna gör den ju särskilt lämplig för det avsedda ändamålet, då ju därigenom ett samtidigt användande av bok- och bildmaterial underlättas. Den av överintendenten påpekade möjligheten till vidare utveckling av den blivande bibliotekscentralen genom anlåtande av till denna angränsande eller i direkt kommunikation med densamma stående lokaler utgör ju ytterligare ett för ifrågavarande sals lämplighet starkt talande skäl. De utarbetade ritningarna till biblioteksinredning synas mig också praktiska och för ändamålet fullt tillfredsställande.

Med kännedom om det energiska nyorganisationsarbete, som under överintendentens ledning bedrivs inom nationalmuseet, finner jag det vara högst önskvärt, att museets biblioteksfråga snarast möjligt, även under nu rådande tidsförhållanden, ordnades i enlighet med det uppgjorda förslaget. Det erforderliga anslaget, 17,672 kronor, synes mig obetydligt i jämförelse med de fördelar, som skulle uppnås för museet, om nämnda anslag bleve beviljat.

Behovet vid nationalmuseum av en jämförelsevis rikhaltig samling av böcker inom området för museets verksamhet är obestridligt. Detta har ju också av Kungl. Maj:t och riksdagen erkänts senast år 1917, då, såsom museichefen omförmålt, statsanslag beviljats till inköp av konstvetenskapliga arbeten för museet m. m.

Departementschefen.

För att museets boksamling skall kunna rätt utnyttjas och sålunda fylla sin uppgift i forskningens tjänst, är det givetvis nödvändigt, att densamma är lätt tillgänglig samt uppställd på ett ändamålsenligt sätt. Förhållandena i detta hänseende synas emellertid, enligt vad museichefens föreliggande framställning utvisar, för närvarande vara i hög grad otillfredsställande. Förslaget att vidtaga åtgärder till förbättring därutinnan torde fördensfull få anses vara välbetänkt.

På de av museichefen åberopade skälen förefaller det mig vara lämpligt, att i stort sett hela boksamlingen så vitt möjligt sammanföres till en

plats. Mot den för ändamålet avsedda lokalen har jag intet att erinra. Vad det framlagda inredningsförslaget angår, har jag funnit detsamma vara tilltalande såväl ur praktisk som ur estetisk synpunkt, och jag anser mig därför kunna giva mitt förord åt detsamma.

Såsom jag redan nämnt, har den uppgjorda kostnadsberäkningen blivit av överintendentensämbetet lämnad utan anmärkning. Vid sådant förhållande torde jag icke behöva närmare ingå på densamma. Jag vill endast påpeka, att kostnadsförslaget avgivits utan förbindelse. Då museichefen emellertid begränsat sitt anslagsäskande till det i nyssnämnda förslag angivna beloppet, lär hans mening vara, att kostnaderna under alla omständigheter skola kunna hållas inom den sålunda beräknade ramen.

Beträffande frågan, huruvida arbetet bör komma till utförande under nuvarande tidsförhållanden, har jag visserligen till en början, i likhet med överintendentensämbetet, känt mig något tveksam i denna punkt. Mina betänkligheter hava emellertid vikit vid tanken på det stora gagn, som förverkligandet av ifrågavarande förslag torde vara ägnat att medföra för arbetet inom nationalmuseum och för den konstvetenskapliga forskningen. Jag har därjämte måst finna det fördelaktigt, att de ifrågasatta ändringsarbetena vidtagas i sammanhang med nu pågående omdaningsarbeten inom nationalmuseum. På dessa grunder biträder jag museichefens framställning om avlåtande av förslag i ämnet redan till 1918 års riksdag.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till inredning av bibliotek i nationalmusei-byggnaden anvisa på *extra stat* för år 1919 ett reservationsanslag av 17,672 kronor.

Nytt anslag.

[22.]

Konstföremåls försäkring m. m.

23. **Konstföremåls försäkring m. m.** Till försäkring och transport av konstföremål, som äro eller varda deponerade i nationalmuseet, har riksdagen på extra stat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 2,500 kronor

I skrivelse den 27 september 1917 har nu överintendenten och chefen för nationalmuseum gjort framställning om anslag till ifrågavarande ändamål även för år 1919. Överintendenten anför därvid följande:

Utställningsverksamheten inom nationalmuseum har år 1917 tagit större dimensioner än något föregående år, dels genom den omfattande utställningen av fransk konst från 1800-talet, för vilken uppläts övre vestibulen, en av de svenska salarna samt det stora tjänstemannarummet, dels genom fullbordandet år 1916 av den nya utställningslokalen, i vilken en följd av utställningar ägt rum och där vid tiden för skrivelsens

avlatande visas den genom mig och intendenten A. Gauffin i utlandet för svenska konstvänners räkning förvärvade dyrbara samlingen av konstföremål från äldre och nyare tider, av vilka några synnerligen värderika blivt såsom gåva överlämnade till nationalmuseum.

Den framgång, utställningsverksamheten inom museet sålunda haft, manar mig — yttrar överintendenten vidare — att söka fort-ätta densamma och därigenom hålla konstintresset levande och vaket inom vida kretsar av vår allmänhet.

För detta ändamål samt för att kunna åt museet fortfarande bevara de depositioner av konstföremål, det för närvarande innehar från kungl. akademien för de fria konsterna samt från vissa församlingar och enskilda personer, och i den mån det finnes önskvärt söka erhålla nya sadana, är det oundgängligen nödvändigt att även för år 1919 kunna förfoga över anslag för ändamålet till samma belopp, som för år 1918 beviljats, och får jag i anledning härav i underdånighet hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes till 1918 års riksdag göra sådan framställning.

På grund av det anförda och under åberopande av den utredning angående denna fråga, som återfinnes i punkten 19 av bilagan åttonde huvudtiteln till 1917 års statsverksproposition, hemställer jag, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att anvisa på *extra stat* för år 1919 ett reservationsanslag av 2,500 kronor till försäkring och transport av konstföremål, som äro eller varda deponerade i nationalmuseet.

Livruskammaren.

24. **Livruskammarens samlingar.** I proposition (nr 95) till 1905 års riksdag underställde Kungl. Maj:t riksdagen förslag till överenskommelse mellan svenska staten och nordiska museet angående deposition av livruskammarens samlingar i museets byggnad å kungl. djurgården. Detta förslag blev av riksdagen godkänt.

Jämlikt punkt 3 i den sedermera av Kungl. Maj:t den 20 oktober 1905, i enlighet med riksdagens beslut, för svenska statens räkning antagna överenskommelsen åligger det staten att årligen under depositions-tiden till vård, bevakning, underhåll och förökande av livruskammarens samlingar ställa till förfogande av nordiska museets nämnd ett anslag av 6,200 kronor, varav skola för år räknat avses:

till arvode åt livruskammarens föreståndare.....	kronor 2,000: —
» » » » inspektör	» 600: —
» samlingarnas ökande	» 1,400: —

[23.]

Livruskammarens samlingar.

[23.]

Anslag till nämnda belopp, 6,200 kronor, har ock av riksdagen årligen, senast för år 1918, anvisats på extra stat.

Enligt punkt 4 av nyssnämnda överenskommelse stå under depositions-tiden livrustkammarens samlingar under förvaltning av nordiska museets nämnd, som, utan anspråk på vidare bidrag från statens sida än det i punkt 3 av överenskommelsen omförmälda, skall ansvara för samlingarnas behöriga vård och underhåll.

Emellertid är det erkänt, att vissa kostnader för ifrågavarande samlingar äro av den art, att de icke böra bestridas av museets medel. Sålunda har riksdagen till iståndsättande av vissa föremål i samlingarna på extra stat anvisat, för vart och ett av åren 1912—1917 300 kronor och för år 1918 1,700 kronor.

I underdånig skrivelse den 25 augusti 1917 har intendenten och föreståndaren för livrustkammaren gjort framställning om utverkande jämväl för år 1919 av omförmälda båda anslag att utgå med senast beviljade belopp. Tillika har intendenten på särskilt anförda skäl hemställt, att till avlönande av extra tjänstemän samt vikariatsersättning vid livrustkammaren måtte hos riksdagen äskas ett anslag av 4,500 kronor.

Innan jag redogör för sistnämnda fråga, torde jag få erinra om de åligganden, som tillkomma föreståndaren för livrustkammaren, samt om en tidigare underdånig framställning rörande anställande därstädes av ökad arbetskraft.

Föreståndaren, som utses av Kungl. Maj:t efter förslag av nordiska museets nämnd, är för närvarande livrustkammarens ende tjänsteman. Förvaltningen av livrustkammarens angelägenheter övervakas dessutom av en utav Kungl. Maj:t förordnad inspektor. Enligt instruktion, fastställd genom nådigt beslut den 28 september 1906, åligger det föreståndaren:

att hava den närmaste vården om och tillsynen över livrustkammarens samlingar;
att ombesörja deras ordnande och uppställning i för dem anvisade lokaler i enlighet med de allmänna föreskrifter, som i detta avseende meddelats genom förutberörda överenskommelse mellan svenska staten och nordiska museet;

att vidtaga nödiga åtgärder för konservering av de till samlingarna hörande föremål;

att i nordiska museets nämnd vara föredragande i ärenden angående livrustkammaren och ofördröjligen underrätta inspektor för livrustkammaren om nämndens beslut i dessa ärenden, i fall inspektor ej varit tillstädes vid beslutens fattande;

att för nämnden framlägga förslag till inköp för samlingarna i enlighet med de grunder, som finnas fastställda i förutnämnda överenskommelse;

att hos nämnden anmäla livrustkammaren rörande gåvor och testamenten;

att införa åt livrustkammaren nyförvärvade föremål i vederbörliga inventarie-förteckningar och åsätta dem inventarienummer;

att vetenskapligt bearbeta samlingarna och över dem utarbета och, i den mån medel därtill finnas att tillgå, till trycket befordra vederbörliga kataloger, att mot visst, av nämnden fastställt pris tillhandahållas allmänheten;

att för varje kalenderår avgiva berättelse angående livrustkammaren, vilken berättelse bör till nämnden avlämnas i så god tid, att densamma kan av nämnden med dess underdåniga utlåtande före näst därpå följande mars månads utgång insändas till Kungl. Maj:t; samt

att i övrigt ställa sig till efterrättelse vad inspektor eller nordiska museets nämnd i enlighet med gällande bestämmelser föreskriver.

Livrustkammarens föreståndare, vilken, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, må enligt nämndens bestämmande åtnjuta semester under en månad årligen, kan även vara anställd såsom tjänsteman vid nordiska museet.

Såsom jag förut antytt, har frågan om anställande vid livrustkammaren av ytterligare personal redan tidigare varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning. I underdånig skrivelse den 21 augusti 1912 anhöll nämnligen intendenten och föreståndaren, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen äska ett anslag av 2,000 kronor till ett kvalificerat biträde åt honom.

Behovet av ett dylikt biträde — yttrade intendenten — hade, sedan samlingarna blivit uppställda i nordiska museet, för varje år gjort sig mer och mer kännbart. Tidigare hade samlingarna varit öppna för allmänheten 3 dagar i veckan under sommarmånaderna; nu höllos de öppna dagligen hela året. Det betydligt ökade antalet besök av studerande och upplysningsökande visade, att nämnda förändring tillgodosett ett behov hos allmänheten, men medförde ock, att föreståndaren i så hög grad upptoges av denna del av tjänsten, att det övriga arbetet i samlingarna bleve lidande därpå. Bristen på tillräcklig arbetskraft framträdde särskilt, då samlingarnas intressen behövde tillvaratagas å annan ort, såsom vid auktioner, andra resor för inköp, studier av de årligen allt talrikare kulturhistoriska provinsutställningar, där samlingens forskningsområden vore företrädda, m. fl. tillfällen. Då måste antingen samlingarnas intressen försmmas eller arbete och studier därstädes avstanna, enär ingen med samlingarna förtrogen person funnes att tillgå. För att rätt kunna sköta samlingarna och deras intressen vore föreståndaren därför i behov av ett kvalificerat biträde.

Den sålunda gjorda framställningen, vilken tillstyrkts av nordiska museets nämnd, vann emellertid ej Kungl. Maj:ts bifall.

Sedermera har intendenten i de berättelser angående livrustkammaren, som han jämlikt instruktionen årligen avgivit, vid upprepade tillfällen återkommit till frågan. Dessa berättelser hava nämligen merendels avslutats med angivande av de önskemål beträffande samlingarna, som intendenten under det förflutna året funnit vara särskilt angelägna.

I berättelsen för år 1913 har bland dessa önskemål upptagits, såsom en åtgärd för att befordra samlingarnas vetenskapliga och folkupplysande verksamhet, anställan-

[23.]

det vid livrustkammaren av ökad kvalificerad arbetskraft. Därigenom skulle enligt intendents mening vinnas för det första, att kurser och föreläsningar kunde hållas för lärare vid folk-, elementar-, militär-, konst- och yrkesskolor, vilka lärare sedan skulle kunna vägleda elever vid samma skolor under fritt tillträde till samlingarna. Vidare skulle avbrott i tillhandagäendet av den upplysningsökande allmänheten icke behöva förekomma, när föreståndaren på grund av tjänst eller studier måste vara frånvarande.

I berättelsen för år 1914 yttrar intendenten, att under sagda år det gamla behovet av ökad arbetskraft tydligt framträtt. Det hade för föreståndaren blivit hart när olidligt att sköta en tjänst, där uppgifterna vore så olikartade, där varje minsta verksamhet, som fölle utom det alldagligaste, måste bedrivas under försummande av andra tjänstställganden och där utförandet av större arbeten vore beroende av om behövlig arbetskraft kunde anskaffas på enskild väg. Därtill komme, att sådan tillfällig, med samlingarna obekant arbetskraft snarare ökade än minskade föreståndarens arbetsbörda.

Nu har intendenten, såsom jag redan oförmålt, i sin skrivelse den 25 augusti 1917 ånyo hemställt om anvisande av medel till förstärkt arbetskraft vid livrustkammaren.

Han har därvid framhållit, att det icke längre vore möjligt att utan ökad personal nöjaktigt sköta samlingarna. Arbetet därstädes vore nämligen numera så omfattande, att han icke ensam kunde ombesörja det samma, ehuru han lämnat alla enskilda anställningar för att kunna ägna hela sin tid och alla sina krafter åt samlingarna.

Beträffande de uppgifter, som han icke alls eller endast med försummande av expeditionsgöromålen kunde fullgöra, anför intendenten huvudsakligen:

Han medhunnit icke att bearbeta samlingarna. Han kunde icke publicera sina studier och iakttagelser och hade till och med måst nedlägga utgivandet av ett nyhetsblad, som förut befrämjat och underhållit allmänhetens intresse för samlingarna. Det vore honom omöjligt att följa med facklitteraturen, och därigenom förlorade han småningom i kompetens. Han kunde icke hinna följa antikvitetsmarknaden eller till samlingarnas bätnad uppdriva föremål, innan de hunnit ut i marknaden. Han medhunnit slutligen icke att söka anskaffa medel till inköp för samlingarna eller till den övriga verksamheten därstädes, något som eljest, med hänsyn till livrustkammarens ekonomiska ställning, vore ytterst behövligt.

Intendenten yttrar vidare, att då uppdrag eller tjänsteresor krävde hans bortovaro från livrustkammaren, dennas verksamhet oftast måste stå stilla och allmänheten förbliva utan önskade upplysningar, enär icke alltid finnes att tillgå någon med samlingarna eller arbetet därstädes förtrogen person, som kunde vikariera för honom.

Härefter framhåller intendenten, att på senaste tiden tillkommit nya krav i fråga om arbetet vid livrustkammaren.

För det första hade de under det pågående kriget gynnsamma inköpsförhållandena i utlandet använts till samlingarnas förmån, och biblioteket, arkivet och utbildningssamlingen hade därför genom nyförvärv uppnått en sådan storlek, att deras vårdande, kompletterande och tillhandahållande krävde en särskild tjänsteman. Vidare plägade numera, med hänsyn till att samlingarna företrädde sakkunskapen på begravningskicket och dräkthistoriens områden, den fornminnesvårdande myndigheten i landet, då det gällde beviljande av tillstånd att undersöka gravar från 1500-, 1600- och 1700-talen, uppställa det villkoret, att undersökningarna skulle ledas från livrustkammaren. Även om dylikt villkor icke stadgades, vore det för övrigt av största vikt för livrustkammaren att få vid sådana undersökningar tillgodogöra sig de kulturhistoriska iakttagelser, som därvid kunde erbjuda sig. Slutligen hade Kungl. Maj:t samt chefen för ecklesiastikdepartementet börjat allt mer taga föreståndarens tid i anspråk för utredningar och andra uppdrag. Då dessa hittills haft nära beröring med samlingarnas vitala intressen, hade föreståndaren ansett sig icke kunna undandraga sig uppdragen i fråga.

Ytterligare meddelar intendenten, att frivillig och för enskilda medel förvärvad extra arbetskraft måst anlitas, för att åtminstone de viktigaste göromålen vid livrustkammarens samlingar skolat kunna nödtorftigt medhinnas.

Denna extra arbetskraft hade hittills utgjorts av dels en hela året arbetande, dels en allenast tidvis tillkallad person. Under nuvarande kristider vore det emellertid icke möjligt att erhålla arbetshjälp utan gottgörelse. Dessutom hade livrustkammaren behov av, jämte nyssnämnda personer, ännu en, hela året anställd tjänsteman.

För avlöande av den sålunda erforderliga extra personalen samt för bestridande av vikariatsersättning har intendenten beräknat, att ett årligt anslag av 4,500 kronor vore av nöden.

I avseende å frågan, huruvida det kunde anses ingå i nordiska museets skyldighet att anvisa medel till dessa ändamål, yttrar intendenten, att så icke torde vara fallet, då de förhållanden, som framkallat behovet av ökad arbetskraft, väsentligen tillkommit efter avslutandet av överenskommelsen mellan staten och nordiska museet samt sålunda icke kunnat tagas med i beräkningen vid överenskommelsens avfattande.

Med underdånigt utlåtande den 29 augusti 1917 har nordiska museets nämnd till Kungl. Maj:t överlämnat och därvid på det varmaste tillstyrkt intendentens föreliggande framställning.

På grund av nådiga remisser hava underdåniga, respektive den 2 och den 24 oktober 1917 dagtecknade yttranden i ärendet avgivits av vitterhetsakademien och vetenskapsakademien, som båda uttalat sig för bifall till framställningen.

Sedermera har intendenten på given anledning till ecklesiastikdepartementet inkommit med en promemoria, innefattande vissa närmare upplys-

[23.] ningar i frågan och åtföljd av en sammanställning, som utvisar livrustkammarens, av nordiska museets nämnd fastställda ordinarie stater för åren 1916 och 1917. Sistnämnda sammanställning har följande utseende:

	<i>Inkomster.</i>	
	År 1916. Kronor.	År 1917. Kronor.
Statsanslag.....	6,500: —	6,500: —
Räntemedel	100: —	200: —
Försäljningsmedel.....	1,200: —	1,200: —
Bidrag från nordiska museet.....	6,100: —	6,300: —
	Summa 13,900: —	14,200: —

	<i>Utgifter.</i>	
	År 1916. Kronor.	År 1917. Kronor.
<i>Avlöningar:</i>		
Inspektör	600: —	600: —
Föreståndare	5,800: —	5 800: —
Vaktmästare Jansson	1,300: —	1,300: —
» Hjelmar	1,300: —	1,300: —
» Anderson	1,100: —	1,200: —
» Saxén	1,000: —	1,200: —
Samlingarnas ökande	1,400: —	1,400: —
Samlingarnas värd och expenser.....	600: —	600: —
Konservering	300: —	300: —
Extra bevakning	200: —	200: —
Installation	300: —	300: —
	Summa 13,900: —	14,200: —

I omförmålda promemoria yttrar intendenten beträffande 1917 års stat, att densamma icke upptog vissa förmåner, som utginge till föreståndaren och vaktmästarna jämlikt beslut om likställighet mellan livrustkammarens och nordiska museets befattningshavare, nämligen dyrtidstillägg åt såväl föreståndaren som de fyra vaktmästarna med 800 kronor till den förre och med sammanlagt 750 kronor till de senare samt krigstidshjälp med 280 kronor till vaktmästarna.

Vidare meddelar intendenten i promemorian, att de extra arbetskrafterna inom livrustkammaren utgjorts av — förutom filosofie kandidaten Anders Billow, till vilken ersättning utgått från det av riksdagen anvisade anslaget till iståndsättande av vissa föremål i samlingarna — filosofie kandidaten Nils Östberg, friherre Georg Fleetwood och friherrinnan Edit Ce-

derström. Av dessa hade Östberg erhållit gottgörelse ur på enskild väg anskaffade medel, vilken gottgörelse, enligt vad jag inhämtat, belöpt sig till 900 kronor. De båda andra hade däremot arbetat utan ersättning.

I fråga om sättet för det begärda anslagets användande m. m. framgår av promemorian samt av vissa ytterligare uppgifter, som jag under hand införskaffat, följande:

Beloppet hade avsetts att fördelas i tre poster, nämligen:

till arvode åt en amanuens	kronor 2,500: —
» » » » bibliotekarie och registrator.....	» 1,500: —
» avlöning åt tillfälliga arbetskrafter samt till vikariatsersättning...	» 500: —

Amanuensens arvode hade beräknats med hänsyn till att han borde vara »fullt kvalificerad» d. v. s. hava avlagt filosofie licentiatexamen. Beträffande bibliotekarien och registratorn kunde lägre kompetens vara tillfyllest. Tillfällig arbetskraft behöfve anlitas särskilt på vårarna, då arbetet i regel hopade sig. Medel till vikariatsersättning vore erforderliga i synnerhet till avlöande av den person, som förordnades att bestrida föreståndartjänsten å tider, då föreståndaren till följd av tjänsteresor, semester, sjukdom eller eljest vore ur stånd att upprätthålla sin befattning.

Emellertid har intendenten uti promemorian ifrågasatt en förhöjning av det ursprungligen beräknade amanuensarvodet. Han yttrar därom:

Med den hastighet, varmed penningens värde nu minskades, torde det bliva svårt att år 1919 erhålla en fullt kvalificerad amanuens för 2,500 kronor. Denna summa hade väl vid tiden för anslagets begärande ansetts utgöra ett skäligen arvode, men redan nu erhöles personer med den önskade kvalifikationen anställning vid enskilda kulturhistoriska institutioner mot åtnjutande av arvoden å 3,000—4,000 kronor. Det kunde därför ifrågasättas, huruvida det vid livrustkammaren önskade resultatet kunde nås, med mindre än att det föreslagna arvodet höjdes till 3,000 kronor och hela anslaget förty ökades till 5,000 kronor.

Till ytterligare stöd för att det icke kunde anses ingå i nordiska museets skyldighet att anvisa de för ifrågavarande ändamål erforderliga medlen har intendenten i promemorian andragit följande:

Sedan livrustkammarens bibliotek efter samlingarnas deponerande i nordiska museet blivit fördubblat och därmed uppnått en viss fullständighet, hade det även erhållit en helt ny uppgift. Förut hade det nämligen varit endast ett tjänstemannareferensbibliotek, men numera vore det ställt till förfogande jämväl av den studerande allmänheten.

Vikten att bevara även nyare tiders begravningsminnen hade först nyligen blivit mer allmänt beaktad. Någon sakkunskap på detta område vore icke företrädd på annat håll än i livrustkammaren. Denna institution hade därför fatt åtaga sig en rådgivande och övervakande verksamhet vid sådana minnens istandsättande och bevarande. Denna verksamhet, som i framtiden komme att kräva ännu mera tid än nu,

[23.] vore ju en statslig funktion och hade ej förefunnits vid tiden för samlingarnas depone-
rande i nordiska museet.

De förut antydda officiella uppdrag, som tilldelats föreståndaren, fölle väl inom hans skyldigheter såsom av Kungl. Maj:t förordnad tjänsteman men kunde icke anses ingå i den vård och tillsyn över livrustkammaren, varåt han enligt överenskommelsen med nordiska museet skulle ägna sig. Exempel på dessa uppdrag vore: verkställda utredningar angående gränserna mellan nationalmuseum, statens historiska museum, livrustkammaren och nordiska museet samt angående riksregaliernas publicerande genom statens försorg, förberedande utredning av frågan om undersökning av konung Karl XII:s kvarlevor ävensom deltagande i denna undersökning.

Departement-
schefen.

Intendentens framställning om utverkande även för år 1919 av ett extra anslag å 6,200 kronor för tillsyn, vård och underhåll av livrustkammarens samlingar bör givetvis vinna bifall.

Likaledes tillstyrker jag förslag till riksdagen att till iståndsättande av vissa föremål i nämnda samlingar anvisa på extra stat för år 1919 samma belopp, 1,700 kronor, som för enahanda ändamål beviljats för år 1918. I avseende härå tillåter jag mig hänvisa till den utredning i ämnet, som återfinnes i bilagan till 1917 års statsverksproposition: åttonde huvudtiteln, punkten 21.

Vad härefter angår intendentens hemställan om beredande av medel till extra biträden samt vikariatsersättning vid livrustkammaren, torde jag få yttra mig därom något utförligare.

Alltsedan år 1881 har livrustkammaren haft egen föreståndare; närmast dessförinnan lydde samlingarna under intendenten vid nationalmusei konst-avdelning. Föreståndaren har varit och är alltjämt, såsom förut angivits, institutionens ende fast anställda tjänsteman.

Givet är, att den allmänna utveckling, som under de senaste årtiondena ägt rum på de flesta kulturella områden, icke kunnat lämna livrustkammaren oberörd. De därstädes förvarade samlingarna, vilka äga ett i vissa avseenden oskattbart värde, hava tilldragit sig allt större intresse, och i fråga om deras vård, underhåll och fullständigande äro anspråken nu vida högre än de voro på 1880-talet. De göromål, som ursprungligen ålegat livrustkammarens föreståndare, hava därför erhållit ökad omfattning, och nya arbetsuppgifter hava tillkommit. Av särskild betydelse i detta hänseende blev den år 1906 verkställda överflyttningen av samlingarna från kungl. slottet till nordiska museet. De nya lokalerna läto samlingarna komma bättre till sin rätt än förr och erbjödo stora utvecklingsmöjligheter, vilka givetvis i görligaste mån tillvaratagits. Det har visat sig fylla ett känt behov, att samlingarna nu hållas öppna för allmänheten dagligen under hela året, medan de förut varit tillgängliga 3 dagar i veckan under sommar-månaderna.

Under sådana omständigheter är det icke ägnat att förvåna, att en enda person icke längre förmår fylla alla de krävande uppgifter, som förekomma vid dessa samlingar. Till ett speciellt arbete, iståndsättande av vissa föremål därstädes, har visserligen, på sätt förut nämnts, riksdagen anslagit särskilda medel, och ett kvalificerat biträde har anlitats för ändamålet. Men i fråga om alla andra göromål, dem som egentligen tillhöra föreståndarbefattningen, är föreståndaren hänvisad uteslutande till sin egen arbetskraft eller till frivilliga eller för enskilda medel anskaffade medhjälpare.

Intendenten har under återopande av vunnin erfarenhet förklarat behov förefinnas dels, ständigt, av en amanuens samt av en bibliotekarie och registrator, dels ock, under vissa tider av året, av tillfälliga biträden. Av den i ärendet förebragta utredningen har jag visserligen funnit behovet av att vid livrustkammaren anställa en amanuens vara på ett tillfredsställande sätt ådagalagt, men jag har icke känt mig övertygad om nödvändigheten av att jämväl en bibliotekarie och registrator beredes anställning därstädes. Till frågan om anslag för utbetalande av ersättning till tillfälliga biträden återkommer jag senare.

Vad angår amanuensens avlöningsförmåner har intendenten ursprungligen föreslagit, att han skulle erhålla, för år räknat, ett arvode av 2,500 kronor. Sedermera har intendenten ifrågasatt, att amanuensarvode skulle bestämmas till 3,000 kronor. Ehuru en avlöning å sistnämnda belopp icke kan sägas vara omotiverad, om man tager hänsyn till den kompetens, som skulle förutsättas för erhållande av befattningen i fråga, nämligen avlagd filosofie licentiatexamen, samt till den föreslagne amanuensens tjänstgöringstid, vilken, enligt vad jag inhämtat, beräknats till 6 timmar för tjänstgöringsdag, anser jag mig dock icke nu böra tillstyrka, att arvode sättes högre än enligt intendentens förstnämnda förslag, d. v. s. till 2,500 kronor.

Vidkommande härefter frågan om anslag till vikariatsersättning finner jag behovet även av ett dylikt anslag vara ådagalagt. Föreståndaren för livrustkammaren är ju, på sätt i det föregående närmare angivits, ofta på grund av tjänsteresor, officiella uppdrag, studier eller andra omständigheter förhindrad att själv upprätthålla föreståndarbefattningen, och vid sådana tillfällen ävensom under föreståndarens semester eller sjukdom är det uppenbarligen av vikt, att annan kompetent person förordnas att uppehålla de med föreståndarbefattningen förenade göromål, i den mån de ej av föreståndaren själv fullgöras, på det att de löpande göromålen icke må ligga nere. Medel till utbetalande av dylik ersättning kunna

[23.] icke beredas på annat sätt än genom beviljande av ett särskilt anslag för ändamålet.

Det behöfliga anslaget storlek låter sig naturligen icke med säkerhet beräkna. Intendenten har föreslagit, att sammanlagt 500 kronor skulle anslås till avlöning av tillfälliga biträden och till vikariatsersättning. Jag biträder detta förslag.

Vad till sist angår den av intendenten berörda frågan, huruvida de nu förevarande kostnaderna för livrustkammarens samlingar äro av den art, att de jämlikt förut omförmälda överenskommelse mellan svenska staten och nordiska museet böra bestridas av det sistnämndas medel, finner jag i likhet med intendenten och på de av honom andragna skälen, att nämnda överenskommelse icke skäligen kan så tolkas, att någon dylik skyldighet skulle åligga nordiska museet. För att tillgodose ifrågavarande behov är det alltså nödvändigt, att framställning göres till riksdagen.

Därest det begärda anslaget av riksdagen beviljas, påkallas därav vissa föreskrifter, som framdeles torde av Kungl. Maj:t meddelas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att anvisa på *extra stat* för år 1919 såsom särskilda förslagsanslag, högst nedan angivna belopp:

dels för tillsyn, underhåll och vård av livrustkammarens samlingar 6,200 kronor,

dels till iståndsättande av vissa föremål i nämnda samlingar 1,700 kronor,

dels ock enligt de närmare föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas, till arvoden åt extra biträden samt vikariatsersättning vid livrustkammaren 3,000 kronor.

Nytt anslag.

Naturhistoriska riksmuseet.

25. **Naturhistoriska riksmuseet.** Vid bifall till vad jag ämnar föreslå under punkten 26 kommer det ordinarie bestämda anslaget till naturhistoriska riksmuseet, nu 172,470 kronor, att ökas med 250 kronor till 172,720 kronor.

26. Naturhistoriska riksmuseet: *ordinarie reservationsanslag*..... kronor 44,800: —

[24.]

Personligt
arvodestill-
lägg åt assis-
tenten G. A.
H. Dahlstedt.

27. **Personligt arvodestillägg åt assistenten G. A. H. Dahlstedt.** Till beredande för år 1918. av ett personligt arvodestillägg åt assistenten vid naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning G. A. H. Dahlstedt beviljade 1917 års riksdag på extra stat för samma år ett förslagsanslag, högst 500 kronor.

I skrivelse den 12 september 1917 har nu vetenskapsakademien med åberopande av de skäl, som anförts i akademiens underdåniga yttrande den 11 oktober 1916, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att även för år 1919 bevilja ett dylikt anslag.

Utredning i frågan har framlagts i punkten 28 av bilagan åttonde huvudtiteln till 1917 års statsverksproposition.

Jag hemställer om förslag till riksdagen

att till beredande för år 1919 av ett personligt arvodestillägg åt assistenten vid naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning G. A. H. Dahlstedt bevilja på *extra stat* för samma år ett förslagsanslag, högst 500 kronor.

[25.]

Natlig bevak-
ning vid
natur-
historiska
riksmuseets
etnografiska
avdelning.

28. **Natlig bevakning vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning.** Vetenskapsakademien har i underdånig framställning den 10 oktober 1917, i anledning av skrivelser från intendenten vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning, professorn C. V. Hartman, anhållit, att Kungl. Maj:t för anställande av en nattvakt vid nämnda avdelning täcktes ställa till akademiens förfogande dels 150 kronor i månaden för återstoden av år 1917, dels ock 1,800 kronor för år 1918.

På given anledning har akademien därefter i skrivelse den 18 oktober 1917 till chefen för ecklesiastikdepartementet gjort följande uttalande:

Såsom förklaring till att akademien begärt dylikt anslag endast för återstoden av år 1917 och för år 1918 meddelas, att akademien ej av överintendentensämbetet kunnat erhålla visshet om att de rum i kvarteret Grönlandet norra, som nu äro upplåtna till etnografiska avdelningen, få disponeras längre än till den 1 oktober 1918 eller eventuellt till 1918 års utgång. Förslag torde nämligen komma att framläggas för nästa års riksdag om anslag för om- och tillbyggnad av statens hus i Grönlandet norra, och blir detta beviljat, kommer arbetet antagligen att påbörjas redan år 1919.

Då emellertid de betydande delar av etnografiska avdelningen, som nu äro inhysta i kvarteret Grönlandet norra, i detta fall måste inrymmas på annat håll (i Grönlandet södra kan säkerligen ej beredas rum för dem), torde även då nattvakt bliva behöflig.

I anslutning till vad sålunda anförts har akademien förklarat sig icke

[25.] hava något att erinra mot att anslag för ifrågavarande ändamål beviljas även för år 1919.

Hartman har i sina omförmälda skrivelser, av vilka den tidigare är dagtecknad den 3 oktober 1917, anfört:

Då det kommit till min kännedom, att under de senaste veckorna upprepade materialstöder ägt rum i de till museilokalerna i Grönlandet norra angränsande skrädderiverkstäderna, i följd varav flera häktningar ägt rum bland personalen, har en angelägenhet, som jag under föregående år vid mer än ett tillfälle dryftat med akademiens sekreterare, åter blivit i ännu högre grad än förr aktuell, nämligen förslaget om anställandet av en nattvakt vid etnografiska avdelningen. Under sista tiden hava också till följd av den allmänna bränslebristen gradvis så gott som samtliga gaslykter omkring museets båda avdelningar blivit släckta, och hela området mot den nattetid föga trafikerade Adolf Fredriks kyrkogård ligger nu i fullständigt mörker, vilket givet underlättar, ja, rent av uppmuntrar inbrottstjuvar att förlägga sina operationer till kvarteren runt kyrkogården.

Att jag på grund av dessa omständigheter icke längre vågar påtaga mig ansvaret att icke fästa akademiens allvarligaste uppmärksamhet på denna fråga ligger i öppen dag.

Sedan de stora lokalerna i avdelning 2, omfattande nästan två av riksmuseets forna våningar, blivit ställda till etnografiska museets förfogande, är antalet utställda föremål nu mer än fördubblat. Förr, så länge akademien och riksmuseet ensamt föfogade över byggnaderna och gården å Grönlandet norra och institutionernas vaktmästare m. fl. personer där hade sin bostad, voro förhållandena ju ganska betryggande. Nu är allt detta ändrat; såväl stora ingångsporten från Vallingatan som körporten till Holländargatan stå nu ofta dagen i ända öppna för arbetarskaror, som äro anställda i skrädderiverkstäderna samt för ständigt försiggående varutransporter. Av portvakten vid Drottninggatan, vilken under dagarna har tjänstgöring vid annat ämbetsverk, har jag hört, att mer än en gång lösdrivare begagna sig av de öppna portarna för att söka nattläger i de mörka korridorerna i gårdens inre. Inbrott har nattetid ock ägt rum inom centralkommitténs lokaler, varvid man försökt bryta upp kassaskåpet. Till och med de stora mässingshandtagen till stora ingångens portar, vilka suttit där alltsedan byggnaden uppfördes, ha, oaktat en gaslykta finnes i närheten, blivit lösskruvade och bortstulna.

I Grönlandet södra hade man förliden höstvinster vissa garantier för att från gårdssidan åtminstone intet nattligt inbrott skulle kunna äga rum, enär då de präktiga grönländska vakthundarnas tillvaro var väl känd och ingen gärna vågat äntra över planket, så länge de huserade på gården. Nu äro de tyvärr avhysta. I båda avdelningarna ligga golvfönstren i bottenvåningarna nästan i nivå med gårdarna, och intet som helst hinder finnes sålunda för en inbrottstjuv att skaffa sig tillträde och utan att på något vis bliva störd i sitt förehavande, utvälja och bortföra, vad helst honom lyster. Konstsaker av brons, marmor, tavlor, textilier m. m. till ett värde av minst en halv miljon kronor finnas nu här utställda. Just i dessa metallbristeus dagar och med kännedom om de talrika metallstöder, som allestädes äga rum i huvudstaden, måste förhållandena ju betraktas såsom mycket riskabla.

Då jag nu dessutom erfarit, att akademien funnit nödvändigt att anställa nattvakt vid nya riksmuseet samt begärt anslag för skyddande av fönstren i bottenvåningarna genom luckor och järngaller, förefaller det mig som en självklar sak, att något måste göras även för skyddandet av etnografiska museets värdefulla föremål, vilka antagligen

torde äga långt större intresse för inbrottstjuvar och vara lättare realiserbara än naturalia i allmänhet. I detta sammanhang vill jag även erinra om att det just var i en av de till etnografiska museet överlatna lokalerna i bottenvåningen i gamla riksmuseet, som härom året den stora platinastölden ägde rum. Såväl i nationalmuseum som i nordiska museet ha ock under de sista åren betydande summor blivit nedlagda för stärkande av nattvaktstjänsten ävensom införandet av dyrbara apparater för omöjliggörandet av inbrottsstöld.

En ytterligare omständighet, varför en nattvakt numera torde vara av behovet påkallad, är den, att vid det angränsande centralbadet sedan någon tid tillbaka eldning äger rum med sägsån. När vinden ligger i riktning mot museet, nedfalla på dess tak mängder av sot, som mellan tegelpannorna tränger in på museivinden. En enda gnista i det torra trävirket där uppe skulle kunna förinta hela byggnaden. Från ordningsmaktens sida kan intet förbud mot dylik eldning utfärdas, så länge bevisligen inga gnistor varit synliga.

A ovan angivna skäl beder jag därför vördsamt, att akademien måtte om möjligt genom förskötterandet av medel — därest statsmakterna icke disponera tillgängliga medel för ändamålet — ställa nödvändiga sådana till museets förfogande för anställandet av en nattvakt. Då levnadsomkostnaderna under sista året i så hög grad stegrats och stadigt äro stadda i stegring, anser jag, för att en tillförlitlig, lämplig person må kunna erhållas för det ansvarsfulla kallet, en lön av 150 kronor i månaden torde behöva anslås.

Beträffande den nattliga bevakningens ordnande vid olika offentliga institutioner har Hartman lämnat följande upplysningar:

Vid nordiska museet är sedan en följd av år en nattvakt anställd mot en lön av 1,500 kronor för år, tjänstgörande varje natt från och med klockan 8 eftermiddagen till 7 förmiddagen. Han patrullerar såväl inom som utom museet. Dessutom finnas alarmapparater med elektriska ledningar till alla dyrbarare föremål.

Vid nationalmuseum bestrides den nattliga vakthållningen av 4 dubbelvakter, avlösande varandra och med tjänstgöring fördelad på följande sätt:

Under september—april en första vakt klockan 9 eftermiddagen—2 förmiddagen och en andra vaktavlösning klockan 2 förmiddagen—7 eftermiddagen.

Under maj—augusti äro tiderna respektive 9—1 och 1—5. Varje person tjänstgör alltså varannan natt och åtnjuter härför i avlöving 62 kronor 50 öre för månad. Härtill kommer krigstidstillägg. Slutligen beklädas vakterna på museets bekostnad med polisuniform.

I anslutning till de meddelade uppgifterna har Hartman uttalat som sin mening, att den av honom föreslagna bevakningstjänstgöringen skulle kunna omfatta kortare tid än fallet vore vid de omnämnda institutionerna, omkring vilka trafiken upphörde betydligt tidigare på aftonen än vid etnografiska avdelningen.

På grund av remisser hava underdåniga utlåtanden i detta ärende avgivits dels den 23 oktober 1917 av överintendentensämbetet, dels ock den 2 november 1917 av statskontoret.

[25.]

Överintendentensämbetet har tillstyrkt bifall till den av akademien gjorda framställningen även vad gäller år 1919, då, även om det på Kungl. Maj:ts prövning beroende förslaget till förändrat användande av statens fastighet inom kvarteret Grönlandet norra skulle under nämnda år vara under utförande och de etnografiska samlingarna förty måste förflyttas, en nattvakt torde vara behöflig var de ifrågavarande samlingarna än må komma att inhysas.

Statskontoret har i sitt utlåtande yttrat:

Vad arvodets belopp angår förefaller det, som om det av Hartman föreslagna, 1,800 kronor för år jämte krigstidstillägg därå, vore tämligen högt och kunde minskas till 1,500 kronor jämte krigstidstillägg.

Departementschefen.

Här må till en början erinras, hurusom Kungl. Maj:t enligt beslut den 9 november 1917 medgivit, att till arvode åt en nattvakt vid etnografiska avdelningen må tills vidare intill den 1 maj 1918 utgå 125 kronor i månaden, samt anbefallt statskontoret att förskottsvis av tillgängliga medel till vetenskapsakademien på rekvisition utbetala vad sålunda anvisats.

Behovet av den ifrågasatta bevakningen vid avdelningen synes, efter vad professor Hartman anfört, vara till fullo ådagalagt. Riksdagen har även tidigare genom att anslå medel för liknande ändamål till andra offentliga institutioner visat sig beakta risken av att lämna staten tillhöriga samlingar med dyrbara, ofta oersättliga värden utan tillsyn nattetid. Jag anser därför, att medel för ifrågavarande ändamål böra beredas icke blott för år 1918 utan även för år 1919. Det av akademien åskade anslaget eller 1,800 kronor för år finner jag emellertid i likhet med statskontoret vara väl högt tilltaget. Kostnaderna för den nattliga bevakningen exempelvis vid kungl. biblioteket och naturhistoriska riksmuseets byggnad vid Frescati uppgå visserligen för vardera institutionen till motsvarande belopp, men det är att märka, att bevakningstjänsten vid etnografiska avdelningen troligen icke skulle komma att behöva omfatta så stor del av dygnet, som förhållandet är såväl vid de av Hartman omnämnda institutionerna som ock vid kungl. biblioteket och naturhistoriska riksmuseets avdelningar vid Frescati. Med hänsyn härtill anser jag, att den nu ifrågavarande bevakningen bör kunna draga mindre utgifter, än vad av akademien beräknats, och borde därför det av statskontoret föreslagna beloppet eller 1,500 kronor för år vara tillfyllest. Medan kostnaderna för bevakningen under år 1917 torde kunna bestridas av medel, över vilka Kungl. Maj:t i annan ordning förfogar, synes anslaget för år 1918 böra utgå på tilläggsstat för samma år samt för år 1919 uppföras på extra stat för

sistnämnda år. Då jag i annat sammanhang har för avsikt att föreslå avlättande till riksdagen av framställning om uppförande å tilläggsstat för år 1918 av det under år 1918 för ändamålet erforderliga belopp, tillhoppa högst 1,500 kronor, hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till arvode åt en nattvakt vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning anvisa på *extra stat* för år 1919 såsom förslagsanslag, högst 1,500 kronor. Nytt anslag.

29. Ökning av anslaget till tjänstedräkter åt vaktmästare. [26.]

I den stat för naturhistoriska riksmuseet, som efter framställning av Kungl. Maj:t godkänts av 1914 års senare riksdag, finnes upptaget ett anslag av 200 kronor till bestridande av kostnaden för tjänstedräkter åt vaktmästare.

Ökning av anslaget till tjänstedräkter åt vaktmästare.

Med anledning av en utav förste intendenten vid riksmuseet, professorn Einar Lönnberg gjord framställning har vetenskapsakademien i underdånig skrivelse den 12 september 1917 anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1918 års riksdag att höja nämnda anslag till 450 kronor.

Till stöd för berörda framställning har Lönnberg anfört följande:

Då förslag till omförmälda stat av vetenskapsakademien uppgjordes, ägde man ännu ej någon kännedom om det antal extra vakter, som skulle behövas i det nya riksmuseet, än mindre kunde man förutspå en så oerhörd prisstegring, som sedan dess inträtt. På grund härav kom förslaget att upptaga ett så ringa och otillräckligt belopp för ifrågavarande ändamål som det förut nämnda.

Förutom de ordinarie vaktmästarna äro för närvarande 8 extra vaktmän anställda, och när Sveriges geologiska undersökning får sin utställning färdig och sålunda sannolikt kommer att kräva, att allmänheten skall få inträde även genom södra hallen, är det fara värt, att ännu någon eller några extra vakter måste anlitas, varigenom än större krav komma att ställas på beklädnadsanslaget.

Alla de såsom vakter tjänstgörande äro försedda med uniformsmössor och ungefär halva antalet med kavajer med blanka knappar. Det synes mig nödvändigt, att vid riksmuseets öppenhållande de tjänstgörande vaktmännen skola kunna uppträda i ett snyggt och prydligt skick samt bära synliga tecken för sin egenskap av vakter.

På grund av nådig remiss har statskontoret den 2 oktober 1917 avgivit underdånigt utlåtande i ämnet och därvid anfört:

Då av vad vetenskapsakademien i ärendet anfört framgår, att ifrågavarande anslag, som redan från början synes hava blivit för knappt tillmätt, under nuvarande förhållanden är otillräckligt, läser icke vara något att principiellt erinra mot en höjning av anslaget; men då den föreslagna ökningen allenast uppgår till ett så jämförelsevis ringa belopp som 250 kronor, kan det ifrågasättas, huruvida tillräcklig anledning föreligger att vidtaga en förändring i naturhistoriska riksmuseets så nyligen fastställda stat, och om icke Kungl. Maj:t skulle finna skäl att under de närmaste åren tillgodose det uppkomna behovet av ökat anslag för anskaffande av tjänstedräkter åt vaktmästare

vid naturhistoriska riksmuseet från medel, som stode till Kungl. Maj:ts förfogande, exempelvis åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter.

Departementschefen.

Av den i ärendet lämnade utredningen torde framgå, att anslaget till bestridande av kostnaden för tjänstedräkter åt vaktmästare vid naturhistoriska riksmuseet numera är otillräckligt på grund av inträdd prisstegring och ökning i antalet av extra bevakningsbiträden vid de offentliga förevisningarna därstädes. I sistnämnda avseende tillåter jag mig erinra om att 1917 års riksdag på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning ökat det i staten för riksmuseet ingående anslaget till ersättning åt extra bevakningsbiträden vid de offentliga förevisningarna från 2,340 kronor till 4,000 kronor för att därigenom möjliggöra anställandet av flera sådana biträden. Då den begärda höjningen av nu ifrågavarande anslag avser ett stadigvarande behov, torde framställning om ökning av anslaget för tiden från och med år 1919 böra göras hos riksdagen. För tillgodoseende av motsvarande anslagsbehov för år 1918 torde erforderligt belopp kunna anvisas från medel, som stå till Kungl. Maj:ts förfogande.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels öka det i staten för naturhistoriske riksmuseet.

1) Avdelningarna vid Frescati, under rubriken A) Avlöningsstat, ingående anslaget till bestridande av kostnaden för tjänstedräkter åt vaktmästare från dess nuvarande belopp, 200 kronor, med 250 kronor till 450 kronor,

dels ock av nu ifrågavarande anledning höja det *ordinarie bestämda anslaget* till museet med ett belopp av 250 kronor.

Ökat anslag.

[27.]

Ändring i avlöningsvillkoren för konservator vid naturhistoriska riksmuseet.

30. **Ändring i avlöningsvillkoren för konservator vid naturhistoriska riksmuseet.** Vid 1876 års riksdag bestämdes avlöningen för den vid naturhistoriska riksmuseet anställde konservatorn till 3,000 kronor. Därjämte hade vetenskapsakademien till denne befattningshavare upplåtit fri bostad.

Då emellertid akademien för annat ändamål under senare tid behövt disponera ifrågavarande bostadslägenhet, har denna särskilda förmån måst indragas, och har den nuvarande innehavaren av befattningen icke någonsin varit i åtnjutande därav.

För beredande av avlöning åt en andre konservator vid museet beviljades därefter vid 1907 års riksdag ett belopp av 2,000 kronor.

Enligt § 11 i den till efterrättelse från den 1 januari 1908 antagna instruktionen för naturhistoriska riksmuseet skulle konservatorerna lyda under intendenten för museets vertebratavdelning och hava att utföra de preparerings- och monteringsarbeten, som av denne ålades dem.

Förste konservatorn skulle sysselsätta och undervisa de elever, som kunde vara antagna vid vertebratavdelningen.

Konservatorerna fingo ej hava egna samlingar av zoologiska föremål, ej heller driva köpenskap med sådana eller privat åtaga sig konservatorsarbeten: dock kunde andre konservatorn med intendentens medgivande åtaga sig privata konservatorsuppdrag.

I underdånig skrivelse den 5 juni 1912 framlade vetenskapsakademien förslag till ny stat för museet.

Med avseende å konservatorerna hemställde akademien, att den ene med titel förste konservator måtte få en avlöning av 4,000 kronor, fördelad i lön och tjänstgöringspenningar, med två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, efter 5 och 10 år, samt den andre konservatorn en avlöning av 3,000 kronor, likaledes fördelad i lön och tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, vardera å 300 kronor, efter 5 och 10 år.

Till stöd för detta förslag åberopade akademien ett av intendenten för vertebratavdelningen avgivet yttrande.

Bemålde intendent hade erinrat, hurusom lönen för (förste) konservatorn blivit till sitt belopp fastställd år 1876 och sedan dess icke blivit reglerad. De föregående innehavarna av tjänsten hade varit ekonomiskt mera gynnsamt ställda än den dåvarande, därigenom att vetenskapsakademien åt dem upplåtit fri bostad i akademien tillhörig lägenhet. När den näst föregående konservatorn avgått med pension, hade akademien behövt den av honom bebodda lägenheten för sitt bibliotek, och hade sålunda den förmån av fri bostad, som dittills varit förenad med konservatorsbefattningen, måst indragas. Nämnda förmån syntes intendenten kunna uppskattas till ett värde av åtminstone 1,000 kronor, med vilket belopp alltså vid dåvarande tjänst innehavarens tillträde löneförmånerna faktiskt minskats, oaktat den av staten beviljade lönen icke undergick någon förändring.

Intendenten ansåg det ej kunna betraktas annat än såsom en gärd av rättvisa, om denna olägenhet åter avhjälpes genom att konservatorslönen i motsvarande grad höjdes. Detta syntes intendenten så mycket mera uppenbart, om hänsyn toges till de stora krav på yrkesskicklighet, som måste ställas på konservatorn vid riksmuseet vid utövande av hans ofta ansträngande och hälsovådliga arbete, och tillika till den omständigheten, att han av sin instruktion vore förhindrad att skaffa sig någon biförtjänst på sin fritid genom konservering, uppstoppning eller naturaliehandel. För en löneförhöjning ansåg intendenten ock tala de dyra levnadskostnaderna i Stockholm, vilka genom museets utflyttning till Frescati komme att för alla vid museet anställda stiga i än högre grad.

Beträffande andre konservatorn framhöll intendenten, att dennes dåmera vidgade verksamhet till stor del ställde sig lika med förste konservatorns och ävenledes krävde

[27.] stor yrkesskicklighet. En löneförhöjning för ifrågavarande befattningshavare ansågs fördenskull, och med hänsyn jämväl till de stegrade levnadskostnaderna, vara av behovet påkallad.

I sitt den 18 december 1913 avgivna betänkande (delen XLI) angående reglering av löneförhållanden m. m. beträffande naturhistoriska riksmuseet erinrade löneregleringskommittén, att konservatorer vid universitetens i Uppsala och Lund zoologiska institutioner åtnjöte en avlöning av 2,500 kronor, därav lön 1,500 kronor och tjänstgöringspenningar 1,000 kronor, jämte tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 år.

Kommittén framhöll vidare, hurusom den inhämtat, att de konserveringsarbeten, som utfördes av såväl förste som andre konservatorn vid naturhistoriska riksmuseet, betingade enahanda yrkesutbildning, om ock förste konservatorn i allmänhet fått utföra de svårare arbetena.

Förste konservatorn hade därjämte, såsom nämnt, att handleda konservatorselever.

Det hade synts kommittén, att tillräcklig anledning icke föreläge att sätta nämnda två befattningshavare i olika avlöningsgrader. Kommittén hade dock ansett särskild ersättning böra kunna tillerkännas den av konservatorerna, som förordnades att undervisa och handleda konservatorselever.

Därest kommitténs uppfattning i fråga om konservatorernas likställande i avlöningsgrad bleve godkänd, borde givetvis för dem bägge gälla samma bestämmelse angående förbud att åtaga sig privata konservatorsuppdrag.

Vid övervägande av den avlöning, som borde tillerkännas konservatorerna vid riksmuseet, borde enligt kommitténs mening å ena sidan uppmärksammas, att för utförande av de med ifrågavarande befattningar förenade göromål fordrades en avsevärd yrkesskicklighet och att för nående av denna yrkesskicklighet behövdes ej blott naturliga anlag utan även en särskild utbildning i preparering, skelettering, modellering, stoppning o. s. v., varjämte ej oväsentlig förfarenhet i en snickares och en smeds göromål vore erforderlig; hänsyn borde ock tagas till yrkets hälsofarlighet.

Å andra sidan påpekades, dels att utbildning i yrket meddelades vid riksmuseet och att under lärotiden jämväl någon ersättning kunde påräknas, dels ock att de ifrågavarande befattningarna kunnat erhållas vid relativt låg levnadsålder — de dåvarande innehavarna av befattningarna hade tillträtt dem vid en ålder av den ene omkring 26 år och den andre omkring 21 år.

Med hänsyn till anförda omständigheter hade kommittén, under förutsättning att de bägge konservatorerna sattes i samma lönegrad och att för dem bägge stadgades förbud att åtaga sig privata konservatorsuppdrag, ansett sig böra för dem föreslå en avlöning av 3,000 kronor, därav lön 1,700 kronor, tjänstgöringspenningar 1,050 kronor och ortstillägg 250 kronor, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 år. Högsta pensionen skulle vid sådant förhållande uppgå till 2,600 kronor.

Till konservator, som förordnades att undervisa och handleda konservatorselever, skulle kunna utgå ett särskilt arvode av 300 kronor.

Vad avlöningsvillkoren beträffade innefattade kommitténs förslag bestämmelser därom, att konservator ej finge åtaga sig konservatorsarbeten åt enskilda, samt att i fråga om rätt till löneförhöjning genom ålderstillägg innehavaren av den dåvarande

äldre konservatorsbefattningen borde tillgodoräknas den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till denna befattning.

[27.]

I statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till ny stat för naturhistoriska riksmuseet. Förslaget överensstämde, i vad det gällde konservatorerna, med vad lönerogleringskommittén hemställt och antogs i denna del oförändrat av riksdagen.

I nådiga kungörelsen den 14 september 1914 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från och med år 1915 gällande avlöningsförmånerna för ordinarie befattningshavare vid naturhistoriska riksmuseet stadgades därefter i mom. d, att konservator ej må åtaga sig konservatorsarbeten åt enskilda, varjämte i mom. k intogs berörda bestämmelse i fråga om rätten till åldersitlägg för innehavaren av den äldre konservatorsbefattningen.

I underdånig skrivelse den 13 oktober 1915 anhöll vetenskapsakademien, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga nödiga åtgärder för att få omfördäda bestämmelse i mom. d av kungl. kungörelsen den 14 september 1914 ändrad så, att den finge följande lydelse:

d) att konservator ej må åtaga sig konservatorsarbeten åt enskilda utan att i varje särskilt fall därtill hava erhållit tillstånd av intendenten för vertebratavdelningen.

Sedan lönerogleringskommittén genom nådig remiss den 17 december 1915 erhållit befallning att avgiva underdånigt utlåtande i detta ärende, hemställde kommittén i skrivelse den 17 februari 1916 på anförda skäl, att ifrågavarande framställning om ändring i avlöningsvillkoren för konservatorerna vid naturhistoriska riksmuseet ej måtte för det dåvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Kommitténs avstyrkande grundades huvudsakligen därpå, att vetenskapsakademiens då gjorda framställning icke, såvitt visat blivit, föranletts av omständigheter, som kommit till synes först efter det den så sent som vid 1914 års senare riksdag antagna nya staten trätt i tillämpning, att mot kommitténs förslag (i dess förutberörda betänkande) i fråga om förbud för konservator att åtaga sig privata konservatorsuppdrag någon anmärkning vid lönerogleringsärendets vidare behandling icke framställdes vare sig från vetenskapsakademien eller annorledes, samt att en framställning till riksdagen om ändring i de för konservatorerna gällande avlöningsvillkoren redan så snart efter det dessa villkor trätt i kraft synts kommittén redan i och för sig icke lämplig. Vidare hänvisade kommittén till det då under utredning varande spörsmålet i fråga om förbud för ämbets- och tjänstemän att mot betalning åtaga sig enskilda uppdrag inom området för deras tjänsteverksamhet.

Enligt nådigt beslut den 10 mars 1916 fann Kungl. Maj:t vetenskaps-

[27.] akademiens nyssberörda framställning ej föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Nu har konservatorn vid museet John Meyert anhållit om vetenskapsakademiens förord till en av honom framställd begäran om ett personligt lönetillägg av 800 kronor.

Till stöd härför har Meyert, som för närvarande befinner sig i andra lönegraden, framhållit, att med nämnda tillägg hans avlöning skulle nå »det belopp, vilket av vetenskapsakademien föreslogs vid 1914 års lönereglering såsom skälig ersättning åt förste konservatorn vid riksmuseets vertebratavdelning»; att löneregleringskommittén enligt hans förmenande ej haft full kännedom om förhållandet vid naturhistoriska riksmuseets vertebratavdelning, när den jämställde de två konservatorstjänsterna; den äldre eller, som den förut benämndes, förste konservatorstjänsten vore nämligen vid mera krävande beträffande såväl de arbeten, vilka ålåge densamma, som ock det intresse och bortseende från egna fritimmar, vilket denna tjänst ovillkorligen krävde av dess innehavare; att den förre innehavaren av denna konservatorsbefattning redan år 1877 åtnjöt en avlöning av 3,000 kronor jämte fri bostad, bestående av fyra rum och kök, samt därtill fritt bränsle; och att, när man betänkte de senare årens oerhörda prisstegring både i vad som berörde de ökade bostadshyrorna som ock beträffande livsmedelsochkostnaderna, det ej kunde anses annat än rättvist, att denna konservatorsbefattning tilldelades de löneförmåner, som förut föreslagits av vetenskapsakademien.

I en till vetenskapsakademien ställd skrivelse har intendenten vid riksmuseet professorn Einar Lönnberg varit förordad ifrågasvarande begäran, under vitsordande av uppgifterna i Meyerts framställning samt under intygande tillika, att Meyert med nit och plikttrohet skött sin tjänst, varvid ofta övertidsarbete i betydande utsträckning måste förekomma. Ifrågasvarande begäran, säger Lönnberg, torde desto hellre förtjäna beaktande, alldenstund vad Meyert nu begär står i överensstämmelse med vetenskapsakademiens eget förslag till 1914 års lönereglering.

I underdånig skrivelse den 10 oktober 1917 har vetenskapsakademien anfört:

Innehavaren av ifrågasvarande tjänst har förut alltsedan år 1876 uppburit en avlöning av 3,000 kronor samt dessutom disponerat fri bostad i akademiens hus i kvarteret Grönlandet norra i Stockholm, ända till dess denna förmån på grund av utrymmesskäl måst indragas. Akademiens förhoppning hade emellertid varit, att en ersättning därför skulle betedas tjänstinnehavaren vid en blivande reglering av staten för naturhistoriska riksmuseet, vilken förhoppning emellertid ej gick i uppfyllelse. Akademien har vidare erinrat om sitt den 5 juni 1912 avgivna förslag i fråga om reglering av avlöningsförhållandena för förste konservatorn samt om den av riksdagen för bemälda befattningshavare slutligen fastställda avlöningen. Akademien framhåller i detta avseende, hurusom den förutvarande »förste» konservatorn Meyert, som, huru arbetena än ordnades i konservatorsverkstaden, såsom den äldre måste bära ansvaret för arbetena och ofta vidkännas övertidsarbete, härigenom kom i en särdeles ogynn-

sam ställning, som ej kunde sägas vara avhjulpt genom det arvode å 300 kronor, han ägde uppbära för handledning av konservatorselever, när detta blott vore en ersättning för ett honom ålagt ytterligare arbete.

På grund av anförda förhållanden och under åberopande av vad professor Lönnberg anført ville akademien, som ej ansåge sig nu böra ifrågasätta någon ny reglering av denne konservators löneförmåner, anhålla, att Kungl. Maj:t tücktes föreslå 1918 års riksdag att på extra stat för år 1919 bevilja Meyert ett personligt lönetillägg å 800 kronor.

På grund av särskilda nådiga remisser hava statskontoret och löne-regleringskommittén avgivit underdåniga, respektive den 20 oktober och den 14 november 1917 dagtecknade utlåtanden i ämnet.

Statskontoret har anført, att några nya omständigheter icke syntes hava tillkommit, som skulle kunna verka rubbning i det av Kungl. Maj:t och 1914 års senare riksdag fattade beslut angående beloppet av den avlöning, som borde utgå till ifrågavarande konservator vid naturhistoriska riksmuseet. För den händelse Kungl. Maj:t dock skulle finna de i föreliggande framställning anförda skäl för beredande av ett personligt lönetillägg åt sökanden tillräckligt vägande och Kungl. Maj:t till följd därav till riksdagen avläte proposition om uppförande i 1919 års riksstat av ett extra anslag för sådant ändamål, ville det emellertid synas statskontoret, som om ett belopp av 500 kronor kunde anses vara tillfyllest.

Löneregleringskommittén har yttrat:

Meyert åtnjuter, utöver den för konservatorer fastställda ordinarie avlöningen, det arvode av 300 kronor, som enligt stat utgår till konservator för undervisning och handledning av konservatorselever. Enligt 1914 års löne-reglering fick han ock rätt att för ålderstillägg tillgodoräkna sig den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till sin befattning.

Även om nämnda omständigheter icke skulle vara av sådan beskaffenhet, att dem bör tillmätas någon mera avsevärd betydelse vid prövningen av nu föreliggande fråga, anser sig kommittén ändock icke kunna förorda en framställning av det föreliggande äskandets innebörd.

Från det avlöningsförmånerna för konservatorstjänsten i fråga senast fastställdes av statsmakterna har allenast jämförelsevis kort tid förflutit; och tjänst innehavaren har till följd därav, ehuru honom för medgivna ålderstilläggs erhållande fått tillgodoräknas föregående tjänstetid i befattningen, ännu icke nått tjänstens högsta lönegrad. Ej heller hava, såvitt de i ärendet föreliggande handlingarna utmärka eller kommittén annorledes kunnat inhämta, några sådana särskilda omständigheter inträffat eller eljest visat sig förefinnas, som kunna anses utgöra förutsättningarna för den förändring av avlöningsförmånerna vid en tjänst till en viss innehavares förmån, som beviljande av ett för honom personligt lönetillägg innebär.

Kommittén har varit i tillfälle att rörande detta ärende meddela sig med professor Lönnberg. Därvid bragtes från hans sida på tal frågan om den i gällande avlöning villkor intagna bestämmelsen rörande förbud för konservatorerna vid naturhistoriska riksmuseet att åtaga sig konservatorsarbeten åt enskilda. I detta avseende framhöll Lönnberg, hurusom det ej endast för vederbörande befattningshavare utan även för

[27.]

naturhistoriska riksmuseet skulle vara fördelaktigt, om därstädes anställda konservatorer bereddes möjlighet att å fritid få, med tillstånd i varje särskilt fall av intendenten för vertebratavdelningen, utföra konservatorsarbeten åt enskilda.

Då kommittén förra gången hade detta spörsmål under skärskådande, ansåg sig kommittén på då anförda skäl ej böra förorda en ändring i den så nyligen fastställda bestämmelsen i förevarande avseende utan hemställde, att den därom gjorda framställningen ej måtte för det dåvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Kommittén har emellertid nu, då genom Lönnbergs nyssnämnda påpekande spörsmålet ånyo kommit på tal, funnit sig böra ifrågasätta, huruvida icke detsamma tilläventyrs kunde böra bringas under förnyad prövning.

Sedan Kungl. Maj:t genom remiss lämnat vetenskapsakademien tillfälle att efter vederbörandes hörande yttra sig med anledning av vad statskontoret och lönerregleringskommittén i ovanberörda utlåtanden anført, har akademien, med bifogande av yttrande från professor Lönnberg, däri denne hemställt, att akademien måtte göra underdånig framställning om ett personligt tillägg av 500 kronor å Meyerts lön samt om tillstånd för konservatorerna vid riksmuseet att med intendentens medgivande åtaga sig konservatorsarbeten åt enskilda, i underdånig skrivelse den 28 november 1917 anført huvudsakligen följande:

Vad först beträffar det föreslagna lönetillägget synes det akademien, att kommittén ej tillräckligt beaktat den omständigheten, att den äldre (förste) konservatorn på grund av de faktiska förhållanden, vilka av akademien och konservator Meyert framhållits, med nödvändighet måste åtaga sig ett större ansvar och ett övertidsarbete, som ej drabbar den andre konservatorn. Arbetet och ansvaret är således för de båda konservatorerna olika, ehuru avlöningsförmånerna satts aldeles lika. Det är detta obestridliga förhållande, som gjort, att akademien ansett det billigt att tillstyrka Meyerts ansökan och redan från första början föreslog, att hans avlöning skulle sättas högre än den andre konservatorns. Härvid har emellertid av lönerregleringskommittén framhållits, att Meyert fått räkna sig till godo den tid, han tjänstgjort före den nya statens trädande i kraft. En sådan rätt har dock även av Kungl. Maj:tpå akademiens framställning beviljats de kvinnliga biträden, som förut tjänstgjort vid museet, och kan således svårigen anses såsom en ersättning för det drygare arbete, som åligger Meyert, utan liksom i andra dylika fall såsom en naturlig uppmuntran för en föregående väl vitsordad tjänstgöring.

Att denna förmån beviljades Meyert var så mycket mera naturligt, som hans begynnelseavlöning genom den nya staten ej höjdes utan förblev oförändrad. Andre konservatorn fick däremot sin avlöning på en gång höjd med 1,000 kronor och kunde således ej hava något anspråk på att räkna sig föregående tjänstgöring tillgodo.

Det synes på grund härav vara uppenbart, att Meyert ej åtnjuter någon ersättning för det större arbete och ansvar, som åligger honom i jämförelse med den andre konservatorn.

Beträffande konservators rätt att på vissa villkor utföra arbete för enskilda har lönerregleringskommittén med hänsyn till den betydelse, en dylik rätt i vissa fall skulle ha för museets egna samlingar, förklarar sig anse, att saken ånyo borde upptagas till prövning. Enär genom ett dylikt medgivande en merinkomst av 300 kronor om året möj-

ligen skulle kunna beredas konservator Meyert, anser sig akademien i anslutning till statskontorets yttrande böra ändra sin föregående framställning så, att hon nu tillåter sig hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå instundande riksdag att dels på extra stat för år 1919 bevilja konservator J. Meyert ett personligt lönetillägg å 500 kronor, dels ock medgiva, att bestämmelsen i mom. d av kungl. kungörelsen den 14 september 1914 måtte erhålla följande lydelse: d) att konservator ej må åtaga sig konservators arbeten åt enskilda utan att i varje särskilt fall därtill hava erhållit tillstånd av intendenten för vertebratavdelningen.

Genom nådig remiss uppdrogs åt löneregleringskommittén att inkomma med underdånigt utlåtande i anledning av vad akademien anfört i sitt yttrande den 28 november 1917.

I ett med anledning härav den 7 december 1917 avgivet utlåtande har kommittén anfört bland annat:

Vad angår frågan om personligt lönetillägg åt konservator Meyert saknar kommittén anledning frångå den ståndpunkt, som kommit till uttryck i kommitténs den 14 november 1917 avgivna utlåtande.

Beträffande åter spörsmålet om medgivande för konservatorerna vid naturhistoriska riksmuseet att under viss angiven förutsättning kunna få åtaga sig konservatorsarbeten åt enskilda får kommittén tillkännagiva, att, i anledning av vad i detta ärende förekommit rörande nyssnämnda spörsmål, kommittén anser sig icke vidare böra göra någon erinran mot att den i gällande avlöningsvillkor intagna bestämmelse uti ifrågavarande avseende må erhålla den ändrade lydelse, vetenskapsakademien i sitt yttrande den 28 november 1917 föreslagit.

Då, såsom av löneregleringskommittén erinrats, allenast jämförelsevis kort tid förflutit, sedan avlöningsförmånerna för konservatorstjänsterna vid naturhistoriska riksmuseet fastställdes, och inga särskilda omständigheter därefter synas hava inträffat, som böra föranleda ändring i avlöningsförmånerna vid någon av nämnda tjänster, anser jag mig icke kunna förorda vetenskapsakademiens i berörda hänseende gjorda framställning.

Departementschefen.

Vidkommande frågan om den i gällande avlöningsvillkor intagna bestämmelsen rörande förbud för utförande av konservatorsarbeten för enskilda personer har av löneregleringskommittén framhållits, att förmånen att få utföra dylikt arbete skulle i vissa fall bliva till gagn för museets samlingar. I betraktande härav finner jag för min del inga betänkligheter mot att i avlöningsvillkoren göres en jämkning av den innebörd, som av vetenskapsakademien i dess underdåniga utlåtande den 28 november 1917 föreslagits.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att mom. d) av de genom kungörelse den 14 september 1914 fastställda villkor och bestämmelser för

åtnjutande av de i staten för ordinarie befattningshavare vid naturhistoriska riksmuseet angivna avlöningsförmånerna må erhålla följande ändrade lydelse: »d) att konservator ej må åtaga sig konservatorsarbeten åt enskilda, så framt ej tillstånd därtill lämnats av intendenten för vertebratavdelningen efter prövning i varje särskilt fall, att dylikt arbete ej inverkar hinderligt för tjänstgöringen vid museet.»

Nordiska museet.

[28.]
Nordiska
museet.

31. **Nordiska museet.** Till nordiska museet har riksdagen på extra stat anvisat, för vart och ett av åren 1901—1911 50,000 kronor, för vardera av åren 1912 och 1913 70,000 kronor samt för vart och ett av åren 1914—1918 80,000 kronor. Alltifrån år 1904 har riksdagen föreskrivit, att anslaget skulle ställas till nordiska museets nämnds förfogande för att enligt dess bestämmande användas för museet tillhörande ändamål, under villkor att utav ledamöterna i nämnden en vore av Kungl. Maj:t förordnad ävensom på de övriga villkor, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskriva.

Nordiska museets nämnd har nu i underdåniga skrivelser den 29 augusti och den 12 september 1917, vid vilken senare fogats 6 tabellbilagor, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes till riksdagen avlåta proposition om beviljande för år 1919 av förhöjt anslag åt museet.

Till stöd för sin anhållan har nämnden i skrivelse av den 12 september 1917 anfört:

Vid beviljandet år 1913 av det till nordiska museet utgående statsanslaget, varigenom detta anslag höjdes från 70,000 kronor till 80,000 kronor, uttalade riksdagen sin bestämda förväntan, att tjänstemännens vid nordiska museet och livrustkammaren löner skulle regleras i överensstämmelse med tjänstemännens vid statens med nordiska museet jämförliga nyreglerade verk. Sådan lönerreglering genomfördes på grund härav från och med år 1914.

Såsom framgår av närslutna bilagor utbetalade nordiska museet i följd härav under år 1914 löner till tjänstemän och betjante vid museet och livrustkammaren med följande belopp, nämligen:

till tjänstemän vid nordiska museet	kronor	74,550:—
» betjante » » »	»	28,755:—
» föreståndaren vid livrustkammaren	»	3,800:—
» betjante » »	»	190:21

Summa kronor 107,295:21

Sedan på grund av 1917 års riksdags beslut vissa statstjänstemäns löner givits tillskott i enlighet med av riksdagen fastställda principer, har nordiska museets nämnd ansett sig skyldig att tilldela tjänstemän och befattningshavare vid museet och livrustkammaren krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt samma principer.

Från nordiska museet utgå sålunda till tjänstemän och betjänte vid museet och livrustkammaren för närvarande löner och tillägg till följande belopp, nämligen:

till tjänstemän vid nordiska museet	kronor 73,150:—	}	kronor 83,395:—
krigstidstillägg till dessa	» 10,245:—		
till betjänte vid nordiska museet	» 30,040:—	}	» 37,124:—
krigstidshjälp till dessa	» 7,084:—		
till föreståndaren för livrustkammaren	» 3,800:—	}	» 4,600:—
krigstidstillägg till denne	» 800:—		
till betjänte vid livrustkammaren	» 2,500:—	}	» 3,530:—
krigstidshjälp åt dessa	» 1,030:—		
<hr/>			Summa kronor 128,649:—

De museet åliggande utgifterna för löner hade sålunda numera i förhållande till år 1914 ökats med följande belopp:

tjänstemän vid museet:			
år 1914 kr. 74,550:—; nu kr. 83,395:— ökning	kronor	8,845:—	
betjänte vid museet:			
år 1914 kr. 28,755:—; » » 37,124:— »	»	8,369:—	
föreståndaren för livrustkammaren:			
år 1914 kr. 3,800:—; nu kr. 4,600:— »	»	800:—	
betjänte vid livrustkammaren:			
år 1914 kr. 190:21; » » 3,530:— »	»	3,339:79	
<hr/>			Summa ökade utgifter kronor 21,353:79

I enlighet med principen, att lönerna till tjänstemän vid nordiska museet och livrustkammaren skola utgå med samma belopp som till tjänstemän vid statens med nordiska museet jämförliga nyreglerade verk, torde det åligga museet att från och med ingången av år 1919 utbetala ålderstillägg åt därtill berättigade tjänstemän, nämligen:

tre intendentur vid nordiska museet	kronor 1,500:—
föreståndaren för livrustkammaren	» 500:—
<hr/>	
Ålderstillägg 1919 summa kronor 2,000:—	

Nordiska museets ekonomi har, oavsett lönerna, på ett synnerligen kännbart sätt drabbats av dyrtiden framförallt därigenom, att kostnaderna för uppvärmning och belysning av museibygnaden undergått en ofantlig stegring. Å detta konto hade nämligen i runda tal:

utgivits år 1914	kronor 13,300:—
» » 1915	» 18,800:—
» » 1916	» 27,600:—
och beräknades kostnaderna utgöra för år 1917	» 36,000:—
» » » » » 1918	» 43,000:—

[28.]

Siffrorna för åren 1917 och 1918 äro beräknade under förutsättning, att eldningen kan ske huvudsakligen med ved under återstående delen av år 1917 och under hela år 1918 samt att vedprisen under år 1918 bliva desamma som för närvarande. Den ökade utgift, som redan för år 1917 drabbar museets bränsle- och belysningskonto, uppgår sålunda i förhållande till år 1914 till 22,700 kronor; för år 1918 beräknades den till 29,700 kronor.

Någon möjlighet att i detta avseende göra besparingar andra än dem, som kunna bliva en följd av övergåendet från kokseldning till eldning med ved, synes icke finnas, alldenstund museets dyrbara samlingar löpa fara att taga skada, om icke temperaturen inom byggnaden kan hållas uppe vid en viss, icke för låg värmegrad. I bränslesparande syfte vidtogos redan under sistförflutna eldningssäsong åtgärder, varigenom temperaturen i museilokalerna avsevärt sänkts.

Att det varit möjligt för museets nämnd att under de närmast förflutna krigsåren bestrida de sålunda väsentligt ökade kostnaderna för museets drift har berott på att inkomsterna av Skansen jämte tillfälliga gåvor av enskilda kunnat användas för täckande av bristen. Även utgifterna för Skansens drift hava emellertid nu stigit genom nödvändigheten att även här vidtaga löneförhöjningar, genom ökade arbetslöner, genom en stark stegring av kostnaderna för föda åt djuren i den zoologiska trädgården, där djurbeståndet dock minskats till att omfatta i de flesta fall blott en individ eller ett par av representerade djurarter, så att ovannämnda möjlighet att fylla bristen i kostnaderna för museets drift numera väsentligen inskränkts. Inflytande gåvomedel äro givetvis en allt för osäker inkomstkälla för att museets ekonomi skall kunna härå fotas.

Nämnden tillåter sig erinra om vad de av vetenskapsakademien utsedda revisorerna för museets räkenskaper och förvaltning under år 1915 — i den senast avgivna revisionsberättelsen — anført rörande nordiska museets ekonomi, nämligen: »Av räkenskaperna framgår sålunda, att inkomsterna icke äro tillräckliga för att *säkerställa* museets drift, då dess ekonomi är beroende av många växlande omständigheter såväl i avseende på inkomster som utgifter.» — »Då museets ekonomiska ställning endast mycket långsamt, om ens i någon mån med dess egna inkomster, synes kunna väsentligen förbättras, torde en snabbare utväg till nående av en dylik förbättring endast finnas i höjande av de offentliga anslag, museet åtnjuter.» — »Revisorerna tillåta sig museet utgående offentliga anslagen, så att institutionens drift bleve mera säkerställd och mindre beroende av tillfälligheter, ett mål, som synes i hög grad önskvärd med tanke såväl på den betydelse, nordiska museet har för varje svensk medborgare, som i fråga om spridande av kännedom om vårt land hos utlänningen.»

Nordiska museet har icke möjlighet att till mötande av de av dyrtiden förorsakade merutgifterna på ett effektivt sätt höja sina egna inkomster. Museets nämnd har visserligen hos Kungl. Maj:t anhållit om rätt att anordna ett varulotteri men vågar icke förlita sig på att härigenom skall inflyta mera än som kräves för säkerställande på sin höjd av 1918 års utgifter. De merutgifter, som enligt vad ovan uppvisats redan nu drabba nordiska museet i förhållande till år 1914, uppgå till:

för avlöningar vid nordiska museet	kronor 17,214:—
» » » livrustkammaren	» 4,139:79
bränsle och belysning	» 22,700:—

Summa kronor 44,053:79

Huruvida vedprisen under åren 1918 och 1919 komma att förbliva desamma som nu eller om någon nedgång på grund av konjunkturer eller från det allmännas sida vidtagna åtgärder kan vara att vänta är ju van-kligt att förutsäga. Nämnden vill emellertid hoppas, att museets uppvärmnings- och belyningskonto skall kunna begränsas till 30,000 kronor för år 1919 eller 6,000 kronor mindre än utgifterna för år 1917.

Till de merutgifter i förhållande till år 1914, som under år 1919 bliva nödvändiga, komma dock de ovan berörda ålderstilläggen å 2,000 kronor, vadan sålunda merutgifterna för år 1919 sammanlagda uppgå till 40,053 kronor 79 öre.

Under hänvisning till vad som ovan anförts anhåller nämnden, att Kungl. Maj:t täcktes till 1918 års riksdag avlåta nådig proposition om beviljande för år 1919 av en höjning av det till nordiska museet hittills utgående statsanslag från 80,000 kronor till 120,000 kronor.

För den händelse Kungl. Maj:t skulle komma att föreslå riksdagen ändrade grunder för till statens tjänstemän och befattningshavare utgående krigstidstillägg och krigstidshjälp, varigenom en höjning eventuellt skulle komma att beviljas dessa utöver nu utgående belopp, får nämnden i underdånighet anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes av riksdagen äska ett så mycket högre anslag till nordiska museet för år 1919, som svarar emot sådan eventuell ökning av till statens tjänstemän och befattningshavare utgående krigstidstillägg och krigstidshjälp.

På grund av nådiga remisser hava vetenskapsakademien och statskontoret respektive den 10 oktober och den 2 november 1917 avgivit underdåniga utlåtanden i ämnet. Vetenskapsakademien har därvid yttrat:

Då nordiska museet fortfarande på ett synnerligen förtjänstfullt sätt fyller sin stora uppgift och då museets nämnd, såsom framgår av ansökningen, under nuvarande förhållanden ej är i stånd att på ett tillfredsställande sätt uppehålla sin verksamhet utan ökade inkomster, finner akademien det vara en plikt för samhället att tillse, att denna institution, som av stiftaren överlämnats såsom en svenska folkets egendom och med rätta betraktas såsom en heder för vårt land, ej måtte taga skada eller lida nöd under den nuvarande dyrtiden. På grund härav hemställde akademien, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för år 1919 bevilja en så stor höjning i statsanslaget till nordiska museet, som kunde finnas nödvändig för säkerställande av dess verksamhet.

Statskontoret har anförut följande:

Vad nordiska museets nämnd i ärendet anförut synes ådagalägga, att en ökning av det nu utgående anslaget, 80,000 kronor, är för museets fortbestånd nödvändig; och har statskontoret intet att erinra mot att till museet å 1919 års riksstat varder uppfört ett till 120,000 kronor förhöjt anslag, vilket, i likhet med vad som för närvarande är fallet, torde erhålla natur av förslagsanslag högst.

Förevarande framställning avser emellertid, att nämnda anslag under viss förutsättning måtte varda än ytterligare ökat. Nordiska museets nämnd, som ansett sig skyldig att tilldela befattningshavare vid museet och livrustkammaren krigstidstillägg och krigstidshjälp enligt samma principer, som gälla för dylika ökade avlöningsförmåner åt befattningshavare i statens tjänst, hemställer nämligen vidare, att därest Kungl. Maj:t skulle göra framställning till riksdagen om förändrade grunder för sådana förmånens utgående till statens tjänstemän och på grund därav en höjning

skulle komma att beviljas sådana befattningshavare utöver nu utgående belopp, Kungl. Maj:t tacktes hos riksdagen äska ett så mycket högre anslag till nordiska museet för år 1919, som kunde anses svara mot sådan eventuell ökning av till befattningshavare i statens tjänst utgående krigstidstillägg och krigstidshjälp.

Då det ännu icke kan bedömas, huruvida och till vilket belopp krigstidstillägg och krigstidshjälp kunna anses böra utgå jämväl under år 1919, läser museinämndens sistberörda framställning icke böra föranleda till ökning av anslaget för år 1919. Men då av handlingarna i ärendet framgår, att museets personal för år 1917 åtnjuter krigstidstillägg och krigstidshjälp med belopp, uppgående till något över 19,000 kronor, utan att någon motsvarande ökning i statsanslaget ifrågakommit, samt att museinämnden torde hava för avsikt att även för år 1918 bevilja sådan tillfällig löneförhöjning, synes det kunna ifrågasättas, om ej, för beredande av möjlighet för museipersonalen att under år 1918 komma i åtnjutande av krigstidstillägg och krigstidshjälp till skäligt belopp, ett extra förslagsanslag, högst 20,000 kronor, borde å tilläggsstat för år 1918 uppföras såsom förstärkning i museets statsanslag för samma år.

Departementschefen.

Den utredning, som nordiska museets nämnd förebragt, giver vid handen, att museet för år 1919 är i behov av ökat statsunderstöd; och synes anslagsförhöjningen ej kunna sättas lägre än till 40,000 kronor. Därjämte torde skäl förefinnas att bereda museet en sådan förhöjning av dess statsanslag för år 1918, varom förmålt i statskontorets utlåtande. Däröfver torde jag emellertid böra framställa förslag först vid behandlingen av de anslagsbehov, vilka för ecklesiastikdepartementets vidkommande böra tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för år 1918.

Jag tillstyrker därför nu allenast, det Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

Ökat anslag.

att till nordiska museet anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 120,000 kronor, att, under villkor att en ledamot i museets nämnd är av Kungl. Maj:t förordnad ävensom på de övriga villkor, Kungl. Maj:t föreskriver, utgå till nämnden för att enligt dess bestämmande användas till museets ändamål.

Kulturhistoriska museet i Lund.

[29.]
Kulturhistoriska museet
i Lund.

32. **Kulturhistoriska museet i Lund.** Till detta museum, som står under ledning av kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, har riksdagen beviljat på extra stat för vart och ett av åren 1903—1908 ett belopp av 5,000 kronor, för vart och ett av åren 1909—1911 ett belopp av 10,000 kronor och för vart och ett av åren 1912—1918 ett belopp av 15,000 kronor. För vart och ett av åren 1916—1918 anvisade riksdagen

tillika, med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, på extra stat ett belopp av 5,000 kronor, för år 1916 till täckande av brist i föreningens stat för arbetsåret 1914—1915 samt för åren 1917 och 1918 till stödjande av föreningens ekonomi under arbetsåren 1915—1916, respektive 1916—1917, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis utanordna sistnämnda tre anslag redan under det år, då de beviljades.

Under de senare åren har riksdagen beträffande det årliga anslaget föreskrivit, att detsamma skulle under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl föreskriva, utgå till föreningens styrelse för att användas för museets förvaltningskostnader och i främsta rummet till avlöning åt två vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

Kungl. Maj:t har den 1 juni 1917 ställt de båda för år 1918 anvisade anslagen å tillhoppa 20,000 kronor till styrelsens förfogande. I sammanhang därmed föreskrevs beträffande anslaget å 15,000 kronor, att såsom villkor för dess utgående skulle gälla, dels att utav ledamöterna i styrelsen en vore förordnad av Kungl. Maj:t, dels att föreningen icke finge utan Kungl. Maj:ts tillstånd föryttra något museets samlingar tillhörande föremål med undantag av dupletter, dels ock att en förteckning på under år 1918 gjorda nyförvärv före den 1 mars 1919 överlämnades till eklestistikdepartementet.

I underdånig skrivelse den 25 oktober 1917 har nu föreningens styrelse, med bifogande av tryckt redogörelse för föreningens verksamhet under arbetsåret 1916—1917, gjort framställning om utverkande hos 1918 års riksdag av ett anslag på förut bestämda villkor till ett belopp av 25,000 kronor, därav 10,000 kronor såsom nödhjälp för år 1918.

Under erinran att styrelsen i den framställning, som låg till grund för Kungl. Maj:ts förslag i ämnet till 1917 års riksdag, hemställt om statsanslagets förhöjning med 5,000 kronor, yttrar styrelsen i den nu föreliggande skrivelsen, att styrelsen finge förnya denna hemställan.

Till stöd härför anför styrelsen följande:

Då föreningen, såsom av bilagda årsberättelse framgår, omlagt sitt räkenskapsår, så att det, i stället för att avslutas den sista februari, härefter kommer att följa kalenderåret, kan föreningen icke i nu löpande års räkenskaper, vilka endast omfatta tiden den 1 mars—den 31 december 1917, införa någon annan del av statsanslaget än de 5,000 kronor, som beviljats i nödhjälp och som utbetalats under denna tid. Den nu löpande räkenskapsperioden skulle därför komma att utvisa en betydlig minskning i föreningens inkomster med en därmed följande stark stegring av den brist, med vilken föreningens skuldbörda komme att ökas, om det icke lyckats styrelsen dels genom en ytterlig sparsamhet — vakanssättande av en amanuensbefattning, ytterlig inskränkning i vaktpersonalen, visserligen på bekostnad av museets säkerhet mot eldfara och tjuvnad, reducering av inköpen till museet o. s. v. — dels genom en i Lund gjord

[29.]

insamling, som lämnat 3,500 kronor, dels genom den oväntat stora behållning av 6,000 kronor, som det sydsvenska konstindustrilotteriet lämnat, och dels genom ett hösten 1917 erhållet anslag av 7,500 kronor ur Lunds sparbanks reservfond, att få räkenskaperna, om också icke att gå ihop, dock att stanna vid en brist understigande 5,000 kronor, d. v. s. betydligt mindre än under något av de närmast föregående åren.

Hade därför styrelsens underdåniga, av alla myndigheter tillstyrkta anhållan om nödhjälpens höjande till 10 000 kronor, vilken anhållan såsom enskild motion frambars i båda kamrarna, av 1917 års riksdag bifallits, skulle det verkligen lyckats att avsluta det då löpande räkenskapsåret utan någon skuldökning.

Det är därför ingalunda riktigt, såsom det av en talare i första kammaren anfördes, att en så liten extra nödhjälp ingenting betyder. Den betyder tvärom en möjlighet att kunna stanna på den eljest oundgängliga och ödesdigra skuldsättningsvägen i enlighet med vad nedan beräknade inkomst- och utgiftsstat för år 1918 visar:

Inkomster.

Statsanslag	kronor 25 000:—
Anslag från staden Lund	» 5.000:—
» » Malmöhus läns landsting.....	» 3.000:—
Behållning av lotteriet.....	» 3.000:—
Medlems- och inträdesavgifter.....	» 6.000:—
Hysesinkomster	» 4.500:—
Diverse inkomster	» 1.500:—
	<hr/>
	Summa kronor 48,000:—

Utgifter.

Ränta å 330,000 kronor ¹⁾	kronor 18,500:—
Skatter och brandförsäkringar ²⁾	» 2.500:—
Belysning och uppvärmning	» 5.000:—
Avlöningar ³⁾	» 9.000:—
Reparationer, inredning och konservering.....	» 5.000:—
Trädgården och husdjuren	» 2.000:—
Bibliotek och arkiv.....	» 1.000:—
Arkeologiska undersökningar	» 1.000:—
Expedition, tryck, katalog, resor, expenser etc.....	» 4.000:—
	<hr/>
	Summa kronor 48,000:—

Denna beräkning har kunnat göras dels på grund av att en enskild man åtagit sig att under år 1918 svara för alla inköp till samlingarna intill 10,000 kronor, vadan icke ett öre i utgiftsstaten härför behöft upptagas, dels under förutsättning att, efter allt vad som under det sista året förekommit, den uppfattningen också i Lund skall hava vuxit fram, att det måste ligga i stadens eget intresse att på ett något kraftigare sätt än hittills stödja en institution av så stor lokal betydelse som kulturhistoriska föreningen.

¹⁾ Ett räntefritt sparbankslån å 20,000 kronor har under året upphört.

²⁾ De senare höjda med omkring 1,000 kronor.

³⁾ Intendenten G. Karlin alltjämt utan någon kontant lön.

Skulle därjämte konstindustrilotteriet komma att lämna något högre behållning än här beräknats, varpå dock inga större förhoppningar kunna byggas på grund av den under året ytterligare ökade konkurrensen, samt »diverse inkomster», närmast genom kontanta gåvor, också något ökades, skulle det kanske till och med bliva för styrelsen möjligt att åter stärka den nu så betänkligt reducerade arbetskraften vid museet samt lämna en välbehövlig dyrtidshjälp åt den allt för svagt avlönade personalen.

[29.]

Under alla förhållanden bör emellertid en höjning av statsanslaget med 5,000 kronor kunna hålla arbetet gående utan någon nämnvärd förskjutning i skuldsumman, för vilken styrelsen till stor del måst ikläda sig personlig ansvarighet, och föreningen alltså, utan att behöva tillgripa några ytterlighetsåtgärder, kunna avvakta den i Kungl. Maj:ts händer vilande byggnadslotterifrågans lyckliga lösning.

Uti infortrade, respektive den 6, den 12 och den 21 november 1917 dagtecknade utlåtanden hava vitterhetsakademien, överintendenten och chefen för nationalmuseum samt nordiska museets nämnd tillstyrkt styrelsens berörda framställning, nordiska museets nämnd dock under villkor att nödhjälpsanslaget icke finge användas till samlingarnas ökande utan endast till nu befintliga samlingars underhåll och vård.

Såsom dåvarande departementschefen erinrade vid framläggande av museets anslagsbehov för år 1918, anhöll styrelsen i en den 1 oktober 1914 dagtecknad skrivelse om tillstånd att anställa ett penninglotteri, vars till omkring 500,000 kronor beräknade behållning skulle användas dels till betalande av kulturhistoriska museets byggnadsskuld, 280,000 kronor, dels till successivt genomförande av en i skrivelsen omförmäld byggnadsplan. Denna framställning remitterades till yttrande av den utav Kungl. Maj:t den 21 november 1913 tillsatta fornminnesvårdskommittén, som erhållit till uppgift, bland annat, att undersöka möjligheten av och, i den mån omständigheterna därtill kunde föranleda, avgiva förslag till ekonomiskt understödjande av fornminnesmuseerna i landsorten. Kommittén har ännu icke avgivit utlåtande i ämnet.

Enligt vad i det föregående erinrats, begärde Kungl. Maj:t hos 1915, 1916 och 1917 årens riksdagar för kulturhistoriska museet i Lund, utom det sedvanliga årsanslaget till belopp av 15,000 kronor, ett särskilt anslag av 5,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis utanordna sistnämnda anslag redan under det år, då det beviljades. Dessa förslag voro grundade därpå, att föreningen då befann sig i ett särdeles brydsamt läge och att det till följd därav framstod som en tvingande nödvändighet, att staten trädde hjälpande emellan. Vid beviljande av anslaget för år 1916 framhöll riksdagen, att ett bifall till förslaget ej finge anses prejudicerande, för den händelse ytterligare krav på statens bistånd för liknande ändamål skulle komma att framställas. Beträffande det för år 1917

Departementschefen.

[29.] anvisade särskilda anslaget förklarade riksdagen, att riksdagen ej velat motsätta sig, att anslag för ifrågavarande ändamål ännu en gång beviljades, men uttalade sin förväntan, att därmed icke vidare anspråk komme att ställas på statskassan av förevarande anledning. Med hänsyn till dessa riksdagens uttalanden är det givet, att nya framställningar om nödhjälp till kulturhistoriska museet icke böra föreläggas riksdagen, utan att alldeles särskilda omständigheter tala därför. Det år 1917 för riksdagen framlagda anslagsäskandet grundade sig också på vissa mycket vägande skäl. Då enligt min mening dessa skäl äga tillämplighet även i fråga om den nu föreliggande framställningen, anhåller jag att i detta sammanhang få återgiva en del av dåvarande departementschefens yttrande i ämnet till vederbörande statsrådsprotokoll den 13 januari 1917, punkten 28.

Efter att hava såsom sin åsikt uttalat, att de framställningar från kulturhistoriska föreningens styrelse, som då förelågo, nogsamtt visade, att styrelsen allvarligt sökt ställa sig till efterrättelse den av riksdagen givna maningen att söka undvika att framställa begäran om anslag från statens sida utöver det, som före världskrigets utbrott kommit museet till del, fortsatte departementschefen:

Ledd av denna strävan har styrelsen givit anvisning på tvenne utvägar att utan förhöjt statsanslag rädda museet ur dess ekonomiskt svåra ställning: den har föreslagit, att den skulle erhålla tillstånd antingen att försälja en del av museets värdefulla samlingar eller också att anordna det penninglotteri, varom ansökan redan för några år sedan framställt.

De yttranden, som avgivits av målsmännen för de kulturintressen, vilka beröras av detta ärende, giva tydligt vid handen, att det ej blott för museet utan för landets odling i dess helhet inom de grenar, museet företräder, skulle innebära en beklaglig förlust, om de till försäljning föreslagna samlingarna ginge ur landet eller skingrades. Såväl museets intendent, som nödgats att själv bära fram tanken att genom en försäljning rikta ett hårt slag mot sitt eget förtjänstfulla och oegennyttiga livsverk, som alla andra äro ense därom, att denna utväg icke bör komma i fråga att tillgripas, förrän alla andra utvägar äro stängda. I alla händelser befinner sig försäljningsfrågan ännu i så outrett skick, att densamma först längre fram kan företagas till avgörande.

Detsamma gäller i viss mån även i fråga om det penninglotteri till förmån för museet, som styrelsen framhållit såsom ett annat alternativ. Styrelsens föregående ansökningar härom äro under behandling hos fornminnesvårdskommittén, som även har att yttra sig angående spörsmålet om landsortsmuseernas ställning inom Sveriges museiväsende och deras understödande av statsmedel.

Under sådana omständigheter synes det vara nödvändigt, att museet på annat sätt erhåller ett stöd, som sätter det i stånd att åtminstone för den allra närmaste tiden fortsätta sin verksamhet. Av styrelsen, lämnad utan uppmuntran från statens sida, torde för övrigt knappast kunna begäras, att den alltjämt skall fortsätta att personligt ansvara för en betydande del av museets skuldbörda. Staten synes därför ej kunna undandraga sig att lämna museet en ökad hjälp, i den mån detta är nödvän-

digt för att vid ett undanskjutande av försäljningsfrågan de nuvarande förhållandena skola kunna bestå för den närmaste framtiden.

[29.]

Vid beviljande av det senaste nödhjälpsanslaget yttrade riksdagen, att inom riksdagen då gjort sig gällande samma tveksamhet, som kommit till synes i riksdagens förutberörda uttalanden, men att med hänsyn till de av departementschefen framhållna omständigheterna riksdagen ej velat motsätta sig, att anslag för ifrågavarande ändamål beviljades jämväl för arbetsåret 1916—1917.

Kulturhistoriska museets understödsfråga befinner sig i väsentligen samma läge nu som år 1917, och jag anser mig därför böra föreslå samma sätt för dess lösande, som anlåtats under de tre senaste åren. Enahanda skäl, som då gjorde sig gällande för beviljande av en nödhjälpsanlag, kunna återopas för ett liknande tillvägagående denna gång. Ehuru jag finner vad styrelsen andragit till stöd för nödhjälpsanslagets höjande till 10,000 kronor behjärtansvärt, anser jag mig dock icke under nuvarande förhållanden och, innan frågan om landsortsmuseernas ställning och understödjande med statsmedel blivit närmare klargjord, kunna tillstyrka högre belopp än det för närvarande utgående, 5,000 kronor. I enlighet med förut omförmälda, av nordiska museets nämnd framställda förslag torde vid detta anslag knytas det villkoret, att detsamma icke får användas till samlingarnas ökande utan endast till redan befintliga samlingars underhåll och vård. På grund av den utav styrelsen omförmälda ändringen i fråga om tiden för föreningens räkenskapsår bör det av mig nu förordade anslaget avses till understödjande av föreningens ekonomi under år 1918. Då det givetvis är angeläget, att anslaget kan disponeras redan sistnämnda år, har jag för avsikt att återkomma till denna del av ärendet vid anmälan av de anslag, som synas mig böra begäras på tilläggsstat för år 1918.

Vad beträffar det sedan år 1912 utgående anslaget å 15,000 kronor, torde ett nytt sådant anslag böra anvisas på extra stat för år 1919. För detsamma synas böra gälla ungefär enahanda villkor, som hittills plägat bestämmas.

Jag hemställer alltså för närvarande, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till kulturhistoriska museet i Lund anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 15,000 kronor, att under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige för att användas för mu-

seets förvaltningskostnader och i främsta rummet till avlöning åt två vetenskapligt och fackmässigt utbildade biträden vid museet.

Musikhistoriska museet.

[30.]
Musik-
historiska
museet.

33. **Musikhistoriska museet.** Till understöd åt musikhistoriska museet, vilket inrättats i syfte att sammanföra sådana förenål, som anslöte sig till musikens historia, däribland musikinstrument, vilka såvitt möjligt borde försättas i brukbart skick, beviljades av 1907 års riksdag ett anslag av 9,000 kronor, att utgå under tre år på de villkor och under de förbehåll, Kungl. Maj:t kunde finna skäligt föreskriva. Av anslaget anvisades på extra stat för vart och ett av åren 1908—1910 ett belopp av 3,000 kronor.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställningar beviljade riksdagen sedermera till understöd åt museet enahanda belopp på extra stat för vart och ett av åren 1911—1918.

Nu har styrelsen för museet den 21 augusti 1917 anhållit, att samma anslag som för år 1918 måtte beviljas jämväl för år 1919, och har musikaliska akademien, efter sin läroverkstyrelsens hörande, i utlåtande den 29 september 1917 tillstyrkt bifall härtill.

Jag hemställer, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till musikhistoriska museet anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor, att på de villkor och under de förbehåll, Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva, utgå till museets styrelse för museets ändamål.

Svenska skolmuseet.

[31.]
Svenska skol-
museet.

34. **Svenska skolmuseet.** Till understödjande av svenska skolmuseet har riksdagen anvisat på extra stat för vart och ett av åren 1912—1914 ett anslag av 3,000 kronor samt för vart och ett av åren 1915—1918 ett anslag av 4,500 kronor, att på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening för museets ändamål.

Vid ärendets anmälan den 25 juni 1917 fann Kungl. Maj:t gott ställa det för år 1918 beviljade anslaget till centralstyrelsens förfogande, under villkor att anslaget användes till museets skötsel och utveckling, att cen-

tralstyrelsen till ecklesiastikdepartementet ingåve dels före den 1 mars 1919 summarisk översikt över museets ekonomiska ställning under år 1918, utvisande, bland annat, om och i vilken mån Sveriges allmänna folkskolläraryörening under året bidragit till museets upprätthållande, dels ock före den 1 april 1919 berättelse över verkställd granskning av museets förvaltning och räkenskaper för år 1918, samt att, därest föreningen upplöstes eller förklarade sig icke längre vilja taga befattning med museet, det skulle överlämnas till Kungl. Maj:t att bestämma, huru med museets egendom skulle förfaras.

Beträffande museets verksamhet under år 1916 har centralstyrelsen med skrivelse den 5 mars 1917 överlämnat utdrag av berättelse över verkställd revision av museets räkenskaper för år 1916, ur vilken jag torde få återgiva följande:

Inkomster under året.

Saldo från år 1915	kronor	7: 05
Sveriges allmänna folkskolläraryörenings anslag	kronor	3,000: —
Statsanslag	»	4,500: —
Flick- och samskoleföreningens anslag.....	»	200: —
		» 7,700: —
	<u>Kronor</u>	<u>7,707: 05</u>

Utgifter under året.

Hyra för museilokal	kronor	3,000: —
Uppvärmning av d:o	»	400: —
Elektrisk ström	»	93: —
Telefonavgift	»	45: —
Brandförsäkringsavgift	»	11: —
Frakt och transporter.....	»	137: 07
Skrivmaterialier och porton	»	6: 30
Tryckningskostnader	»	19: 75
Tjänstgöring vid museet	»	598: —
Städning och rengöring	»	145: 80
Specialutställning och demonstrationer.....	»	391: 31
Undervisningsmateriell	»	2,579: 04
Inventarier	»	244: 35
Katalogen	»	20: —
Diverse	»	14: 95
		kronor 7,705: 57
Behållning till år 1917.....		» 1: 48
	<u>Kronor</u>	<u>7,707: 05</u>

Revisorerna ha besökt Svenska skolmuseet och därvid funnit allt i bästa ordning. Museets samlingar ha under året avsevärt ökats. Åtskilliga anordningar ha vidtagits, för att besökande lättast möjligt skola kunna taga del av detsamma. Flera demon-

[31.] strationer och specialutställningar ha anordnats och instruktionskurser givits av föreståndaren i användandet av fysikaliska apparater. Icke mindre än 2,227 personer ha under året besökt detsamma, och förmedling av inköp av undervisningsmateriell har ägt rum till icke obetydliga belopp. Utställning av nyare undervisningsmateriell har av museet anordnats vid ett stiftsmöte.

Museet har sålunda under året väl fyllt sin uppgift. Oktat Sveriges allmänna folkskolläraryörensings kostnader för detsamma sålunda varit väl använda, torde dock böra ifrågasättas, om icke statens anslag till museet borde ökas, enär museets uppgift är av allmän och stor betydelse.

Sveriges allmänna folkskolläraryörensings utgifter hava under de 9 år, föreningen haft vård om museet, uppgått i runt tal till över 24,000 kronor. I statsbidrag har det uppburit under de 5 senaste åren 18,000 kronor och från flick- och samskoleföreningen 1,000 kronor. — — — — —

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har vidare centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörensing efter anmodan av museets styrelse anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen äska ett anslag av 6,000 kronor för understödjande av svenska skolmuseet under år 1919. Till stöd för denna sin anhållan har centralstyrelsen anfört, bland annat:

Jämte erhållet statsbidrag har museets förnämsta inkomstkälla alltifrån dess tillkomst år 1908 utgjorts av understöd från Sveriges allmänna folkskolläraryörensing. Dessa bidrag hava utgått med följande belopp: år 1908 2,877 kronor, år 1909 2,573 kronor, år 1910 2,649 kronor, år 1911 2,502 kronor och år 1912 1,551 kronor samt vart och ett av åren 1913—1917 3,000 kronor. Föreningens anslag till museet har således i det hela till och med år 1917 uppgått till den betydliga summan av 27,152 kronor. Även för år 1918 har centralstyrelsen beslutat anslå ett belopp av 3,000 kronor till museet.

På grund av de stora krav, som ställas på föreningens kassa till andra folkbildningsändamål, i första rummet utgivande av skrifter samt anordnande av fortbildningskurser av olika slag för folk- och småskolläraryörensingen, ser sig föreningen icke i stånd att för framtiden offra så stora årliga belopp på svenska skolmuseet, och har centralstyrelsen därför meddelat styrelsen för sagda museum, att föreningens anslag till museet för år 1919 kommer att utgå med ett belopp av allenast 1,500 kronor.

Med anledning härav har nu museets styrelse med bifogande av statförslag för museet i skrivelse till centralstyrelsen framhållit, att museets hittills påräkneliga inkomster icke få minskas, därest verksamheten skall kunna upprätthållas på samma sätt som hittills, samt hemställt om åtgärders vidtagande, att statsbidraget måtte för år 1919 i erforderlig grad ökas, eller från 4,500 kronor till 6,000 kronor.

Centralstyrelsen, som varit i tillfälle att noga följa museets utveckling under dess 10-åriga tillvaro, får för sin del vitsorda, att dess verksamhet är i hög grad gagnelig för främjande av tillkomsten av god och tidsenlig undervisningsmateriell, för spridande av kännedom om sådan materiells förekomst och praktiska användning samt för förmedling till skolorna av god undervisningsmateriell.

Museets styrelse är sammansatt av representanter för folk- och småskolor, allmänna läroverk, seminarier och högre flickskolor. Med sällspord sakkunskap och ett aldrig svikande intresse har museets föreståndare alltifrån museets tillkomst utan någon ersättning offrat tid och krafter på dess skötsel.

Det vore uppenbarligen till synnerlig skada för den allmänna undervisningen, om museet på grund av otillräckligt understöd skulle lida avbräck i sin betydelsefulla verksamhet. Men då museet, som visserligen hittills i första rummet på grund av enskilt initiativ och understöd av lärarkåren själv nått en betydande utveckling, dock måste anses som en institution med ett uteslutande allmännyttigt ändamål, synes det påkallat, att det för sin fortsatta verksamhet i högre grad än förut skett blir föremål för understöd från statens sida.

Vid framställningen hade fogats följande förslag till stat för svenska skolmuseet för år 1919:

Inkomster.

Statsbidrag	kronor 6,000:—	
Flick- och samskoleföreningen	» 200:—	
Sveriges allmänna folkskolläraryörening	» 1,500:—	kronor 7,700:—

Utgifter.

Hyra för museilokalen	kronor 3,000:—	
Uppvärmning och belysning	» 550:—	
Tillsyn och vaktjänstgöring	» 700:—	
Specialutställningar och demonstrationer	» 400:—	
Utställningar i landsorten	» 400:—	
Inköp av materiell	» 1,800:—	
Inventarier	» 300:—	
Katalogisering	» 100:—	
Telefonavgift	» 45:—	
Brandförsäkring	» 10:—	
Tryckningskostnader	» 60:—	
Skrivmaterialier och porton	» 30:—	
Transporter och frakter	» 50:—	
Städning och renhållning	» 160:—	
Diverse utgifter	» 95:—	kronor 7,700:—

På grund av remiss har folkskolöverstyrelsen den 22 oktober 1917 avgivit utlåtande i detta ärende. Överstyrelsen har tillstyrkt bifall till ansökningen och som skäl härför yttrat, bland annat:

Till bestridande av museets utgifter, som under de senare åren uppgått till i medeltal 7,700 kronor om året, har museets styrelse utom nyssnämnda statsbidrag haft till sitt förfogande årliga anslag av Sveriges allmänna folkskolläraryörening samt av flick- och samskoleföreningen. Den förra av dessa föreningar har alltsedan museets tillkomst bidragit med tillsammans 27,152 kronor, därav 3,000 kronor under vart och ett av åren 1913—1917. Flick- och samskoleföreningens bidrag har från och med år 1912 utgått med 200 kronor om året.

I nu föreliggande underdåniga framställning anhåller centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening, att Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen äska ett anslag av 6,000 kronor för understöd av svenska skolmuseet under år 1919.

[31.]

Överstyrelsen kan till fullo instämma i vad centralstyrelsen anför i fråga om skolmuseets betydelse för främjande av tillkomsten av god och tidsenlig undervisningsmateriell, för spridande av kännedom om sådan materiells förekomst och praktiska användning samt för förmedling till skolorna av god undervisningsmateriell. Det skulle därför vara till synnerlig skada för den allmänna undervisningen, om svenska skolmuseet på grund av bristande tillgångar skulle behöva i någon nämnvärd grad inskränka sin betydelsefulla verksamhet. Av de i centralstyrelsens underdåniga skrivelse bifogade förslag till stat för år 1919 upptagna utgiftsposterna torde ingen som helst minskning kunna sättas i fråga, i all synnerhet som de årliga utgifterna redan före kristidens början uppgingo till cirka 7,700 kronor.

Nu har emellertid centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening meddelat, att föreningen på grund av de stora krav, som ställas på föreningens kassa till andra folkbildningsändamål, icke ser sig i stånd att för framtiden offra så stora årliga belopp som under de senaste åren, utan att föreningens anslag till museet för år 1919 kommer att utgå med endast 1,500 kronor i stället för 3,000 kronor under vart och ett av åren 1913—1917.

Då överstyrelsen ej anser sig kunna jäva de skäl, som centralstyrelsen anført för minskning av föreningens anslag till svenska skolmuseet och då museet på ett synnerligen utmärkt sätt fyller en för den allmänna undervisningen viktig uppgift, synes det överstyrelsen föreligga mycket goda skäl för en motsvarande höjning av museets statsunderstöd.

Departement-
schefen .

Enligt vad jag inhämtat, har det bidrag å 3,000 kronor, som av Sveriges allmänna folkskolläraryörening anvisats åt museet för år 1917, under nämnda år kommit museistyrelsen tillhanda.

Såsom i det föregående erinrats, har centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryörening under en följd av år anslagit av föreningens medel ett årligt belopp av 3,000 kronor till svenska skolmuseet. Nu har centralstyrelsen meddelat, att centralstyrelsen icke längre såge sig i stånd att med samma belopp understödja museet, utan att föreningens anslag till museet för år 1919 komme att utgå med ett belopp av allenast 1,500 kronor. Skälet härtill är enligt centralstyrelsens uppgift de stora krav, som ställas på föreningens kassa för andra i centralstyrelsens förberörda skrivelse antydda folkbildningsändamål. Detta skäl synes mig icke kunna underkännas.

Såväl av museets räkenskaper för år 1916 som av museistyrelsens förslag till stat för år 1919 framgår emellertid, att museet fortfarande är i behov av det inkomstbelopp, som det under de senaste åren haft att tillgå, därest museets verksamhet skall kunna uppehållas i samma omfattning som hittills. Av folkskolöverstyrelsens yttrande i ärendet framgår vidare, att museet skötts på ett synnerligen förtjänstfullt sätt ävensom att dess verksamhet enbart avsett att främja den allmänna undervisningen och således måste anses vara av stort gagn. I likhet med folkskolöverstyrelsen anser jag därför, att en inskränkning av sagda verksamhet skulle

vara till skada för det allmänna. Härtill kommer ytterligare en omständighet, som enligt min mening vid frågans bedömande förtjänar beaktande, nämligen att förhållandevis en mycket stor del av museets inkomster äro avsedda och även användas direkt för museets ändamål. Särskilt vill jag framhåva, att museets avlönskonto hittills krävt och även för år 1919 skulle komma att kräva jämförelsevis ringa kostnad. Såsom synes av museets räkenskaper för år 1916, utgick för detta ändamål under nämnda år ett belopp av endast 598 kronor, och i statförslaget för år 1919 hava tillsyn och vaktjänstgöring icke upptagits med högre belopp än 700 kronor. Förklaringen härtill är den, att museets föreståndare nu under ett 10-tal år av intresse och hängivenhet för saken utan någon som helst ersättning utfört det huvudsakligaste arbetet vid museet, och något annat är icke heller ifrågasatt för den närmaste framtiden.

[31.]

Ur samtliga här ovan anförda synpunkter kan jag icke annat än förorda bifall till den gjorda framställningen.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till svehska skolmuseet anvisa på *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst 6,000 kronor, att på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma, utgå till centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollära-förening för museets ändamål.

Ökat anslag.

C. Kyrkliga ändamål.

Kleresistaten.

1. Kleresistaten, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 90,000:—
2. Lappmarks ecklesiastikverk, kyrkliga ändamål, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* 4,000:—

[32.]

Ersättning
för präster-
skapets
tionde.

3. **Ersättning för prästerskapets tionde.** Enligt lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därfor den 9 december 1910 skola prästerskapet enligt förut givna författningar tillkommande tionde, vare sig tertial-, smör-, fisk- eller kvicktionde, ävensom alla andra avgifter av fast egendom indragas till statsverket mot gottgörelse i penningar under titel: ersättning för prästerskapets tionde (1 §). — Indragningen skall för varje pastorat äga rum från och med ecklesiastikåret näst efter det, med vars utgång den på grund av förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda löneregleringen för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla (2 §). — För varje församling skall uträknas, dels huru mycket för ecklesiastikåret näst före det, efter vars utgång indragningen skall äga rum, bort i persedlar och penningar enligt gällande lönereglering utgöras av varje fastighet i församlingen, dels ock vilka belopp i penningar, persedlarna motsvara efter medeltalen av medelmarkegångsprisen under de femtio åren 1864—1913. Kammarkollegium har att, efter sålunda gjord uträkning, fastställa den summa i penningar, till vilken samtliga omförmälda avgifter skola för varje församling vid indragningen beräknas (3 §). — Ersättning för de till statsverket indragna avgifterna skall för varje församling från och med det ecklesiastikår, indragningen där äger rum, för all framtid utgå med den av kammarkollegium jämlikt 3 § fastställda summan, och skall denna summa för varje ecklesiastikår vid dess början inlevereras från statsverket till kyrkofonden (4 §). — De till statsverket indragna avgifter skola under loppet av tjugu ecklesiastikår, räknade för

varje pastorat från och med det år, då indragningen där vidtager, avskrivs i sådan ordning, att av den summa, kammarkollegium enligt 3 § fastställt, inom vederbörande församling till statsverket årligen erläggas under de första tio åren 60 procent, under därpå följande fem år 40 procent och under de sista fem åren 20 procent, varefter från och med det tjuguförsta året återstoden eftergives. Vad av den för en församling fastställda avgiftssumma enligt sålunda stadgade grunder icke den 30 april 1944 förfallit till betalning skall omedelbart avskrivs (5 §). — De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning av bestämmelserna i nämnda lag kunna finnas erforderliga, meddelas av Konungen (7 §).

Jag erinrar vidare därom, att, på grund av nyssberörda stadgande i 7 §, särskilda föreskrifter rörande lagens tillämpning meddelats av Kungl. Maj:t genom kungörelse den 11 december 1914.

I lagen om kyrkofond den 9 december 1910 stadgas ytterligare, att till kyrkofonden skall ingå vad enligt lagen om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde samt om ersättning därför årligen skall av statsverket gäldas såsom ersättning för tionde och andra avgifter av fast egendom, vilka på grund av förut givna författningar tillkommit prästerskapet, samt att inleverering till kyrkofonden av denna ersättning vidtager med avseende å varje pastorat från och med ecklesiastikåret näst efter det, med vars utgång den på grund av förordningen den 11 juli 1862 eller förordningen den 1 november 1872 fastställda löneregleringen för prästerskapet i pastoratet upphör att gälla.

Vid anmälan av anslagsäskandena under riksstatens åttonde huvudtitel för år 1915 anförde dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet till statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1914, att tillämpningen av dessa bestämmelser komme att äga rum första gången under år 1914, men att, då markegångstaxorna för år 1913 icke varit till ledning för ovannämnda uträkning tillgängliga förr än i november 1913, det ännu icke kunde exakt uppgivas, vilka belopp som erfordrades till gäldande av ifrågavarande ersättning vare sig för ecklesiastikåret 1914—1915 eller för ecklesiastikåret 1915—1916, för vilka båda ecklesiastikår anslag till gäldande av ifrågavarande ersättning borde begäras hos 1914 års riksdag. Enligt vad departementschefen erinrade, hade emellertid, på grundvalen av prästlöneregleringskommitténs beräkningar för ecklesiastikåret 1896—1897, i samband med proposition till 1909 års riksdag, nr 39, med förslag till lag om reglering av prästerskapets avlöning m. m. uppgjorts och för riksdagen framlagts en tablå, utvisande statsverkets i anslutning till förhållandena ecklesiastikåret 1896—1897 beräknade årliga kostnad

[32.] för fullgörande av dess ersättningsskyldighet till kyrkofonden med anledning av kyrkotiondens och övriga fastighetsavgifters indragning, samtidigt med det att omförmälda avgifter varda avskrivna». Enligt ifrågavarande tablå, som jämväl åberopades i den till 1910 års riksdag avlåtna propositionen i ämnet, nr 85, och vilken i sin helhet är intagen i ovanberörda statsrådsprotokoll den 14 januari 1914, punkten 35, skulle till fullgörande av statsverkets ersättningsskyldighet i förevarande hänseende, efter frånräknande av vad församlingarna komme att utgöra till statsverket, för ecklesiastikåren 1914—1915 och 1915—1916 erfordras sammanlagt 59,196 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ärendet beslöt riksdagen år 1914 att, för fullgörande av den statsverket åliggande skyldigheten att till kyrkofonden betala ersättning för avskrivning av prästerskapets tionde, uppföra på ordinarie stat å åttonde huvudtiteln ett förslagsanslag å 60,000 kronor med titel: ersättning för prästerskapets tionde.

På grund av föreskrift avgav därefter kammarkollegium den 22 december 1914 utlåtande i fråga om de belopp, som erfordrades till gäldande av ifrågavarande ersättning ej mindre för ecklesiastikåret 1914—1915 än även för vart och ett av ecklesiastikåren 1915—1916 och 1916—1917. Kammarkollegium beräknade därvid hela det statsverket för ecklesiastikåret 1916—1917 åliggande ersättningsbeloppet, utan avdrag av de på församlingarna vilande avgifterna, till förslagsvis 476,500 kronor.

Det av riksdagen år 1915 beviljade ordinarie anslaget, 60,000 kronor, från vilket skulle utgå ersättning för de båda ecklesiastikåren 1914—1915 och 1915—1916, hade beräknats på det sätt, att från den ersättning, som statsverket hade att betala till kyrkofonden, avdragits ett belopp, motsvarande vad församlingarna skulle utgöra till statsverket. När dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet den 14 januari 1915 hade att anmäla de ärenden, som tillhörde regleringen av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel för år 1916, uttalade han, att det måhända kunde befinnas riktigast att, sedan förhållandena i förevarande hänseende hunnit något stadga sig, på inkomstsidan i riksstaten uppföra det beräknade bidraget från församlingarna och såsom utgift under åttonde huvudtiteln upptaga bruttobeloppet av den ersättning, som skulle av statsverket betalas till kyrkofonden. Han ansåg dock, att för det dåvarande anledning icke föreläge att avvika från det förfarande, som följdes i framställningen till 1914 års riksdag och då icke mötte någon erinran från riksdagens sida, nämligen att allenast upptaga på utgiftssidan det nettobelopp, som angäve statsverkets ersättningsskyldighet efter avdrag av de på församlingarna vilande avgifterna.

Med frånräknande av ifrågavarande avgifter, vilka under de närmast åren skola utgå med 60 procent av den utav kammarkollegium för varje särskild församling fastställda ersättningssumman, beräknades sålunda statsverkets nettotillskott till kyrkofonden för indragen tionde m. m. för ecklesiastikåret 1916—1917 till i runt tal 190,000 kronor. Och på Kungl. Maj:ts framställning höjde 1915 års riksdag det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde från dess dåvarande belopp, 60,000 kronor, med 130,000 kronor till 190,000 kronor.

Sedan kammarkollegium i infortrat utlåtande den 26 oktober 1915, under förutsättning att någon ändring i sättet för berörda anslags upptagande icke ansåges böra äga rum, beräknat, att till bestridande av det för ecklesiastikåret 1917—1918 erforderliga ersättningsbeloppet påkallades en höjning för år 1917 av samma anslag med 229,400 kronor till 419,400 kronor, avgav efter remiss statskontoret den 16 december 1915 yttrande i ärendet och uttalade därvid, att, intill dess förhållandena i förevarande hänseende hunnit något stadga sig, enligt statskontorets åsikt ingen anledning förefunnes att avvika från det förfarande, som följdes i framställningen till 1914 och 1915 årens riksdagar, nämligen att allenast upptaga på utgiftssidan det nettobelopp, som angåve statsverkets ersättningskyldighet efter avdrag av de på församlingarna vilande avgifterna. På Kungl. Maj:ts framställning höjde 1916 års riksdag förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde från dess dåvarande belopp, 190,000 kronor, till 419,400 kronor.

Vad angår den ökning av berörda anslag, som borde påkallas för år 1918, beräknade kammarkollegium i infortrat utlåtande den 31 oktober 1916, varför redogjorts i det vid 1917 års statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 13 januari 1917, hela det för ecklesiastikåret 1918—1919 erforderliga ersättningsbeloppet, utan avdrag av de församlingarna påvilande avgifterna, till i avjämnat tal 1,720,000 kronor. Under förutsättning att det hittills tillämpade sättet för anslagens upptagande i riksstaten bibehölles, borde förden skull, enligt kollegiets beräkning, det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde för år 1918 höjas till 688,000 kronor. Efter erhållen remiss anförde statskontoret i yttrande den 27 november 1916, att, enligt vad statskontoret dåmera inhämtat, det ur skattestatistisk synpunkt ansetts synnerligen önskvärt, att en ändring i det hittills använda tillvägagångssättet för uppförande i riksstaten av anslaget till ersättning för prästerskapets tionde vidtoges, så att såsom inkomst i riksstaten uppfördes det beräknade bidraget från vederbörande

[32.] skattskyldiga i respektive församlingar och såsom utgift under åttonde huvudtiteln upptoges bruttobeloppet av den ersättning, som skulle av statsverket betalas till kyrkofonden.

I överensstämmelse med vad statskontoret i ärendet föreslagit, upptog Kungl. Maj:t i 1917 års statsverksproposition bland inkomsterna ett belopp av 1,032,000 kronor under titel: prästerskapets till statsverket indragning, under det att å utgiftssidan förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde uppfördes med ett från 419,000 kronor till 1,720,000 kronor förhöjt belopp. Ifrågavarande framställning vann riksdagens bifall.

Sedan Kungl. Maj:t den 25 juni 1917 anbefallt kammarkollegium att inkomma med yttrande i fråga om den ökning av berörda anslag, som med iakttagande av det sålunda vedertagna sättet för anslagens upptagande i riksstaten borde påkallas för år 1919 till bestridande av det för ecklesiastikåret 1919—1920 erforderliga ersättningsbeloppet, har kammarkollegium i utlåtande den 27 september 1917 anfört:

På sätt kollegium i utlåtande den 31 oktober 1916 meddelat uppgingo de av kollegium då fastställda sammanlagda ersättningsbeloppen för till statsverket indragna avgifter av ifrågavarande slag till följande belopp:

för ecklesiastikåret 1914—1915 till.....	kronor	32,584: 81
» » 1915—1916 »	»	99,746: 59
» » 1916—1917 »	»	353,646: 96

De från och med ecklesiastikåret 1917—1918 indragna avgifter av ifrågavarande beskaffenhet, vilka av kollegium i dess förenämnda utlåtande beräknades kunna anslås till sammanlagt 571,200 kronor, äro numera av kollegium till beloppet fastställda, därvid sunnan av desamma bestigit sig till 588,589 kronor 97 öre.

Rörande de avgifter av förevarande slag, som skola från och med ecklesiastikåret 1918—1919 indragas till statsverket och för vilka alltså statsverket skall till kyrkofonden lämna ersättning från och med samma ecklesiastikår, uttalade kollegium i sitt berörda utlåtande, att beräkningen av samma avgifter vore beroende på utdebiteringen under ecklesiastikåret 1916—1917. Åtgärder för fastställandet av dessa belopp hade fördenskull dittills icke kunnat av kollegium vidtagas. Efter de förhållanden, som varit rådande ecklesiastikåret 1896—1897, kunde berörda avgifter beräknas till omkring 591.000 kronor. Förhöjdes sagda belopp med 12 procent eller till i runt tal 662.000 kronor av skäl, som kollegium angivit i sitt utlåtande den 26 oktober 1915 rörande det belopp, vartill ifrågavarande förslagsanslag borde upptagas i 1917 års riksstat — nämligen att medelmarkegångsprisen under de femtio åren 1864—1913, efter vilka medeltal indragningsbeloppen skulle beräknas, med i genomsnitt omkring 12 procent överstege medelmarkegångsprisen för år 1896, vilka legat till grund för utdebiteringen av avgifterna för ecklesiastikåret 1896—1897 — erhöles alltså beräknliga beloppet av de avgifter, för vilka ersättning av statsmedel skulle från och med ecklesiastikåret 1918—1919 utgå till kyrkofonden.

På sätt framgår av det ovan anförda uppgå sammanlagda ersättningsbeloppen för

de till statsverket indragna avgifter av ifrågavarande slag för ecklesiastikären från och med 1914—1915 till och med 1917—1918 till en summa av 1,074 568 kronor 33 öre. Efter de förhållanden, som varit rådande ecklesiastikåret 1896—1897, skulle samma avgifter hava bestigit sig till sammanlagt allenast 933.294 kronor. En jämförelse mellan de båda sistnämnda summorna ger vid handen, att den förra öveistiger den senare med 15,1373 procent eller alltså omkring 3 procent mera än kollegium, såsom nyss nämnts, i motsvarande avseende tidigare beräknat. Orsaken härtill torde enligt vad erfarenheten givit vid handen vara, att ersättningsbeloppen i förhållande till summan av de avgifter som utgått ecklesiastikåret 1896—1897 ökats icke blott på grund av att ersättningsbeloppen faststälts efter högre markegångspris än de, efter vilka avgifterna utgått nämnda ecklesiastikår, utan även därigenom, att efter sagda ecklesiastikår tillkommit en del nya avgiftsskyldiga beskattningsföremål samt att i en del fall, då avgifterna utgått i förhållande till senast fastställda bevillningstaxeringsvärde å beskattning-föremålen, dessa värden stegrats under ifrågavarande tidsperiod med mera än 12 procent.

På grund av vad ovan anförts torde sålunda de avgifter, som skola från och med ecklesiastikåret 1918—1919 indragas till statsverket och vilka, på sätt förut angivits, efter de förhållanden, som varit rådande ecklesiastikåret 1896—1897, skulle belöpa sig till omkring 591,000 kronor, böra beräknas till ett i förhållande till sistnämnda summa med 15 procent höjt belopp eller i runt tal 679,700 kronor.

Vad härefter slutligen angår beloppen av de avgifter av förevarande slag, som skola från och med ecklesiastikåret 1919—1920 indragas till statsverket och för vilka ersättning alltså skall från och med samma ecklesiastikår tillföras kyrkofonden, är beräkningen av samma avgifter beroende på utdebiteringen under ecklesiastikåret 1917—1918. Åtgärder för fastställande av dessa belopp hava fördenskull hittills icke kunnat av kollegium vidtagas. Efter de förhållanden, som varit rådande ecklesiastikåret 1896—1897, kunna berörda avgifter beräknas till omkring 548,000 kronor. Förhöjes av ovan angivna skäl detta belopp med 15 procent eller till i runt tal 630,200 kronor, erhålles alltså beräkneliga beloppet av de avgifter, för vilka ersättning av statsmedel skall från och med ecklesiastikåret 1919—1920 utgå till kyrkofonden.

Den summa, som erfordras till guldande av samtliga ifrågavarande ersättningar, skulle förty framgå av följande sammandrag:

ecklesiastikåret	1914—1915	(fastställt belopp)	...	kronor	32.584:81
»	1915—1916	»	»	...	» 99.746:59
»	1916—1917	»	»	...	» 353.646:96
»	1917—1918	»	»	...	» 588.589:97
»	1918—1919	(beräknat	»)	...	» 679.700:—
»	1919—1920	»	»	...	» 630.200:—
Summa kronor					2,384,468:33

eller i avjämnat tal 2,384,500 kronor.

Det i riksstaten på utgiftsidan upptagna förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde torde fördenskull böra för år 1919 höjas från 1,720,000 kronor till 2,384,500 kronor och det bland inkomsterna under titel: Prästerskapets till statsverket indragna tionde, upptagna beloppet samtidigt höjas till 1,430,700 kronor.

Sedan Eders Kungl. Maj:t denna dag vid prövning av beräkningen av statsverkets tillgångar, i enlighet med av statskontoret avgivet förslag,

beslutit att i 1918 års statsverksproposition upptaga inkomsttiteln: prästerskapets till statsverket indragna tionde, med ett från 1,032,000 kronor till 1,431,000 kronor förhöjt belopp, får jag, under hänvisning till den i ärendet verkställda utredningen, hemställa om förslag till riksdagen

Ökat anslag.

att höja det å *ordinarie stat* uppförda förslagsanslaget till ersättning för prästerskapets tionde från dess nuvarande belopp, 1,720,000 kronor, med 664,500 kronor till 2,384,500 kronor.

4. Ersättning för vissa prästerskapet tilldelade statsanslag, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 304,074: —
5. Ersättning åt vissa församlingar till följd av lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* » 25,000: —
6. Pastor vid svenska Gustafs församlingen i Köpenhamn, *oförändrat ordinarie anslag* » 6,000: —

[33.]

Stipendier för utbildande av präster, förtrogna med finska språket.

7. Stipendier för utbildande av präster, förtrogna med finska språket. Riksdagen har år 1917 till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, beviljat 6,750 kronor, därav på extra stat för år 1918 såsom förslagsanslag anvisats ett belopp av högst 2,250 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunde erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

Vid anmälan den 25 juni 1917 av riksdagens beslut i fråga härom förordnade Kungl. Maj:t, att i avseende å användandet av de för år 1918 anvisade medel skulle gälla de bestämmelser, som av Kungl. Maj:t den 13 juni 1908 meddelats angående användningen av ett motsvarande anslag för åren 1909—1911. Dessa bestämmelser finnas återgivna i det vid 1914 års första statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 januari 1914, punkten 29.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att till tre stipendier för utbildande vid universitet av präster, förtrogna med finska språket, av förut beviljade medel anvisa på *extra stat* för år 1919 såsom för-

slagsanslag ett belopp av 2,250 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som må erfordras rörande de sålunda anvisade medlens användande.

8. **Resestipendier åt prästmän.** Riksdagen har år 1914 till resestipendier åt prästmän under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva, anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 8,000 kronor.

[34.]

Resestipendier åt prästmän.

Med åberopande av vad jag anfört i början av min framställning rörande anslagsbehoven under attonde huvudtiteln, hemställer jag om förslag till riksdagen

att medgiva, att det på *extra stat* för år 1915 anvisade belopp av 8,000 kronor till resestipendier åt prästmän må under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, för enahanda ändamål användas under år 1919.

9. **Religiös och social verksamhet bland svenskar i utländska hamnstäder.** Till beredande av religionsvård åt svenska sjömän m. fl. i utländska hamnar samt åt andra därstädes sig uppehållande landsmän har riksdagen på extra stat anvisat medel allt sedan år 1875, då därtill beviljades 8,000 kronor för år 1876. Anslagets årliga belopp har sedermera utgjort: till och med år 1878 8,000 kronor, åren 1879—1900 10,000 kronor, åren 1901—1907 15,000 kronor samt åren 1908—1912 25,000 kronor. För år 1913 utgick anslaget med ett till 34,000 kronor förhöjt belopp, och enahanda belopp har, ehuru under den med hänsyn till arten av ifrågavarande verksamhet förändrade rubriken: till religiös och social verksamhet bland svenskar i utländska hamnstäder, anvisats jämväl för vart och ett av åren 1914—1916. För år 1917 utgick ifrågavarande anslag med 35,000 kronor. I detta belopp ingick ett anslag till avlöande av en av svenska kyrkans missionsstyrelse förordnad prästman i Köpenhamn, pastor vid svenska Gustafs församlingen därstädes.

[35.]

Religiös och social verksamhet bland svenskar i utländska hamnstäder.

Sedan 1917 års riksdag uppfört avlöningen till denne prästman på ordinarie stat, beviljade samma riksdag till här förevarande ändamål för år 1918 ett belopp av 34,500 kronor, i vilket belopp även ingick en ny post å visst belopp till avlöande av en sjömanspräst i Hull.